

SRBIJA I HRVATSKA U MEĐUNARODNOM ORUŽANOM SUKOBU U BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo, 2022.

Udruženje žrtava i svjedoka genocida nastavlja sa analizom rada i rezultata rada pravosudnih institucija koje se bave procesuiranjem ratnih zločina u Bosni i Hercegovini.

Nakon analize rada Tužilaštava u Bosni i Hercegovini i objave brošure pod nazivom: NAPREDAK ILI OPSTRUKCIJE U PROCESUIRANJU RATNIH ZLOČINA ,objavili smo analizu presuda MKSJ koje se odnose na opsadu Sarajeva te objavili brošuru pod nazivom: SARAJEVO 30 GODINA BEZ OPTUŽNICE.

U ovoj brošuri bavili smo se presudama MKSJ koje govore o ulozi Srbije i Hrvatske u ratu u Bosni i Hercegovini.

Zahvaljujemo se svima koji su nas podržali u našim aktivnostima,posebno našem istraživačkom timu i Ministarstvu za pitanje boraca F BiH.

U V O D

U javnosti se često postavlja pitanje da li je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju(MKSJ) iz Den Haaga, imajući u vidu da se radi o privremenom UN sudu nadležnom da isključivo utvrđuje individualnu krivičnu odgovornost, bio nadležan da utvrđuje karakter sukoba na području bivše Jugoslavije.MKSJ je utvrdio karakter sukoba, shodno Članu 2 Statuta¹ i vrlo jasno svojim pravosnažnim presudama utvrdio da se u Bosni i Hercegovini radilo o međunarodnom oružanom sukobu/konfliktu u kojem su žrtve imale međunarodnu zaštitu i da su SRJ/Srbija i Republika Hrvatska bile umiješane u rat u BiH,samostalno,direktno i indirektno koristeći svoje agente u BiH .

¹ ” Teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. Međunarodni sud je nadležan da krivično goni osobe koje su počinile ili naredile da se počine teške povrede Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949., odnosno sljedeća djela protiv osoba ili imovine zaštićenih odredbama relevantne Ženevske konvencije:

- (a) hotimično lišavanje života;
- (b) mučenje ili nečovječno postupanje, uključujući biološke eksperimente;
- (c) hotimično nanošenje velikih patnji ili teških povreda tijela ili zdravlja;
- (d) uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom i izvedeno je protivpravno i bezobzirno;
- (e) prisiljavanje ratnog zarobljenika ili civila da služi u snagama neprijateljske sile;
- (f) hotimično uskraćivanje prava ratnom zarobljeniku ili civilu na pravičan i redovan sudski postupak;
- (g) protivpravna deportacija ili premještanje ili protivpravno zatvaranje civila;
- (h) uzimanje civila za taoce.

Definicija međunarodnog sukoba/konflikta između država i definicija agresije se općenito razlikuje, a posebno u međunarodnom humanitarnom pravu i MKSJ nije bio nadležan za zločin agresije, dok je npr. Stalni krivični sud (ICC) nadležan za zločin agresije.

Primjenom ženevskih konvencija koje se odnose na sukobe međunarodnog karaktera, MKSJ je u veoma složenim i zahtjevnim postupcima utvrđivao učešće SRJ/Srbije i Republike Hrvatske u ratu u BiH i ova brošura ima namjeru da javnosti pokažu na koji način i kako je MKSJ utvrdio međunarodni konflikt u BiH i kako je raskrinkao višestruke političke obmane od strane SRJ/Srbije i Republike Hrvatske da prikriju svoju involviranost u ratu u BiH. MKSJ je utvrđujući međunarodni konflikt u BiH istovremeno stvarao i međunarodno pravo koje se razlikovalo čak i od prava koje je primjenjivao Sudu Pravde u Den Hagu (ICJ) koji ima mandat da rješava sporove između država. Dokaz toga je presuda protiv Dušana Tadića, prva presuda o srbijanskoj agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu, gdje su sudije žalbenog vijeća za pravni standard tzv. Test Nikaragva, ranije ustanovljen na ICJ, smatrale da je neprimjenjiv na situaciju u bivšoj Jugoslaviji i BiH. Imajući u vidu da su sudije MKSJ veoma detaljno, skoro s filigranskom preciznošću detektirali uslove međunarodnog konflikta u BiH, od definiranja velikodržavnih planova, do stanja okupacije teritorije RBiH, direktne i indirektno involviranosti SRJ/Srbije i Republike Hrvatske u BiH preko svojih vojno-policijsko-obavještajnih struktura, detektiranja i definiranja njihovih agenata u BiH i njihovih paradržavnih struktura – Republika Srpska i tzv. hrvatska republika herceg bosna, kao i posljedice takvih nedržavnih djelovanja SRJ/Srbije i Hrvatske, s tim u vezi za potrebe ovih brošura ćemo dokazivanje i dokazanost međunarodnog konflikta u BiH shodno članu 2 Statuta MKSJ nazivati kolokvijalno – AGRESIJA.

Više je razloga zašto smo se odlučili na objavljivanje ovih brošura. Na prvom mjestu je želja da javnosti predočimo i na ovaj način važnost presuda MKSJ, naslijeđa MKSJ i da ukažemo na osam(8) presuda koje govore o agresiji na RBiH. Drugi razlog, ne manje bitan od prvog, je da ukažemo na činjenicu da **u BiH ne postoje** ovakve presude, iako državni sud i Tužilaštvo BiH rade skoro 20 godina, te da iniciramo i na ovaj način pokretanje tzv. Revidirane strategije u BiH za progon ratnih zločinaca. Takođe, veoma je važno da čitalac razumije da je utvrđivanje međunarodnog konflikta-agresije shodno članu 2 Statuta MKSJ, pravno sasvim nešto drugo, od utvrđivanja Udruženog zločinačkog poduhvata (UZP), jer UZP je oblik individualne krivične odgovornosti kroz dokazivanje organizacije i plana pojedinaca u postupcima protiv optuženih. Presude o agresiji na MKSJ sadrže konsistentnost i jednom kad su utvrđene pravosnažno na MKSJ, nisu se mijenjale, dok utvrđeni UZP-ovi su se mijenjali kroz presude po brojnosti i učešću osoba u UZP-u. Npr. Vojislav Šešelj se nalazi u UZP u presudi protiv Radovana Karadžića, a izostavljeno je njegovo ime u predmetu Ratko Mladić, ili ime Slobodana Miloševića se nalazi u presudi protiv Milana Martića zajedno sa Radovanom Karadžićem i drugim osobama iz RS-a, a izostavljen je u presudama Karadžić i Mladić, te u posljednjoj presudi, ime Slobodana Miloševića, se nalazi istaknuto u prvostepenoj presudi protiv Jovice Stanišića i Frenkija Simatović, kao vođa UZP-a zajedno sa rukovodstvom RS-a itd.

Ova brošura, kao i ranije, Napredak i opstrukcije u procesuiranju ratnih zločina u BiH i Sarajevo 30 godina bez optužnice, trebaju dati dodatnu podršku svim nadležnim institucijama u BiH, na čelu sa VSTV-om, međunarodnim organizacijama, da se konačno stavi u rad tzv. Revidirana strategija Bosne i Hercegovine. Navedena strategija doživljava istu sudbinu kao i prethodna, propala Državna strategija za progon ratnih zločinaca u BiH. Politike opstrukcija i blokada od strane zločinaca i onih koji ih štite i negiraju zločine, nažalost, pobjeđuju istinu i pravdu u BiH. Veoma je važno pogledati u brošuri kako su se odbrane i zločinci suprotstavljali dokazima o međunarodnom konfliktu. Zašto tužilaštva u BiH ne dokazuju međunarodni konflikt- agresiju Srbije i Hrvatske ?

Brošura je i naš apel; VSTV-u , Tužilaštvima i Sudu BiH, međunarodnim organizacijama i predstavnicima, da primjenjuju i poštuju naslijeđe MKSJ, ali i svojevrzni podsticaj da se hitno pokrene tzv.Revidirana strategija za progon zločinaca u BiH i otklone sve opstrukcije i blokade.

Na kraju ili na početku želimo na ovaj način ukazati i na značaj žrtava. Presude su svjedočanstva o nezamjenjivoj ulozi žrtava –svjedoka, bez kojih se ne bi mogle donijeti ove presude, pokazuju opredijeljenost državnih organa BiH da sarađuju sa ICTY/MICT i posvećenost i opredjeljenje istražitelja, tužilaca , sudija MKSJ/MICT da do kraja utvrde istinu o zločinima počinjenim u pokušajima otimanja dijela BiH i pripajanja drugim državama – Srbiji i Hrvatskoj

Svjedočenjem žrtava je utvrđena baza zločina od: ubistava, logora, silovanja, mučenja, progona i deportacija, uništavanja i rušenja nacionalnih i vjerskih objekata, pljačke,ali i činjenice o agresiji na RBiH,drugim riječima, utvrđena je baza najtežih zločina današnjice. Žrtve i danas traže pravdu i na ovaj način daju svoj doprinos zamišljenoj pravdi i prije svega vjerujemo da objavljivanjem i ovih brošura doprinosimo istini i progonu ratnih zločinaca i njihovih zaštitnika

Značaj presuda o agresiji su istaknule sudije MKSJ. U prvom postupku Dušanu Tadiću, u kojem se uopće utvrđivao međunarodni konflikt, odnosno agresija SRJ/Srbije, Žalbeno vijeće MKSJ je navelo : ” **Ipak, neophodno je konkretno navesti koji stepen vlasti ili kontrole strana država mora imati nad oružanim snagama koje se bore u njeno ime da bi oružani sukob koji je prima facie unutrašnji postao međunarodni. Doista, kvalifikacija sukoba kao unutrašnjeg ili međunarodnog povlači izuzetno važne pravne posljedice. Ako se sukob na kraju okvalificira kao međunarodni, slijedi, između ostalog, da se strana država može u određenim okolnostima smatrati odgovornom za kršenja međunarodnog prava.....”**

Kako su navedene inkriminacije po Članu 2 Statuta striktno vezane za međunarodni oružani sukob, Tužilaštvo MKSJ je izvodilo dokaze i u osam (8) presude uspjelo da dokaže da je rat u BiH bio međunarodni sukob,odnosno agresija SRJ/Srbije(tri presude) i Republike Hrvatske(pet presuda).Proces dokazivanja međunarodnog konflikta u kojoj je učestvovala

SRJ/Srbija u BiH dokazivao se u 3 /tri/ suđenja pred MKSJ; “Prijedor” (IT-94-1) Dušan Tadić , “Čelebići” (IT-96-21) Zejnil Delalić i dr., i “Krajina” (IT-99-36) Radoslav Brđanin. U sva tri slučaja pravosnažno je dokazan međunarodni konflikt ili, kolokvijalno rečeno, agresija SRJ/Srbije.

MKSJ u Den Hagu je u 5 /pet/ suđenja, Zlatko Aleksovski (IT-95-14/1), Tihomir Blaškić (IT-95-14), Dario Kordić , Mario Čerkez (IT-95-14/2), Mladen Naletilić, Vinko Martinović (IT-98-34), Jadranko Prlić i dr. (IT-04-74), utvrdio međunarodni karakter sukoba, odnosno da je Republika Hrvatska bila strana u sukobu ili, kolokvijalno rečeno, agresor na RBiH.

Imajući u vidu da su rezolucije VS UN-a predviđale kraj rada MKSJ 2010. (prvostepeni postupci), odnosno 2012. kada su se trebali okončati svi žalbeni procesi , faktički, MKSJ je u tom period od 1993-2007.godine (skoro 14 godina procesa) dobio jednu od najvećih pravnih bitaka-utvrdio je da je SRJ/Srbija bila agresor na RBiH u cilju stvaranja “Velike Srbije”, na čelu sa Slobodanom Miloševićem i da je stanje međunarodnog konflikta-agresija SRJ /Srbije trajala do potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora ,a da je agresija Republike Hrvatske,na čelu sa Franjom Tuđmanom, trajala do potpisivanja Washingtonskog mirovnog sporazuma.

Nakon presude protiv Radoslava Brđanina 2007. godine, definitivno je udaren pečat agresiji SRJ/Srbije i Tužilaštvo MKSJ nakon navedene presude nije više dokazivalo stanje međunarodnog konflikta, osim u slučaju Prlić i dr². **U osam presuda je** utvrđeno da su rukovodstva Srbije i Hrvatske u razbijanju BiH vidjela priliku za ostvarenje ciljeva – stvaranje Velike Srbije i Velike Hrvatske. Imali su isti zajednički cilj podjela, razbijanje i uništenje Bosne i Hercegovine .

Nalazi su se zasnivali na dokazima o direktnoj i indirektnoj intervenciji SRJ/Srbije i Republike Hrvatske u ratu u Bosni i Hercegovini .

Iako je direktna intervencija SRJ/Srbije i Republike Hrvatske pravno bila dovoljna da bi sukob bio označen kao međunarodni, sudije MKSJ su utvrdile i tzv. indirektnu umiješanosti SRJ/Srbije i Republike Hrvatske. Sudije MKSJ su u osam presuda utvrdili da su Hrvatska i SRJ/Srbija imale ukupnu ili opću kontrolu nad bosanskim Srbima i Hrvatima i njihovim organizacijskim oblicima, na prvom mjestu Republika Srpska i tzv.hrvatska republikaherceg bosnaa odnosno vrs i hvo...

Dokazivanje međunarodnog konflikta i, s tim vezi, odgovornosti država, kao što smo naveli, je bio izuzetno zahtjevan i složen pravni posao. Jasno je da je Međunarodni sud pravde nadležan za rješavanje sporova i sukoba između država . Zbog toga je još važnija i

² U predmetu Prlić i dr.,optuženi su zahtijevali izvođenje dokaza o agresiji Republike Hrvatske po peti put, iako je ranije utvrđena agresija Republike Hrvatske u 4 predmeta(Aleksovski,Blaškić,Kordić -Čerkez i Naletilić-Martinović), a tužilac MKSJ je predlagao da se ne izvode dokazi i da se agresija prihvati kao nesporna činjenica, Prlić i dr. nisu prihvatili prijedlog i prvostepeno i drugostepeno vijeće je po peti put utvrdilo međunarodni konflikt-agresiju Republike Hrvatske.

specifičnija bila uloga MKSJ da se uhvati u koštac sa najkompliciranijim i politički osjetljivim pitanjima, kao što su pitanja utvrđivanja međunarodnog konflikta-agresije, imajući u vidu vremenski ograničeno djelovanje MKSJ kao ad hoc suda i vrijeme koje je bilo potrebno uložiti da se paralelno, pored individualne krivične odgovornosti, utvrđuju i druge činjenice koje nisu u prioritetnom mandatu MKSJ, utvrđivanje međunarodnog konflikta-agresije. Dokazivanje međunarodnog konflikta je zahtjevalo dodatno procesno vrijeme i vremenski je produzavao trajanje sudskih postupaka.

Značajno je navesti saopćenje Tužilaštva MKSJ od 5.3.1998. godine, u slučaju protiv Gorana Jelisića. **“ Tužilaštvo je podnijelo zahtjev za povlačenje optužbe u vezi s Članom 2. U zahtjevu podnijetom 3. februara 1998. godine, Tužilaštvo je zatražilo dozvolu da izmijeni optužnicu protiv Gorana Jelisića. Tužilaštvo je najavilo svoju namjeru da povuče optužbe u vezi s Članom 2 Statuta Međunarodnog suda (“Teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949.”) tokom prvog stupanja optuženog pred sud, 26. januara 1998. godine. Optužbe u skladu s Članom 2 Statuta, stoga, zahtijevaju dokaz o postojanju međunarodnog karaktera sukoba, što uključuje komplicirana činjenična i pravna pitanja. “**

Zašto je u ovom predmetu Tužilaštvo javno odustalo od dokazivanja agresije SRJ/Srbije nije poznato, ali je u dodatku izjave Tužilaštva MSKJ navedeno: “ Tužilaštvo i dalje tvrdi da je sukob bio međunarodnog karaktera. Međutim, Tužilaštvo smatra da bi povlačenje tih optužbi značajno ubrzalo tok suđenja”, uz razumijevanje da preostale optužbe pokrivaju cjelokupno navodno kriminalno ponašanje optuženog.”

Tužilaštvo je “održalo riječ” i zaista je uspjelo u svim drugim postupcima, njih 8, dokazati agresiju SRJ/Srbije i Republike Hrvatske. Izjava Tužilaštva je važna jer je upravo potencirala pravna i činjenična pitanja koja su komplicirana, a veoma je važno i to što je Tužilaštvo naglasilo da će ubrzati postupak protiv Jelisića ako izostavi dokazivanje međunarodnog konflikta, odnosno izjavilo je da su dokazivanja međunarodnog konflikta, ustvari, usporavanje postupaka. Ova izjava ima svoju značaj da bi se shvatila suština dokazivanja po Članu 2 Statuta i dokazivanja međunarodnog konflikta, posebno nakon što je VS UN zaustavilo i zabranilo podizanje optužnica zaključno sa 2004. godinom. Da bi što prije privela kraj rada MKSJ. VS UN-a je navedeno najavilo početkom 2000. godine i dalo rokove da se prvostepena suđenja završe do 2010., a žalbeni postupci do 2012. Svjedoci smo da su sudije u više predmeta kasnije tražile velika i neobjašnjiva skraćivanja optužnica i to i najvitalnijih dijelova koji se tiču baze zločina. Ostat će zabilježena odluka sudija iz slučaja Karadžić da iz optužnice pokušaju izbaciti dijelove koji se odnose na granatiranje Markala u Sarajevu, u februaru 1994. godine, kada je stradalo 66 osoba, a 142 su ranjene. Zatim, da se ne iznose dokazi o ubistvima u Potočarima kraj Srebrenice, počinjenim u julu 1995. godine, kao i smanjenje opsega dokazivanja etničkog čišćenja na “10 do 12 općina” u odnosu na 27, koliko ih optužnica sada obuhvata. U podnesku Sudu, Serž Brammertz je napisao: **“Tužilaštvo je pažljivo razmotrilo daljnja skraćivanja optužnice koje predlaže Pretresno vijeće i utvrdilo da bi to imalo suprotan efekat na mogućnost da pošteno prezentira svoj slučaj... Zbog tih**

razloga, prijedlog Suda bi rezultirao nedostatkom dokaza koji bi kompromitirao slučaj optužbe i pri tome uštedio vrlo malo vremena.”

Ovakvih “sukoba” sudija i Tužilaštva MKSJ, u pogledu skraćivanja optužnica, bilo je prilično, jer je UN administracija vršila veliki pritisak na brzom okončanju rada MKSJ. S tim u vezi, treba sagledati i dokazivanja međunarodnog konflikta pred MKSJ i sve izazove s kojima se suočavalo Tužilaštvo MKSJ kojem treba odati priznanje na veoma upornom, stručnom i nepokolebljivom pristupu da dokaže, u čemu je uspjelo, da je rat u BiH bio agresorski, rat Srbije i Hrvatske protiv BiH.

U slučaju Tadić, prvom slučaju utvrđivanja agresije SRJ/Srbije, prvostepeno vijeće je zaključilo da je agresija na RBiH bila do 19.5.1992., a onda je Žalbeno vijeće promijenilo nalaze i prvostepenu presudu i zaključilo da je agresija bila do potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. To je naknadno korišteno u drugim suđenjima i odigralo je ključnu ulogu za razumijevanje uloge SRJ/Srbije, ali i Republike Hrvatske, te je u nizu presuda korišteno kao svojevrsni izvor prava i stvarana je sudska praksa. Da je ostao zaključak da je agresija SRJ/Srbije bila do 19.5.1992. i u žalbenoj presudi, po svemu sudeći, taj bi zaključak i danas bio mjerodavan i u svim drugim presudama utvrđivanja međunarodnog konflikta - agresije SRJ/Srbije. Utvrđivanje agresije SRJ/Srbije pred MKSJ je počelo 7. maja 1996. u slučaju Dušan Tadić i završeno je 3. aprila 2007. pravosnažnom presudom protiv Radoslava Brđanina.

Utvrđivanje agresije Republike Hrvatske je započelo 6. januara 1998. godine u slučaju Zlatka Aleksovskog, a završeno je 29.11.2017. godine žalbenom presudom protiv Prlića i dr. U slučaju Zlatka Aleksovski, desila se slična situacija kao i u presudi Dušan Tadić, jer je prvostepeno vijeće MKSJ smatralo da Republika Hrvatska nije bila umješana u ratu u RBiH, a onda je Žalbeno vijeće promijenilo presudu i utvrdilo na koji je način Hrvatska učestvovala u ratu u Bosni i Hercegovini, nazivajući sukob međunarodnim i označavajući Hrvatsku kao stranu u sukobu, odnosno agresora.

I na kraju, imajući u vidu stalne velikodržavne nasrtaje na državu BiH, imamo pravo i obavezu da podsjećamo domaću i međunarodnu javnost šta je utvrdio MSKJ, sud osnovan od strane VS UN-a, odnosno koje države su bile agresori na RBiH, te da mladim generacijama pružimo priliku i šansu da i se na ovaj način upoznaju i saznaju o sadržajima presuda MKSJ. Presude MKSJ imaju međunarodnu validnost, dio su pravnog naslijeđa savremenog čovječanstva i sastavni dio legislative UN i kao takve su stalni izvor prava, istine i međunarodnog poretka. Pozivamo i međunarodne predstavnike koje se bave političkim rješenjima u i oko BiH da se, ne samo da se podsjetite, šta je jedan sud koji je osnovan jednoglasno od VS UN-a zaključio u vezi sa “sukobom” u BiH, nego da u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom i drugim međunarodnim mehanizmima koji ih obavezuju koriste zaključke ovog suda koji je osnovan zbog svjetske prijetnje miru kako je navelo VS UN, a koji je od 1993-2017 utvrdio da je na RBiH izvršena agresija od strane Srbije i Hrvatske

SRBIJA

Proces dokazivanja međunarodnog konflikta u kojem je sudjelovala Savezna Republika Jugoslavija/Srbija u BiH dokazivao se u tri suđenja pred MKSJ. U sva tri slučaja pravosnažno je dokazan međunarodni konflikt i, kolokvijalno rečeno, agresija SRJ/SRBIJE. Dokazivanje učešća jedne države u napadu na drugu je veoma zahtjevan posao i MKSJ je, shodno svom Statutu, imao mandat da utvrđuje međunarodni konflikt u cilju primjene Ženevskih konvencija koje se odnose na stanje međunarodnog konflikta. Utvrđivanje međunarodnog konflikta je počelo pred MKSJ 7. maja 1996. u slučaju Dušan Tadić i završeno je 3. aprila 2007. pravosnažnom presudom protiv Radoslava Brđanina. Imajući u vidu da su rezolucije VS UN-a predviđale kraj rada MKSJ 2010. (prvostepeni postupci), odnosno 2012., kada su se trebali okončati svi žalbeni procesi, MKSJ je, faktički, u tom periodu (preko 11 godina procesa) dobio jednu od najvećih pravnih bitaka-utvrdio je da je SRJ/Srbija bila agresor na RBiH u cilju stvaranja "Velike Srbije", na čelu sa Slobodanom Miloševićem, i da je stanje međunarodnog konflikta-agresija SRJ/Srbije trajala do potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora." **U ovom predmetu, Pretresno vijeće je zaključilo da je žalilac učestvovao u oružanom sukobu koji se između maja i decembra 1992. odigrao na području Prijedora. Jedan aspekt tog sukoba bila je politika počinjavanja nečovječnih djela nad nesrpskim civilnim stanovništvom tog područja u okviru pokušaja stvaranja Velike Srbije. Zaključeno je, također, da su, tokom sprovođenja te politike, počinjena nečovječna djela nad brojnim žrtvama i to "u skladu sa prepoznatljivim planom." VRS je bila uključena u izvršavanje plana SRJ za etničko čišćenje i izdvajanje dijela teritorije BiH koji bi se na kraju pripojio SRJ i time se realizirala ambicija SRJ da stvori "Veliku Srbiju". (prvostepena presuda Dušan Tadić)**

Ex post facto potvrdu činjenice da je kroz više godina (u svakom slučaju između 1992. i 1995.) SRJ vršila opću kontrolu nad Republikom Srpskom u političkom i vojnom domenu moguće je naći u procesu pregovora i zaključenja Dejtonsko-pariškog sporazuma 1995. (Žalbena Duško Tadić.)

Pretresno vijeće je dalje uvjereno da zaključenje Dejtonskog sporazuma predstavlja potvrdu ex post facto da je od samog početka i cijelim tokom oružanog sukoba SRJ vršila sveukupnu kontrolu nad Srpskom Republikom BiH i bosanskim Srbima (pravosnažni zaključak iz presude Radoslav Brđanin).

Put dokazivanja je bio veoma zahtjevan za Tužilaštvo MKSJ, jer je Prvostepeno(pretresno)vijeće MKSJ u slučaju Dušan Tadić zaključilo da je međunarodni konflikt-agresija na R BiH bila do 19. maja 1992. Žalbena presuda je to promijenila i zaključak je bio da je agresija SRJ/Srbije bila do potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Žalbena presuda u slučaju Dušana Tadića je kasnije bila referentna i za druge slučajeve. Veoma je važno napomenuti da je Gabrielle Kirk McDonald, predsjedavajuća Prvostepenog vijeća izdvojila svoje mišljenje i priložila izdvojeno-suprotno mišljenje od druge dvojice sudije u pogledu vremena agresije na RBiH. To je, po svemu, bio veoma važan argument ne samo Tužilaštvu MKSJ, nego i sudijama u kasnijim postupcima gdje se

utvrđivala agresija SRJ/Srbije. U brošuri smo prezentirali najvažnije detalje njezinog izdvojenog i suprotnog mišljenja. Kao i u slučajevima dokazivanja agresije Republike Hrvatske i u ovim slučajevima, kao što ćete vidjeti iz brošure, sudije su veoma jasno definirali i utvrdili kako i na koji način je SRJ/Srbija bila umiješana u rat u BiH , odnosno kako je dobila status agresorske države. Nakon presude protiv Radoslava Brđanina 2007. definitivno je udaren pečat agresiji SRJ/Srbiji i Tužilaštvo MKSJ, nakon navedene presude, nije više dokazivalo stanje međunarodnog konflikta, osim u slučaju Prlić i dr., jer je odbrana optuženih zahtijevala izvođenje dokaza o agresiji Republike Hrvatske po peti put. Iako je ranije utvrđena agresija Republike Hrvatske u 4 predmeta, a tužilac MKSJ je predlagao da se ne izvode dokazi i da se agresija prihvati kao neosporna činjenica, Prlić i dr. nisu prihvatili prijedlog i Prvostepeno i Drugostepeno vijeće je po peti put utvrdilo međunarodni konflikt-agresiju Republike Hrvatske. U dokazivanju agresije SRJ/Srbije Tužilaštvo je koristilo ogroman spektar dokaza i činjenica, ali i međunarodnih akata pomoću kojih je dokazalo agresiju. Npr. koristilo je presude njemačkog suda iz slučaja Nikola Jorgić, bosanskog Srbina iz Doboja zbog izvršenog genocida u selu Grapska pored Doboja.

Što se tiče zločina počinjenih u Bosni i Hercegovini od strane bosanskih Srba, sud je smatrao da su bosanski Srbi, koji su se borili protiv centralnih vlasti u Sarajevu, djelovali u ime vlade SRJ. U prilog tom zaključku, sud je naglasio da je Beograd finansirao, organizirao i opremio vojsku i paravojne jedinice bosanskih Srba, te da je između JNA i bosanskih Srba postojala “bliska kadrovska, organizacijska i logistička veza [Verflechtung]”, za koju se smatralo da predstavlja dovoljan osnov da bi se sukob okvalificirao kao međunarodni. Veoma je važno kako su se odbrane suprotstavljale dokazima o međunarodnom konfliktu. Oспоравали su autentičnost dokaza nazivajući ih falsifikatima koji su dostavljeni od SDB i AID BiH, a što su sudska vijeća odbila. Interesantno je da odbrana Radoslava Brđanina nije uložila žalbu na prvostepenu presudu kojom je utvrđen međunarodni konflikt -agresija SRJ/Srbije.

Uloga žrtava u dokazivanju agresije Srbije je nezamjenjiva

Iako je pravosnažno, u tri presude, utvrđena agresija SRJ/Srbije, mi još uvijek u BiH nemamo niti jedne presude za agresiju Srbije, ali ni Hrvatske koja je presuđena, kako smo naveli, u pet presuda. Zašto Tužilaštvo ne dokazuje agresiju Srbije, ali i Hrvatske, svima je jasno. Ova brošura treba biti posljednje upozorenje VSTV-u , tužilaštvima i Sudu BiH, međunarodnim organizacijama, da primjenjuju i poštuju naslijeđe MKSJ, ali i svojevrsna podrška i podsticaj da se hitno pokrene tzv. Revidirana strategija i otklone sve opstrukcije i blokade.

“PRIJEDOR” (IT-94-1) DUŠKO TADIĆ

Osuđen za hotimično lišavanje života, mučenje ili nečovječno postupanje i ubistvo.

Predsjednik lokalnog odbora Srpske demokratske stranke (“SDS”) u Kozarcu. - Osuđen na 20 godina zatvora. Zločini za koje je osuđen (primjeri): Hotimično lišavanje života; mučenje ili nečovječno postupanje; hotimično nanošenje velikih patnji ili teških povreda tijela ili zdravlja (teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949.)

PRVOSTEPENA PRESUDA

Kontekst i utvrđene činjenice

Opis činjeničnog stanja zasniva se isključivo na dokazima koji su predloženi ovom Pretresnom vijeću i ne spominju se drugi izvori ili materijali koji nisu izvedeni kao dokaz.

Cilj Srbije, JNA i srpskih političkih stranaka, uglavnom SDS-a, u ovoj fazi je bilo stvaranje zapadnog produžetka Srbije pod srpskom kontrolom, uzimajući srpske dijelove Hrvatske, kao i dijelove Bosne i Hercegovine. Zajedno sa Srbijom, dvije autonomne pokrajine i Crnom Gorom, to bi činilo novu, manju Jugoslaviju sa većinskim srpskim stanovništvom.

Međutim, među ostalim preprekama, tu je bilo i veoma brojno muslimansko i hrvatsko stanovništvo koje potječe iz Bosne i Hercegovine i u njoj živi. Za rješavanje tog problema primijenjena je praksa etničkog čišćenja. To nije bio novi koncept. Kao što smo već rekli, taj koncept bio je poznat i hrvatskom režimu za vrijeme rata, a i srpski pisci su već odavno bili zamislili redistribuciju stanovništva, ako je potrebno i silom, kako bi se došlo do tzv. Velike Srbije. Ovaj koncept podržavao je Slobodan Milošević, a prihvatili su ga Srbi širom bivše Jugoslavije, uključujući srpske političke vođe u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Pored koncepta Velike Srbije, i Hrvati su imali koncept stvaranja velike Hrvatske koja bi obuhvatala sve Hrvate na teritoriji bivše Jugoslavije.

Velika Srbija

Ideja Velike Srbije veoma je stara, a isplivala je na površinu političke svijesti u obliku sličnom sadašnjem još prije 150 godina, te dobila zamah između dva svjetska rata. Bila je obuzdavana za vrijeme Titove vladavine, da bi se nakon njegove smrti ponovno aktivirala. Pojam Velike Srbije obuhvata dva različita aspekta: prvo je tu pitanje koje smo već spomenuli, to jest, uključivanje dvije autonomne pokrajine, Vojvodine i Kosova, u Srbiju; i drugo, proširenje tako uvećane Srbije, zajedno sa Crnom Gorom, u dijelove Hrvatske i Bosne i Hercegovine u kojima živi značajno srpsko stanovništvo.

Teorija o Velikoj Srbiji sprovedena je u praksi nakon izbora 1990., a prije početka rata. U aprilu 1991. nekoliko zajednica udružilo se u srpsku zajednicu općina. Takve strukture formirane su u područjima nastanjenim uglavnom bosanskim Srbima, i to uglavnom glasanjem pretežno srpskih lokalnih skupština. U početku je to udruživanje bilo vid ekonomske i kulturne saradnje, bez upravne vlasti. Međutim, ubrzo su se razvile nezavisne

milicijske snage i odvojene skupštine. U septembru 1991. objavljeno je proglašenje nekoliko srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini, između ostalih Krajina, Romanija i Stara Hercegovina, kojima je cilj bio odvajanje od republičkih državnih organa u Sarajevu i stvaranje Velike Srbije. Bosanska krajina, kako se Srpska autonomna regija Krajina (ARK) prvobitno zvala, sastojala se od područja Banja Luke i okolnih općina u kojima su Srbi predstavljali značajnu većinu. Nekoliko općina za koje su vođe SDS-a planirali da će se pridružiti autonomnoj oblasti, uključujući Općinu Prijedor, zapravo, nisu se pridružile 1991. To znači da je Prijedor bio praktično okružen ostalim općinama koje su se udružile i na taj način bio je izoliran. U novembru 1991. održan je plebiscit, prije svega, za bosansko srpsko stanovništvo pod pokroviteljstvom i u organizaciji SDS-a. Glasaci su dobili različite listiće, zavisno od toga da li su ili nisu bili Srbi. Razlika među listićima bila je značajna. Pitanje na listiću za bosanske Srbe glasilo je: "Da li ste za odluku koju je 24. oktobra 1991. donijela Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, po kojoj bi Srbi ostali u zajedničkoj državi Jugoslaviji, koja bi obuhvatala Srbiju, Crnu Goru, Srpsku autonomnu oblast Krajinu, Srpsku autonomnu oblast Slavoniju, Baranju i zapadni Srem, te sve ostale koji žele ostati u takvoj državi?" Pitanje za ne-Srbe glasilo je: "Da li ste za to da Bosna i Hercegovina ostane republika sa ravnopravnim statusom u zajedničkoj državi Jugoslaviji sa svim ostalim republikama koje se, takođe, izjasne tome u prilog?" (Dokazni predmet Tužilaštva broj 97) Velika većina onih koji su glasali bili su Srbi, a oni Srbi koji nisu smatrani su izdajicama. Većina ne-Srba je smatrala da je plebiscit namijenjen samo Srbima.

Osnivanje srpskih autonomnih oblasti i sve što je uslijedilo bilo je jedino moguće zahvaljujući srpskoj vojnoj moći. Sukob između Srbije i Hrvatske odigrao je značajnu ulogu u podjeli Bosne i Hercegovine po nacionalnoj osnovi i time utro put za sve što će se kasnije desiti.

Na osnovu dokaza pred Pretresnim vijećem, od početka 1992. godine do 19. maja 1992. postojalo je stanje međunarodnog oružanog sukoba barem na dijelu teritorije Bosne i Hercegovine. To je bio oružani sukob između snaga Republike Bosne i Hercegovine s jedne strane i snaga Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), odnosno Jugoslovenske Narodne Armije (kasnije Vojska Jugoslavije), koje su djelovale sa različitim paravojnim snagama i snagama bosanskih Srba, s druge. Mada su snage VJ ostale uključene u oružani sukob i nakon tog datuma, o prirodi odnosa između VJ i snaga bosanskih Srba od tog datuma, a otuda i o prirodi sukoba u područjima kojima se ovaj predmet bavi, raspravlja se prilikom razmatranja Člana 2 Statuta. Za sada je dovoljno reći da je nivo intenziteta sukoba, uključujući učešće JNA ili VJ u sukobu, bio dovoljan da se ispune uvjeti za postojanje međunarodnog oružanog sukoba prema odredbama Statuta.

Kako je izneseno, ovo Pretresno vijeće je utvrdilo da je oružani sukob postojao na teritoriji Općine Prijedor u relevantno vrijeme i da je jedan aspekt ovog sukoba predstavljala politika počinjavanja nečovječnih djela protiv civilnog stanovništva na toj teritoriji, naročito nesrpskog stanovništva, u nastojanju da se stvori Velika Srbija. Radi potpomaganja ove politike, ova nečovječna djela su počinjena protiv brojnih žrtava i u

skladu sa prepoznatljivim planom. Time su zadovoljeni uvjeti primjenjivosti za član 5: djela su bila usmjerena protiv civilnog stanovništva na diskriminatornoj osnovi, počinjena su i na rasprostranjenoj osnovi i na sistematski način, u skladu sa određenom politikom, u kontekstu oružanog sukoba i u vezi s njim.

Okupacija

U slučaju Općine Prijedor, samo dijelovi općine, uključujući centar sa najviše stanovnika - grad Prijedor - bili su okupirani 19. maja 1992. ili prije tog datuma. Što se tiče građana Kozarca i drugih područja Općine Prijedor koja su muslimani držali pod kontrolom ili u kojima su bili dominantni, oni su "pali u ruke" VRS-a nakon zarobljavanja od strane tih snaga na dan 27. maja 1992. ili poslije toga. To, međutim, ne znači da, pošto neki dijelovi Općine Prijedor nisu bili pod kontrolom VRS do 27. maja 1992, nije postojala efektivna okupacija preostalog dijela Općine Prijedor.

U svakom slučaju, za ona lica u Općini Prijedor koja su bila na teritoriji okupiranoj od strane snaga bosanskih Srba i jedinica JNA prije 19. maja 1992., status "zaštićenih lica", podložno onome što će biti rečeno o odnosu između VRS-a i vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) u daljnjem tekstu, prestao je tog datuma.

Moguće je, naravno, na osnovu podnijetih dokaza ili uprkos njima, posmatrati djela JNA i vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) na dan ili oko 19. maja 1992. kao ništa više od ciničnog i namjernog stvaranja objektivnih faktora potrebnih da se distanciraju od direktne zakonske odgovornosti za djela oružanih snaga Republike Srpske, dok su istovremeno činili sve da obezbijede održavanje materijalnih faktora potrebnih da se osigura uspješan nastavak oružanog sukoba radi ostvarivanja istih vojnih i političkih ciljeva. Čak i ako bi se zakonski efekat stvaranja takvih objektivnih faktora, što je prouzrokovalo ne male teškoće za JNA i vladu Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), mogao poništiti na osnovu neke lažne namjere, u šta ovo Pretresno vijeće sumnja, to nije ni jedini ni najlogičniji zaključak koji je moguć na osnovu podnijetih dokaza. Ukratko, nema nikakvih dokaza na osnovu kojih ovo Pretresno vijeće može pouzdano zaključiti da su oružane snage Republike Srpske, i Republika Srpska u cjelini, bile išta više od običnih saveznika, mada veoma zavisnih saveznika, vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) u njenom planu da stvori Veliku Srbiju od ostataka bivše Jugoslavije. Trajno, indirektno učešće Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) u oružanom sukobu u Republici Bosni i Hercegovini, bez mogućnosti da se djela oružanih snaga Republike Srpske pripišu vladi Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), pokreće pitanja državne odgovornosti izvan opsega i interesiranja ovog predmeta.

Pretresno vijeće većinom, uz izdvojeno mišljenje predsjedavajućeg sudije, smatra da se, na osnovu dokaza koji su mu podnijeti, nakon 19. maja 1992. oružane snage Republike Srpske ne mogu smatrati de facto organima ili agentima vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) niti u Općini Prijedor, niti u Bosni i Hercegovini.

IZDOJENO I RAZLIČITO MIŠLJENJE SUDIJE MCDONALD

O PRIMJENJIVOSTI ČLANA 2 STATUTA

U potpunosti se slažem sa Mišljenjem i Presudom, osim s odlukom da se Član 2 Statuta ne može primijeniti na optužbe protiv optuženog. Nalazim da je u čitavom periodu na koji se odnosi Optužnica, oružani sukob u Općini Prijedor bio međunarodnog karaktera i da su žrtve bile osobe zaštićene Ženevskom konvencijom o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata ("IV ženevska konvencija"). Prema tome, smatram da bi Pretresno vijeće moralo primijeniti režim teških kršenja na optužbe po Članu 2 Statuta navedene u Optužnici.

U prvom odjeljku ovog Mišljenja zaključujem da dokazi podastrijeti Pretresnom vijeću podržavaju zaključak da je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) imala efektivnu kontrolu nad VRS-om u Općini Prijedor u čitavom periodu na koji se odnose optužbe navedene u Optužnici. Međutim, kao što to obrazlažem u drugom odjeljku, odgovarajući kriterij za agentski odnos iz predmeta Nikaragva je 'zavisnost i kontrola', a dokazivanje efektivne kontrole nije nužno.

SAVEZNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA (SRBIJA I CRNA GORA) JE EFEKTIVNO KONTROLIRALA VRS

5. Direktna umiješanost JNA u oružani sukob u raznim dijelovima Bosne i Hercegovine, uključujući i Općinu Prijedor, u ime Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) prije 19. maja 1992., učinila je sukob međunarodnim barem u toj Općini. Međunarodno humanitarno pravo primjenjivo na sukobe međunarodnog karaktera nastavlja se primjenjivati sve dok ne dođe do zaključenja općeg mira. Većina se slaže da je "od početka 1992. godine do 19. maja 1992. postojalo stanje međunarodnog oružanog sukoba barem na dijelu teritorije Bosne i Hercegovine". Nakon tog datuma, većina kaže da, mada su snage VJ ostale uključene u oružani sukob . . . , o prirodi odnosa između VJ i snaga bosanskih Srba od tog datuma, a otuda i o prirodi sukoba u područjima kojima se ovaj predmet bavi, raspravlja se prilikom razmatranja Člana 2 Statuta. U pomenutom razmatranju većina zaključuje da su žrtve zaštićene osobe samo ako se efektivna komanda i kontrola nad snagama VRS-a u Općini Prijedor nastavila nakon 19. maja 1992. i tokom vremena na koje se odnose navodi Optužnice. Iako većina ne donosi nikakav jasan sud o karakteru sukoba nakon 19. maja 1992., ovom izjavom se implicitno uspostavlja uvjet efektivnog rukovođenja i kontrole nad VRS-om u Općini Prijedor od strane Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) ili VJ da bi se ustanovilo da je sukob bio međunarodni. Ovo mjerilo nije postavljeno kao uvjet u Odluci Žalbenog vijeća, koja drži da je sukob u Bosni i Hercegovini postao međunarodni uključivanjem JNA i da sukob može postati međunarodni ako postoji podrška izvana. Razmatranje konteksta podjele JNA i preimenovanja oružanih snaga u Bosni i Hercegovini kao reakcija na Rezoluciju 752 Vijeća sigurnosti od 15. maja 1992., kojom se zahtijeva da JNA prestane sa svakim uplitanjem u Bosni i Hercegovini, pokazuje da su žrtve krivičnih djela navedenih u Optužnici bile zaštićene osobe. Do navodnog povlačenja JNA iz Bosne i Hercegovine došlo je 19. maja 1992. Tog datuma stvorena je VRS. Međutim, povlačenje nije

odmah uspjelo, budući da je nekoliko Srba iz Srbije ostalo u vojnoj organizaciji Bosne i Hercegovine barem do početka juna 1992. Među onima koji su ostali bilo je mnogo oficira i podoficira koji nisu bili bosanskog porijekla, a Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) nastavila je isplaćivati sve plaće i penzije VRS-u.

Dokazi potvrđuju da je stvaranje VRS-a bilo pravna fikcija. Jedine promjene do kojih je došlo nakon Rezolucije Vijeća sigurnosti od 15. maja 1992. bile su premještanje trupa, osnivanje Glavnog štaba VRS-a, promjena imena vojne organizacije i pojedinačnih jedinica, i promjena vojnih oznaka. Ostalo je isto oružje, ista oprema, isti oficiri, isti komandanti, uglavnom iste trupe, isti logistički centri, isti snabdjevači, ista infrastruktura, isti izvor plaća, isti ciljevi i zadatak, ista taktika i iste operacije. A što je osobito važno, namjera je ostala ista: stvoriti etnički čistu srpsku državu ujedinjenjem Srba u Bosni i Hercegovini i njenim proširenjem na prostor od Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) do hrvatske Krajine, očuvane linije za snabdijevanje i logistiku koja prolazi Općinom Prijedor, što je stvorilo potrebu za protjerivanjem nesrpskog stanovništva te Općine.

VRS je očito nastavio djelovati kao integralan i značajan dio srpskog ratnog poduhvata. Na ovaj zaključak navode dokazi o tome da je svaka jedinica VRS-a prethodno bila jedinica u JNA i da su komande i štabovi ostali gotovo isti nakon preimenovanja. Glavni štab VRS-a, čiji su svi članovi bili generali u JNA, a mnoge je Generalštab JNA imenovao na njihove položaje, održavao je direktnu komunikaciju sa Generalštabom VJ putem komunikacijske veze iz Beograda. Pukovnik Selak, komandant pozadinskog voda koji je osiguravao logističku podršku jedinicama u području Banja Luke (i prije i poslije 19. maja 1992.) izjavio je: "Neki oficiri dobili su direktne [telefonske] linije, Beograd - Pale. Tamo se nalazila veza koja je korištena u svakodnevnoj komunikaciji jer je postojala potreba za direktnom komunikacijom između načelnika Štaba Vojske Republike Srpske i Vojske Jugoslavije." Osim toga, VRS su nastavili snabdjevati isti snabdjevači iz Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) koji su snabdjevali i JNA, iako su trebovanja nakon 19. maja 1992. išla preko načelnika Štaba VRS-a koji ih je prosljeđivao za Beograd. Slično tome, veze između vojske u Bosni i Hercegovini i Srpske demokratske stranke, koja zagovara Veliku Srbiju, ostale su nepromijenjene nakon preimenovanja.

Nadalje, dokazi pokazuju da je VRS, nastavljajući operaciju JNA za zauzimanje Općine Prijedor, izvršila vojnu operaciju u korist Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora). General-potpukovnik Talić, čije radnje većina smatra radnjama "discipliniranog generala" koji je djelovao shodno naređenjima svojih pretpostavljenih, bio je zadužen za provođenje plana JNA prije 19. maja 1992. Sasvim je razumno očekivati da će, nakon što se Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) navodno povukla, ovaj disciplinirani oficir nastaviti da izvršava naređenja koja mu je dala ona država koja mu je nastavila isplaćivati plaću. Svakako, nisu potrebni nikakvi direktni dokazi o tome da je Beograd ponovio ova konkretna naređenja tri dana nakon "povlačenja", kad je započela blokada Kozarca i odigrale se druge operacije kojima je pripreman napad. Da je napad na Kozarac bio dio unaprijed pripremljene vojne

operacije potvrđuje i izjava svjedoka Kemala Sučića da mu je optuženi sredinom maja, prije preimenovanja JNA, rekao da će "Kozarac biti bombardiran". Otprilike u isto vrijeme, Simo Mišković, predsjednik SDS-a, rekao mu je, govoreći o mirovnim pregovorima koji su tada bili u toku: "Kemale, ovo što radite je uzaludno, ništa ne može spasiti Kozarac." Prema tome, napadajući Kozarac, i Općinu Prijedor, nakon preimenovanja, VRS je djelovao za račun Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora).

Sve ovo, uključujući dokazni materijal na koji se poziva većina, očito pokazuje **da je preimenovanje bilo motivirano samo željom Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) da ne naljuti međunarodnu zajednicu kršenjem Rezolucije Vijeća sigurnosti kojom je naređeno JNA da prekine sa uplitanjem u Bosni i Hercegovini**. Većina se slaže s time, ali dolazi do suprotnog rezultata: Moguće je, naravno, na osnovu podnijetih dokaza ili, uprkos njima, posmatrati djela JNA i Vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) na dan ili oko 19. maja 1992. kao ništa više od ciničnog i namjernog stvaranja objektivnih faktora potrebnih da se distanciraju od direktne zakonske odgovornosti za djela oružanih snaga Republike Srpske, dok su istovremeno činili sve da osiguraju da obezbijede održavanje materijalnih faktora potrebnih da se osigura uspješan nastavak oružanog sukoba radi ostvarivanja istih vojnih i političkih ciljeva. Čak i ako bi se zakonski efekat stvaranja takvih objektivnih faktora, što je prouzrokovalo nemale teškoće za JNA i vladu Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), mogao poništiti na osnovu neke lažne namjere, u šta ovo Pretresno vijeće sumnja, to nije ni jedini ni najlogičniji zaključak koji je moguć na osnovu podnijetih dokaza. **Upravo suprotno, potezi Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) bili su sračunati na to da izgledaju kao poštovanje Rezolucije, a da osiguraju da se započete vojne operacije uspješno nastave. Bilo bi naivno, a ne cinično, ne uvidjeti da je stvaranje VRS-a, koje se podudarilo sa najavljenim povlačenjem JNA, ustvari bila obična smicalica. Ovo navodno povlačenje sigurno nije bilo dobrovoljno. Republika Srpska, koja je formalno uspostavljena u januaru 1992., nije imala svoju vojsku sve do podjele i preimenovanja JNA, a nije imala ni potrebe za vojskom jer je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) provodila vojne operacije neophodne za uspostavljanje Velike Srbije. Tek nakon što je Vijeće sigurnosti zatražilo od Savezne Republike Jugoslavije da prestane sa svakim miješanjem u Bosni i Hercegovini, stvorena je VRS. No, to nije bilo ništa drugo do premještanje vojne sile, pa su se 'poteškoće', kako ih je nazvala većina, itekako isplatile. Ovi potezi su, ustvari, poduzeti kao neophodan odgovor na Rezoluciju Vijeća sigurnosti.**

Većina spominje ograničenu količinu direktnih dokaza koji se odnose na dnevnu kontrolu Glavnog štaba VJ u Beogradu nad komandantom VRS-a, Ratkom Mladićem, ali to ne utiče na ovaj zaključak. Dovoljno je da je general Mladić, koji je bio komandant u JNA, nastavio izvršavati naređenja koja mu je Savezna Republika Jugoslavija izdala prije 19. maja 1992., kako pokazuju dokazi koji utvrđuju da je postojala direktna komunikacija između njegovog kabineta i Beograda.

Ne mogu se složiti ni sa zaključkom većine da su Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) i VRS bili saveznici i da, prema tome, nije postojala efektivna kontrola. Može ih se smatrati saveznicima u smislu da su bili ujedinjeni u lojalnosti Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora), ali ovo podržava, a ne obara, status VRS-a kao agenata.

Nadalje, Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je, zapravo, oslabila svoju vojsku kako bi uspostavila VRS i tako mogla djelotvorno voditi rat u Bosni i Hercegovini, bez značajnijeg otvorenog uplitanja Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora). Ova promjena omogućila je Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora) da ostvari svoje vojne ciljeve a da se istovremeno pretvara da je ispoštovala Rezoluciju Vijeća sigurnosti. Međutim, Vijeće sigurnosti nije se dalo prevariti i, zbog nepoštovanja, uvelo je niz ekonomskih sankcija protiv Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora). Sankcije su ostale na snazi tokom čitavog perioda na koji se odnosi Optužnica. Kontinuitet između JNA i VRS-a, posebno u vezi s vojnim operacijama na području Općine Prijedor, prisustvo značajnog broja nebosanskih bivših oficira JNA u VRS-u, nastavak isplata plaća i penzija od strane Beograda, kratak vremenski razmak između napada na grad Prijedor, napada na Kozarac, Jaskiće i Sivce i osnivanja logora, te odnos između snaga VRS-a i VJ – sve ovo zajedno nepobitno dokazuje da se radilo samo o promjeni imena. Prema tome, ako je prema predmetu Nikaragva efektivna kontrola nužan stepen dokaza da bi se ustanovio agentski odnos, zaključujem da je taj standard zadovoljen. Iz toga proizilazi da su se žrtve optuženog nalazile u rukama strane čiji nisu bili državljani i da je Član 2 Statuta primjenljiv na krivična djela navedena u Optužnici.

Većina, također, uvodi kriterij efektivne kontrole da bi se utvrdilo kad se određene žrtve mogu smatrati zaštićenim osobama. Ne slažem se sa ovim pristupom. Iako je tačno da ratno okupacijsko pravo stupa na snagu tek uspostavljanjem efektivne kontrole nad teritorijom, to nije odlučujuće pri određivanju da li je i kada neka osoba zaštićena IV ženevskom konvencijom. Definicija zaštićenih lica u članu 4 ove Konvencije obuhvata lica koja žive na okupiranoj teritoriji, ali ne samo njih. Široko je prihvaćeno da Konvencija kao cjelina stupa na snagu početkom neprijateljstava, pa bi civil mogao biti zaštićena osoba ako živi u području na koje su strane snage izvršile invaziju, čak i ako te snage još uvijek nisu uspostavile efektivnu kontrolu. Prema tome, ove snage bi počinile teško kršenje Konvencije ako bi, naprimjer, lišile slobode tog civila i pogubile ga po kratkom postupku. Kao što je ranije izneseno, većina naizgled zahtijeva da strana sila ima efektivnu kontrolu nad nekim područjem da bi sukob postao međunarodni. Uvodeći kriterij efektivne kontrole, koji je uveden radi utvrđivanja odgovornosti države u predmetu Nikaragva da bi se u ovom slučaju ne samo ustanovilo da li je žrtva zaštićena osoba, već i **odredila priroda oružanog sukoba, većina je proširila djelovanje principa izvedenih iz predmeta Nikaragva na način koji nije u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom.**

Izgleda, dakle, da postoje dvije osnove po kojima se djela VRS-a mogu pripisati Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora): kada je VRS djelovao kao agent Savezne Republike

Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), što se može dokazati ustanovljavanjem zavisnosti s jedne strane i kontrole s druge; ili kada je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) izričito nalogala VRS-u da izvrši određeno djelo za račun Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) i time samo djelo učinila pripisivim Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora). U predmetu Nikaragva, sud je u potonjem slučaju zahtijevao dokazivanje efektivne kontrole.

Prilikom donošenja konačnog zaključka, većinsko mišljenje nije dalo odgovarajuću težinu jedinstvenim okolnostima sa kojima je suočeno Pretresno vijeće, s obzirom na svoj položaj Međunarodnog krivičnog suda koji odlučuje o odgovornosti pojedinca, a ne države. Ovaj problem provlači se kroz cijelu analizu, počevši od načina na koji je na samom početku ovo pitanje formulirano kao pitanje 'pripisivosti', koje se, kako većina jasno primjećuje, odnosi na 'krivicu' i 'pripisivanje povrede i odgovornosti državi'. Ustanovljavanje pripisivosti bilo je na mjestu u predmetu Nikaragva, gdje je podnosilac tužbe tražio da se ustanovi krivica i odgovornost države, u tom slučaju Sjedinjenih Država, za djela kontrasa, ali nije prikladno ovdje gdje se pitanje odgovornosti pokreće samo u svrhu identifikacije okupatorske sile. To priznaje čak i većina, kad primjećuje da se predmet Nikaragva "zapravo bavio odgovornošću Sjedinjenih Država za povredu, inter alia, pravila međunarodnog prava, dok se predmet pred nama bavi odgovornošću pojedinca za povredu tih pravila".

Nasuprot ovome, napad na Kozarac i okolinu nesumnjivo se zasnivao na strategiji i taktici koju je smislila JNA, budući da je napad započeo presijecanjem telefonskih veza i uvođenjem blokade samo tri dana nakon navodnog povlačenja trupa JNA iz Bosne i Hercegovine, a granatiranje je započelo samo dva dana nakon toga, 24. maja. Povrh toga, sličnost između napada u ovoj oblasti i drugih napada širom Bosne i Hercegovine koje je preduzela JNA, također, navodi na zaključak da je upotrijebljenu strategiju i taktiku odista smislila JNA. To potvrđuje činjenica da su komandanti i gotovo svi oficiri ostali nepromijenjeni nakon 19. maja 1992., uprkos navodnoj promjeni u vojnoj strukturi. Nerazumno je vjerovati da su sve operacije isplanirane tek nakon 18. maja 1992., s obzirom na uvjerljive dokaze o tome da je operaciju u cijelosti isplanirala i organizirala JNA, a posebno imajući u vidu svjedočenje o tome da su lideri SDS-a znali za napad mnogo prije preimenovanja, iako su napad izvele snage označene kao VRS nakon 19. maja 1992. Imajući ovo u vidu, pitam se zašto je potreban uvjet da je odista postojala efektivna kontrola kad je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) bila sigurna da će, nakon što je prebacila oficire i vojnike i snabdijela ih materijalnim sredstvima nauštrb vlastitih snaga, njen plan biti izvršen. Odgovornost države za djela pojedinaca zavisi od takve kontrole i mora se, dakle, ustanoviti, ali ovdje se to ne razmatra. **Okupacija Općine Prijedor mogla se izvesti samo nakon što ju je JNA, djelujući za račun Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), pokrenula i dala VRS-u sredstva da je privede kraju. U takvim okolnostima nije bilo potrebe za efektivnom kontrolom jer je samo osnivanje i kontinuirano postojanje VRS-a dokaz takve kontrole. Neprimjenjivost kriterija efektivne kontrole iz predmeta Nikaragva je očita; on nije bio namijenjen ovakvim činjeničnim okolnostima i nije valjana osnova za donošenje odluke.**

Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) u VRS-u je uspostavila, u suštini, marionetski režim, kojem je povjerena odgovornost za izvršenje vojnih operacija Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) u Bosni i Hercegovini. Pretresno vijeće ne bi smjelo uvoditi uvjet efektivne kontrole iz predmeta Nikaragva, već bi trebalo, kao što stoji i u ovom komentaru, zanemariti formalne kriterije vojne strukture. Ključno pitanje ovdje jeste da li je VRS odista bio zavisen i kontroliran od strane Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora). Kao što je gore obrazloženo, dokazi su i više nego dovoljni da se može donijeti takav zaključak.

Ukratko, dokazni materijal pokazuje, van svake sumnje, da je VRS djelovao u svojstvu agenta savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) u napadu na Općinu Prijedor i u njenoj okupaciji u vrijeme na koje se odnose optužbe iz Optužnice, pa su žrtve, prema tome, zaštićene osobe. Zavisnost VRS-a od Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) i njeno ostvarivanje kontrole nad VRS-om podržavaju donošenje ovakvog zaključka, kako prema kriteriju efektivne kontrole, kojeg je usvojila većina, tako i prema uopćenijem kriteriju zavisnosti i kontrole. Međutim, pažljivo čitanje predmeta Nikaragva navodi me na zaključak da kriterij efektivne kontrole čini različitu i zasebnu osnovu za pripisivanje ponašanja ne-agenata nekoj državi, i da to nije nužan element za ustanovljavanje agentskog odnosa. Iz ovih razloga, podnosim ovo Izdvojeno i različito mišljenje.

ŽALBENA PRESUDA Dušan Tadić

Odluka: Što se tiče prve osnove, Žalbeno vijeće smatra da je postojao međunarodni oružani sukob i da je, stoga, režim teških povreda Ženevskih konvencija primjenjiv. Žalbeno vijeće, također, zaključuje da su žrtve bile zaštićene osobe prema Ženevskoj konvenciji o zaštiti civila za vrijeme rata. Optuženi se, prema tome, proglašava krivim po tačkama po kojima ga je Pretresno vijeće oslobodilo samo na osnovu neprimjenjivosti režima Ženevskih konvencija.

U ovom predmetu, Pretresno vijeće zaključilo je da je žalilac učestvovao u oružanom sukobu koji se između maja i decembra 1992. odigrao na području Prijedora. Jedan aspekt tog sukoba bila je politika počinjavanja nečovječnih djela nad nesrpskim civilnim stanovništvom tog područja, u okviru pokušaja stvaranja Velike Srbije. Zaključeno je, također, da su, tokom sprovođenja te politike, počinjena nečovječna djela nad brojnim žrtvama i to “u skladu sa prepoznatljivim planom”.

13. Pretresno vijeće je prihvatilo da je nakon što je sama bila u direktnom oružanom sukobu sa BiH posredstvom Jugoslavenske narodne armije ("JNA"), SRJ osnovala, obučila, opremila, snabdijevala i održavala VRS. Osnivanje je izvršila SRJ 19. maja 1992., time što je ostavila dio JNA u BiH funkcionira kao VRS, i to samo nekoliko dana nakon što je Vijeće sigurnosti zatražilo od SRJ da se povuče iz BiH. Viši vojni oficiri iz SRJ bili su članovi štaba VRS-a. SRJ je plaćala plaće (i penzije nakon penzioniranja) oficira u VRS-u koji su došli iz JNA. Komanda VRS-a je imala vezu sa komandom Vojske Jugoslavije ("VJ"), kako se tada prozvalo jugoslavenski dio stare JNA. **VRS je bio uključen u izvršavanje plana SRJ za etničko čišćenje i**

izdvajanje dijela teritorije BiH koji bi se na kraju pripojio SRJ i time se realizirala ambicija SRJ da stvori "Veliku Srbiju".

Pretresno vijeće je zaključilo da je do 19. maja 1992., kad se JNA formalno povukla iz Bosne i Hercegovine, posrijedi bio međunarodni oružani sukob između BiH i SRJ. Međutim, Pretresno vijeće nije izričito navelo kakav je bio karakter sukoba nakon 19. maja 1992. Kao što ističe Tužilaštvo, "Pretresno vijeće nije donijelo izričit zaključak o kvalifikaciji oružanog sukoba između vojske bosanskih Srba (VRS) i BiH nakon osnivanja VRS-a, maja 1992." Ipak, može se smatrati da je Pretresno vijeće barem implicitno smatralo da je nakon 19. maja 1992. sukob postao unutrašnji.

U ovom predmetu ima dovoljno dokaza da se opravda činjenični nalaz Pretresnog vijeća da je sukob prije 19. maja 1992. bio međunarodnog karaktera. Pitanje da li je nakon 19. maja 1992. sukob i dalje bio međunarodni ili je postao isključivo unutrašnji, zavisi od toga da li se snage bosanskih Srba, u čijim su rukama bile žrtve u ovom predmetu, mogu smatrati *de iure* ili *de facto* organima strane sile, odnosno SRJ.

Tužilaštvo tvrdi da su zadovoljeni svi relevantni kriteriji, shodno Članu 2 Statuta. Prema tome, Pretresno vijeće je pogriješilo kad se, radi utvrđivanja primjenjivosti odredbi o teškim povredama relevantne Ženevske konvencije, isključivo oslonilo na test "efektivne kontrole" izveden iz Predmeta koji se tiče vojnih i paravojnih aktivnosti u Nikaragvi i protiv nje (Nikaragva protiv Sjedinjenih Država). Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo primijeniti odredbe Ženevskih konvencija kao i relevantne principe i izvore međunarodnog humanitarnog prava koji, po mišljenju Tužilaštva, propisuju primjenu testa "dokazive veze".

Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad pri utvrđivanju individualne krivične odgovornosti za teške povrede Ženevskih konvencija nije primijenilo odredbe Ženevskih konvencija i opće principe međunarodnog humanitarnog prava. Prema mišljenju Tužilaštva, ti izvori traže postojanje "dokazive veze" između počinioca i strane u međunarodnom oružanom sukobu koja nije država čije državljanstvo imaju žrtve.

U prilog toj tvrdnji, Tužilaštvo, među ostalim, ističe činjenicu da su nakon 19. maja 1992., kad se Jugoslavenska narodna armija (u daljnjem tekstu: JNA) formalno povukla iz Bosne i Hercegovine, vojnici VRS-a nastavili primati plaću od vlade SRJ koja je, također, obezbjeđivala sredstva za isplatu penzija penzioniranim vojnicima VJ koji su služili u VRS-u. Tužilaštvo, također, navodi brojne druge faktore u prilog svojoj tvrdnji da nakon 19. maja 1992. SRJ nije samo pružala logističku podršku. Ti faktori obuhvataju činjenicu da su strukture i činovi u VRS-u i VJ identični, kao i to da je i nakon tog datuma SRJ vršila nadzor nad VRS-om. Iz tih činjenica, Tužilaštvo izvodi zaključak da je SRJ vršila efektivnu vojnu kontrolu nad VRS-om.

Strane ne osporavaju da je međunarodni karakter sukoba uvjet za primjenu režima teških povreda na osnovu Člana 2 Statuta. Neosporno je da je sukob međunarodni ako se odvija između dvije ili više država. Osim toga, u slučaju da na teritoriji neke države izbije unutrašnji

oružani sukob, on može postati međunarodni (ili, zavisno od okolnosti, može biti istovremeno međunarodni i unutrašnji) ako (i) druga država vlastitim trupama interveniše u sukobu ili alternativno ako (ii) neki od učesnika u unutrašnjem oružanom sukobu djeluju u ime te druge države. U ovom predmetu, Tužilaštvo tvrdi da se tokom čitavog predmetnog perioda radilo o međunarodnom oružanom sukobu između dvije države, odnosno Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH) i SRJ. **Sudija McDonald je u svom različitom mišljenju, također, zaključila da je sukob tokom čitavog relevantnog perioda bio međunarodni.**

Žalbeno vijeće će se, stoga, najprije pozabaviti ovim pitanjem sa tačke gledišta međunarodnog humanitarnog prava. Žalbeno vijeće će, naročito, razmotriti uvjete pod kojima se može smatrati da oružane snage, koje se bore protiv centralnih vlasti iste države u kojoj žive i djeluju, zapravo djeluju u ime druge države. Drugim riječima, Žalbeno vijeće će identificirati uvjete pod kojima se te snage mogu izjednačiti s organima druge države, različite od one na čijoj teritoriji žive i djeluju.

Ipak, neophodno je konkretno navesti koji stepen vlasti ili kontrole strana država mora imati nad oružanim snagama koje se bore u njeno ime da bi oružani sukob koji je *prima facie* unutrašnji postao međunarodni. **Doista, kvalifikacija sukoba kao unutrašnjeg ili međunarodnog povlači izuzetno važne pravne posljedice. Ako se sukob na kraju okvalificira kao međunarodni, slijedi, između ostalog, da se strana država može u određenim okolnostima smatrati odgovornom za kršenja međunarodnog prava počinjena od strane oružanih grupa koje djeluju u njeno ime.**

Suštinski, isto stajalište nedavno je zauzeo Oberlandesgericht u Düsseldorfu u odluci od 26. septembra 1997. u predmetu Jorgić. Što se tiče zločina počinjenih u Bosni i Hercegovini od strane bosanskih Srba, Sud je smatrao da su bosanski Srbi koji su se borili protiv centralnih vlasti u Sarajevu djelovali u ime vlade SRJ. U prilog tom zaključku, Sud je naglasio da je Beograd finansirao, organizirao i opremio vojsku i paravojne jedinice bosanskih Srba, te da je između JNA i bosanskih Srba postojala “bliska kadrovska, organizacijska i logistička veza [Verflechtung]”, za koju se smatralo da predstavlja dovoljan osnov da bi se sukob okvalificirao kao međunarodni. Sud nije ispitivao da li su konkretna djela koja je počinio optuženi ili drugi bosanski Srbi naredile vlasti SRJ (Sud citira stenogramski kako su sudovi u SR Njemačkoj donijeli presudu da je u BiH bio međunarodni sukob i definira ulogu SRJ/Srbije. Sud je konstatirao sljedeće: “Sukob u Bosni i Hercegovini bio je međunarodni za potrebe člana 2 ženevske konvencije IV. Proglašenjem nezavisnosti i referendumom od 29. februara i 1. marta 1992., te međunarodnim priznanjem od 6. aprila 1992., Bosna i Hercegovina postala je nezavisna država, autonomna od Jugoslavije. Oružani sukob koji se odigrao na njenoj teritoriji u periodu koji je uslijedio nije bio unutrašnji konflikt (sukob) u kojem je jedna etnička grupa pokušala da se izdvoji iz postojeće države Bosne i Hercegovine i koji [stoga] nije bio međunarodnog karaktera. Vještak Fischer istakao je da je pominjanjem termina “međunarodno humanitarno pravo primjenjivo na taj sukob”, Vijeće sigurnosti UN-a upotrijebilo je termin koji u međunarodnoj terminologiji, inače, označava pravo primjenjivo

na međunarodne oružane sukobe. To [prema riječima vještaka] znači da je Vijeće sigurnosti taj sukob smatralo međunarodnim. Vještak Fischer naveo je sljedeće okolnosti koje, prema vladajućem shvatanju međunarodnog prava, ukazuju na to da je sukob međunarodni: učestvovanje organa neke države u sukobu na teritoriji druge države, npr. učestvovanje oficira u sukobima ili finansiranje i opskrba tehničkim sredstvima jedne strane u sukobu od strane druge države; ovaj drugi element, u svakom slučaju, ako je u kombinaciji sa gorepomenutom kadrovskom povezanošću [Verflechtung]. Prema nalazima ovog Vijeća, ti kriteriji su u ovom predmetu zadovoljeni. Vijeće je utvrdilo da su početkom maja oficiri JNA, koja je u to vrijeme bila sasvim srpska, počeli da zauzimaju Doboj i okolna sela. Stoga, nema nikakve sumnje o postojanju međunarodnog oružanog sukoba u tom trenutku. Međutim, ovo Vijeće je, također, ustanovilo da su nakon 19. maja 1992., kad se JNA zvanično povukla iz Bosne i Hercegovine, oficiri JNA i dalje bili zaposleni u Bosni i Hercegovini i primali plaću iz Beograda, te da su krajem maja materijalnotehnička sredstva, oružje i vozila još uvijek pristizala iz Beograda u Bosnu i Hercegovinu. Posljedica toga bilo je održavanje bliske kadrovske, organizacijske i logističke povezanosti [Verflechtung] vojske bosanskih Srba, paravojnih grupa i JNA. Štab vojske bosanskih Srba imao je kancelariju za vezu u Beogradu.” (ibid., str. 158-160 neobjavljenog kucanog transkripta; nezvanični prevod). Presudu Višeg suda u Düsseldorfu podržao je u žalbenom postupku Savezni sud pravde (Bundesgerichtshof) presudom od 30. aprila 1999. (neobjavljeno). Jedan od osnova žalbe bila je pogrešna primjena materijalnog prava. Taj osnov, također, uključuje pitanje da li je sukob bio međunarodnog karaktera. Bundesgerichtshof se nije posebno bavio tim pitanjem, čime je implicitno podržao presudu suda u Düsseldorfu. (Vidi, naročito, str. 19-20 i 23 njemačkog kucanog transkripta (3 StR 215/98) u biblioteci Međunarodnog suda)

Čini se da između većine i sudije McDonald, koja, također, prihvata činjenične konstatacije sadržane u Presudi, nema neslaganja u pogledu činjenica, nego samo u pogledu pravnog tumačenja tih činjenica.

Pretresno vijeće je nedvojbeno ustanovilo da se komandna struktura JNA nije promijenila ni nakon 19. maja 1992., nakon što je preimenovana i pretvorena u VJ. Nadalje, što je još važnije, iz odluke Pretresnog vijeća, a naročito iz ocjene dokaza koju je sprovedla sudija McDonald u svom Izdvojenom i protivnom mišljenju, očito je da je čak i nakon tog datuma VJ nastavila da kontroliše vojsku bosanskih Srba u Bosni i Hercegovini, tj. VRS. VJ je imala kontrolu nad političkim i vojnim ciljevima, kao i nad vojnim operacijama VRS-a. Valja podsjetiti na dva “faktora” koji su istaknuti u Presudi: kao prvo, “prebacivanje u 1. krajiški korpus, kao i u druge jedinice VRS-a, bivših oficira JNA koji porijeklom nisu bili bosanski Srbi, sa ekvivalentnih položaja u odgovarajućim jedinicama JNA koje su prethodile jedinicama VRS-a” i drugo, što se tiče VRS-a, “neprekidna isplata plaća, kako oficirima koji jesu bosanski Srbi tako i onima koji nisu bosanski Srbi, od strane Vlade Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore).” Prema mišljenju Pretresnog vijeća, ta dva faktora nisu sačinjavala niti ukazivala na efektivnu kontrolu Beograda nad snagama bosanskih Srba. **Naprotiv, Žalbeno vijeće dijeli mišljenje koje je iznijela sudija McDonald u svom Izdvojenom i protivnom**

mišljenju, da su ta dva faktora, zajedno sa drugim elementima koje je dokazalo Tužilaštvo, indikacija kontrole.

Ono što se može sagledati iz činjenica koje ne osporava Pretresno vijeće a koje pominje sudija McDonald (što se tiče strukture komandovanja i rukovođenja koja se nastavila nakon preimenovanja VRS-a i nastavka isplate plaća oficirima vojske bosanskih Srba od strane SRJ) jeste da VRS i VJ nisu nakon maja 1992. autentično bile dvije odvojene vojske. To je dalje potkrijepljeno sljedećim faktorima :

i) Reorganizacija JNA i promjena imena nisu bile indikacija promjene vojnih ciljeva i strategija. Komandna struktura JNA i preimenovanje dijela JNA u VRS, sprovedeno je kako bi se stvorio privid povinovnanja međunarodnim zahtjevima, ustvari je imalo za cilj da obezbijedi da znatne oružane snage etničkih Srba ostanu u Bosni i Hercegovini.

(ii) Povrh znatne finansijske, logističke i druge pomoći i podrške za koju je priznato da je VJ pružala VRS-u, Pretresno vijeće nije osporilo da je VRS, kao kreacija SRJ/VJ, imala istu strukturu i činove kao VJ, kao ni to da je SRJ/VJ rukovodila i nadgledala aktivnosti i operacije VRS-a. Posljedica toga bila je da je VRS odražavala strategije i taktike koje je stvorila SRJ/JNA/VJ

. (iii) Nakon 19. maja 1992., elementi FRJ/VJ i dalje su neposredno intervenirali u sukobu u Bosni i Hercegovini, boreći se rame uz rame sa VRS-om i pružajući mu kritičnu borbenu podršku. Premda je zauzelo stav da je oružani sukob međunarodnog karaktera postojao samo do 19. maja 1992., Pretresno vijeće je, ipak, prihvatilo da su i nakon toga “aktivni elementi” oružanih snaga SRJ, Vojske Jugoslavije (VJ), bili umiješani u oružani sukob u Bosni i Hercegovini. Bio je, stoga, očit znatan de facto kontinuitet, u smislu nastavka neprijateljstva, te se čini da nema snažnog činjeničnog osnova za zaključak Pretresnog vijeća da od 19. maja 1992. nadalje SRJ/VJ više nije imala kontrolu nad VRS.

(iv) Vojne operacije JNA pod komandom Beograda koje su započele prije 19. maja 1992. nisu odmah prekinute. Sa čisto praktičnog gledišta, nevjerovatno je da bi ih uopće bilo moguće prekinuti preko noći. Stvaranje VRS-a od strane SRJ/VJ nije, dakle, ukazivalo na namjeru Beograda da se odrekne kontrole SRJ/VJ nad vojskom bosanskih Srba. Naprotiv, VRS je formirana kako bi se nastavili postizati vlastiti politički i vojni ciljevi SRJ, a iz dokaza je očito da su ti ciljevi ostvarivani vojnim i političkim operacijama koje je kontrolirao Beograd i JNA/VJ. Nema dokaza da su se 19. maja 1992. ti ciljevi promijenili.

Uzeti zajedno, ovi faktori sugeriraju da se odnos između VJ i VRS ne može okarakterizirati kao puki odnos koordinacije političkih i vojnih aktivnosti. Čak i ako su kao reakcija na međunarodni nadzor upražnjavani i usvojeni manje eksplicitni oblici komandovanja vojnim operacijama, veza između VJ i VRS-a očito je obuhvatala mnogo više nego puku koordinaciju ili saradnju između saveznika; ustvari, preimenovana vojska bosanskih Srba i dalje je sačinjavala jednu vojsku pod komandom Generalštaba VJ u Beogradu. **Bilo je očito da je i**

nakon 19. maja 1992. vojska bosanskih Srba nastavila da djeluje na postizanju vojnih ciljeva formuliranih u Beogradu. U vezi sa tim, Pretresnom su vijeću predloženi očigledni dokazi o lancu vojnog komandovanja između Beograda i Pala i Pretresno vijeće prihvatilo je da je Glavni štab VRS-a imao veze i redovnu komunikaciju sa Beogradom. Uprkos tome, i premda je Pretresno vijeće priznalo mogućnost da su neki pripadnici VRS-a dobili konkretna uputstva od SRJ da počine određena djela ili izvedu neke konkretne zadatke, Pretresno vijeće je zaključilo da “bez dokaza o tome da su primljena naređenja iz Beograda koja su zaobišla ili poništila ovlaštenja komandanta Korpusa, ne može se reći da su ta djela izvršena “u ime” Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora).

Žalbeno vijeće smatra da zahtjev da se dokažu konkretna naređenja kojima su zaobiđena ili poništena naređenja sa višeg mjesta ne samo da se bazira na primjeni pogrešnog testa nego je on, također, sporan u ovom kontekstu. Za VJ i VRS bilo je karakteristično to da su dijelili iste vojne ciljeve. Stoga je, po samoj biti stvari, nevjerovatno da bi naređenja iz Beograda kojima bi se zaobišla ili poništila ovlaštenja lokalnih komandanata korpusa uopće bila potrebna, budući da su te snage bile u svemu saglasne; čini se da je i Pretresno vijeće implicitno uvažilo taj element.

Nadalje, konstatirajući da je plaća svih oficira 1. krajiškog korpusa kao i, pretpostavlja se, plaća svih viših komandanata VRS-a kao bivših oficira JNA i dalje pristizala iz Beograda nakon 19. maja 1992., Pretresno vijeće je uvažilo da bi se, kad su u pitanju pojedinci, moglo zaključiti da plaćanje “može biti izjednačeno sa kontrolom.” Pretresno vijeće je, ipak, taj kontinuitet komandnih struktura, logističke organizacije, strategije i taktike, ocijenilo kao “pitanja kako pogodnosti tako i vojne potrebe” i konstatiralo da takvi dokazi “utvrđuju tek mogućnost kontrole sadržanu u odnosu zavisnosti do kojeg je takvo finansiranje dovelo.” Prema mišljenju Žalbenog vijeća, međutim, premda se iz dokaza ne vide tačni detalji odnosa VRS-a i glavne komande u Beogradu, **ipak je bitno imati na umu da je postojala nedvojbeno namjera da se prikrije komandujuća uloga SRJ, što je optužba obilato i dokazala. Prema mišljenju Žalbenog vijeća, zaključak Pretresnog vijeća da je odnos između SRJ/VJ i VRS-a bio odnos saradnje i koordinacije a ne opće kontrole, ima tu slabost što nekritički prihvata karakteristike koje je Beograd namjerno ustanovio kako bi se stvorio privid da su Beograd i Pale povezani samo kao partneri koji djeluju u saradnji. Takav pristup ne samo da je pogrešan u konkretnim okolnostima ovog predmeta, nego može dovesti do štetnih posljedica usvoji li se kao opći pristup. Pridavanje neprimjerene važnosti vidljivim strukturama i javnim izjavama zaraćenih strana, umjesto istančane analize stvarnog odnosa koji postoji među njima, može prešutno sugerirati grupama koje vrše de facto kontrolu nad vojnim snagama da se odgovornost za djela tih snaga može izbjeći površnim restrukturiranjem tih snaga ili olakim izjavama da su restrukturirane snage od sada nezavisne od svojih dotadašnjih sponzora.**

Najzad, valja uočiti da je Pretresno vijeće zaključilo da su razni oblici pomoći oružanim snagama Republike Srpske od strane Vlade SRJ bili “od ključnog značaja” za ostvarivanje

njihovih aktivnosti i da su “te snage skoro u potpunosti zavisile od materijalnih sredstava VJ za sprovođenje ofanzivnih operacija”. Uprkos tom nalazu, Pretresno vijeće nije konstatiralo “opću kontrolu”. Velika težina pridana je nedostatku konkretnih dokaza o specifičnim uputstvima. Smatralo se da nema dovoljno dokaza za “efektivnu kontrolu”, opet na osnovu toga što Pretresnom vijeću nisu predloženi eksplicitni dokazi o tome da je Beograd izdavao neposredna uputstva. Međutim, taj zaključak izveden je na osnovu toga što je Pretresno vijeće primijenilo pogrešan test.

Kao što je Žalbeno vijeće već istaklo, međunarodno pravo ne postavlja uvjet da je za određena djela o kojima je riječ strana država izdala konkretna uputstva ili direktive određenim oružanim snagama, a da bi se za te oružane snage moglo smatrati da djeluju kao de facto organi države. Iz toga proizilazi da, u okolnostima ovog predmeta, nije bilo potrebno pokazati da je konkretne operacije koje su sprovele snage bosanskih Srba i koje su predmet ovog suđenja (napadi na Kozarac i, uopće, uzevši u Općini Prijedor), konkretno naredila ili planirala Jugoslovenska armija. Dovoljno je pokazati da je ta armija vršila opću kontrolu nad snagama bosanskih Srba –što je optužba pred Pretresnim vijećem i pokazala. Ta kontrola se odražavala ne samo u finansijskoj, logističkoj i drugoj pomoći i podršci, nego, također, što je još važnije, u učestvovanju u općem usmjeravanju, koordinaciji i nadzoru nad aktivnostima i operacijama VRS-a. Ta vrsta kontrole dovoljna je da se ispune pravni kriteriji koje zahtijeva međunarodno pravo.

Ex post facto potvrdu činjenice da je kroz više godina (u svakom slučaju između 1992. i 1995.) SRJ vršila opću kontrolu nad Republikom Srpskom u političkom i vojnom domenu moguće je naći u procesu pregovora i zaključenja Dejtonsko-pariškog sporazuma 1995. Naravno, sklapanje Dejtonsko-pariškog sporazuma 1995. ne može predstavljati neposredan dokaz o prirodi veze koja je postojala između vojske bosanskih Srba i vojske SRJ nakon maja 1992. i stoga nipošto nema odlučujuću važnost za pitanje kontrole u tom periodu. Ipak, Dejtonsko-pariški sporazum može se posmatrati kao vrhunac dugog procesa. Taj proces je iziskivao dijalog sa svim političkim i vojnim snagama koje su vršile stvarnu vlast na terenu (bilo de facto bilo de iure), kao i stalnu spremnost da se reagira na promjenjivu vojnu i političku situaciju tih snaga. Politički proces koji je kulminirao Dejtonom počeo je ubrzo nakon izbijanja neprijateljstava i trajao je tokom ključnog perioda koji ovdje razmatramo. U onoj mjeri u kojoj je obim tog procesa odraz stvarne strukture moći koja je postojala u Bosni i Hercegovini tokom čitavog sukoba, Dejtonsko-pariški sporazum omogućava naročit uvid u političku, stratešku i vojnu stvarnost koja je vladala u Bosni i Hercegovini do 1995., uključujući maja 1992. Činjenica da je od 4. avgusta 1994. SRJ, čini se, prekinula podršku Republici Srpskoj jer jugoslovensko vođstvo nije imalo povjerenja u vlasti RS-a, nije beznačajna. Ustvari, taj “raskid veza” upravo naglašava visoki stepen opće kontrole SRJ nad Republikom Srpskom, jer je ubrzo nakon povlačenja podrške SRJ, Republika Srpska uvidjela da nema mnogo izbora osim da se povinuje vlasti SRJ. Stoga, Dejtonsko-pariški sporazum može indirektno osvijetliti stvarno stanje strukture komandovanja i rukovođenja vojskom bosanskih Srba koja je postojala u vrijeme kad je,

naizgled, prekinuta veza između VRS i VJ, a može pomoći i u ocjeni da li je i nakon toga SRJ nastavila da kontrolira vojsku bosanskih Srba.

Žalbeno vijeće sada će razmotriti specifične karakteristike Dejtonskog sporazuma koje su relevantne za ovo ispitivanje. Sporazumom sklopljenim 29. avgusta između SRJ i Republike Srpske, a koji je pomenut u preambuli Dejtonsko-pariškog sporazuma, predviđeno je da će u Dejtonu pregovarati jedinstvena delegacija. Ta bi se delegacija sastojala od šest osoba, tri iz SRJ i tri iz Republike Srpske. Delegaciju bi vodio predsjednik Milošević, koji bi imao odlučujući glas u slučaju da glasovi budu prepolovljeni. Kasnije, kad je trebalo potpisati razne sporazume sklopljene u Dejtonu, ponovno se ispostavilo da je SRJ bila ta koja je umnogome djelovala kao međunarodni subjekt koji vrši vlast nad Republikom Srpskom. Opći okvirni sporazum, kojim su Bosna i Hercegovina, Hrvatska i SRJ pristupile različitim sporazumima u aneksu i obavezale se da će poštivati i aktivno podržati ispunjenje obaveza koje iz njih proizilaze, potpisao je predsjednik Milošević. Taj potpis imao je efekat garancije da će Republika Srpska poštivati te obaveze. Nadalje, pismom od 21. novembra 1995. upućenim raznim državama (Sjedinjenim Državama, Rusiji, Njemačkoj, Francuskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu), SRJ se obavezala da će “preduzeti sve potrebne korake, u skladu sa suverenitetom, teritorijalnim integritetom i političkom nezavisnošću Bosne i Hercegovine, da obezbijedi da Republika Srpska u potpunosti poštuje i povinuje se odredbama” Sporazuma o vojnim aspektima mirovnog dogovora (Aneks 1 uz Dejtonsko-pariški sporazum). Osim toga, pismo kojim se Republika Srpska obavezala da će poštivati gorepomenuti sporazum, potpisao je 21. novembra 1995. ministar inozemnih poslova SRJ, g. Milutinović, za Republiku Srpsku.

Sve ovo, čini se, ide u prilog tvrdnji da je u stvarnosti SRJ vršila opću političku i vojnu kontrolu nad Republikom Srpskom, barem između 1992. i 1995. (u ovom kontekstu, kontrola uključuje učestvovanje u planiranju i nadziranju vojnih operacija koje su u toku). Zaista, činjenica da je zadnju riječ u vezi sa preuzimanjem međunarodnih obaveza od strane Republike Srpske imala SRJ, i da se, osim toga, na kraju sukoba obavezala da će obezbijediti poštivanje tih međunarodnih obaveza od strane Republike Srpske, potvrđuje (i) da je tokom oružanog sukoba SRJ vršila kontrolu nad tim entitetom i (ii) da se ta kontrola nastavila do kraja sukoba

Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da u predmetnom periodu (1992.) za oružane snage Republike Srpske treba smatrati da su djelovale pod općom kontrolom i u ime SRJ. Stoga se, čak i nakon 19. maja 1992., oružani sukob u Bosni i Hercegovini između bosanskih Srba i centralnih vlasti Bosne i Hercegovine mora klasificirati kao međunarodni oružani sukob.

U predmetnom slučaju može se tvrditi da su bosanski Srbi, uključujući žalioca, imali isto državljanstvo kao i žrtve, tj. bili su državljani Bosne i Hercegovine. Međutim, gore je pokazano da su snage bosanskih Srba djelovale kao de facto organi druge države, odnosno SRJ. Stoga su zadovoljeni uvjeti iz člana 4 Ženevske konvencije IV: žrtve su bile “zaštićena lica”, budući da su se zatekli u rukama oružanih snaga države čiji nisu bili državljani.

Stoga bi, čak i kad bi se u okolnostima ovog slučaja smatralo da počinio i žrtve imaju isto državljanstvo, član 4 ipak bio primjenjiv. Žrtve, naime, nisu bile lojalne niti su uživale diplomatsku zaštitu države SRJ u čije su se ime borile oružane snage bosanskih Srba. C. Zaključak . Iz gorenavedenog slijedi da je Pretresno vijeće pogriješilo utoliko što je žalioca oslobodilo isključivo na osnovu neprimjenjivosti režima teških povreda Ženevskih konvencija iz 1949. 171. Shodno tome, Žalbeno vijeće nalazi da je žalilac kriv za teške povrede Ženevskih konvencija po tačkama 8, 9, 12, 15, 21 i 32.

SAŽETAK PRESUDE ČELEBIĆ i optužnica Predmet br. IT-96-21-T

Pretresno vijeće na jutrošnjoj sjednici donosi Presudu u ovom predmetu – poznatom kao predmet “Čelebići” – što je druga presuda koju izriče Međunarodni sud po okončanju suđenja i prva koja se tiče predmeta protiv više od jednog optuženog. Suđenje četverici optuženih je počelo 10. marta 1997. i trajalo je oko 19 mjeseci. Pretresnom vijeću je predložen velik broj dokaza i optužbe i odbrane, uključujući svjedočenja brojnih svjedoka i stotine stranica dokumenata, koje je Vijeće pažljivo razmotrilo, zajedno s argumentima strana.

9. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, u Bosni i Hercegovini, na teritoriji bivše Jugoslavije, trajalo je stanje međunarodnog oružanog sukoba i djelimične okupacije.

10. Sva djela ili propusti navedeni kao teške povrede Ženevskih konvencija od 1949. (u daljnjem tekstu "teške povrede"), a koja su kažnjiva prema Članu 2 Statuta Suda, dogodila su se za vrijeme tog međunarodnog sukoba i djelimične okupacije.

11. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, optuženi su bili dužni da se pridržavaju zakona i običaja rata, uključujući i Opći član 3 Ženevskih konvencija od 1949.

13. Sve žrtve koje se spominju u ovoj optužnici bile su, za sve vrijeme bitno za ovu optužnicu, zatočenici u logoru Čelebići i osobe zaštićene Ženevskim konvencijama od 1949.

Sažetak:

Pretresno vijeće nalazi da se sukob u Bosni i Hercegovini mora smatrati međunarodnim oružanim sukobom tokom cijele 1992. godine. Nema nikakve sumnje da su snage izvan Bosne i Hercegovine, naročito snage Jugoslovenske narodne armije (JNA), učestvovala u neprijateljstvima u ovoj državi. Sredinom maja 1992., vlasti Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) pokušale su da stvore privid da više ne učestvuju u sukobu u Bosni i Hercegovini podjelom JNA na Vojsku Republike Srpske (VRS) i Vojsku Jugoslavije (VJ). Pretresno vijeće, međutim, smatra da je to bio smišljen pokušaj da se zamaskira daljnja umiješanost SRJ, čija je vlada ostala snaga koja je upravljala bosanskim Srbima. Pretresno vijeće je, također, zaključilo da su u svim relevantnim periodima, osobe zatočene u zatvoru-logoru Čelebići, žrtve zločina koji se navode u Optužnici, bile osobe zaštićene Četvrtom ženevskom konvencijom o civilima. Konkretno, Pretresno vijeće je čvrsto

uvjereno da se civilima, zahvaćenim međunarodnim oružanim sukobom koji je proistekao iz raspada države, ne može uskratiti puna zaštita prema Četvrtoj ženevskoj konvenciji, isključivo na osnovu statusa koji njihovo državljanstvo ima u skladu s nacionalnim zakonom.

PRVOSTEPENA PRESUDA - ČELEBIĆ

182. Postojanje oružanog sukoba

Da bi se korpus prava pod nazivom “međunarodno humanitarno pravo” primijenio na određenu situaciju, prvo se mora utvrditi da je zaista i postojao “oružani sukob”, bilo unutrašnjeg ili međunarodnog karaktera. Ukoliko se ne utvrdi postojanje takvog oružanog sukoba, Pretresno vijeće ne može da pređe na raspravu o karakteru tog sukoba i o tome kako to utiče na primjenjivost članova 2 i 3.

183. U tu svrhu, Pretresno vijeće usvaja kriterij koji je formuliralo Žalbeno vijeće u svojoj “Odluci o zahtjevu odbrane za interlokutornu žalbu o nadležnosti” u predmetu Tužilac protiv Duška Tadića (u daljnjem tekstu “Odluka o nadležnosti u predmetu Tadić”). Prema Žalbenom vijeću, oružani sukob postoji kad god se pribjegne oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organiziranih oružanih grupa, ili, pak, između takvih grupa unutar jedne države. Žalbeno vijeće u nastavku konstatira da se međunarodno humanitarno pravo primjenjuje od početka takvih oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava, odnosno sve do zaključenja mira; ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje. Sve do tog trenutka, međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se na cjelokupnoj teritoriji zaraćenih država ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, na cjelokupnoj teritoriji pod kontrolom neke strane u sukobu, bez obzira vode li se tamo borbe ili ne.

Jasno je, dakle, da je ovaj kriterij primjenjiv i na sukobe koji se smatraju međunarodnim po karakteru i na one koji se smatraju unutrašnjim za neku državu. U prvom slučaju, pribjegavanje oružanoj sili između država samo po sebi nameće primjenu međunarodnog humanitarnog prava. U drugom slučaju, da bi se napravila razlika u odnosu na slučajeve građanskih nemira ili terorističkih aktivnosti, naglasak se stavlja na trajanje oružanog nasilja tokom dužeg perioda i stepen organiziranosti uključenih strana.

Član 2 Statuta

Član 2 Statuta odnosi se na “teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine” i nabroja osam kategorija krivičnog ponašanja koje spadaju u nadležnost Međunarodnog suda kada je počinjeno protiv lica ili imovine zaštićenih odredbama odgovarajuće Ženevske konvencije. Stoga je na Pretresnom vijeću da pri razmatranju ovog člana utvrdi da li krivična djela koja se

terete u tačkama 1, 3, 5, 7, 11, 13, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 33, 36, 38, 42, 44, 46 i 48 Optužnice ispunjavaju uvjete za njegovu primjenu.

Četiri Ženevske konvencije iz 1949. (u daljnjem tekstu Ženevske konvencije ili Konvencije) predstavljaju osnovu prava koje se temelji na konvencijama i glavine običajnog međunarodnog prava za zaštitu žrtava oružanog sukoba. Njihovim odredbama se garantiraju osnovna ljudska prava na život, dostojanstvo i čovječno postupanje prema onima koji ne uzimaju aktivnog učešća u oružanim sukobima, a njihovo sprovođenje putem krivičnog gonjenja predstavlja sastavni elemenat njihove djelotvornosti. Sistem obavezne univerzalne nadležnosti nad onim krivičnim djelima koja su opisana kao “teške povrede” Konvencija obavezuje sve države da krivično gone ili izručuju lica koja se terete kao prekršioc Konvencija. Otuda je ova državna nadležnost istovremena sa nadležnošću Međunarodnog suda, u skladu sa Članom 2 Statuta.

Izgleda da se i Tužilaštvo i odbrana, u principu, slažu da je za primjenu Člana 2 potrebno da dva uvjeta budu zadovoljena. Prvo, da su navodna krivična djela počinjena u kontekstu međunarodnog oružanog sukoba, i drugo, da su navodne žrtve bile “lica zaštićena” Ženevskim konvencijama. Pretresno vijeće mora, ustvari, smatrati sukob u Bosni i Hercegovini međunarodnim.

Mada Pretresno vijeće II u predmetu Tadić nije prvobitno smatralo da je karakter oružanog sukoba relevantan za primjenu Člana 2 Statuta, većina Žalbenog vijeća u Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić bila je mišljenja da se teške povrede Ženevskih konvencija mogu počiniti samo u međunarodnim oružanim sukobima i taj uvjet je, stoga, sastavni dio Člana 2 Statuta. Međutim, u svom izdvojenom mišljenju, sudija Abi-Saab iznosi mišljenje da “se može istaći veliki broj argumenata u prilog primjene Člana 2, čak i kada se inkriminirano djelo dogodilo u unutrašnjem sukobu”. Većina Žalbenog vijeća je zaista potvrdila da se možda odvija promjena u ovom pravcu u doseg “režima teških povreda” u običajnom pravu. Ovo Pretresno vijeće, također, smatra da treba uvidjeti mogućnost da je običajno pravo razradilo odredbe Ženevskih konvencija nakon 1949. tako da one predstavljaju proširenje sistema “teških povreda” na unutrašnje oružane sukobe.

Pa ipak, u presuđivanju u tekućem predmetu, Pretresno vijeće smatra prikladnim da razmotri karakter oružanog sukoba unutar kojeg su se dogodila djela za koja se tereti u Optužnici. Odbrana je povremeno tvrdila da se sukob mora smatrati unutrašnjim, i još energičnije to da se navodne žrtve ne mogu smatrati “zaštićenim licima”. Tužilaštvo, s druge strane, zauzima stanovište da je sukob bio očigledno međunarodni i da su žrtve bile lica zaštićena ili shodno Ženevskoj konvenciji III (Konvencija o zaštiti ratnih zarobljenika) ili Ženevskoj konvenciji IV (Konvencija o zaštiti civila). Razmotrit ćemo ove tvrdnje redom.

Karakter oružanog sukoba

(a) Argumenti strana

U svom preptretresnom podnesku, Tužilaštvo tvrdi da se sukob u Bosni i Hercegovini mora smatrati međunarodnim od njene nezavisnosti, marta 1992. i barem tokom trajanja te godine. Tužilaštvo citira Komentar Međunarodnog komiteta Crvenog krsta uz Ženevsku konvenciju IV (u daljnjem tekstu "Komentar" ili "Komentar na Ženevsku konvenciju IV") smatrajući da se Konvencija primjenjuje čim nastupe de facto neprijateljstva. Dalje, "bilo kakvo razmimoilaženje koje nastane između dvije države i koje dovede do intervencije pripadnika oružanih snaga predstavlja oružani sukob u smislu člana 2 (Ženevskih konvencija), čak i kada jedna strana poriče postojanje ratnog stanja." Prema Tužilaštvu, Bosna i Hercegovina i njene oružane snage bile su jedna od strana u ovom međunarodnom sukobu, a druge strane bile su, prvo, SFRJ i njena vojska JNA, a zatim SRJ i njena vojska VJ, kao i SRBH (koja je postala RS) i njena vojska VSRBH (koja je postala, i u daljnjem tekstu, VRS). Ono tvrdi da je vojno učešće SFRJ i SRJ u Bosni i Hercegovini i postojanje de facto neprijateljstava između njih, zajedno sa SRBH/RS koje su bile pod njihovom kontrolom, i države Bosne i Hercegovine, bilo dovoljno da sukob učini međunarodnim. Oružana neprijateljstva, koja nisu imala poseban status, odigrala su se u Općini Konjic u okviru tog međunarodnog oružanog sukoba.

U svom Zahtjevu za odbacivanje optužbi, odbrana tvrdi da Tužilaštvu ne treba dozvoliti da polazi od postojanja međunarodnog oružanog sukoba, jer je odluku po tom pitanju već donijelo Pretresno vijeće II u Presudi u predmetu Tadić, predmetu u kome je Tužilaštvo očigledno bilo strana. U toj je presudi Pretresno vijeće II utvrdilo da uvjeti potrebni za primjenu člana 2 nisu ispunjeni. Odbrana tvrdi da je ovo djelimično bilo na osnovu toga da tamo nisu utvrdili da je u relevantno vrijeme postojao međunarodni oružani sukob - a to je isti vremenski period na koji se odnosi naš predmet. Tako, po mišljenju odbrane, pitanje je res judicata i ne podliježe daljnjoj raspravi od strane Tužilaštva. Odbrana, također, ukazuje na pozivanje Žalbenog vijeća u Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić na sporazum koji su u maju 1992. potpisale strane u sukobu u Bosni i Hercegovini, kao dokaz da su one same smatrale da je sukob unutrašnji, te zaključuje da je Žalbeno vijeće na taj način, također, riješilo pitanje karaktera sukoba suprotno stavu koji je zauzelo Tužilaštvo. Odbrana dodatno tvrdi da dokazi pred Pretresnim vijećem ne pokazuju stepen kontrole SRJ nad postupcima VRS-a koji bi bio dovoljan da opravda zaključak drukčiji od onog koji je donijelo Pretresno vijeće II u Presudi u predmetu Tadić.

U odgovoru na Zahtjev odbrane za odbacivanje optužbi, Tužilaštvo ponovno zauzima stav da dokazi pokazuju da je postojao međunarodni oružani sukob 1992. godine između Bosne i Hercegovine s jedne strane i SFRJ, SRJ i SRBH/RS s druge. Ono tvrdi da je postojalo jasno direktno učešće JNA i VJ u sukobu, kao i potreban stepen povezanosti između tih snaga i snaga SRBH/RS, da bi se ove posljednje mogle smatrati dijelom strane u ovom međunarodnom oružanom sukobu. Odbrana u replici razmatra odluku MSP-a u predmetu

Nikaragva, u prilog svom stanovištu da SRJ nije imala dovoljan stepen rukovođenja i komandovanja nad SRBH/RS i njihovim snagama, da bi to ove učinilo dijelom snaga SRJ.

U svom Završnom podnesku, Tužilaštvo ponovno iznosi svoje prethodne argumente i naglašava da se sukob u Konjicu ne može posmatrati odvojeno od onoga u Bosni i Hercegovini u cjelini. Po njegovom mišljenju, ako je potonji bio međunarodni oružani sukob, nebitno je da li su JNA ili VJ bile prisutne ili ne u samoj Općini Konjic ili da li je tamo bilo stvarnih borbenih dejstava u toku cjelokupnog vremenskog perioda koji je bitan za optužnicu. Tužilaštvo, također, osporava kriterij "stvarne kontrole" koji je usvojen u predmetu Nikaragva i koji je koristila većina u Presudi u predmetu Tadić za utvrđivanje da li je VRS djelovao kao zastupnik SRJ, te traži od Pretresnog vijeća da usvoji drukčiji kriterij. Ono tvrdi da je izvelo više nego dovoljno dokaza koji pokazuju da su VRS i milicija bosanskih Srba bile očigledno povezane sa SRJ i VJ, te je time, zapravo, zadovoljilo i onaj strožiji kriterij "stvarne kontrole" za koji se zalaže odbrana. Završni podnesci odbrane su ograničeni na ponovno iznošenje prethodnih argumenata po ovom pitanju. (b) Diskusija: U presuđivanju o karakteru oružanog sukoba kojim se bavi, Pretresno vijeće se rukovodi Komentarem uz Četvrtu Ženevsku konvenciju, koji smatra da "svako razmimoilaženje koje nastane između dvije države i koje dovede do intervencije pripadnika oružanih snaga" predstavlja međunarodni oružani sukob i "nebitno je koliko dugo sukob traje ili do kolikog je krvoprolića došlo."

Prije nego što krene dalje, Pretresno vijeće smatra potrebnim da razmotri mogućnost postojanja eventualne zabune u vezi parametara ovakvog shvatanja pojma "međunarodni oružani sukob." Ovdje sada ne razmatramo Općinu Konjic i konkretne snage uključene u tamošnji sukob da bismo utvrdili da li je on bio međunarodni ili unutrašnji. Zapravo, ukoliko je sukob u Bosni i Hercegovini međunarodni, relevantne norme međunarodnog humanitarnog prava su primjenjive na njenoj cjelokupnoj teritoriji do općeg prestanka neprijateljstava, osim ukoliko se ne može dokazati da su sukobi u nekim područjima bili odvojeni unutrašnji sukobi, nepovezani sa širim međunarodnim oružanim sukobom. Ukoliko se, pak, cjelokupan sukob u Bosni i Hercegovini smatra unutrašnjim, odredbe međunarodnog humanitarnog prava primjenjive na takve unutrašnje sukobe, primjenjive su na cjelokupnim područjima pod kontrolom strana u sukobu, dok se ne postigne miroljubivo rješenje. U tekućem predmetu, Pretresno vijeće zanimaju samo Ženevske konvencije III i IV, jer Tužilaštvo tvrdi da su sve žrtve djela za koja se tereti bile ili zaštićeni civili ili ratni zarobljenici. Član 6 Četvrte ženevske konvencije predviđa njegovu neposrednu primjenu na početku svakog oružanog sukoba između dvije ili više "Visokih strana ugovornica" Konvencije, a čija primjena prestaje tek nakon općeg prestanka vojnih operacija. Član 5 Treće ženevske konvencije predviđa njenu primjenu na sve ratne zarobljenike od trenutka kada padnu pod vlast neprijatelja sve do njihovog konačnog puštanja na slobodu i repatrijacije - koje može biti bilo prije ili poslije kraja samog sukoba. Važno je, međutim, konstatirati da je pitanje da li je sukob bio međunarodnog karaktera potpuno odvojeno od pitanja da li su pojedinačne

žrtve navodnih krivičnih djela bile zaštićena lica, iako su, kao što se kasnije razmatra, ta dva pitanja blisko povezana.

Relevantno pitanje kojim Pretresno vijeće treba da se pozabavi je dakle: da li je postojao međunarodni oružani sukob u Bosni i Hercegovini u maju 1992. i da li se taj sukob nastavio sve do kraja te godine, kada se tvrdi da su počinjena krivična djela za koja se tereti u Optužnici?

Nema sumnje da je JNA ojačala svoje prisustvo u Bosni i Hercegovini tokom druge polovine 1991. i tokom 1992., te da je, u skladu s tim, veliki broj njenih vojnika bio na terenu kada je vlada objavila nezavisnost te države, 6. marta 1992. Svjedoci, kako Tužilaštva tako i odbrane, su svjedočili da je prvobitni cilj JNA bio da spriječi otcjepljenje Bosne i Hercegovine od SFRJ i da je, u vrijeme kada je Bosna i Hercegovina proglasila nezavisnost, Srbija u velikoj mjeri imala prevlast u JNA koja je bila kadrovski popunjena, uglavnom, oficirima Srbima. Pored toga, JNA je od 1991. snabdijevala naoružanjem i opremom srpsko stanovništvo Bosne i Hercegovine, koje se, sa svoje strane, organiziralo u razne jedinice i milicije, pripremajući se za borbu. Slično tome, bosanski Hrvati su dobijali takvu podršku od Vlade Hrvatske i njenih oružanih snaga.

Kao što je već konstatirano u odjeljku II, postoje valjani dokazi da je JNA bila otvoreno uključena u borbene aktivnosti u Bosni i Hercegovini od početka marta i tokom aprila i maja 1992., uz pomoć raznih paravojnih grupa. Ta ofanziva bila je praćena kampanjom da se oni koji nisu Srbi istjeraju sa željenih teritorija, praksa koja je postala ozloglašena pod nazivom "etničko čišćenje". Kao rezultat toga, vlada novonezavisne države Bosne i Hercegovine našla se u situaciji da joj je vlast ograničena na jezgro okruženo područjima pod kontrolom neprijateljskih srpskih snaga. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija i Evropska zajednica potvrdili su učešće tih, i drugih, vanjskih snaga u sukobu time što su pozvale vlade Hrvatske i Srbije da "upotrijebe svoj nesumnjivi uticaj" i zahtijevale obustavu svih oblika vanjskog miješanja. Početkom maja 1992., međutim, organi SRJ, otvoreno pokazujući da imaju kontrolu nad JNA, objavili su da će svi njeni pripadnici koji nisu državljani Bosne i Hercegovine biti povučeni do 19. maja.

Već na osnovu pomenutih dokaza, Pretresno vijeće može zaključiti da je u Bosni i Hercegovini postojao međunarodni oružani sukob na datum njenog priznanja kao nezavisne države, 6. aprila 1992. Nema nikakvih dokaza koji bi ukazivali na to da su neprijateljstva koja su se dešavala u Općini Konjic u to vrijeme bila dio posebnog oružanog sukoba, dok, dapače, ima nekih dokaza o učešću JNA u borbama koje su se tamo vodile.

Očigledno je da do općeg prestanka neprijateljstava u Bosni i Hercegovini nije došlo sve do potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, u novembru 1995.

Pretresno vijeće mora, međutim, da se pozabavi mogućnošću da se karakter oružanog sukoba promijenio uslijed povlačenja vanjskih snaga koje su bile umiješane, pa je time došlo

do prestanka tih neprijateljstava i početka posebnog, autonomnog unutrašnjeg sukoba između Vlade Bosne i Hercegovine i organiziranih oružanih grupa unutar te države.

Dana, 15. maja 1992., Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija usvojilo je Rezoluciju u kojoj se konstatira odluka vlasti u Beogradu da povuku ljudstvo JNA iz Bosne i Hercegovine i još jednom zahtijeva trenutni prestanak svih oblika vanjskog miješanja, uključujući onaj od strane jedinica JNA i elemenata Hrvatske vojske. U Rezoluciji se zahtijeva da se one jedinice JNA i Hrvatske vojske koje su još uvijek prisutne u Bosni i Hercegovini povuku, ili stave pod vlast Vlade Bosne i Hercegovine, ili raspuste i razoružaju. Ovim pozivom se ponavljaju zahtjevi Evropske zajednice izneseni u Deklaraciji o Bosni i Hercegovini od 11. maja i zahtjevi Komiteta viših funkcionera KEBS-a u njegovoj Deklaraciji o Bosni i Hercegovini od 12. maja, u kojoj se konstatira agresija protiv bosanske države a JNA identificira kao učesnik u toj agresiji. Vlada SRJ odgovorila je na ove dvije posljednje deklaracije naglašavajući da je povlačenje ljudstva JNA iz Bosne i Hercegovine u toku i izražavajući svoje zaprepaštenje zbog "jednostranog pristupa" Evropske zajednice u rješavanju krize u Bosni.

Kao što je prethodno konstatirano, 13. maja 1992. godine SRBH je objavila odluku da formira vojsku Srpske Republike, sastavljenu od jedinica bivše JNA stacioniranih u Bosni i Hercegovini. Komandant te nove vojske (VRS) bio je general Ratko Mladić iz JNA, a ona je bila pod kontrolom vlasti SRBH/RS na Palama. Preostale jedinice JNA su tada postale vojska SRJ, pod nazivom VJ.

Plan da se JNA podijeli na VRS i VJ, kako bi se zamaskiralo njeno prisustvo u Bosni i Hercegovini kada ta republika postane nezavisna država, smišljen je nekoliko mjeseci ranije u Beogradu. Dana, 5. decembra 1991., srpski predsjednik, Slobodan Milošević, i predstavnik Srbije u Predsjedništvu SFRJ, Borisav Jović, sastali su se i razmatrali pitanje budućeg sukoba u Bosni. U Jovićevom dnevniku za taj dan stoji: "Kada Bosna i Hercegovina bude međunarodno priznata, JNA će biti proglašena stranom vojskom i zahtevaće se njeno povlačenje, što je nemoguće izbeći. U toj situaciji, srpsko stanovništvo u Bosni i Hercegovini, koje nije stvorilo svoje paravojne jedinice, ostaće nezaštićeno i ugroženo. Sloba smatra da treba blagovremeno da povučemo iz JNA u BiH sve građane Srbije i Crne Gore, a da tamo prekomandujemo iz JNA građane Bosne i Hercegovine, kako bi u trenutku međunarodnog priznanja, izbegli opšti vojni haos šetanjem vojske iz jednog u drugi kraj zemlje. To će stvoriti i mogućnosti srpskom rukovodstvu u Bosni i Hercegovini i da preuzme komandu nad srpskim delom JNA [...]"

Očigledno je ovaj projekat pokrenut znatno unaprijed, a JNA korištena za jačanje lokalnih srpskih snaga u pripremama za sukob. Vojni vještak odbrane, brigadir Vejzagić, rekao je Pretresnom vijeću da je: .. JNA bila uključena u proces formiranja, organiziranja, obučavanja i snabdijevanja oružjem kao što je bila i stranka SDS, one su radile ruku pod ruku na stvaranju srpskih snaga koje bi mogle, kada JNA bude povučena, sačinjavati novu vojnu snagu, nove vojne snage Srpske Republike.

Pored toga, general Veljko Kadijević, bivši savezni ministar odbrane SFRJ, rekao je: “Morali smo da se orijentišemo na konkretnu saradnju sa predstavnicima Srba i sa srpskim narodom kao takvim. ... To nam je omogućilo da tokom rata u Hrvatskoj manevrišemo i premještamo trupe JNA preko Bosne-Hercegovine, što je bilo od vitalnog značaja za JNA. ... Ovo je takođe omogućilo vrlo uspješnu mobilizaciju u srpskim dijelovima Bosne-Hercegovine. Ocjenjujući dalji razvoj događaja, smatrali smo da nakon napuštanja Hrvatske treba da imamo jake snage JNA u Bosni-Hercegovini. [...] [...]” Jedinice i štabovi JNA činili su okosnicu vojske Srpske Republike, zajedno sa naoružanjem i opremom. Ta vojska je, uz punu podršku srpskog naroda, koja je potrebna u svakom modernom ratu, štitila srpski narod i stvarala vojne uslove za odgovarajuće političko rješenje koje bi zadovoljilo njegove nacionalne interese i ciljeve, u mjeri, naravno, u kojoj to dozvoljavaju sadašnje međunarodne okolnosti.

Uprkos nastojanjima vlasti SRJ da to prikriju i njihovog insistiranja da su svi pripadnici JNA koji nisu Bosanci bili povučeni iz Bosne i Hercegovine do 19. maja, i da one, stoga, više ne donose nikakve odluke koje bi mogle uticati na tamošnji sukob, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija uvidjelo je da i dalje postoji uticaj i kontrola Beograda nad srpskim snagama u Bosni i Hercegovini. U Rezoluciji , od 30. maja 1992., Vijeće sigurnosti izražava žaljenje što nisu u potpunosti ispunjeni njegovi zahtjevi za povlačenje vanjskih oružanih snaga, naročito jedinica JNA, iz Bosne i Hercegovine, iznijeti u Rezoluciji Vijeća sigurnosti. Osuđuje propust vlasti SRJ da preduzmu efikasne mjere za sprovođenje Rezolucije i, također, zahtijeva da svi eventualni elementi Hrvatske vojske još uvijek prisutni u Bosni i Hercegovini postupe u skladu sa tom Rezolucijom. Vijeće sigurnosti je “otišlo” dalje i uvelo sveobuhvatne trgovinske sankcije protiv SRJ zbog neispunjavanja zahtjeva, sa napomenom da će sankcije ostati na snazi dok se ne preduzmu efikasne mjere za ispunjenje uvjeta iz Rezolucije.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija također je izdala jednu rezoluciju u avgustu 1992., u kojoj se zahtijeva povlačenje svih preostalih jedinica JNA i Hrvatske vojske, što jasno ukazuje na to da je i ona vjerovala da su te snage još uvijek uključene u sukob. Nakon toga, u izvještaju od 3. decembra 1992., Generalni sekretar UN-a naglasio je da nije postupljeno u skladu s ovom rezolucijom. Rekao je da su snage Ujedinjenih nacija (UNPROFOR) u Bosni i Hercegovini “dobile uvjerljive izvještaje o opsežnom učešću snaga Hrvatske vojske u Bosni i Hercegovini.” Pored toga, “snage bosanskih Srba, navodno, i dalje dobijaju materijal i podršku od elemenata iz Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora).” Dalje, “iako se JNA u potpunosti povukla iz Bosne i Hercegovine, bivši pripadnici, porijeklom bosanski Srbi, ostali su sa svojom opremom i sačinjavaju Vojsku Srpske Republike.”

Pored toga, čini se da su one snage bivše JNA koje su pretvorene u VJ nastavile da igraju aktivnu ulogu u bosanskom sukobu. Vještak Tužilaštva, dr. Gow, svjedočio je da je poslije 19. maja 1992., VJ doprinosila, u smislu ljudstva i materijala, sprovođenju projekta nove srpske države u Bosni i Hercegovini. Podržavala je VRS kada su bili potrebni dodatna podrška ili specijalne snage, te je, zajedno sa VRS-om, nastavila da djeluje kao jedan organ, mada je dat širok stepen operativnih ovlaštenja komandantu u Bosni i Hercegovini, generalu Mladiću,

čiji su ciljevi bili da izvrši vojni pohod ne dovodeći ulogu Beograda u pitanje. Trupe VJ su, također, konkretno identificirane na nizu lokacija tokom čitavog sukoba, naprimjer, u toku zračnih operacija 1994. godine i u području Posavine. Dr. Gow je dalje rekao da je, iako su srpske vlasti u Beogradu izjavljivale da više ne igraju aktivnu ulogu ni u sukobu, ni u smišljanju plana za proširenje teritorije pod srpskom kontrolom, te da ne učestvuju u izvršenju takvog plana preko VRS i VJ, njihova služba bezbjednosti, također, je organizirala srpske paravojne grupe u Bosni i Hercegovini. Da je postojalo trajno učešće onih elemenata JNA koji su postali VJ, takođe je vidljivo iz naprijed navedenih poziva za potpuno povlačenje vanjskih snaga, od strane, između ostalih, Vijeća sigurnosti Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

U oktobru 1991., Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini je već donijela odluku da ostane u "zajedničkoj državi Jugoslaviji". Kasnije je odlučila da će razna područja unutar Bosne i Hercegovine ostati dio te države. U martu 1992. je proglasila Ustav SRBH u kome se ovaj princip ponovno potvrđuje. Tako je sukob u koji su snage ove tobožnje republike bile uključene, vođen, prvenstveno, da bi se ostvario navedeni cilj i proširila teritorija koja će sačinjavati tu republiku. Ovo ne pokazuje postojanje odvojenog oružanog sukoba, od 19. maja 1992., sa ciljevima i težnjama različitim od onih iz sukoba u koji su bili uključeni SRJ i JNA, već, naprotiv, pokazuje trajanje tog sukoba jer je SRJ, uprkos tobožnjem povlačenju svojih snaga, u najmanju ruku, nastavila da pruža podršku bosanskim Srbima i njihovoj vojsci i vrši znatan uticaj na njihove operacije.

Vlada Bosne i Hercegovine se, sa svoje strane, nesumnjivo smatrala uključenom u oružani sukob kao rezultat agresije Srbije i Crne Gore, jugoslovenske armije i SDS-a. Dana, 20. juna 1992. proglasila je ratno stanje, identificirajući ove strane kao agresore, uprkos insistiranju SRJ da ona više ne učestvuje u sukobu. Pored toga, očito je smatrala snage bosanskih Srba, koje je organizirao SDS, stranom u tom istom oružanom sukobu.

Jasno je da je "nova" vojska bosanskih Srba predstavljala tek preimenovanje jedinica JNA u Bosni i Hercegovini. Svjedok vještak, brigadir Vejzagić, objasnio je da je: povlačenje JNA iz BiH učinjeno na takav način da su formacije koje su brojale 60 do 80 hiljada pripadnika bivše JNA pretvorene u vojsku samoproглаšene "Srpske Republike BiH". JNA je vojsci bosanskih Srba ostavila svo naoružanje i municiju i svu drugu potrebnu vojnu opremu. Uprkos formalnoj promjeni statusa, komandna struktura nove vojske bosanskih Srba ostala je uglavnom neizmijenjena u odnosu na JNA, od koje su bosanski Srbi dobijali naoružanje i opremu, kao i preko lokalnih organizacija SDS-a.

(c) Zaključak

Nema sumnje da pitanje karaktera oružanog sukoba od značaja za tekući predmet nije res judicata. Princip res judicata primjenjiv je samo inter partes u predmetu kada je pitanje već sudski riješeno u okviru tog samog predmeta. Kao i kod nacionalnih krivičnih sistema koji poznaju instituciju javnog tužioca, Tužilaštvo je očito uvijek strana u predmetima pred

Međunarodnim sudom. Doktrina *res judicata* je u krivičnim predmetima ograničena na pitanje da li je, kada se sudi pojedincu kojemu je već suđeno, konkretna stvar već u potpunosti raspravljena u prethodnom suđenju. U nacionalnim sistemima gdje se javni tužilac pojavljuje u svim krivičnim predmetima, ta doktrina se očigledno ne primjenjuje, tako da bi se tužilac spriječio da osporava pitanje koje je već dokazivao u prethodnom, različitom predmetu. Štaviše, ovo Pretresno vijeće nipošto ne obavezuje odluke drugih pretresnih vijeća u ranijim predmetima i ono mora samo utvrditi činjenice na osnovu dokaza koji mu se podnesu i na osnovu vlastitog tumačenja prava primjenjivog na predmet koji razmatra. Okolnosti u svakom predmetu se znatno razlikuju, pa se, stoga, razlikuju i dokazi koje izvodi Tužilaštvo. Čak i ako Tužilaštvo podnese dokaze u velikoj mjeri slične onima izvedenim u nekom prethodnom predmetu, ocjena tih dokaza od strane Pretresnog vijeća može dovesti do potpuno drukčijih rezultata.

Dalje, netačno je tvrditi da je Žalbeno vijeće već riješilo pitanje karaktera sukoba u Bosni i Hercegovini. U Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić, Vijeće je utvrdilo da "sukobi u bivšoj Jugoslaviji imaju i unutrašnje i međunarodne aspekte", a namjerno je pitanje karaktera konkretnih sukoba ostavilo otvorenim da o njemu odluče pretresna vijeća. Njegovo pozivanje na sporazum između predstavnika Bosne i Hercegovine, bosanskih Srba i bosanskih Hrvata u maju 1992., samo pokazuje da su strane u sukobu u Bosni i Hercegovini, od kojih su neke, možda, željele da se on smatra unutrašnjim, konkretno stavile na snagu neke od normi primjenjivih na međunarodne oružane sukobe, i ne pokazuje da je sukob, stoga, morao biti unutrašnjeg karaktera. Doista, kasnije proglašavanje ratnog stanja od strane bosanske vlade može se shvatiti tako da ukazuje da ga je barem ta strana smatrala međunarodnim.

Duža rasprava o predmetu Nikaragva također nije opravdana u datom kontekstu. Iako ta odluka MSP-a predstavlja značajan izvor sudske prakse po raznim pitanjima međunarodnog prava, uvijek je važno imati na umu da je opasno oslanjati se na rezoniranje i zaključke jednog sasvim drukčijeg sudskog tijela koje razmatra prilično različite okolnosti od onih o kojima je riječ u ovom predmetu. Međunarodni sud je krivično sudsko tijelo ustanovljeno radi gonjenja i kažnjavanja pojedinaca zbog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, a ne radi utvrđivanja odgovornosti država za djela agresije ili protivzakonite intervencije. Stoga, nije prikladno da se u sadašnji kontekst generalno premješta formulacija MSP-a iskazana u povodu utvrđivanja odgovornosti Sjedinjenih Država za akcije kontraša u Nikaragvi.

Imajući to na umu, možemo razmotriti jednu veoma važnu distinkciju između predmeta Nikaragva i predmeta o kojem je riječ. U tom predmetu, MSP je dobio u zadatak da utvrdi da li je bilo primjene sile u suprotnosti s običajnim međunarodnim pravom i članom 2(4) Povelje Ujedinjenih nacija od strane Sjedinjenih Država protiv Nikaragve, kao i nezakonite intervencije u unutrašnje stvari Nikaragve od strane Sjedinjenih Država. Ovo pitanje polazi od preovlađujućeg, tradicionalnog sagledavanja država kao omeđenih entiteta koji posjeduju

suverenitet koji se ne može narušavati ili ometati. Konkretnije, ovdje se radilo o upadu snaga jednog takvog posebnog, omeđenog entiteta u drugi i djelovanju agenata tog entiteta unutar granica drugog. Nasuprot tome, situaciju kojom se mi sada ovdje bavimo, karakterizira raspad prethodnih granica države i stvaranje novih. Posljedično pitanje koje se javlja je pitanje kontinuiteta kontrole određenih snaga. Datum koji se dosljedno navodi kao prekretnica u ovom pitanju je 19. maj 1992., kada se JNA prividno povukla iz Bosne i Hercegovine.

Pretresno vijeće mora imati na umu da su snage koje su činile VRS imale prethodni identitet kao stvarni organ SFRJ, to jest JNA. Kada je SRJ preuzela upravljanje ovim organom a potom, stvaranjem VJ i VRS, presjekla formalnu vezu, ostaje pretpostavka da su ove snage zadržale sa njom vezu, ukoliko se drugačije ne dokaže.

Stav

Pretresnog vijeća je u potpunoj saglasnosti s onim koji je zauzela sudija McDonald u svom protivljenju većini u Presudi u predmetu Tadić. Sudija McDonald je zaključila da, dokazi dokazuju da je stvaranje VRS-a bilo pravna fikcija. Jedine promjene koje su izvršene nakon rezolucije Vijeća sigurnosti od 15. maja 1992. bile su premještanje trupa, osnivanje Glavnog štaba VRS-a, promjena imena vojne organizacije i pojedinačnih jedinica, i promjena oznaka. Ostalo je isto oružje, ista oprema, isti oficiri, isti zapovjednici, uglavnom iste trupe, isti logistički centri, isti snabdjevači, ista infrastruktura, isti izvor plaćanja, isti ciljevi i zadatak, ista taktika, i iste akcije. Bilo bi, možda, naivno ne shvatiti da stvaranje VRS-a, koje se podudaralo sa najavljenim povlačenjem JNA, nije bilo ništa drugo do lukavstvo.

U svjetlu prethodne rasprave, Pretresno vijeće uopće ne sumnja u to da se međunarodni oružani sukob koji se odigravao u Bosni i Hercegovini, barem od aprila 1992., nastavio tokom cijele te godine i da mu se priroda nije suštinski mijenjala. Povlačenje vojnika JNA koji nisu bili bosanskog državljanstva, i stvaranje VRS-a i VJ, predstavljali su smišljeni pokušaj da se maskira to da je SRJ i dalje umiješana u sukob, pri čemu je njena vlada u biti ostala snaga koja je upravljala bosanskim Srbima. Od nivoa strategije do personalnog i logističkog nivoa, operacije JNA nastavljene su u svakom pogledu samo ne pod njenim imenom, te bi pri razmatranju karaktera sukoba i primjeni međunarodnog humanitarnog prava bilo u potpunosti vještački odvojiti period prije 19. maja 1992. od perioda koji je uslijedio.

Došavši do tog zaključka, Pretresno vijeće ne daje svoj nalaz po pitanju da li se Član 2 Statuta može primjenjivati samo u situaciji međunarodnog oružanog sukoba, ili da li je ta odredba primjenjiva i na unutrašnje oružane sukobe. Pitanje o kojem treba odlučiti je jednostavno to da li su žrtve djela koja se navode u Optužnici bile "lica zaštićena" Ženevskim konvencijama iz 1949.

Status žrtava kao “zaštićenih lica”

Pod pretpostavkom da je Bosna i Hercegovina dala svoje državljanstvo bosanskim Srbima, Hrvatima i Muslimanima u 1992., može da postoji nedovoljna veza između bosanskih Srba i te države da bi ih ovo Pretresno vijeće smatralo bosanskim državljanima pri presuđivanju u ovom predmetu. Do tog davanja državljanstva došlo je u kontekstu raspada jedne države i oružanog sukoba koji je uslijedio. Pored toga, bosanski Srbi su bili jasno izrazili svoju želju da ne budu državljani Bosne i Hercegovine time što su proglasili Ustav koji ih je činio dijelom Jugoslavije i ušli u ovaj oružani sukob kako bi postigli taj cilj. Takav nalaz bi normalno bio ograničen na pitanje primjene međunarodnog humanitarnog prava i ne bi bio za neku širu svrhu. On bi, također, bio u duhu tog prava čineći ga primjenjivim na najširem mogućem planu.

Ovdje, također, treba pomenuti pojam agenture o kojem je Pretresno vijeće II raspravljalo u Presudi u predmetu Tadić. U sklopu ovakvog pristupa pitanju zaštite, shodno Četvrtoj ženevskoj konvenciji, razmatra se da li bosanske Srbe treba smatrati agentima SFRJ po osnovu toga što ih ona kontrolira. Tako su, lica “u rukama” snaga bosanskih Srba pretpostavljeno “u rukama” SRJ, inozemne strane u sukobu. U Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić, Žalbeno vijeće razmotrilo je tu mogućnost i obrazložilo da bi ishod primjene koncepcije agenture učinio civile bosanske Srbe u rukama snaga bosanske vlade nezaštićenim Četvrtom ženevskom konvencijom, dok bi bosanski Muslimani i Hrvati, civili u rukama snaga bosanskih Srba, bili zaštićena lica. Žalbeno vijeće je okarakteriziralo takav asimetričan ishod “apsurdnim” i tako odbacilo argument Tužilaštva u tom predmetu da je Vijeće sigurnosti utvrdilo da je sukob međunarodnog karaktera kada je usvojilo Statut Međunarodnog suda.

Međutim, stav koji se ovdje zauzima je da takav ishod nije neizbježna posljedica primjene navedene doktrine. Kako je razmotreno, nije obavezno slučaj da bosanske Srbe civile treba smatrati bosanskim državljanima za potrebe primjene režima teških povreda iz Četvrte ženevske konvencije. Stoga bi bilo moguće bosanske Srbe civile smatrati zaštićenim kada ih liše slobode snage bosanske vlade.

S obzirom na prethodno izloženo obrazloženje u našoj diskusiji o međunarodnom karakteru sukoba u Bosni i Hercegovini u 1992., ovo Pretresno vijeće ima drugačije gledište od gledišta većine u Presudi u predmetu Tadić. Nađeno je da su navodno povlačenje JNA i prestanak umiješanosti SRJ u sukob poslije 19. maja 1992. bili samo dimna zavjesa i da ne može biti sumnje u to da su oni i dalje imali uticaja. Postojao je očit zajednički cilj SRJ i bosanskih Srba da sprovedu projekat smišljen u Beogradu - projekat proširene srpske države - pa je stoga moguće smatrati da su bosanski Srbi djelovali u ime SRJ u njenom nastavljenom oružanom sukobu protiv vlasti Bosne i Hercegovine.

Imajući na umu relativne vrijednosti pristupa “stvarne veze” i “agenture”, ovo Pretresno vijeće želi da naglasi neophodnost fleksibilnijeg razmatranja uvjeta člana 4 Četvrte ženevske

konvencije. Odredbe nacionalnog zakonodavstva o državljanstvu u situaciji nasilne sukcesije države ne mogu da budu mjerodavne za određivanje zaštićenog statusa lica zahvaćenih sukobima koji proisteknu iz takvih događaja. Komentar uz Četvrtu ženevsku konvenciju nam nalaže da ne zaboravimo da su "Konvencije sačinjene prvenstveno i prije svega radi zaštite pojedinaca, a ne da služe interesima države" i stoga je gledište ovog Pretresnog vijeća da njihova zaštita treba da se primjenjuje na što je širu moguću kategoriju lica. Zaista bi bilo u suprotnosti sa namjerom Vijeća sigurnosti, kojem je bilo stalo da djelotvorno riješi situaciju za koju je ustanovilo da predstavlja prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti, te da okonča patnje svih lica zahvaćenih tim sukobom, da Međunarodni sud uskrati primjenu Četvrtе ženevske konvencije bilo kojoj konkretnoj grupi lica, isključivo na bazi statusa njihovog državljanstva, shodno nacionalnom zakonu.

Zakon mora da se primijeni na realnu situaciju koju imamo, pa da, stoga, ponovimo relevantne činjenice: - nakon raspada SFRJ, došlo je do međunarodnog oružanog sukoba između, barem, SRJ i njenih snaga i vlasti nezavisne države Bosne i Hercegovine; - jedan dio stanovništva Bosne i Hercegovine, bosanski Srbi, proglasili su svoju nezavisnost od te države i, navodno, ustanovili vlastitu republiku koja bi ušla u sastav SRJ; - SRJ je naoružala i opremila stanovništvo bosanskih Srba i oformila njegovu vojsku, VRS; - tokom vojnih dejstava u Općini Konjic, u sklopu pomenutog međunarodnog sukoba, snage bosanske vlade zatvarale su bosanske Srbe muškarce i žene u zatvor/logor Čelebići.

Ne ulazeći još u diskusiju o tome da li je ili ne njihovo zatočavanje bilo protivpravno, jasno je da su žrtve djela koja se navode u Optužnici bile uhapšene i zadržane uglavnom po osnovu svog srpskog identiteta. Kao takve, i u mjeri u kojoj nisu bile zaštićene nijednom od drugih Ženevskih konvencija, moraju se smatrati "zaštićenim licima" u smislu Četvrtе ženevske konvencije, s obzirom da su bosanske vlasti očito smatrale da one pripadaju suprotnoj strani u oružanom sukobu i da predstavljaju opasnost po bosansku državu.

Takvo tumačenje Konvencije je u potpunosti u saglasnosti sa razvojem doktrine ljudskih prava koja dobija na snazi od sredine ovog vijeka. Bilo bi nespojivo sa cjelokupnim konceptom ljudskih prava, koja štite pojedince od ekscesa njihovih vlastitih vlada, da se kruto primjenjuje uvjet državljanstva iz Člana 4, koji je, po svemu sudeći, ubačen da bi se spriječilo miješanje u odnose jedne države sa njenim vlastitim državljanima. Štaviše, karakter međunarodnog oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini odražava složenost mnogih savremenih sukoba a možda ne paradigmu kakva se razmatrala godine 1949. Kako bi se zadržala relevantnost i djelotvornost normi Ženevskih konvencija, potrebno je usvojiti pristup koji je ovdje usvojen. Kako je nedavno izjavio Meron, pri tumačenju zakona, cilj treba da nam bude da u najvećoj mogućoj mjeri izbjegnemo paraliziranje zakonskog procesa, i, u slučaju humanitarnih konvencija, da omogućimo da one služe svojim zaštitnim ciljevima.

Zaključak

Na osnovu prethodne diskusije, Pretresno vijeće zaključuje da su sve žrtve djela navedenih u Optužnici bile "lica zaštićena" Četvrtom ženevskom konvencijom iz 1949. Za potrebe primjene Člana 2 Statuta, mora se smatrati da su ove žrtve bile u rukama strane u sukobu čiji nisu bili državljani, s obzirom da su bili bosanski Srbi koje je u toku međunarodnog oružanog sukoba zatvorila jedna od strana u tom sukobu, država Bosna i Hercegovina. Ovaj zaključak potkrepljuje naše suštinsko uvjerenje da Vijeće sigurnosti, u svojoj dosljednoj osudi rasprostranjenih kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenih tokom cjelokupnog sukoba u Bosni i Hercegovini, a pogotovo ustanovivši Međunarodni sud za gonjenje i kažnjavanje takvih kršenja, nije smatrao da se određenim grupama pojedinaca može uskratiti zaštita čitavog korpusa međunarodnog humanitarnog prava na osnovu odredbi nacionalnih zakona o državljanstvu. Međunarodni sud mora, stoga, da usvoji širok i principijelni pristup primjeni osnovnih normi međunarodnog humanitarnog prava, normi iskazanih u četiri ženevske konvencije. Posebno, svim onim pojedincima koji nisu uzeli aktivnog učešća u neprijateljstvima a ipak su se našli izloženi strahotama i nasilju rata, ne smije se uskratiti zaštita Četvrtе ženevske konvencije, koja predstavlja samu osnovu prava koje se bavi takvim licima. Pretresno vijeće ne nalazi za shodno da detaljnije u ovom kontekstu razmatra razvoj prava Treće ženevske konvencije u vezi sa ratnim zarobljenicima, jer čak i ako se nijedna od žrtava ne može smatrati ratnim zarobljenikom, nema lacunae između Ženevskih konvencija, te se one, stoga, moraju smatrati zaštićenim civilima, kao i ostali zatočenici. Ovaj zaključak ne prejudicira kasniju raspravu o tome da li su vlasti Bosne i Hercegovine imale legitimno pravo da sve te civile liše slobode. Odlučivši da je Član 2 Statuta primjenjiv na okolnosti ovog predmeta, Pretresno vijeće će se sada pozabaviti primjenom člana 3 u odnosu na kršenja ratnih zakona ili običaja.

SAŽETAK PRESUDE ŽALBENOG VIJEĆA U PREDMETU "ČELEBIĆI"

Član 2 Statuta

Osuđeni žalioци potakli su tri pitanja koja se odnose na pravne uvjete za primjenu Člana 2 Statuta, koji Međunarodnom sudu daje nadležnost nad teškim povredama Ženevskih konvencija iz 1949. Sudska praksa Međunarodnog suda nalaže da optužba mora dokazati postojanje međunarodnog oružanog sukoba za svako krivično djelo koje se tereti po Članu 2.

Pretresno vijeće je konstatiralo da je oružani sukob u Bosni i Hercegovini u predmetnom periodu bio međunarodni, budući da su snage bosanskih Srba koje su se borile u Bosni i Hercegovini bile pod kontrolom Savezne Republike Jugoslavije.

Žalbeno vijeće ovime potvrđuje presudu u žalbenom postupku u predmetu Tadić, na koju se oslanja i presuda Žalbenog vijeća u predmetu Aleksovski, a prema kojoj optužba mora pokazati da je strana intervenirajuća sila imala "opću kontrolu" nad lokalnim snagama.

Žalbeno vijeće je ponovilo da će slijediti ratio decidendi svojih prethodnih odluka osim kad postoje "jaki razlozi u interesu pravde da se od njih odstupi". Ono smatra da ovdje nema razloga za odstupanje od odluke o relevantnom standardu koja je donijeta u presudi u žalbenom postupku u predmetu Tadić. Žalbeno vijeće je iznijelo dodatne razloge zašto je to tumačenje ispravno, i smatra da činjenično stanje koje je u tom pogledu utvrdilo Pretresno vijeće zadovoljava postavljeni standard opće kontrole.

Žalioci su, također, osporili zaključak Pretresnog vijeća da su, u smislu Člana 2 Statuta, žrtve bile lica zaštićena relevantnom Ženevskom konvencijom. U presudi Žalbenog vijeća, u predmetu Tadić, Vijeće je smatralo da se "nekoj osobi može dodijeliti zaštićeni status bez obzira na činjenicu da je ona istog državljanstva kao i oni koji su je zatočili", zaključak koji je kasnije potvrdilo Žalbeno vijeće u predmetu Aleksovski. Žalbeno vijeće je zaključilo da nema razloga za odstupanje od ovog tumačenja i potvrdilo da "državljanstvo žrtava u svrhu primjene Četvrtе ženevske konvencije ne bi trebalo utvrđivati na osnovu formalnih karakteristika državljanstva," već da bi valjalo uzeti u obzir različitu etničku pripadnost žrtava i počinilaca i njihove veze sa stranom državom koja sprovodi intervenciju.

Žalbeno vijeće je uvjereno da su zaključci Pretresnog vijeća u skladu s ovim tumačenjem. Delić je, također, osporio nadležnost Međunarodnog suda za krivično gonjenje za teške povrede Ženevskih konvencija budući da, kako tvrdi, Bosna i Hercegovina nije bila strana učesnica u Konvencijama i da je to postala tek nakon relevantnih događaja, jer im je naknadno pristupila.

Žalbeno vijeće smatra da je Bosna i Hercegovina bila strana učesnica u Ženevskim konvencijama na osnovu sljedništva, zbog čega se smatra stranom učesnicom u Konvencijama od datuma sljedništva, odnosno nezavisnosti, što je bilo prije relevantnih događaja. Žalbeno vijeće, također, drži da je, čak i bez formalnog instrumenta o sljedništvu, Bosna i Hercegovina na osnovu sljedništva automatski postala strana učesnica u Ženevskim konvencijama, pošto su to međunarodni ugovori univerzalnog multilateralnog karaktera i odnose se na fundamentalna ljudska prava.

ŽALBENA PRESUDA

PRED ŽALBENIM VIJEĆEM u sastavu: sudija David Hunt, predsjedavajući sudija Fouad Riad, sudija Rafael Nieto-Navia, sudija Mohamed Bennouna, sudija Fausto Pocar.

Presuda od 20. februara 2001.

ŽALBENI OSNOVI KOJI SE ODOSE NA ČLAN 2 STATUTA

Delić, Mucić i Landžo su pokrenuli dva blisko povezana pitanja koja se odnose na nalaze Pretresnog vijeća, na osnovu Člana 2 Statuta. Prvo je pitanje pravnog testa u utvrđivanju karaktera sukoba, a drugo pitanje kriterija pomoću kojih se utvrđuje da li je neko lice "zaštićeno lice" prema IV ženevskoj konvenciji. Delić je pokrenuo i treće pitanje, naime, da li

je Bosna i Hercegovina bila strana Ženevskih konvencija u vrijeme događaja koji se navode u optužnici.

Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je oružani sukob u Bosni i Hercegovini u predmetnom periodu bio međunarodnog karaktera

Delić, Mucić i Landžo osporili su nalaz Pretresnog vijeća da je oružani sukob u Bosni i Hercegovini sve vrijeme na koje se odnosi optužnica bio međunarodni oružani sukob.

Pozivajući se na većinsko mišljenje Vijeća u prvostepenim presudama u predmetima Tadić i Aleksovski, žalioци tvrde da je to sve vrijeme bio unutrašnji sukob. Tvrdi se da je ovo Pretresno vijeće u utvrđivanju prirode sukoba primijenilo pogrešan pravni test, te da je primjeren samo onaj test koji je prihvatila većina sudija u Pretresnom vijeću u predmetu Tadić, tj. test “efektivne kontrole” iz predmeta Nikaragva. Prema mišljenju žalilaca, da je primijenjen korektan test, na osnovu činjenica koje je utvrdilo Pretresno vijeće, ne bi se mogao izvesti zaključak da je taj oružani sukob bio međunarodnog karaktera. Zbog toga žalioци traže da se ukine osuđujuća presuda po onim tačkama optužnice u kojima se optuženi terete za djela iz Člana 2 Statuta.

Optužba predlaže da se ti žalbeni osnov odbiju. Tvrdi da je ispravan pravni test u utvrđivanju pitanja da li je oružani sukob međunarodnog karaktera onaj test koji je zastupalo Žalbeno vijeće u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić, u kojoj nije prihvaćen test “efektivne kontrole” u vezi sa radnjama oružanih snaga ili paravojnih jedinica. Pozivajući se na drugostepenu presudu u predmetu Aleksovski, optužba izjavljuje da se Žalbeno vijeće treba držati svoje prethodne odluke.

Kao što je navela optužba, pitanje ispravnog pravnog testa kojim se utvrđuje da li je neki oružani sukob bio međunarodnog karaktera, Žalbeno vijeće je razmatralo u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić. U drugostepenoj presudi u predmetu Aleksovski, Žalbeno vijeće je zaključilo da “u interesu pravne sigurnosti i predvidljivosti, Žalbeno vijeće treba slijediti svoje prijašnje odluke, ali istodobno biti slobodno da od njih odstupi kad za to postoje uvjerljivi razlozi u interesu pravde”. Obrazlažući to načelo, Vijeće je zaključilo: Primjeri situacija kada uvjerljivi razlozi u interesu pravde zahtijevaju odstupanje od prijašnjih odluka uključuju predmete u kojima je ranija odluka donesena na osnovi pogrešnog pravnog principa ili predmete u kojima je prijašnja odluka donesena per incuriam, što je sudska odluka u kojoj se “pogrešno odlučilo, obično zato što su sudije bile loše informirane o primjenjivom pravu.” Valja naglasiti da je uobičajeno pravilo da se slijede prijašnje odluke, a da je odstupanje od tih odluka iznimka. Žalbeno vijeće će se udaljiti od svoje prijašnje odluke samo nakon ozbiljnog razmatranja te odluke, kako u pogledu prava, uključujući citirane izvore, tako i u pogledu činjenica. Ono što se slijedi iz prijašnjih odluka jeste pravni princip (ratio decidendi), a obaveza da se slijedi taj princip vrijedi samo za slične predmete, ili za bitno slične predmete. To se manje odnosi na sličnost, ili bitnu sličnost, činjenica, a više na to da je pitanje koje pokreću te činjenice u novom predmetu isto kao i pitanje o kojem je pomoću tog pravnog principa odlučeno u prijašnjem predmetu. Ne postoji obaveza da se slijede prijašnje

odluke koje se zbog ovog ili onog razloga razlikuju od predmeta koji sud razmatra. U skladu s ovim nalazom, Žalbeno vijeće se u predmetu Aleksovski pridržavalo pravnog testa primijenjenog u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić u vezi sa pitanjem međunarodnosti.

To je kontekst u sklopu kojeg će se Žalbeno vijeće sada pozabaviti pitanjem prava mjerodavnog u postupku utvrđivanja međunarodnog karaktera nekog oružanog sukoba. Šta je mjerodavno pravo? Žalbeno vijeće će sada razmotriti drugostepenu presudu u predmetu Tadić i one dijelove podnesaka strana koji se odnose na ovo pitanje, kako bi, primjenjujući princip postavljen u drugostepenoj presudi u predmetu Aleksovski, utvrdilo da li zaista postoje uvjerljivi razlozi u interesu pravde zbog kojih bi od tog načela trebalo odstupiti.

Na samom početku, Žalbeno vijeće primjećuje da su nalazi većine članova Vijeća u prvostepenim presudama Tadić i Aleksovski, a na koje se oslanjaju žalioци, u žalbenom postupku oboreni.

U predmetu Tadić, Žalbeno vijeće se, između ostalog, bavilo pravnim kriterijima pomoću kojih se utvrđuje kada se, u nekom oružanom sukobu koji je prima facie unutrašnji sukob, može smatrati da oružane snage djeluju u korist neke strane sile, čime taj sukob postaje međunarodni.

Pitanje međunarodnosti se u razmatranju Žalbenog vijeća pojavilo kao pitanje da li se snage bosanskih Srba “mogu smatrati de iure ili de facto organima strane sile, odnosno SRJ”. Važno pitanje bilo je “koji stepen vlasti ili kontrole strana država mora imati nad oružanim snagama koje se bore u njeno ime da bi oružani sukob koji je prima facie unutrašnji postao međunarodni”. Vijeće je zaključilo, pregledavši nekoliko predmeta među kojima je bio i predmet Nikaragva, da se u međunarodnom pravu ne traži uvijek isti stepen kontrole nad oružanim grupama ili privatnim licima da bi se utvrdilo da li se takve grupe mogu smatrati de facto organima te države. Žalbeno vijeće je našlo da postoje tri razna standarda kontrole na osnovu koje se neki identitet može smatrati de facto organom države, a razlika među njima uvjetovana je različitošću tih entiteta. Unutar tog okvira, Žalbeno vijeće je utvrdilo da situacija koju rješava pripada drugoj takvoj kategoriji, onoj koja se odnosi na djelovanje oružanih snaga, milicija ili paravojnih jedinica. **Žalbeno vijeće je zaključilo da se za ovu kategoriju primjenjuje pravni test “sveukupne kontrole”: Da bi se djela neke vojne ili paravojne grupe pripisala nekoj državi, mora se dokazati da država vrši opću kontrolu nad tom grupom, ne samo time što je oprema i finansira, nego i tako što koordinira ili pomaže pri općem planiranju njenih vojnih aktivnosti. [...] Međutim, nije potrebno da država vođi ili pripadnicima grupe, osim toga još i izdaje uputstva za izvršenje konkretnih djela protiv međunarodnog prava.**

Sveukupna kontrola je definirana kao kontrola koja obuhvata “više od pukog pružanja finansijske pomoći, vojne opreme ili obuke”. Nadalje, Žalbeno vijeće je prihvatilo fleksibilnu definiciju tog testa, takvu koja omogućava da se u obzir uzme sva raznolikost situacije na

terenu u savremenim sukobima: Taj uvjet, međutim, ne ide tako daleko da zahtijeva izdavanje konkretnih naređenja ili rukovođenje svakom pojedinom operacijom od strane države. Prema međunarodnom pravu, nije nipošto potrebno da vlasti koje vrše kontrolu, također, i planiraju sve operacije jedinica koje od njih zavise, da biraju ciljeve ili daju konkretna uputstva za vođenje vojnih operacija i eventualnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava za koja se tvrdi da su se dogodila. Može se smatrati da postoji kontrola kakvu traži međunarodno pravo kad država (odnosno, u kontekstu oružanog sukoba, strana u sukobu) igra ulogu u organiziranju, koordiniranju ili planiranju vojnih akcija vojne grupe, uz to što grupu još i finansira, obučava i oprema ili joj pruža operativnu podršku. Djela koja je izvršila grupa ili njeni članovi mogu se smatrati djelima de facto organa države, bez obzira da li je država koja vrši kontrolu izdala ikakva konkretna uputstva za počinjenje svakog od tih djela.

Žalbeno vijeće u predmetu Tadić detaljno je analiziralo predmet Nikaragva i našlo dva osnova za zaključak da test "efektivne kontrole", koji je koristio MSP, nije dovoljno uvjerljiv.

Prvo, Žalbeno vijeće je zaključilo da se za test "efektivne kontrole" iz predmeta Nikaragva ne bi moglo reći da je u skladu sa samom logikom "čitavog sistema međunarodnog prava koje se odnosi na odgovornost država", a koja se ne temelji "na rigidnim i jednoobraznim standardima". Prema mišljenju Žalbenog vijeća, "čitav korpus međunarodnog prava o odgovornosti država zasnovan [je] na pragmatičnom shvatanju odgovornosti koje se ne obazire na pravne formalnosti". Stoga se međunarodna odgovornost države može izvesti bez obzira na to da li su konkretna uputstva bila izdana ili nisu.

Kao drugo, Žalbeno vijeće je smatralo da test iz predmeta Nikaragva protivrječi i sudskoj i državnoj praksi. Pozivajući se na niz predmeta s arbitražnih sudova i domaćih i međunarodnih sudova, te na primjere iz državne prakse, Vijeće je zaključilo da valjanost testa "efektivne kontrole", potvrđena u slučaju pojedinaca ili neorganiziranih grupa pojedinaca koji djeluju u ime države, ne nalazi potvrdu u slučaju vojnih ili paravojnih grupa.

Žalbeno vijeće je zaključilo da se za oružane snage Republike Srpske treba smatrati da su djelovale pod sveukupnom kontrolom SRJ, i u korist SRJ, sa kojom su ih povezivali isti ciljevi i strategija, a to ovaj oružani sukob čini međunarodnim.

Žalbeno vijeće je stoga, nakon što je detaljno promotrilo bitne odlike testa iz predmeta Nikaragva, odbacilo test "efektivne kontrole" i prihvatilo manje striktni test "sveukupne kontrole". To može biti pokazatelj trenda oslanjanja u karakterizaciji sukoba jednostavno na međunarodno pravo u vezi s upotrebom sile, ius ad bellum. Situacija u kojoj je jedna država, SRJ, pribjegla indirektnoj upotrebi sile protiv druge države, Bosne i Hercegovine, time što je pružala podršku jednoj od strana u sukobu, odnosno snagama bosanskih Srba, može se uistinu okarakterizirati kao rat indirektno međunarodnog karaktera. U ovom kontekstu, pomoću testa "sveukupne kontrole" utvrđeno je postojanje strane intervencije i, shodno

tome, zaključeno da je došlo do internacionalizacije sukoba koji je *prima facie* bio unutrašnjeg karaktera.

Žalioci tvrde da su nalazi drugostepene presude u predmetu Tadić, kojima je odbačen "ispravan pravni test" iz predmeta Nikaragva, pogrešni zbog toga što presuda MSP-a obavezuje Međunarodni sud kao presedan. U tom podnesku se izjavljuje da Međunarodni sud treba da slijedi odluku kojom je MSP presudio o nekom pitanju 1) zbog pozicije koja je Međunarodnom sudu pravde pridana prema Povelji Ujedinjenih nacija, i 2) zbog vrijednosti precedenta. Nadalje, čak i ako odluke MSP-a nisu obavezujuće za Međunarodni sud, žalilac primjećuje da nije "poželjno imati dva suda (...) koji o istom pitanju imaju protivrječne odluke".

Optužba pobija taj argument ovim tvrdnjama: 1) Nadležnost ovih dvaju sudova se razlikuje, a uz to, u Statutu MSP-a nema riječi o presedanu. Dakle, bilo bi zaista čudno da prethodne odluke MSP-a koje nisu strogo obavezujuće za sam MSP budu obavezujuće za Međunarodni sud, sud drugačije nadležnosti. 2) Žalbeno vijeće je u žalbenom postupku u predmetu Tadić konkretno govorilo o predmetu Nikaragva i zauzelo stav da je neuvjerljiv. 3) U svojem protivnom mišljenju koje je priloženo jednoj odluci Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu, sudija Shahabuddeen zaključuje da međusobne razlike nisu prepreka ni Međunarodnom sudu ni MSP-u da u relevantnim pitanjima uzmu u obzir jurisprudenciju drugog suda, te da se Međunarodni sud može pozivati na uvjerljive i valjane zaključke u odlukama MSP-a, a da ga one pritom ne obavezuju.

Argument koji iznose žalioci nije uvjerio Žalbeno vijeće. Žalbeno vijeće u predmetu Tadić, rješavajući o argumentu da se Vijeće u predmetu u kojem presuđuje ne bi trebalo držati testa iz Nikaragve zbog razlike u nadležnosti dvaju sudova, zaključilo je: Predmet ove diskusije uopće nije razlika između dvije kategorije odgovornosti. Rasprava se, zapravo, vodi o preliminarnom pitanju: pitanju uvjeta pod kojima se, prema međunarodnom pravu, za pojedinca može smatrati da djeluje kao *de facto* organ države.

Žalbeno vijeće se slaže da "barem u odnosu na međunarodno pravo, ideali konsistentnosti, stabilnosti i predvidljivosti ne prestaju vrijediti van granica Međunarodnog suda. [...] Žalbeno vijeće se ne može ponašati kao da ga uopće ne zanima opća situacija prava u međunarodnoj zajednici čijim interesima ono služi". Međutim, ovaj Međunarodni sud je autonomno međunarodno sudsko tijelo, i mada je MSP "glavni pravosudni organ" u sistemu Ujedinjenih nacija kojem pripada i Međunarodni sud, ta dva suda nisu u hijerarhijskom odnosu. Mada će Žalbeno vijeće nužno uzeti u razmatranje odluke međunarodnih sudova, ono, ipak, nakon pažljivog razmatranja, može doći do drugačijeg zaključka.

U još jednom argumentu, Landžo je iznio da je Žalbeno vijeće u Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić ispravno presudilo da je sukob bio unutrašnji. Žalbeno vijeće primjećuje da su žalioci već pokrenuli to pitanje tokom suđenja. Pretresno vijeće je tada zaključilo da je "netačno [...] tvrditi da je Žalbeno vijeće već riješilo pitanje karaktera sukoba u Bosni i

Hercegovini. U Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić, Vijeće je utvrdilo da 'sukobi u bivšoj Jugoslaviji imaju i unutrašnje i međunarodne aspekte', a namjerno je pitanje karaktera konkretnih sukoba ostavilo otvorenim da o njemu odluči Pretresno vijeće". Žalbeno vijeće se potpuno slaže s ovim zaključkom.

Primjenjujući načelo formulirano u drugostepenoj presudi u predmetu Aleksovski, ovo Žalbeno vijeće ne može doći do zaključka da je odluka u predmetu Tadić bila zasnovana na primjeni pogrešnog pravnog načela, odnosno da je do nje došlo per incuriam. **Nakon pažljivog razmatranja argumenata koje su iznijeli žalioци, ovo Žalbeno vijeće ne nalazi uvjerljive razloge u interesu pravde zbog kojih bi trebalo odstupiti od prava formuliranog u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić. Dakle, kriterij mjerodavan za utvrđivanje postojanja međunarodnog oružanog sukoba jeste test "sveukupne kontrole" postavljen u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić.**

Žalbeno vijeće će sada promotriti prvostepenu presudu kako bi utvrdilo koji je test primijenjen. 2. Da li je Pretresno vijeće primijenilo test "sveukupne kontrole?"

Žalbeno vijeće najprije napominje da drugostepena presuda u predmetu Tadić, u kojoj je postavljen test "sveukupne kontrole", još nije bila objavljena u času kad je izrečena presuda Pretresnog vijeća u ovom predmetu. Zbog toga će Žalbeno vijeće razmotriti da li je Pretresno vijeće, mada, sa formalnog gledišta, nije primijenilo test "sveukupne kontrole" iz presude Žalbenog vijeća u predmetu Tadić, svoje zaključke zasnivalo na pravnoj argumentaciji koja je sa njim konsistentna.

Kako bi utvrdilo da li je nakon povlačenja u maju 1992. godine sukob i dalje ostao međunarodni ili je postao unutrašnji, Pretresno vijeće je moralo odgovoriti na pitanje da li se može smatrati da su oružane snage bosanskih Srba djelovale u korist SRJ. Konkretno, da se poslužimo formulacijama iz predmeta Tadić, relevantno je pitanje glasillo da li Pretresno vijeće zaključuje da se za oružane snage bosanskih Srba može smatrati da su bile pod sveukupnom kontrolom SRJ, kontrolom koja prevazilazi puko finansiranje i opremanje tih snaga, a podrazumijeva učešće u planiranju i nadziranju vojnih operacija nakon 19. maja 1992.

Optužba zastupa mišljenje da je test koji je primijenilo Pretresno vijeće konsistentan sa testom "sveukupne kontrole". Prema podnesku optužbe, Pretresno vijeće je usvojilo "isti pristup" koji je kasnije formuliralo Žalbeno vijeće u predmetima Tadić i Aleksovski. Nadalje, prvostepena presuda prolazi kroz "sasvim iste činjenice, gotovo ono što smo našli u odluci Tadić". Optužba tvrdi da je Žalbeno vijeće već razmotrilo ista pitanja i činjenice u žalbenom postupku u predmetu Tadić i našlo da je isti sukob nakon maja 1992. bio međunarodni. Po mišljenju Tužilaštva, zaključak Pretresnog vijeća da je "vlada SRJ bila [...] kontrolirajuća sila koja je stajala iza VRS-a" , u skladu je sa zaključcima iz predmeta Tadić.

3. Karakter sukoba do 19. maja 1992.

Pretresno vijeće se najprije pozabavilo pitanjem da li je u maju 1992. godine postojao međunarodni oružani sukob u Bosni i Hercegovini i da li je on nastavljen tokom cijele te godine, tj. u periodu na koji se odnose optužbe navedene u optužnici.

Pretresno vijeće je našlo da je “veliki broj vojnika [JNA] bio na terenu kada je Vlada [BiH] objavila nezavisnost države, 6. marta 1992.”. Osim toga, “postoji mnogo dokaza da je JNA bila otvoreno uključena u borbene aktivnosti u Bosni i Hercegovini od početka marta i tokom aprila i maja 1992.” Stoga je Pretresno vijeće zaključilo da je [...] u Bosni i Hercegovini postojao međunarodni oružani sukob na datum njenog priznanja, kao nezavisne države, 6. aprila 1992. Nema nikakvih dokaza koji bi ukazivali na to da su neprijateljstva koja su se dešavala u Općini Konjic u to vrijeme bila dio posebnog oružanog sukoba, dok, dapače, ima nekih dokaza o učešću JNA u borbama koje su se tamo vodile.

Nalazi Pretresnog vijeća o prirodi sukoba do 19. maja 1992. zasnovani su na ustanovljenom direktnom učešću jedne države na teritoriji druge države. Ovo bjelodano predstavlja primjenu nalaza Žalbenog vijeća u predmetu Tadić, da je “neosporno [...] da je sukob međunarodni ako se odvija između dvije ili više država”, što odražava i stanovište uvriježeno u međunarodnom pravu. Žalbeno vijeće ni najmanje ne sumnja da postoji dovoljno dokaza u potvrdu činjeničnom zaključku Pretresnog vijeća da je sukob prije 19. maja 1992. bio međunarodan. 4. Karakter sukoba nakon 19. maja 1992. Pretresno vijeće se zatim pozabavilo pitanjem karaktera sukoba nakon navodnog povlačenja vanjskih snaga čiju je umiješanost u periodu do 19. maja 1992. utvrdilo. **Na osnovu analize svjedočenja vještaka i rezolucija Vijeća sigurnosti, između ostalog, Vijeće je zaključilo da su i nakon 19. maja 1992. svrha i cilj sukoba ostali isti kakvi su bili tokom sukoba u kojem su do tog datuma učestvovali SRJ i JNA, tj. da je cilj i dalje bio da se proširi teritorija koja će ući u sastav Republike. Pretresno vijeće je zaključilo da je “SRJ, uprkos tobožnjeg povlačenja svojih snaga, u najmanju ruku, nastavila da pruža podršku bosanskim Srbima i njihovoj vojsci, i vršila znatan uticaj na njihove operacije”.**

Pretresno vijeće je zaključilo da je “uprkos formalnoj promjeni statusa, komandna struktura nove vojske bosanskih Srba ostala uglavnom neizmijenjena u odnosu na JNA, od koje su bosanski Srbi dobijali naoružanje i opremu, kao i preko lokalnih organizacija SDS-a”.

U raspravi o prirodi sukoba, Pretresno vijeće se nije oslanjalo na predmet Nikaragva, primjećujući da je, premda “ta odluka MSP-a predstavlja značajan izvor sudske prakse po raznim pitanjima međunarodnog prava”, Međunarodni sud pravde “jedno sasvim drukčije sudsko tijelo koje razmatra prilično različite okolnosti od onih o kojima je riječ u ovom predmetu”.

Objašnjavajući svoje viđenje faktičke situacije o kojoj treba da prosudi, Pretresno vijeće ju je opisalo kao situaciju koju karakterizira raspad prethodnih granica države i stvaranje novih. Posljedično pitanje koje se javlja je pitanje kontinuiteta kontrole određenih snaga. Datum

koji se dosljedno navodi kao prekretnica u ovom pitanju je 19. maj 1992., kada se JNA prividno povukla iz Bosne i Hercegovine.

I dalje: Pretresno vijeće mora imati na umu da su snage koje su činile VRS imale prethodni identitet kao stvarni organ SFRJ, to jest JNA. Kada je SRJ preuzela upravljanje ovim organom, a potom, stvaranjem VJ i VRS-a, presjekla formalnu vezu, ostaje pretpostavka da su ove snage zadržale sa njom vezu, ukoliko se drugačije ne dokaže.

Zaključivanjem bliskom protivnom mišljenju sudije McDonald u predmetu Tadić (koje citira), Pretresno vijeće je našlo: povlačenje vojnika JNA koji nisu bili bosanskog državljanstva, i stvaranje VRS-a i VJ, predstavljali su smišljeni pokušaj da se maskira to da je SRJ i dalje umiješana u sukob, pri čemu je njena vlada u biti ostala snaga koja je upravljala bosanskim Srbima. Od nivoa strategije do personalnog i logističkog nivoa, operacije JNA nastavljene su u svakom pogledu samo ne pod njenim imenom, te bi pri razmatranju karaktera sukoba i primjeni međunarodnog humanitarnog prava bilo u potpunosti vještački odvojiti period prije 19. maja 1992. od perioda koji je uslijedio.

Žalioci izjavljuju da se u klasificiranju sukoba Pretresno vijeće nije držalo nijednog pravnog testa, odnosno da nije definiralo vlastiti test kojim bi se utvrdilo da li država koja intervenira ima dovoljno kontrole nad pobunjenicima da bi zbog toga unutrašnji sukob postao međunarodni. Nasuprot tome, optužba izjavljuje da je Pretresno vijeće sukob klasificiralo na osnovu toga da li je optužba dokazala da je SRJ/VJ bila "kontrolirajuća sila koja je stajala iza bosanskih Srba".

Žalbeno vijeće se ne slaže sa tvrdnjom žalilaca da se Pretresno vijeće, rješavajući po ovom pitanju, nije oslanjalo ni na jedan pravni test. Izgleda da se, u razmatranju predloženih dokaza, Pretresno vijeće poslužilo testom "kontinuiteta kontrole" kako bi utvrdilo da li se priroda sukoba u Bosni i Hercegovini, koji je do određenog časa u maju 1992. bio međunarodni, nakon toga promijenila. Dakle, Pretresno vijeće je primijenilo test "kontrole" koji je bjelodano manje strog od testa "efektivne kontrole". Pretresno vijeće nije se usredsredilo na izdavanje konkretnih uputstava, što je inače u osnovi testa "efektivne kontrole". S druge strane, očito je da je u ocjenjivanju dokaza Pretresno vijeće uzelo u obzir sve elemente koji upućuju na uticaj i kontrolu koju je nad VRS-om zadržala VJ, kako to zahtijeva test "sveukupne kontrole".

Metoda ovog Pretresnog vijeća kasnije je, u predmetu Aleksovski, ocijenjena kao pravilan pristup. Dapače, Žalbeno vijeće u predmetu Aleksovski ovako je interpretiralo test "sveukupne kontrole": Test "globalne kontrole" zahtijeva da se izvrši ocjena svih elemenata kontrole uzetih u cjelini, te da se na osnovi toga odredi da li je postojao traženi stepen kontrole. Budući da je Žalbeno vijeće u Presudi u predmetu Tadić došlo do ovog testa, imajući u vidu test "efektivne kontrole" iz odluke MSP-a u predmetu Nikaragva, i test "konkretnih uputstava" kojim se koristilo Pretresno vijeće u predmetu Tadić, Žalbeno

vijeće smatra prikladnim ustvrditi kako standard koji je uspostavio test “globalne kontrole” nije jednako strog kao ti testovi.

Žalbeno vijeće nalazi da je ocjena stvarnog učinka formalnog povlačenja vojske SRJ nakon 19. maja 1992. donesena na osnovu pažljivog pregleda predloženih dokaza. Upotreba fraza kao što su “uprkos nastojanja vlasti SRJ da to prikriju” ili “uprkos formalne promjene statusa” u diskusiji o predloženim dokazima pokazuje da se Pretresno vijeće oslanjalo upravo na taj pristup.

Landžo je svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće donijelo nepravilan zaključak o ovom pitanju potkrijepio argumentom koji se poziva na sporazum 22. maja 1992. pod pokroviteljstvom MKCK-a. Prema Landžinom mišljenju, taj sporazum, zasnovan na zajedničkom članu 3 Ženevskih konvencija, pokazuje da su strane sukob smatrale unutrašnjim. Žalbeno vijeće se potpuno slaže sa nalazom Pretresnog vijeća da to što se Odluka o nadležnosti u predmetu Tadić poziva na sporazum “samo pokazuje da su strane u sukobu u Bosni i Hercegovini, od kojih su neke možda željele da se on smatra unutrašnjim, konkretno stavile na snagu neke od normi primjenjivih na međunarodne oružane sukobe, i ne pokazuje da je sukob, stoga, morao biti unutrašnjeg karaktera”.

Žalioci dalje tvrde da se Pretresno vijeće u utvrđivanju prirode sukoba oslonilo na “presumpciju” da je SRJ/VJ nakon 19. maja 1992. i dalje vršila kontrolu nad VRS-om. Prema tome, Pretresno vijeće je primijenilo “neispravan pravni test” kad je na osnovu veza koje su ranije postojale između SRJ i VRS-a zaključilo da je SRJ, odnosno VJ, i dalje zadržala kontrolu nad VRS-om. Tužilaštvo na to odgovara da nema osnova za sugestiju da je Pretresno vijeće prebacilo na odbranu teret dokazivanja da sukob nakon povlačenja JNA nije zadržao međunarodni karakter.

Žalbeno vijeće smatra da je pristup koji je Pretresno vijeće odabralo, odnosno to što je ocjenjivalo sve predložene relevantne dokaze, pa tako i one o prethodnim okolnostima, bio pravilan uprkos toga što termin “presumpcija” kojim je baratalo Pretresno vijeće možda nije primjeren. Jasno je da je takav pristup u skladu sa mišljenjem Žalbenog vijeća u predmetu Tadić, da u razmatranju prirode sukoba ne bi trebalo uzimati bez ograde strukture koje su stvorile same strane. Tada je Vijeće zaključilo da: Pridavanje neprimjerene važnosti vidljivim strukturama i javnim izjavama zaraćenih strana, umjesto istančane analize stvarnog odnosa koji postoji među njima, može prešutno sugerirati grupama koje vrše de facto kontrolu nad vojnim snagama da se odgovornost za djela tih snaga može izbjeći površnim restrukturiranjem tih snaga ili olakim izjavama da su restrukturirane snage od sada nezavisne od svojih dotadašnjih sponzora.

Nalaz Pretresnog vijeća konsistentan je i sa nalazom Žalbenog vijeća u predmetu Tadić, da se “prag može lakše ustanoviti ako je država koja vrši kontrolu ujedno susjedna država sa teritorijalnim pretenzijama prema državi u kojoj se odvija sukob, pri čemu država koja vrši kontrolu pokušava ostvariti teritorijalno povećanje putem oružanih snaga koje kontrolira”.

Test “sveukupne kontrole”, dakle, može biti ispunjen i kad su oružane snage koje su djelovale u ime “države koja vrši kontrolu” imale autonomiju u izboru sredstava i taktike, iako su učestvovalе u zajedničkoj strategiji zajedno sa “državom koja vrši kontrolu”.

Mada Pretresno vijeće nije formalno primijenilo test “sveukupne kontrole” postavljen u drugostepenoj presudi u predmetu Tadić, Žalbeno vijeće smatra da je pravno rezoniranje Pretresnog vijeća potpuno u skladu sa dosadašnjom pravnom praksom Međunarodnog suda.

Žalbeno vijeće će sada promotriti jedan dodatni argument strana koji se odnosi na činjenično stanje kakvo je utvrdilo Pretresno vijeće.

Uprkos tome što se iz podnesaka može zaključiti da je želja žalilaca da Žalbeno vijeće osim pravnih zaključaka Pretresnog vijeća preispita i činjenično stanje utvrđeno na prvoj instanci, na raspravi su žalisci izjavili da oni “samo traže da Sud primijeni ispravan pravni test na činjenice koje je utvrdilo Pretresno vijeće”. Žalbeno vijeće, dakle, neće ulaziti u opće ocjenjivanje činjeničnog stanja utvrđenog od strane Pretresnog vijeća.

Pretresno vijeće je došlo do zaključka, kao i ranije u predmetu Tadić, da se oružani sukob koji se u Bosni i Hercegovini odvijao nakon 19. maja 1992. može smatrati međunarodnim sukobom zato što je SRJ i nakon 19. maja 1992. bila sila koja je vršila kontrolu nad i stajala iza oružanih snaga bosanskih Srba. Strane tvrde da su činjenice u osnovi ovog predmeta veoma slične činjenicama nađenim u predmetu Tadić. Kao što smo već primijetili, međutim, opće preispitivanje dokaza predloženih Pretresnom vijeću ne ulazi u ovaj žalbeni postupak. Dovoljno je reći da se Žalbeno vijeće uvjerilo da činjenično stanje koje je utvrdilo Pretresno vijeće ispunjava pravne preduvjete postavljene u predmetu Tadić. 51. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da Delićev žalbeni osnov br. 8, Mucićev žalbeni osnov br. 5 i Landžin žalbeni osnov br. 5 ne mogu biti prihvaćeni.

Jesu li bosanski Srbi zatočeni u logoru Čelebići bili zaštićene osobe u smislu Ženevske konvencije IV

Kako je zaključeno u dosadašnjoj praksi Žalbenog vijeća, član 4 Ženevske konvencije IV treba tumačiti kao član čija je namjera da se što je moguće više zaštite civili koji su se našli u internacionalnom ili internacionaliziranom sukobu. Državljanstvo koje traži član 4, dakle, treba procijeniti tek na osnovu uvida u “suštinu odnosa”, a ne na osnovu pravne karakterizacije u domaćem zakonodavstvu. U savremenim etničkim sukobima, u smislu primjene humanitarnog prava, a posebno člana 4 Ženevske konvencije IV, žrtve se mogu “asimilirati” sa vanjskom državom koja je umiješana u sukob, mada formalno imaju isto državljanstvo kao i oni koji ih drže u zatočeništvu. Zato se Žalbeno vijeće slaže sa presudom u žalbenom postupku Tadić, da bi, stoga, “čak i kad bi se u okolnostima ovog slučaja smatralo da počinio i žrtve imaju isto državljanstvo, član 4 ipak bio primjenjiv”. Primjenjujući princip izrečen u predmetu Aleksovski, Žalbeno vijeće ne nalazi nijedan uvjerljiv razlog u interesu pravde zbog kojeg bi trebalo odstupiti od drugostepene presude u predmetu Tadić.

Državljanstvo žrtava u smislu primjene IV ženevske konvencije ne bi se smjelo utvrđivati na osnovu formalnog opisa državljanstva, nego na osnovu suštinskih odnosa, pri čemu treba uvažiti razliku u etničkoj pripadnosti žrtava i počinitelja i njihove veze sa stranom intervenirajućom silom.

U predmetima Tadić i Aleksovski smatralo se da počinioci djeluju u korist vanjske sile, u jednom slučaju SRJ, a u drugom Hrvatske, a žrtve, bosanski Muslimani, smatrali su se zaštićenim osobama na osnovu činjenice da nisu imali državljanstvo strane u čijoj su se vlasti našli. Nasuprot tome, u ovom predmetu, gdje su optuženi bosanski Muslimani ili bosanski Hrvati, nije nađeno da su oni djelovali u korist strane države, dok se za žrtve bosanske Srbe može smatrati da su bili povezani sa stranom (oružanim snagama bosanskih Srba) koja je djelovala u korist strane države (SRJ).

Pretno vijeće je ustanovilo da se može smatrati "da su žrtve, bosanski Srbi, bile u rukama strane u sukobu čiji nisu bili državljani, s obzirom da su bili bosanski Srbi koje je u toku međunarodnog oružanog sukoba zatvorila jedna od strana u tom sukobu, država Bosna i Hercegovina." Pretresno vijeće se u zaključivanju poslužilo širokim i svrsishodnim pristupom, odbacivši sugestiju da se državljanstvo žrtava treba utvrđivati na osnovu domaćeg zakona o državljanstvu.

U svjetlu zaključka o međunarodnom karakteru sukoba, Pretresno vijeće je smatralo da je "moguće smatrati da su bosanski Srbi djelovali u ime SRJ u njenom nastavljenom oružanom sukobu protiv vlasti Bosne i Hercegovine". Stoga se može smatrati da su žrtve, bosanski Srbi, imali državljanstvo drugačije od onih koji su ih držali u zatočeništvu.

Žalbeno vijeće smatra da je pravno rasuđivanje koje je prihvatilo Pretresno vijeće u ovom predmetu u skladu sa rasuđivanjem iz predmeta Tadić. Pretresno vijeće je odbacilo pristup koji bi se bazirao na formalnim vezama državljanstva, prihvaćajući umjesto toga princip koji dužno naglašava cilj i svrhu Ženevskih konvencija. Istovremeno, Pretresno vijeće je uzelo u obzir stvarne okolnosti sukoba u Bosni i Hercegovini, smatrajući da se "pravo mora da primijeni na realnu situaciju koju imamo". Mada se može činiti da je u određenom smislu pravno rasuđivanje Pretresnog vijeća šire od rasuđivanja za koje se odlučilo Žalbeno vijeće, Žalbeno vijeće vjeruje da zaključci do kojih se došlo u ovom predmetu ulaze u okvir zaključivanja u predmetu Tadić. Kao što je ustvrdila optužba, Pretresno vijeće je postupilo pravilno odlučivši da se pokuša utvrditi da li se za žrtve može smatrati da pripadaju suprotnoj strani u sukobu. Žalbeno vijeće se posebno slaže sa nalazom Pretresnog vijeća da žrtve, bosanski Srbi, treba da se smatraju zaštićenim licima u smislu IV ženevske konvencije.

Zaključak Žalbeno vijeće nalazi da je pravno rasuđivanje kakvo je primijenilo Pretresno vijeće konsistentno sa primjenjivim pravnim principima imenovanim u drugostepenoj presudi u predmetu Prvostepena presuda, para. U svom podnesku, Delalić je pomenuo

proglašenje srpskih autonomnih oblasti i formiranje Republike Srpske 1992. godine, str. 52-54. 309/6252 TER a 29 Predmet br.: IT-96-21-A 20. februar 2001. Tadić.

Što se tiče primjene Člana 2 Statuta u ovom predmetu, bosanski Srbi, žrtve zatočene u logoru Čelebići, moraju se smatrati žrtvama u vlasti jedne od strana u sukobu, Bosne i Hercegovine, čiji državljani nisu bili. Prema tome, ovaj osnov za žalbu ne može se uvažiti.

Da li je Bosna i Hercegovina bila strana u Ženevskim konvencijama u vrijeme događaja koji se navode u Optužnici.

Delić osporava krivnju koju je Pretresno vijeće utvrdilo po Članu 2 Statuta, koji Međunarodnom sudu daje nadležnost da krivično goni teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine. Delić tvrdi da se zbog toga što je Bosna i Hercegovina “pristupila” Ženevskim konvencijama tek 31. decembra 1992. godine, dakle nakon događaja navedenih u optužnici, djela koja je on počinio prije tog datuma ne mogu krivično goniti u sklopu ugovornog režima teških povreda. Delić, također, tvrdi da Ženevske konvencije ne pripadaju običajnom pravu. Stoga je njegovo mišljenje da bi primjena Ženevskih konvencija na djela koja su se dogodila prije datuma “pristupanja” Bosne i Hercegovine Konvencijama značila kršenje načela legaliteta, odnosno načela nullum crimen sine lege. Zbog toga, tvrdi on, treba odbaciti sve tačke Optužnice utemeljene na Članu 2 Statuta.

Tužilac tvrdi da su odredbe o teškim povredama Ženevskih konvencija, bez obzira na to da li je Bosna i Hercegovina u to vrijeme bila vezana Ženevskim konvencijama ugovornim obavezama, u cijelom predmetnom periodu bile izraz međunarodnog običajnog prava. Uz to, Bosna i Hercegovina je bila vezana Ženevskim konvencijama zbog instrumenta o sukcesiji koji je deponiran 31. decembra 1992., a stupio na snagu onog dana kad je Bosna i Hercegovina postala nezavisna država, 6. marta 1992.

Žalbeno vijeće će prvo razmotriti “izjavu o sukcesiji” što ju je 31. decembra 1992. Bosna i Hercegovina položila kod Švicarskog saveznog vijeća kao depozitara Ženevskih konvencija iz 1949. Izjava Bosne i Hercegovine o sukcesiji može se smatrati “notifikacijom o sukcesiji”, danas definiranom u Bečkoj konvenciji o sukcesiji država u vezi s međunarodnim ugovorima iz 1978., kao “svaka notifikacija, bez obzira na to kako je formulirana ili nazvana, kojom država sljednica izražava svoj pristanak da bude smatrana vezanom tim ugovorom”. Tako se, u slučaju da jednu državu zamijeni nekoliko drugih, “novonastala nezavisna država koja izvrši notifikaciju o sukcesiji smatra stranom ugovora od dana sukcesije država ili od dana stupanja ugovora na snagu, ako je taj datum kasniji”. Dan, 6. mart 1992. općenito se smatra zvaničnim datumom nezavisnosti Bosne i Hercegovine (datumom kad je postala suverena država) i može se smatrati da je ona od tog dana zvanično postala strana Ženevskih konvencija. Tako je Švicarsko savezno vijeće kasnije obavijestilo države strane Ženevskih konvencija da je Bosna i Hercegovina “postala strana Konvencija od dana svoje nezavisnosti, tj. od 6. marta

1992". U tom smislu, čini se da se u argumentu koji su iznijeli žalioци brkaju pojmovi "akcesije" i "sukcesije"

Neosporno je da Ženevske konvencije pripadaju ovoj kategoriji univerzalnih multilateralnih ugovora koji izražavaju pravila prihvaćena i priznata od strane cijele međunarodne zajednice. Učešće u Ženevskim konvencijama je gotovo univerzalno.

U svjetlu cilja i svrhe Ženevskih konvencija – garancije zaštite određenih temeljnih vrijednosti čovječanstva i u vrijeme oružanog sukoba – i u svjetlu običajne prirode njihovih odredbi, Žalbeno vijeće nema nikakvih sumnji u pogledu toga da sukcesija država ni na koji način ne utiče na obaveze koje proističu iz tih fundamentalnih humanitarnih konvencija. U ovom smislu, treba spomenuti Izvještaj generalnog sekretara iz vremena osnivanja Međunarodnog suda, koji poimence spominje Ženevske konvencije kao jedan od instrumenata međunarodnog humanitarnog prava koji su van svake sumnje "dio običajnog prava tako da se uopće ne pojavljuje problem prihvatanja određene konvencije od strane samo nekih, a ne svih država". Daljnju potvrdu tom stanovištu Žalbeno vijeće nalazi u Odluci o nadležnosti u predmetu Tadić.

Iz tih razloga, Žalbeno vijeće nalazi da nije bilo prekida u zaštiti koju pružaju Ženevske konvencije, pošto su Konvencije, kao i obaveze koje iz njih proizilaze, bile na snazi u Bosni i Hercegovini u vrijeme kad su počinjena djela za koja se tereti u Optužnici.

Žalbeno vijeće odbija ovaj žalbeni osnov.

"KRAJINA" (IT-99-36) RADOSLAV BRĐANIN

Vodeća politička ličnost u Autonomnoj regiji Krajina (ARK). Bio je na ključnim položajima na općinskom, regionalnom i republičkom nivou, među ostalim, bio je prvi potpredsjednik Skupštine ARK-a, predsjednik Kriznog štaba ARK-a, a kasnije je bio vršilac dužnosti potpredsjednika Vlade za proizvodnju, ministar za građevinarstvo, saobraćaj i komunalne djelatnosti i vršilac dužnosti potpredsjednika Vlade Republike Srpske - Osuđen na 30 godina zatvora. Krivična djela za koja je osuđen: Progoni, mučenje, deportacije, nehumana djela (prisilno premještanje) (zločini protiv čovječnosti) • Brđanin je pomagao i podržavao mučenja koja su počinile snage bosanskih Srba u sklopu oružanih napada snaga bosanskih Srba na nesrpske gradove, sela i područja nakon 9. maja 1992. pa sve do kraja decembra 1992. Ta mučenja su uključivala namjerno nanošenje teškog bola ili patnji bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima neborcima, nečovječnim postupanjem koje je uključivalo seksualno zlostavljanje, silovanje, brutalno premlaćivanje i druge oblike teškog maltretiranja u policijskim stanicama, kasarnama i privatnim domovima i drugim lokacijama, kao i tokom premještanja lica i deportacija. • U školi "Petar Kočić" u predgrađu Bosanske Krupe bilo je zatočeno barem 50 bosanskih Muslimana. U maloj prostoriji, zatočenicima su davani elektrošokovi. Žice iz automobilskeg akumulatora bile su spojene putem spojnica s ručnim i

nožnim prstima zatočenika. Bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela koje nije opravdano vojnom nuždom, uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji (kršenja zakona ili običaja ratovanja) • Brđanin, kao predsjednik Kriznog štaba ARK-a, pomagao je i podržavao snage bosanskih Srba u granatiranju gradova i sela koja su pretežno naseljavali bosanski Muslimani i bosanski Hrvati, a koja su nanosila štete velikih razmjera kućama i poslovnim objektima. Snage bosanskih Srba ulazile su u gradove i sela, pljačkale i palile stanove, kuće i poslovne objekte koji su pripadali bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima. Svrha tih napada bila je stvaranje straha, uništavanje imovine, gradova, naselja i sela i primoravanje nesrba da napuste svoje kuće, sela ili gradove i trajno napuste to područje. Hotimično lišavanje života, mučenje (teška kršenja Ženevskih konvencija iz 1949.) • Brđanin je pomagao i podržavao pripadnike snaga bosanskih Srba u počinjenju krivičnih djela, kao što su: ubistvo najmanje tri civila bosanska Muslimana u Hambarinama, 23. maja 1992.; ubistvo oko 140 civila bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u Kozarcu i okolnim područjima oko 24. maja 1992.; ubistvo najmanje osam bosanskih Muslimana u kući Mehmeda Sahurića u Kamičanima između 24. i 26. maja 1992.; ubistvo osam muškaraca bosanskih Muslimana u selu Jaskići 14. juna 1992.; i ubistvo najmanje 300 muškaraca bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u selu Biščani, 20. jula 1992.

PRVOSTEPENA PRESUDA RADOSLAV BRĐANIN

Odbrana osporava i pouzdanost svih dokumenata koji potiču iz Agencije za informiranje i dokumentaciju (dalje u tekstu: AID) i lokalnih stanica Službe javne bezbjednosti (SDB) u BiH, a posebno onih u Sarajevu i Bihaću. S tim u vezi, odbrana je iznijela više argumenata, uključujući i navode protiv AID-a i SDB-a u BiH generalno, tvrdeći da su ti izvori nepouzdati, a posebno protiv jednog službenika AID-a, po imenu Zijad Ibrić, koji je uzeo izjave od više svjedoka ili je bio prisutan prilikom davanja nekih izjava kojima je dodao i svoj potpis. Odbrana je sugerirala mogućnost da je Zijad Ibrić krivotvorio sadržaj nekih od tih izjava ili da ih je mijenjao, te da je, isto tako, moguće da je krivotvorio potpis jedne ili više osoba na tim izjavama. Sugerirano je, također, da je i sam AID krivotvorio dokumente. Naravno, odbrana ne mora dokazati da je bilo koji od tih dokumenata krivotvoren, nepouzdan ili neprihvatljiv: sve vrijeme je na tužiocu da dokaže kako su ti dokumenti autentični, pouzdani i prihvatljivi. Pretresno vijeće je pregledalo svaki pojedini dokument i došlo do zaključka da u tim dokazima ne postoji ništa što bi dokumente ozbiljno dovelo u sumnju, te da je tužilac van razumne sumnje dokazao ne samo njihovu autentičnost, nego i pouzdanost. Odbrana je, iako ne nosi teret dokazivanja, pomenula neke sudske postupke koji se u Sarajevu vode protiv visokih službenika AID-a, između ostalog, zbog navoda o krivotvorinama, iznijevši pritom sugestiju da je moguće da su potpisi nekih svjedoka krivotvoreni. Međutim, u vezi s tim pitanjima nisu izneseni nikakvi dalji argumenti i Pretresno vijeće smatra da nije narušen tužiočev dokaz autentičnosti relevantnih dokumenata. Pretresno vijeće je uzelo u obzir i to da su svjedoci koji su iskaz dali viva voce, a čiji su potpisi, navodno, bili krivotvoreni, tu mogućnost isključili.

Nehotične predrasude protiv Srba

Odbrana tvrdi da postoji opasnost da na rezoniranje Pretresnog vijeća utiču nehotične predrasude protiv Srba, koje su rezultat “prirode navoda iznesenih ne samo na ovom suđenju, nego i u drugim predmetima pred ovim Sudom, kao i u međunarodnoj štampi i zajednici”. Teško je razumjeti ovu tvrdnju odbrane. Pravilom 15(B) propisan je postupak kojim neka strana može zatražiti izuzeće i povlačenje sudije ili sudija zbog nedovoljne objektivnosti. Očigledno je da je odbrana i te kako svjesna postojanja ovog pravila, budući da se na njega u ovom predmetu već pozivala. Zbog toga Pretresno vijeće argument odbrane ne shvata kao zahtjev za izuzeće sudija Pretresnog vijeća na osnovu pravila 15(B). Odbrana, ustvari, “poziva” Pretresno vijeće “da o ovom pitanju donese odluku na temelju prava i činjenica i da rasprši uvijek prisutno strahovanje da nijedno suđenje Srbima ne može biti pravično”. Nije jasno šta je izvor navodnih predrasuda protiv Srba o kojima govori odbrana. Odbrana tvrdi da se, kako u ovom, tako i u drugim predmetima pred Međunarodnim sudom, većina zločina pripisuje bosanskim Srbima koji se uz to suočavaju s javnom sramotom, te da ti faktori mogu dovesti do toga da Pretresno vijeće nehotično stekne predrasude protiv Srba. Ova tvrdnja odbrane zasnovana je na pogrešnim pretpostavkama i neumjesna je iz cijelog niza razloga. Kao prvo, Pretresno vijeće nije potrebno “pozivati” ni podsjećati na to da u predmetu protiv optuženog treba odlučivati na temelju pravnih normi koje su bile na snazi u vrijeme relevantno za Optužnicu i na osnovu dokaza izvedenih pred Vijećem. Njegova je obaveza da tako postupa i sudije ovog Pretresnog vijeća, budući da su profesionalne sudije, te su obaveze neprestano svjesne Članom 21(2) Statuta. Optuženom je zagantirano “pravično i javno suđenje”, a integralni dio takvog suđenja jeste temeljno pravo optuženog da mu se sudi pred nezavisnim i objektivnim sudom. Statut uz to nalaže da sudije moraju biti “nepristrasne i čestite osobe visokih moralnih kvaliteta”. Prije no što preuzme dužnost, svaki sudija mora dati svečanu izjavu da će svoju dužnost vršiti “časno, vjerno, nepristrasno i savjesno”. Dužnost Pretresnog vijeća jeste da donese odluku o tome koju vrstu individualne krivične odgovornosti treba pripisati optuženom i da li je uopće valja pripisati, bez obzira na državljanstvo, vjersku ili etničku pripadnost ili bilo koji drugi temelj. Kao što je formulirano u jurisprudenciji ovog Suda, Međunarodni sud funkcioniра na osnovu presumpcije nepristrasnosti svakog sudije koji zasjeda u vijeću. Iako optuženi ima pravo da tu nepristrasnost ospori, odbrana nije iznijela nikakve argumente koji bi potkrijepili ili opravdali takvo osporavanje, mada istovremeno iskazuje svoje strahovanje da su antisrpske predrasude široko rasprostranjena pojava. Zbog toga, Pretresno vijeće konstatira da je tvrdnja odbrane neosnovana jer ne predstavlja ništa više od neumjesnog ponavljanja **Završni podnesak odbrane (povjerljivo), str. 4. Ibid. Član 13 Statuta. Pravilo 14(A) Pravilnika. Tužilac protiv Šešelja, predmet br. IT-03-67-PT, Odluka po zahtjevu za izuzeće sudija, 10. juni 2003. (dalje u tekstu: Odluka po zahtjevu za izuzeće u predmetu Šešelj), par. 3. Odluka**

po zajedničkom zahtjevu za izuzeće Pretresnog vijeća pred kojim se vodi postupak u predmetu Brđanin-Talić, 3. maj. 2002., par. 26; vidi, također, Drugostepenu presudu u predmetu Čelebići, par. 697. Prevod Predmet br.: IT-99-36-T 18 1. septembar 2004.

apsolutno neutemeljene postavke da bi Pretresno vijeće moglo imati predrasude prema Srbima. **Pretresno vijeće, osim toga, smatra da je takva tvrdnja neodgovorna. Odbrana zanemaruje da je Vijeće sigurnosti osnovalo Međunarodni sud, inter alia, i stoga da se time “pridonese ponovnoj uspostavi i održanju mira”. Kao što je izjavilo Pretresno vijeće, time što su za njih proglašeni odgovornim pojedinci, željelo se izbjeći da se za te zločine proglasi odgovornom neka konkretna nacionalna ili vjerska skupina (ili čak politička organizacija), te da nevini snose krivicu nekolicine. Pretresno vijeće čvrsto podržava ovaj stav. Tvrdnja odbrane, stoga, se odbacuje.**

Član 2 Statuta: teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine

Postoje četiri preduvjeta za primjenu Člana 2 Statuta: (i) postojanje oružanog sukoba; (ii) utvrđen neksus između zločina za koje se optuženi tereti i oružanog sukoba; (iii) oružani sukob mora biti međunarodnog karaktera; i (iv) žrtve zločina za koje se optuženi tereti moraju spadati u grupu zaštićenih osoba, shodno odredbama Ženevskih konvencija iz 1949. godine.

U praksi ovog Međunarodnog suda uvriježen je stav da oružani sukob postoji “kad god se pribjegne oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organiziranih oružanih grupa, ili, pak, između takvih grupa unutar jedne države”.

Da bi se pokazala veza između krivičnih djela i oružanog sukoba, nije potrebno dokazivati da je na području na kojem su se desili zločini za koje se tereti bilo stvarnih borbenih dejstava. “Dovoljno je da su zločini za koje se optuženi tereti bili tijesno povezani sa neprijateljstvima koja su se događala u drugim dijelovima teritorija pod kontrolom strana u sukobu”.

Sasvim je jasno da je neki oružani sukob međunarodni ako se odvija između dvije ili više država. Pored toga, unutrašnji sukob može da se pretvori u međunarodni ako (i) druga država svojim trupama intervenira u sukobu ili, alternativno, ako (ii) neki od učesnika u unutrašnjem oružanom sukobu djeluju u ime te druge države. Postoje tri različita kriterija pomoću kojih se, ovisno o okolnostima, utvrđuje stepen kontrole koji neka strana država ima nad oružanim snagama koje se bore u njeno ime. Što se tiče oružanih snaga, milicija ili paravojnih jedinica koje djeluju kao de facto organi države, dovoljno je dokazati da je kontrola te države bila općeg karaktera. Može se smatrati da kontrola koju traži međunarodno pravo postoji kada država (ili, u kontekstu oružanog sukoba, strana u sukobu) igra određenu ulogu u (i) organiziranju, koordinaciji ili planiranju vojnih dejstava vojne grupe, pored toga što (ii) finansira, obučava i oprema tu grupu, ili joj pruža operativnu podršku. Oba ova elementa moraju biti ispunjena. U svakoj od četiri Ženevske konvencije iz 1949. izloženi su uvjeti pod kojima su lica ili imovina zaštićeni odredbama tih konvencija. Osobe koje nemaju pravo na zaštitu po tri prve Ženevske konvencije, nužno potpadaju pod djelokrug

Četvrte ženevske konvencije, koja se odnosi na civile, pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti iz člana 4 Četvrte ženevske konvencije. U Četvrtoj ženevskoj konvenciji "zaštićene osobe" su definirane kao one koje su "u rukama strane u sukobu ili okupacione sile čiji nisu državljani". Na osnovu kriterija državljanstva neke bi osobe mogle biti isključene iz kategorije zaštićenih osoba. Međutim, ustaljena praksa ovog Međunarodnog suda je da zaštićene osobe ne bi trebalo definirati na osnovu strogog uvjeta državljanstva, nego na osnovu realističnijih veza koje pokazuju stvarnu privrženost jednoj strani u sukobu, kao što je nacionalna pripadnost. Ovo Pretresno vijeće prihvata i slijedi taj pristup. D. Zaključci u vezi s općim uvjetima za primjenu članova 2, 3 i 5 Statuta 1. Zaključci u vezi s općim uvjetima koji su zajednički za članove 2, 3 i 5 Primjena članova 2, 3 i 5 Statuta ovisi o postojanju oružanog sukoba i veze između krivičnih djela za koja se tereti i tog oružanog sukoba. Odbrana ne osporava da je u vrijeme i na mjestu na koje se optužnica odnosi postojao oružani sukob. Na osnovu zaključaka o činjenicama izloženih iznad u poglavlju "Opći pregled", Pretresno vijeće se uvjerilo, van razumne sumnje, da je na teritoriji ARK-a u periodu od 1. aprila do 31. decembra 1992. postojao oružani sukob. Vijeće se uvjerilo, van razumne sumnje, da su zločini za koje se optuženi tereti počinjeni tokom tog oružanog sukoba u ARK-u. Premda optuženi nije učestvovao ni u kakvim borbama, njegova djela su usko povezana sa sukobom. Štaviše, optuženi je bio istaknuti član SDS-a, a kasnije i predsjednik Kriznog štaba ARK-a, regionalnog organa kojem su dodijeljene i izvršne i zakonodavne ovlasti u okviru ARK-a, gdje se odvijao oružani sukob. Stvarne ovlasti Kriznog štaba ARK-a protezale su se na općinske organe vlasti ARK-a i na policiju, a sfera njegovog uticaja obuhvatala je vojsku i paravojne organizacije. U sljedećem poglavlju ove Presude, Pretresno vijeće će pokazati djelovanje Kriznog štaba ARK-a na provođenju Strateškog plana. Pretresno vijeće će potom pokazati da je optuženi, nakon što je Krizni štab ARK-a raspušten, a tokom cijelog perioda na koji se odnosi optužnica, i dalje imao veliku vlast i djelovao na raznim funkcijama na republičkom nivou tokom oružanog sukoba. Pretresno vijeće je, stoga, uvjereno da su opći uvjeti koji su zajednički za članove 2 i 3 Statuta ispunjeni.

2. Zaključci u vezi s općim uvjetima koji su specifični za Član 2 Statuta

Da bi utvrdilo da se u tekućem predmetu radilo o oružanom sukobu međunarodnog karaktera, Pretresno vijeće treba da se uvjeri da su u periodu od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. vlasti SRJ neposredno intervenirale u oružanom sukobu ili imale sveukupnu kontrolu nad snagama bosanskih Srba. Pretresno vijeće se uvjerilo da je od 1. aprila do 19. maja 1992., kada se JNA zvanično povukla iz BiH, JNA neposredno intervenirala u oružanom sukobu koji se odvijao na teritoriji BiH i da je, stoga, tokom tog perioda oružani sukob bio međunarodni. Stoga je Pretresno vijeće posebno razmatralo period od 19. maja do 31. decembra 1992., za koji ne postoje dokazi o neposrednoj stranoj intervenciji.

Poslije 19. maja 1992., SRJ je pružala VRS-u tri osnovne vrste operativne podrške: logističku podršku, podršku u ljudstvu i obuku. Pretresno vijeće se uvjerilo da je SRJ obezbijedila znatne

količine vojne opreme, goriva i municije VRS-u i da je VRS gotovo u potpunosti ovisio o tom izvoru snabdijevanja. Ne samo da je VRS višekratno naglašavao da su mu materijalne rezerve kritične i tražio pomoć od SRJ, nego se SRJ odazvala toj molbi i pružila traženu materijalnu podršku.

Pored toga, tokom cijelog perioda na koji se odnosi Optužnica i nakon što se JNA zvanično povukla iz BiH i zvanično je osnovan VRS, SRJ je nastavila da pruža podršku oružanim snagama bosanskih Srba tako što je isplaćivala plaće i penzije i slala vojnike. SRJ je preko VJ pomagala VRS-u i tako što je zadržala značajnu ulogu u obučavanju vojnih kadrova VRS-a tokom cijelog oružanog sukoba. SRJ je i obučavala i opremala više paravojnih grupa koje su bile usko povezane sa SDS-om i drugim snagama bosanskih Srba.

Pretresno vijeće se, stoga, uvjerilo da podrška koju je SRJ pružala VRS-u poslije 19. maja 1992. ispunjava uvjete prvog dijela kriterija "sveukupne kontrole".

Pretresno vijeće će se sada pozabaviti drugim elementom tog kriterija, to jest razmotrit će učešće SRJ u organiziranju, koordinaciji ili planiranju vojnih dejstava VRS-a poslije 19. maja 1992.

Od 1991. pa nadalje, glavni cilj SDS-a, kao i vlasti u Beogradu, bio je da se SFRJ očuva kao država i da se osigura da svi Srbi žive u jednoj državi. Očekivalo se da će otcjepljenje BiH dovesti do posljedica po SFRJ i bosanske Srbe, koji bi se time našli u položaju manjine i bez jedinstvene teritorije povezane s Republikom Srbijom. Važnost koja je pridavana Posavskom koridoru kao vezi između bosanskih Srba iz Bosanske krajine i SRJ ukazuje na značaj njihove povezanosti.

Pretresno vijeće se uvjerilo da je u mjesecima uoči perioda na koji se odnosi Optužnica SFRJ već vršila pripreme da prikrije "sveukupnu kontrolu" koju je planirala vršiti nad vojskom bosanskih Srba kad BiH ostvari nezavisnost i da je taj plan trebalo sprovesti u djelo u uvjetima u kojima je rastao pritisak međunarodne zajednice na Beograd. Od početnih faza rata, vlasti u Beogradu su očekivale daljnji raspad SFRJ. Kao predsjednik Republike Srbije, Slobodan Milošević je preduzeo korake da osigura da snage bosanskih Srba zadrže ljudstvo i naoružanje, tako što je 5. decembra 1991. naredio da se vojnici koji su bili rodом iz BiH premjeste u BiH, a da se oni koji su se nalazili u BiH, a rodом su iz drugih republika, premjeste izvan BiH. Dana, 25. decembra 1991., jedan komandant JNA izvijestio je Miloševića da je završeno 90% tih premještaja. Prema bilješkama iz dnevnika Borislava Jovića (predsjednika Predsjedništva SFRJ), Milošević je predvidio da će nekoliko jugoslovenskih republika ubrzo biti priznate kao nezavisne države, pa je predsjednik Srbije htio da osigura da se JNA u BiH može smatrati domaćom borbenom silom. Tokom cijele 1991. godine i početkom 1992., rukovodstvo bosanskih Srba je komuniciralo s rukovodstvom SFRJ u pogledu strateške politike u slučaju da BiH postane nezavisna. **Pretresno vijeće se uvjerilo da ti faktori, zajedno sa činjenicom da je Beograd nastavio da isplaćuje plaće oficirima VRS-a, ukazuju na to da ni poslije 19. maja 1992. VRS i VJ nisu bile dvije zasebne**

vojske i da su njihove težnje i ciljevi ostali isti, to jest proširenje teritorije koja će biti u sastavu srpske BiH i onemogućavanje njene integracije u nezavisnu BiH, jer bi se time izolirali bosanski Srbi. Pretresno vijeće je zaključilo i da je SRJ, usprkos navodnom povlačenju njenih oružanih snaga, u najmanju ruku nastavila da pruža podršku bosanskim Srbima i VRS-u, pri čemu je vršila uticaj na njihove operacije. **Pretresno vijeće se uvjerilo da, uprkos tome što je JNA poslije 19. maja 1992. promijenila naziv u Vojsku Srpske Republike BiH, a potom u VRS, nije došlo ni do kakvih bitnih promjena. Baš kao što ni promjena naziva nije ukazivala ni na kakve izmjene vojnih ciljeva i strategije, tako su i oprema, i komandni kadar, infrastruktura i izvori snabdijevanja ostali isti.** Pored toga, vojne operacije JNA koje su pod komandom Beograda započele prije 19. maja 1992. nisu odmah obustavljene i isti elementi VJ su i dalje bili neposredno angažirani u njima. Nadalje, aktivni elementi nekadašnje JNA ostali su u BiH nakon navodnog povlačenja 19. maja 1992. Pretresno vijeće je uvjereno, premda dokazi možda nisu otkrili tačne pojedinosti o tome kako je VRS bila povezana s glavnim komandom u Beogradu, da je ipak važno imati na umu da je postojala jasna namjera da se prikrije komandna uloga SRJ-a: Pridavanje neprimjerene važnosti tobožnjim strukturama i javnim izjavama zaraćenih strana, umjesto istančane analize stvarnog odnosa koji postoji među njima, može prešutno sugerirati grupama koje vrše de facto kontrolu nad vojnim snagama da se odgovornost za djela tih snaga može izbjeći površnim restrukturiranjem tih snaga ili olakim izjavama da su restrukturirane snage od sada nezavisne od svojih dotadašnjih sponzora. **Pretresno vijeće je, stoga, uvjereno da su mjere koje su preduzete da se osnuje VRS nezavisan od JNA bile samo trik da bi se izbjegle potencijalne optužbe da SRJ intervenira u oružanom sukobu koji se odvija na teritoriji BiH i da bi se utišali zahtjevi međunarodne zajednice za obustavu svakog učešća u tom sukobu.** Usprkos tim nastojanjima vlasti SRJ da prikriju svoju umiješanost, Vijeće sigurnosti, Generalna skupština i generalni sekretar Ujedinjenih nacija su u više navrata potvrdili da je Beograd nastavio da sarađuje sa vojskom bosanskih Srba i da vrši kontrolu nad njom i zahtijevali su obustavljanje svih vidova miješanja izvana. U Rezoluciji od 30. maja 1992., Vijeće sigurnosti je osudilo neispunjenje zahtjeva za neodložni prekid miješanja izvana i povlačenje JNA iz BiH, koje je postavilo u Rezoluciji od 15. maja 1992. Vijeće sigurnosti je donijelo i odluku da uvede trgovinske sankcije dok se ne usvoje efektivne mjere u cilju ispunjenja zahtjeva iz . Shodno pravilu 94(A) Pravilnika, Pretresno vijeće formalno prima na znanje da je Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila Rezoluciju A/RES/46/242 od 25. avgusta 1992., u kojoj je ponovila zahtjev za prekid miješanja izvana od strane JNA na teritoriji BiH. Izvještaj generalnog sekretara Ujedinjenih nacija od 3. decembra 1992. jeste još jedan pokazatelj da do tog datuma nisu ispunjeni zahtjevi iz tih rezolucija. **Pretresno vijeće je dalje uvjereno da zaključenje Dejtonskog sporazuma predstavlja potvrdu ex post facto da je od samog početka i cijelim tokom oružanog sukoba SRJ vršila sveukupnu kontrolu nad Srpskom Republikom BiH i bosanskim Srbima.** Pretresno vijeće ne smatra da Dejtonski sporazum predstavlja neposredan dokaz o vezi koja je postojala između VRS-a i VJ poslije 19. maja 1992. ili o sveukupnoj kontroli koju je potonja vršila nad prvopomenutom, nego da se Dejtonsko-pariški sporazum može posmatrati kao vrhunac dugog procesa. Taj proces je

iziskivao dijalog sa svim političkim i vojnim snagama koje su vršile stvarnu vlast na terenu (bilo de facto bilo de iure), kao i stalnu spremnost da se reagira na promjenjivu vojnu i političku situaciju tih snaga. Stoga, Dejtonsko-pariški sporazum može indirektno osvijetliti stvarno stanje strukture komandovanja i rukovođenja vojskom bosanskih Srba koja je postojala u vrijeme kad je naizgled prekinuta veza između VRS i VJ, a može pomoći i u ocjeni da li je i nakon toga SRJ nastavila da kontrolira vojsku bosanskih Srba. U tom kontekstu, Pretresno vijeće naglašava da je Slobodan Milošević, pored toga što je bio ovlašten da zastupa RS i što je potpisao Dejtonski sporazum, dao i garancije da će RS ispoštovati svoje obaveze. **Pretresno vijeće, stoga, zaključuje da je oružani sukob koji se odvijao u ARK-u tokom cijelog perioda na koji se odnosi Optužnica bio međunarodnog karaktera. Što se tiče uvjeta da žrtve moraju biti zaštićene osobe, Pretresno vijeće primjećuje da žrtve zločina za koje se optuženi tereti nisu bile obavezne na lojalnost državi u čije su se ime borile oružane snage bosanskih Srba. Pretresno vijeće je, stoga, uvjereno, u skladu s praksom ovog Međunarodnog suda, da su žrtve zločina za koje se optuženi tereti u Optužnici bile osobe "zaštićene" Ženevskim konvencijama iz 1949.**

Na osnovu gorenavedenog, Pretresno vijeće se uvjerilo da su ispunjeni uvjeti za primjenu Člana 2 Statuta.

HRVATSKA

MKSJ u Den Hagu je u 5 /pet/ suđenja, Zlatko Aleksovski (IT-95-14/1), Tihomir Blaškić (IT-95-14), Dario Kordić, Mario Čerkez (IT-95-14/2), Mladen Naletilić, Vinko Martinović (IT-98-34), Jadranko Prlić i dr. (IT-04-74), utvrdio međunarodni karakter sukoba, odnosno da je Republika Hrvatska bila strana u sukobu ili, kolokvijalno rečeno, agresor na RBiH.

“Oružani sukob je bio međunarodnog karaktera, kako zbog direktne intervencije Vojske Republike Hrvatske (dalje u tekstu: HV) u sukobu, tako i zbog opće kontrole koju su Hrvatska i njena vojska, HV, imali nad HVO-om; što su djela, za koja se tereti kao za krivična djela na osnovu Člana 2 Statuta, bila u bliskoj vezi s tim međunarodnim oružanim sukobom; što su relevantna djela bila počinjena protiv osoba i imovine zaštićenih relevantnim Ženevskim konvencijama. Pored toga, dokazi upućuju na to da je Jadranko Prlić znao za učestvovanje Hrvatske u sukobu između HVO-a i ABiH u BiH i omogućio ga. Vijeće na osnovu toga ocjenjuje da je on znao da se u periodu tokom kojeg je on imao funkciju predsjednika HVO-a, odnosno predsjednika Vlade HR HB, odvijao oružani sukob i da se radilo o sukobu međunarodnog karaktera.” (zaključci iz prvostepene presude Prlić i dr).

U svjetlu svega što je prethodno navedeno, a naročito hrvatskih teritorijalnih pretenzija na Bosnu i Hercegovinu, Vijeće ocjenjuje da je Hrvatska, naročito u osobi bivšeg predsjednika Tuđmana, gajila nadu o podjeli Bosne i Hercegovine, što je nad Hrvatima u Bosni, a naročito nad HVO-om, ostvarivala takvu kontrolu da se može govoriti o globalnoj kontroli. Suprotno onome što tvrdi odbrana, Vijeće zaključuje da osnivanjem HVO-a, bliske veze između Hrvatske i Hrvata u Bosni nisu prekinute. I indirektna intervencija Hrvatske omogućuje nam, dakle, da zaključimo da se radi o sukobu međunarodnog karaktera. Vijeće je zaključilo da su se događaji koji se stavljaju na teret Tihomiru Blaškiću odigrali u okviru međunarodnog oružanog sukoba, pri čemu je Republika Hrvatska vršila globalnu kontrolu nad Hrvatskom zajednicom Herceg - Bosna i HVO-om, te, uopće, nad hrvatskim političkim i vojnim vlastima u središnjoj Bosni. (Zaključci iz presude Blaškić).

Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće podržava zaključak Pretresnog vijeća da je oružani sukob između HVO-a i ABiH bio međunarodnog karaktera. (zaključak iz presude Kordić/Čerkez) Vijeće, stoga, konstatira da je sukob između HVO-a i ABiH u Bosni i Hercegovini postao međunarodni intervencijom snaga Republike Hrvatske. (zaključak iz presude Naletilić -Martinović).

Izuzetno je važno naglasiti da je Žalbeno vijeće potvrdilo prvostepene zaključke o agresiji Republike Hrvatske i proširilo definiciju međunarodnog sukoba i navelo da je međunarodni sukob postojao, ne samo na teritorijama konflikta, nego i na drugim područjima u BiH.

“Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, iako je ispravno navelo mjerodavno pravo, pogriješilo u njegovoj primjeni i u zaključku da zločini koji su počinjeni tamo gdje nije bilo aktivnih borbi nisu bili počinjeni u situaciji međunarodnog oružanog sukoba. Žalbeno

vijeće se uvjerilo da je zaključak Pretresnog vijeća da su HVO i ABiH učestvovali u neprijateljstvima koja su predstavljala međunarodni oružani sukob na konkretnim dijelovima teritorije BiH i tokom konkretnih perioda na koje se odnosi Optužnica bio dovoljan za to da Vijeće, režim "teških povreda" Ženevskih konvencija primijeni na sve zločine koji su počinjeni bilo gdje na čitavoj teritoriji BiH i u bilo koje vrijeme, sve do okončanja oružanog sukoba, a bili su u bliskoj vezi s tim sukobom. Prema tome, Član 2 Statuta je primjenjiv bez obzira na to da li su takvi zločini počinjeni u zonama aktivnih borbi. S obzirom na gore navedene principe, stroga razlika koju je Pretresno vijeće napravilo između zločina počinjenih na mjestima na kojima su se vodile aktivne borbe i u vrijeme dok su se one vodile, i zločina počinjenih na mjestima na kojima u vrijeme njihovog počinjenja nije bilo aktivnih borbi, ali koja su bila pod okupacijom HVO-a (i tokom te okupacije), bila je nužna samo u odnosu na zločine koji su prema navodima počinjeni protiv osoba ili imovine u kontekstu okupirane teritorije, kao što će biti riječi u nastavku. Žalbeno vijeće, stoga, poništava, kao u pravnom smislu pogrešne, zaključke Pretresnog vijeća da međunarodni oružani sukob nije postojao na mjestima obuhvaćenim Optužnicom gdje nije bilo aktivnih borbi, to jest, u zapadnom Mostaru, općinama Prozor, Gornji Vakuf, Jablanica, Stolac, Ljubuški i Čapljina, gradu Varešu i selu Stupni Do. (zaključak Žalbenog vijeća).

Ova brošura je koncipirana na bazi pravosnažno utvrđenih činjenica iz pet navedenih suđenja. Prezentirani pravosnažni zaključci MKSJ prikazani su retrospektivno, od prvostepene i žalbene presude, u slučaju Jadranko Prlić i dr. (IT-04-74) i predstavljaju najjače argumente istine . Filigranski tačno, sudski precizno, presude pokazuju ulogu Republike Hrvatske, njenog državno-političkog i vojnog rukovodstva, da putem zločina protiv čovječnosti ,okupacije, UZP- a, posredstvom Hrvatske vojske i HZ(R)HB i njenih rukovodilaca i zapovjednika, razbiju, podijele i prisvoje teritoriju BiH, i to u dogovoru sa Slobodanom Miloševićem, predsjednikom Srbije, o čemu postoji niz pravosnažnih zaključaka u ovim presudama i što se nalazi u brošuri. Brošura sadrži i načine kako i kojim argumentima su se branili 11 presuđenih zločinaca, Aleksovski, Blaškić, Kordić, Čerkez, Naletilić, Martinović, Prlić, Stojić, Petković, Ćorić i Pušić, i kako je Republika Hrvatska pokušala biti strana u postupku, što su sudije MKSJ odbile. U brošuri je navedeno, u citiranim zaključcima Vijeća, da je Hrvatska preko HVO-a izvršila okupaciju teritorija RBiH i da je utvrđeno da je Hrvatska preko HVO-a realizirala etničko čišćenje i preseljenje Hrvata sa terotorija koje nisu bile planirane u zamišljenoj i neostvarenoj "HRHB." Postupci dokazivanja involviranosti jedne države u rat i napad na drugu državu je jedan od najtežih i najosjetljivijih procesa u okviru međunarodnog prava. MKSJ je, shodno Statutu, imao mandat u skladu sa Članom 2 Statuta MKSJ da dokazuje stanje međunarodnog konflikta, u cilju primjene Ženevskih konvencija koje se odnose na stanje međunarodnog konflikta. MKSJ je uspio u osam presuda dokazati agresiju na RBiH od strane SRJ/SRBIJE i Republike Hrvatske, što je jedno od najvećih dostignuća ovog suda.

Prva presuda protiv Zlatka Aleksovskog je udarila temelj za buduće presude po pitanju primjene Člana 2 Statuta MKSJ i Ženevskih konvencija koje se odnose na međunarodni sukob i agresiju Republike Hrvatske. Iako je Prvostepeno vijeće u slučaju Aleksovski zaključilo da Hrvatska nije agresor, Žalbeno vijeće je poništilo zaključke Prvostepenog vijeća i utvrdilo da je Hrvatska bila agresor na RBiH. Da je Žalbeno vijeće u slučaju Aleksovski potvrdilo stav Prvostepenog vijeća, imajući u vidu sudsku praksu i ostale presude, po svemu sudeći, naknadne, druge presude bile bi sa identičnim zaključcima da Republika Hrvatska nije bila umiješana u sukob u BiH. Nakon presude Aleksovskom, donesene su još četiri presude o agresiji Republike Hrvatske, a presuda Aleksovskom je poslužila kao jedna od osnova za donošenje navedenih presuda.

Identična situacija je bila u slučaju Tadić, prvom slučaju utvrđivanja agresije SRJ/Srbije, kada je Prvostepeno vijeće zaključilo da je agresija na RBiH bila do 19.05.1992. ,a onda je Žalbeno vijeće zaključilo da je agresija bila do potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i što je naknadno korišteno u drugim presudama.

Tužilaštvo MKSJ je uoči suđenja Prliću i dr. predlagalo da odbrane prihvate ranije nalaze iz četiri pravosnažne presude u kojima je utvrđen međunarodni sukob i uloga Republike Hrvatske, kao pravosnažno utvrđene činjenice o kojima nema spora. Optuženi, kasnije presuđeni ratni zločinci, nisu prihvatili prijedlog Tužilaštva MKSJ i oba vijeća su po peti put potvrdili međunarodni konflikt i još detaljnije i sveobuhvatnije utvrdila sramnu ulogu Republike Hrvatske u ratu u BiH. Skoro četrdeset sudija u pet postupaka je smatralo da je Republika Hrvatska imala opću kontrolu nad bosanskim Hrvatima i da su čelnici Republike Hrvatske, sa rukovodstvom bosanskih Hrvata, imali namjeru stvaranja hrvatskog entiteta i pripajanja Republici Hrvatskoj.

Republika Hrvatska je bila agresor na RBiH

Žalbena presuda MKSJ u slučaju Jadranko Prlić i dr. (IT-04-74) pravno jasno, do najsitnijih detalja prikazuje svu kompleksnost i ozbiljnost rada MKSJ i javnost će se, možda, po prvi put upoznati kako i na koji način su sudije MKSJ u ovom žalbenom postupku, njih pet : Carmel Agius, predsjedavajući sudija, Liu Daqun sudija, Fausto Pocar sudija, Theodor Meron sudija, Bakone Justice Moloto "srušili" žalbene osnove presuđenih i njihovih zastupnika. Presude su svjedočanstva o nezamjenjivoj ulozi žrtava - svjedoka bez kojih se ne bi mogle donijeti ove presude, pokazuju opredijeljenost državnih organa BiH da sarađuju sa ICTY/MICT i posvećenost i opredjeljenje istražitelja, tužilaca , sudija MKSJ/MICT da do kraja utvrde istinu o zločinima počinjenim u pokušajima otimanja dijela BiH i pripajanja drugoj državi, Republici Hrvatskoj.

Svjedočenjem žrtava je utvrđena baza zločina od ubistava, logora, silovanja, mučenja, progona i deportacija, uništavanja i rušenja nacionalnih i vjerskih objekata, pljačke, drugim riječima, utvrđena je baza najtežih zločina protiv čovječnosti. Zločin je osmišljen i realiziran u Hrvatskoj, danas članici EU, NATO-a i drugih svjetskih organizacija. Žrtve i danas traže

pravdu. Desetine predmeta su sakriveni u ladicama tužilaštava BiH, od Hercegovine do Srednje Bosne. Identično, kao i u slučaju opsade Sarajeva (<http://tortura.ba/brosura-sarajevo-30-godina-bez-optuznice/>) dostavljeni predmeti iz MKSJ i označeni A kategorijom da postoji osnovana sumnja, su sakriveni, obustavljene istrage koje se kriju ili se kao u slučaju "Vranica" proces odugovlači desetljećima da se ne bi dodatno utvrdila istina o strašnim zločinima u Mostaru i Hercegovini i u cijeloj BiH. Posebno zabrinjava šutnja Tužilaštva u pogledu zločina u Srednjoj Bosni. Da li je moguće da još čekamo procesuiranje zločinaca za stotine ubijenih u Ahmićima, Stupnom Dolu. Presude MKSJ sadrže i desetine imena koja se sumnjiče za zločine u tzv. HRHB. Ova brošura, kao i ranija u vezi sa opsadom Sarajeva, treba dati dodatnu podršku svim nadležnim institucijama u BiH na čelu sa VSTV-om, međunarodnim organizacijama, da se konačno stavi u rad tzv. Revidirana strategija Bosne i Hercegovine. Navedena strategija doživljava istu sudbinu kao i prethodna, propala Državna strategija za progon ratnih zločinaca u BiH. Politike opstrukcija i blokada od strane zločinaca i onih koji ih štite i negiraju zločine, nažalost, pobjeđuju istinu i pravdu u BiH.

PRVOSTEPENA PRESUDA PRLIĆ I DRUGI

Prvostepena presuda je donesena 2:1, a Francuz Antoneti, predsjedavajući vijeća, je ostao u manjini. U Žalbenoj presudi, prvostepena presuda je potvrđena skoro u potpunom sadržaju i donesena jednoglasno – 5:0.

SAŽETAK PRVOSTEPENE PRESUDE

Ovaj predmet bavi se konkretno navodima iz Optužnice. Naime, Tužilaštvo šesterici optuženih stavlja na teret da su od 18. novembra 1991. do aprila 1994. učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu podjarmljivanja Muslimana i drugih nehrvata koji su živjeli na onim dijelovima teritorije Republike Bosne i Hercegovine za koje se tvrdilo da pripadaju Hrvatskoj zajednici (a kasnije Republici) Herceg-Bosni, kako bi ih s tih prostora definitivno protjerali i uspostavili hrvatski teritorij u granicama Banovine Hrvatske. Šesterici optuženih se stavlja na teret da su u periodu od dvije i po godine, u osam općina i u cijelom nizu zatočeničkih centara, počinili krivična djela koja se navode u 26 tačaka Optužnice. Konkretnije, optuženi su, prema navodima, u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, počinili sljedeća krivična djela: progon (tačka 1), ubistvo (tačka 2), silovanje (tačka 4), deportaciju (tačka 6), prisilno premještanje (tačka 8), zatvaranje (tačka 10) i nehumana djela (tačke 12 i 15), kao zločine protiv čovječnosti. Optuženi su i za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. za sljedeća djela: hotimično lišavanje života (tačka 3), seksualno zlostavljanje (tačka 5), protivpravnu deportaciju, prisilno premještanje i protivpravno zatočenje civila (tačke 7, 9 i 11), nečovječno postupanje (tačke 13 i 16), i uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno (tačke 19 i 22). Najzad, na teret im se stavlja okrutno postupanje

(tačke 14 i 17), protivpravni fizički rad (tačka 18), bezobzirno razaranje gradova i sela (tačka 20), uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju (tačka 21), pljačkanje javne i privatne imovine (tačka 23), kao kršenje zakona i običaja ratovanja. Što se tiče općine Mostar, Tužilaštvo navodi da su šesterica optuženih počinili protivpravni napad na civile (tačka 24), protivpravno teroriziranje civila (tačka 25), te okrutno postupanje opsadom istočnog Mostara (tačka 26), kao kršenje zakona i običaja ratovanja.

“Gospodine **Prlić**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Jadranka Prlića, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1, 6 do 13, 15, 16, 18, 19 i 21 do 25. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 2 do 5. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, **Vijeće vam – jednoglasno – izriče jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 25 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. Gospodine **Stojić**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Brunu Stojića, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1, 6 do 13, 15, 16, 18, 24 i 25. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 2 do 5, 19 i 21 do 23. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, Vijeće vam – jednoglasno – izriče jedinstvenu **zatvorsku kaznu u trajanju od 20 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. Gospodine **Praljak**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Slobodana Praljka, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1, 6 do 13, 15, 16, 18, 19, 21, 24 i 25. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 2, 3, 22 i 23. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oslobađa vas krivice za tačke optužnice 4 i 5. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, Vijeće vam – jednoglasno – izriče jedinstvenu **zatvorsku kaznu u trajanju od 20 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. Gospodine **Petković**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Milivoja Petkovića, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1, 6 do 13, 15, 16, 18, 19 i 21, 24 i 25. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 2 do 5, 22 i 23. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, Vijeće vam –

jednoglasno – izriče jedinstvenu zatvorsku **kaznu u trajanju od 20 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. Gospodine **Ćorić**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Valentina Ćorića, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1, 6 do 13, 15, 16, 18, 24 i 25. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 2 do 5, 19 i 21 do 23. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(3) Statuta za tačke optužnice 15, 16, 19 i 23 za zločine u općini Prozor u oktobru 1992. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, Vijeće vam – jednoglasno – izriče jedinstvenu zatvorsku **kaznu u trajanju od 16 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. Gospodine **Pušić**, molim vas da ustanete. Iz razloga koje sam upravo iznio, Vijeće – jednoglasno – vas, Berislava Pušića, oglašava KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 6 do 13, 15, 16 i 18. Većina u Vijeću, uz moje protivno mišljenje, oglašava vas KRIVIM na osnovu člana 7(1) Statuta za tačke optužnice 1 do 3, 19, 21, 24 i 25. Vijeće vas, jednoglasno, oslobađa krivice za tačke optužnice 4, 5, 22 i 23. Zbog načela kumulativnosti osuda, Vijeće neće izreći osuđujuću presudu za tačke 14, 17 i 20 optužnice. Shodno tome, Vijeće vam – jednoglasno – izriče jedinstvenu **zatvorsku kaznu u trajanju od 10 godina**, koja počinje teći od današnjeg dana i u koju će vam se uračunati vrijeme provedeno u pritvoru. Na osnovu pravila 103(C) Pravilnika, ostat ćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne dovrše pripreme za vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati svoju kaznu. .. Zasedanje je završeno.

Presuda - tom 1 od 6

Prema navodima u Optužnici, u periodu od 18. novembra 1991., ili prije tog datuma, pa do približno aprila 1994. i nakon toga, više osoba, među kojima su bili optuženi, pokrenulo je i učestvovalo u UZP-u političkog i vojnog podjarmljivanja bosanskih Muslimana i drugih nehrvata koji su živjeli na onim dijelovima teritorije Republike Bosne i Hercegovine za koje se tvrdilo da pripadaju HZ HB, budućoj HR HB. Članovi UZP-a su, konkretno, s ciljem trajnog uklanjanja Muslimana i drugih nehrvata BiH, etničkog čišćenja područja HZ(R) HB i pripajanja hrvatskih zajednica kao dijela "Velike Hrvatske", i **to upotrebom sile, zastrašivanja ili prijetnje silom, progona, zatvaranja i zatočenja, prisilnog premještanja i deportacije, oduzimanja i uništavanja imovine i drugim sredstvima koja predstavljaju ili obuhvataju činjenje zločina kažnjivih po članovima 2, (Međunarodni karakter sukoba-*np*)3 i 5 Statuta Međunarodnog suda.**

Međunarodni karakter sukoba-agresija Republike Hrvatske

Kad je riječ o argumentu Praljkove odbrane da oružani sukob nije bio međunarodnog karaktera jer je Hrvatska od početka podržavala nezavisnost R BiH, te sarađivala sa njenim oružanim snagama u odbrani te države, Vijeće želi podsjetiti da se, u međunarodnom humanitarnom pravu, utvrđivanje međunarodnog karaktera nekog oružanog sukoba isključivo temelji na činjenicama. Potpuno su irelevantne pobude učesnika u sukobu ili zakonitost njihovog učešća. U tom smislu, nebitno je da li je, naprimjer, Hrvatska sudjelovala u sukobu u BiH protiv svoje volje, da li su vojnici HV-a djelovali u BiH kao dobrovoljci ili da li je HV pružao podršku ABiH u sukobu sa srpskim snagama BiH. Onog časa kada je Hrvatska ili direktno intervenirala u sukob stajući na stranu HVO-a protiv ABiH, ili stekla opću kontrolu nad HVO-om, sukob je postao međunarodni.

Iz tog razloga, Vijeće će, u ovom trenutku, isključivo razmatrati da li je, na osnovu kriterija sudske prakse, sukob između HVO-a i ABiH, intervencijom Hrvatske, postao međunarodni sukob. Vijeće neće analizirati dokaze koji se odnose na logističku i humanitarnu podršku koju je Hrvatska pružila R BiH, na to da li je Vlada R BiH priznala legalnost HVO-a kao sastavnog dijela ABiH, na podršku hrvatskih vlasti referendumu o nezavisnosti R BiH, i tako dalje.

Kako bi utvrdilo da li je oružani sukob bio međunarodnog karaktera, Vijeće će se osvrnuti na dokaze o direktnoj intervenciji jedinica HV-a na strani HVO-a u sukobu sa ABiH (1) i općoj kontroli koju je Hrvatska imala nad HVO-om (2). Vijeće će, na osnovu tih elemenata, izvesti zaključak o međunarodnom karakteru sukoba (3).

Dokazi pokazuju da je, pod pritiskom međunarodne zajednice, Hrvatska ili pokušala da prikrije prisustvo HV-a u BiH ili pokušala da ga opravda riječima da su na toj teritoriji pripadnici HV-a bili dobrovoljci. Međutim, čini se da dokazi pobijaju tezu po kojoj su vojnici HV-a bili razmješteni kao dobrovoljci na teritoriji HZ HB. Osim toga, dokazi koji se dalje u tekstu razmatraju potvrđuju činjenicu da je Hrvatska isplaćivala plaće pripadnicima HV-a koji su bili razmješteni u BiH. Iz tog razloga je, u svrhu utvrđivanja činjenice da li je sukob bio međunarodnog karaktera, nebitno da li je među borcima HV-a bilo pripadnika koji su dobrovoljno bili razmješteni u BiH.

Većina Vijeća se, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, uvjerila je da je HV bio prisutan u općinama na koje se odnosi Optužnica i u periodima tokom kojih se odvijao oružani sukob između ABiH i HVO-a. Što se tiče Mostara, u izvještaju UNPROFOR-a od 10. maja 1993. o sastanku na kojem su prisustvovali Bo Pellnas i general Wahlgren, piše da je tom prilikom g. Radić, šef kabineta predsjednika Tuđmana, izjavio da HV nije bio prisutan u Mostaru, te da je moguće da se radilo o osobama koje su nezakonito nosile uniforme HV-a. Međutim, dokazi koji su predloženi Vijeću, a koji potiču od lokalnih svjedoka ili su u vidu dokumenata organa vlasti i oružanih snaga HZ(R) HB i R BiH, potvrđuju da je HV bio prisutan u Mostaru od maja 1993. do marta 1994. Osim toga, izjave i dokumenti predstavnika

međunarodne zajednice na terenu potvrđuju činjenicu da je HV bio prisutan u Mostaru u vremenskom periodu na koji se odnosi Optužnica. Vijeće podsjeća da je prihvatilo dva dokumenta HVO-a u kojima stoji da su vlasti HZ(R) HB pokušale da prikriju prisustvo HV-a u Mostaru, tako što su naredile njegovim pripadnicima da uklone oznake HV-a sa svojih uniformi. Uprkos poricanju političkih zvaničnika Hrvatske i HZ(R) HB da su snage HV-a bile prisutne u Mostaru, Vijeće konstatira da je osoblje PMEZ-a i UNPROFOR-a, generalno, uočilo prisustvo i direktnu intervenciju snaga HV-a u BiH, a posebno na području Mostara tokom čitave 1993. godine.

Na osnovu dokaza, većina Vijeća se, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, uvjerila van razumne sumnje da je HV direktno intervenirao u sukob između HVO-a i ABiH na strani HVO-a u većini logora i općina navedenih u Optužnici i tokom perioda na koji se ona odnosi. S obzirom na tu direktnu intervenciju, može se van razumne sumnje zaključiti da je sukob između ABiH i HVO-a imao karakteristike međunarodnog oružanog sukoba.

Dokazi o indirektnoj intervenciji i općoj kontroli Hrvatske

Vijeće je upravo konstatiralo da na osnovu dokaza može van razumne sumnje da zaključi da je HV, te samim tim i Hrvatska, direktno intervenirao u sukob između ABiH i HVO-a, te da je uslijed te intervencije sukob dobio međunarodni karakter. Stoga nije potrebno da Vijeće detaljnije razmatra to pitanje i donosi zaključak u vezi s postojanjem opće kontrole Hrvatske nad oružanim snagama HZ(R) HB/HVO-a kako bi izvelo zaključak o međunarodnom karakteru sukoba. Međutim, s obzirom na broj dokaza koje su strane u postupku predložile i rasprave koje su se s tim u vezi vodile, kao i u cilju iscrpnosti, Vijeće će iznijeti svoje zaključke o tom pitanju. Vijeće je prihvatilo dokaze na osnovu kojih je većinom, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključilo da je Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om. Kontrola se ispoljavala na više načina:

- a) Slanje oficira HV-a iz Zagreba u sastav HVO-a,**
- b) Združeno rukovođenje HV-a i HVO-a vojnim operacijama,**
- c) Dostavljanje izvještaja HVO-a hrvatskim vlastima,**
- d) Postojanje logističke podrške iz Hrvatske,**
 - i. Finansijska podrška, slanje oružja i opreme,**
 - ii. Pomoć u obuci i stručnom znanju,**
- e) Politički aspekti opće kontrole Hrvatske nad HVO-om HZ(R) HB**

Opća kontrola koju je Hrvatska imala nad HVO - om i vlastima HZ(R) HB imala je i političke aspekte i sastojala se, konkretno, u kontroli i indirektnom uticaju Hrvatske na HVO i HZ(R) HB.

Iz dokaza, također, proizilazi da su hrvatski rukovodioci, konkretno Gojko Šušak, Mate Granić i Franjo Tuđman, imali odlučujući uticaj prilikom donošenja odluka o političkim strukturama HR HB i imenovanju njenih najviših zvaničnika. Naprimjer, Mate Boban i Jadranko Prlić su se na sastanku održanom 10. novembra 1993. u Zagrebu dogovorili s Matom Granićem i Franjom Tuđmanom ko će biti na čelu nekih ministarstava HR HB.

Osim toga, dokazi pokazuju da je Franjo Tuđman na mirovne pregovore pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice dolazio kao predstavnik bosanskih Hrvata, te da je donosio odluke u njihovo ime. Franjo Tuđman je, pod međunarodnim pritiskom, naposljetku prihvatio američki prijedlog na osnovu kojeg je sklopljen Washingtonski sporazum, 1. marta 1994.

Na osnovu svih dokaza, većina Vijeća se, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, uvjerila van razumne sumnje da su vlasti Hrvatske i HV-a imale opću kontrolu nad HVO-om tokom perioda na koji se odnosi Optužnica.

Opći zaključak o međunarodnom karakteru sukoba

S obzirom na sve razmotrene dokaze, većina Vijeća se, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, uvjerila van razumne sumnje da je oružani sukob bio međunarodnog karaktera, zato što je HV direktno intervenirao u sukobu između HVO-a i ABiH i zato što su HV i Hrvatska imali opću kontrolu nad HVO-om.

Postojanje stanja okupacije

Kao što je i ranije navelo, Vijeće će se držati sljedećih kriterija kako bi utvrdilo postojanje okupacije: 1) okupaciona sila mora biti u mogućnosti da organe vlasti okupiranih teritorija, koji su onemogućeni u javnom funkcioniranju, zamijeni svojim organima vlasti; 2) neprijateljske snage su se predale, poražene su ili su se povukle. U tom smislu, Vijeće podsjeća da se područja borbi ne mogu smatrati okupiranom teritorijom, ali da sporadičan lokalni otpor, čak i uspješan, ne utiče na stvarnost okupacije; 3) okupaciona sila ima dovoljno snaga na terenu, ili je u mogućnosti da u razumnom roku pošalje snage tako da se vlast okupacione sile osjeti; 4) na datoj teritoriji je uspostavljena privremena uprava i 5) okupaciona sila je izdala naređenja civilnom stanovništvu i obezbijedila njihovo provođenje. Međutim, kako bi zaključilo da li je postojalo stanje okupacije na nekom određenom mjestu, Vijeće mora najprije da razmotri situaciju u cjelini. Stoga, nije nužno dokazati da je ispunjen svaki pojedinačni kriterij kako bi se konstatiralo da je postojala okupacija.

Iz dokaza proizilazi da je HVO, počev od maja 1993., raseljavao muslimansko stanovništvo zapadnog Mostara i pljačkao imovinu koja je pripadala Muslimanima. Raseljavanje muslimanskog stanovništva s područja Mostara pod kontrolom HVO-a nastavilo se u junu 1993. i trajalo je do februara 1994. Vijeće smatra da ta činjenica dokazuje da je HVO u dovoljnoj mjeri bio vojno prisutan da uspostavi svoju vlast, te da je mogao izdavati naređenja stanovništvu zapadnog Mostara i osigurati da se ona poštuju u periodima na koja

se odnosi Optužnica. Iz tog razloga, Vijeće zaključuje da je od maja 1993. do februara 1994. zapadni Mostar bio pod okupacijom HVO-a.

Opći zaključak o postojanju stanja okupacije

S obzirom na sve dokaze, Vijeće je u mogućnosti da, van razumne sumnje, zaključi da je grad Prozor bio pod okupacijom HVO-a od 24. do 30. oktobra 1992., kao i da je selo Parcani bilo okupirano barem u danima nakon napada 17. aprila 1993. Općenitije govoreći, Vijeće smatra da je Općina Prozor bila pod okupacijom HVO-a od avgusta do decembra 1993. Osim toga, Vijeće smatra da su sela Duša, Hrasnica, Ždrimci i Uzričje u Općini Gornji Vakuf bila pod okupacijom HVO-a poslije 18. januara 1993., da su sela Sovići i Doljani u Općini Jablanica bila pod okupacijom HVO-a poslije 17. aprila 1993., da je zapadni Mostar bio pod okupacijom HVO-a od maja 1993. do februara 1994., da je Općina Ljubuški bila pod okupacijom HVO-a u avgustu 1993., da je Općina Stolac bila pod okupacijom HVO-a u julu i avgustu 1993., da je Općina Čapljina bila pod okupacijom HVO-a od jula do septembra 1993., te da su grad Vareš i selo Stupni Do u Općini Vareš bili pod okupacijom HVO-a poslije 23. oktobra 1993.

II. Zaštićeni status imovine i osoba, žrtava krivičnih djela za koja se terete

Iz tog razloga, Vijeće zaključuje da su muslimanski pripadnici HVO-a, koje je HVO zatočio poslije 30. juna 1993., bili u vlasti neprijateljske strane, te da su, stoga, bili zaštićene osobe u smislu člana 4. Ženevske konvencije IV.

Sva djela inkriminirana Članom 2 Statuta za koje je Vijeće utvrdilo da su ih počinili pripadnici HVO-a, počinjena su na teritoriji ili u blizini teritorije na kojoj je vođen oružani sukob između HVO-a i ABiH, koji je bio međunarodnog karaktera ili se odvijao na okupiranom području. Osim toga, sva su ta djela počinili pripadnici oružanih snaga jedne strane u sukobu, u ovom slučaju HVO-a. Samim tim, nema nikakve sumnje da su ta djela bila blisko povezana sa međunarodnim oružanim sukobom ili stanjem okupacije. Iz tog razloga, većina Vijeća smatra da je uvjet neksusa između krivičnih djela i oružanog sukoba/okupacije zadovoljen za sva krivična djela koja se optuženima stavljaju na teret kao teške povrede Ženevskih konvencija, a za koje je Vijeće zaključilo da su ih počinili pripadnici HVO-a.

Kao što je Vijeće upravo navelo, djela koja se optuženima stavljaju na teret kao zločini protiv čovječnosti i koja su počinjena od maja 1992. do aprila 1994. u općinama navedenim u Optužnici imala su za posljedicu hiljade žrtava. Iako cjelokupno muslimansko civilno stanovništvo HZ(R) HB nije bilo direktna žrtva, Vijeće se uvjerilo da je napad bio usmjeren protiv jedne "populacije", a ne protiv ograničenog broja nasumično odabranih pojedinaca.

Kad je riječ o "civilnom" karakteru te populacije, Vijeće podsjeća da je HVO, tokom napada na gradove i sela navedene u Optužnici, palio kuće Muslimana, oduzimao njihovu imovinu i uništio brojne vjerske objekte. Osim toga, HVO je hapsio kako vojno sposobne muškarce Muslimane, bili oni pripadnici oružanih snaga ili ne, tako i žene, djecu i starce Muslimane. Iz tog razloga, **Vijeće se apsolutno uvjerilo da je napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva.**

Vijeće, osim toga, napominje da je, suprotno tvrdnjama Petkovićeve i Ćorićeve odbrane, HVO zlostavljao zatočenike i sve ih podvrgao istim uvjetima zatočenja, bez obzira na to da li su zatočenici bili pripadnici HVO-a, ABiH ili nisu pripadali nijednim oružanim snagama. Iz tog razloga, Vijeće zaključuje da su djela počinjena protiv muslimanskih pripadnika HVO-a ili ABiH, zatočenih u zatočeničkim centrima HVO-a, također bila sastavni dio rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv muslimanskog civilnog stanovništva.

Većina Vijeća, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključuje da su vojnici HVO-a, u periodu od juna 1993. do marta 1994. uzimali za metu civile Muslimane iz istočnog Mostara i pucali na njih s namjerom da ih liše života, i da su time nad tim osobama počinili krivično djelo ubistva, iz člana 5 Statuta.

Odbrana7. Prlićeva, Stojićeva, Praljkova i Ćorićeva odbrana tvrdi da, s obzirom na to da Vlada BiH nije mogla da funkcioniše van granica Sarajeva, bosanski Hrvati nisu imali drugog izbora nego da se sami organiziraju, konkretno putem osnivanja HZ HB. Prlićeva odbrana tvrdi da obnavljanje granica Banovine Hrvatske iz 1939. godine nije bilo cilj osnivanja HZ HB, da je sve što su rukovodioci HR HB u kontekstu "bliske saradnje" s Hrvatskom radili bilo neophodno, te da u pozadini toga nije bio politički cilj uspostavljanja "Velike Hrvatske". Prlićeva i Stojićeva odbrana tvrdi da je malo vjerovatno da su se predsjednici Hrvatske i Srbije, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević, 25. marta 1991. u Karađorđevu sastali u vezi s podjelom BiH. Stojićeva odbrana, također, tvrdi da cilj rukovodilaca HVO-a nije bilo uspostavljanje "Velike Hrvatske" i da je želja da se u kontekstu političke i teritorijalne reorganizacije obnovi Banovina bila potpuno razumljiva zbog iznenadnog raspada bivše Jugoslavije i time uzrokovanog raspada državnog uređenja. Petkovićeva odbrana, pak, tvrdi da Milivoj Petković nije nikad s Franjom Tuđmanom, Gojkom Šuškom, Jankom Bobetkom, niti s bilo kim drugim razgovarao o "Velikoj Hrvatskoj", o Banovini, o navodnoj namjeri prekrajanja nacionalne mape BiH, kao ni o drugim političkim pitanjima te vrste. Kako tvrdi Ćorićeva odbrana, vlasti HZ HB izričito su izražavale želju za stvaranjem nezavisne BiH, a ne za proglašenjem svoje nezavisnosti.

Vijeće napominje da je Franjo Tuđman u cijelom periodu od januara 1993. do marta 1994. bio preokupiran granicama Hrvatske i Banovine Hrvatske. Naprimjer, 20. maja 1993. Franjo Tuđman je izjavio da "Hrvati tamo ne mogu pristati na to da ostanu bez onih područja koja su bila nekada i u Banovini Hrvatskoj". Dana, 6. jula 1993. rekao je i da bosanski Hrvati ne osvajaju tuđe teritorije nego samo zemlju koja je vijekovima bila Hrvatska. Dana, 21. septembra 1993. izjavio je da su Stolac i cijela regija Jablanica-Konjic dio Banovine Hrvatske

iz 1939. godine. Na sastanku u Predsjedničkim dvorima, održanom 6. januara 1994., Franjo Tuđman je ponovno govorio o vojnoj podršci bosanskim Hrvatima, kako neke teritorije u BiH ne bi pale u ruke Muslimanima, kako bi se sačuvale teritorije smatrane hrvatskim i na taj način odredile buduće granice hrvatske države " za [iduća] stoljeća".

S obzirom na takav redoslijed događaja, Vijeće zaključuje da je krajnji cilj rukovodstva HZ(R) HB i Franje Tuđmana, tokom perioda na koji se odnosi Optužnica, bilo uspostavljanje hrvatskog entiteta dijelom u granicama Banovine Hrvatske iz 1939. godine, kako bi se omogućilo ujedinjenje hrvatskog naroda. Taj hrvatski entitet u BiH trebao je da se, u slučaju eventualnog raspada BiH, direktno pripoji Hrvatskoj ili, u protivnom, da egzistira kao nezavisna država unutar BiH, čvrsto povezana s Hrvatskom.

Prlićeva odbrana, prije svega, tvrdi da nikad nisu postojali ni plan ni mjere u cilju etničkog čišćenja područja pod kontrolom HZ(R) HB, odnosno okolnih područja i da su mnogi Muslimani pobjegli iz razloga bezbjednosti. Prlićeva odbrana tvrdi i to da su optužbe za obrnuto etničko čišćenje neutemeljene. Stojićeva odbrana opravdava akcije koje je preduzimao HVO tvrdeći da njihov cilj nije bilo podjarmljivanje muslimanskog stanovništva ili eliminiranje ABiH iz HZ HB. Ona tvrdi da su borbe između HVO-a i ABiH bile posljedica neslaganja na općinskom nivou, iz kojih su proistekli izolirani okršaji u Prozoru u oktobru 1992. i Gornjem Vakufu u januaru 1993. godine. Što se tiče operacija iz aprila, maja i juna 1993., to su bile isključivo odbrambene akcije HVO-a protiv ABiH, pogotovo u Mostaru i u dolini Neretve. Krivična djela, navodno počinjena u okviru tih vojnih dejstava, ne mogu se smatrati dijelom jedinstvenog plana, niti se mogu pripisati navodnim učesnicima u UZP-u. Praljkova odbrana konkretno tvrdi da bi, u slučaju da je stvorena kriminalna zavjera u cilju nasilnog pripajanja ili sticanja kontrole nad nekim dijelovima BiH, bilo logično da je HVO (sa ili bez pomoći HV-a i Hrvatske uopće) u ofanzivu protiv TO/ABiH krenuo 1992. ili početkom 1993. godine – u vrijeme kad je imao veliku vojnu nadmoć – i da je teorija Tužilaštva pogrešna. Petkovićeva odbrana traži od Vijeća da one koji su krenuli u legitimni rat ne poistovjećuje s onima koji su na marginama sukoba učestvovali u kriminalnim radnjama, te tvrdi da je Milivoj Petković bio među ovim prvim.

Iz dokaza proizilazi da su rukovodioci HZ(R) HB, uključujući Matu Bobana, i rukovodioci Republike Hrvatske uključujući Franju Tuđmana, u decembru 1991. ocijenili da je za dugoročno ostvarenje političkog cilja – tj. za uspostavljanje hrvatskog entiteta djelimično u granicama Banovine Hrvatske iz 1939. godine kako bi se omogućilo ujedinjenje hrvatskog naroda, neophodno da se promijeni nacionalni sastav stanovništva na teritorijama za koje se tvrdilo da pripadaju HR HB. **Vijeće ocjenjuje da su Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Milivoj Petković i Slobodan Praljak, najkasnije od kraja oktobra 1992. znali da je ostvarivanje tog cilja u suprotnosti s mirovnim pregovorima u Ženevi i da to podrazumijeva iseljenje muslimanskog stanovništva van teritorije HZ HB.**

Dokazi pokazuju da su, od sredine januara 1993., rukovodioci HVO-a i neki hrvatski rukovodioci imali plan da konsolidiraju kontrolu HVO-a nad provincijama 3, 8 i 10, koje su

prema Vance - Owenovom planu i njegovom tumačenju rukovodilaca HVO-a, trebale da pripadnu bosanskim Hrvatima, te da obezbijede eliminiranje svakog otpora Muslimana u tim provincijama i izvrše "etničko čišćenje" Muslimana, kako bi one postale većinski ili gotovo, isključivo, hrvatske. Dakle, po mišljenju Vijeća, dokazi potvrđuju da je za potrebe ostvarivanja političkog cilja, najkasnije sredinom januara 1993. uspostavljen UZP, kao što će biti izloženo u nastavku. Dokazi ne daju osnovu da se utvrdi da je prije tog datuma postojao bilo kakav dogovor o zajedničkom zločinačkom planu.

Dana, 5. maja 1993., na jednom sastanku u Mostaru kojem su, među ostalima, prisustvovali Mate Boban, Jadranko Prlić i Darinko Tadić, predstojnik Ureda za izbjeglice, kao i predstavnici jedne humanitarne organizacije, HVO je, u skladu sa svojim shvatanjem Vance-Owenovog plana, zatražio pomoć humanitarne organizacije kako bi se izvršilo preseljenje stanovništva, tako da se što više Hrvata grupira u zone za koje se smatralo da bi trebale biti hrvatske. Po mišljenju HVO-a, trebalo je da se izvrši zamjena muslimanskog i hrvatskog stanovništva i njihove imovine, tako što bi se 50.000 Hrvata iz Srednje Bosne evakuiralo u mostarsku regiju, uključujući 20.000 do 25.000 Hrvata iz Zenice i Općine Zenica, jer je HVO smatrao da muslimanska vlast s njima loše postupa, dok bi se Muslimani iz Mostara preselili u zeničku regiju u BiH. Dotična međunarodna organizacija je 12. maja 1993. uputila dopis Mati Bobanu, s kopijom za Franju Tuđmana, u kojem je odbila da učestvuje u pokušaju rukovodilaca HZ HB da uspostave "etnički čista područja". Kako navodi ta organizacija, to je suprotno načelima ustavnog uređenja iz Vance-Owenovog plana. Uprkos negativnom odgovoru te međunarodne organizacije, Mate Boban, Jadranko Prlić i Bruno Stojić su 10. juna 1993. ponovno zatražili pomoć predstavnika međunarodne zajednice u preseljenju ugroženog hrvatskog stanovništva iz dijelova Srednje Bosne, naprimjer iz Sarajeva i Tuzle. Po njihovim tvrdnjama, 50.000 Hrvata iz srednje Bosne željelo je da napusti svoje domove, dok su predstavnici međunarodnih organizacija, npr. UNPROFOR-a, izvještavali upravo suprotno. Uprkos tome što su predstavnici međunarodne zajednice uskratili svoju pomoć, HVO je, u organizaciji Ureda za izbjeglice, narednih dana izvršio premještanje hrvatskog stanovništva i to premještanje opravdavao kao najbolji način da se ljudima pomogne, s obzirom na intenzitet sukoba na područjima na kojim su bili. HVO je smatrao da te ljude treba da preseli u manje opasne zone. Međutim, po mišljenju PMEZ-a, hrvatsko stanovništvo iz srednje Bosne, uključujući i Općinu Travnik, nije otišlo samo svojom voljom, iz straha od dolaska mudžahedina, nego u mnogim slučajevima i zbog toga što je od HVO-a dobilo naređenje za odlazak. **Kako smatra PMEZ, rukovodstvo HZ HB i HVO-a svim je sredstvima, uključujući i silu i propagandu, nastojalo da ljude iseli u cilju da se hrvatsko stanovništvo koncentrira u određenim općinama koje bi tako postale većinski hrvatske i potpale pod kontrolu HVO-a.** Međutim, predočeni su i dokazi o tome da je dio hrvatskog stanovništva srednje Bosne zaista bježao zbog borbi, dok su drugi pošli za njima kako ne bi ostali u manjini, **ili zato što su dobili takvo naređenje od HVO-a, ili, pak, zbog manipulacija HVO-a, tj. strahu da će ih mudžahedini istrijebiti, mada nije postojala nikakva stvarna fizička opasnost.**

Iz pregleda sveukupnih dokaza, proizilazi da to raseljavanje u provincije 8 i 10 HVO nije organizirao samo radi stvarne pomoći dijelu hrvatskog stanovništva zatečenog u zonama borbenih dejstava, nego i radi preseljenja, milom ili silom, stanovništva kojem nije prijetila neka stvarna opasnost. Na taj način HVO je uspio da odnos snaga u tim provincijama promijeni u korist Hrvata.

Paralelno s takvim kretanjem hrvatskog stanovništva, poslije napada na Mostar, 09. maja 1993., HVO je Muslimane iz zapadnog Mostara istjerao iz njihovih domova na sljedeće načine: (1) prisiljavao ih je da pređu u istočni Mostar, (2) držao ih zatočene na Heliodromu više dana prije nego što će ih pod pritiskom međunarodne zajednice i Hrvatske pustiti na slobodu i dozvoliti im da se vrate u svoje domove, ili (3) držao ih u zatočeništvu u Mostaru.

Kriminalni događaji u Mostaru iz maja 1993. ponovili su se u junu 1993., a naročito sredinom juna 1993. godine, kada je HVO nastavio s istjerivanjem Muslimana iz zapadnog Mostara i primoravao ih da, preko linije fronta, pređu u istočni Mostar. Vijeće podsjeća da su u to vrijeme pripadnici HVO-a deložirali Muslimane iz njihovih stanova u zapadnom Mostaru govoreći im da treba napraviti mjesta za dolazak Hrvata, uglavnom iz Travnika. Poslije napada ABiH na kasarnu HVO-a "Tihomir Mišić", 30. juna 1993., provođenje UZP-a dobilo je na efikasnosti. HVO je uhapsio i zatočio mnogobrojne Muslimane iz općina Mostar, Stolac, Čapljina, Ljubuški i Prozor. Zatim ih je slao na teritorije pod kontrolom ABiH ili preko Hrvatske u treće zemlje, ili ih je odvodio u zatočeničke centre HVO-a, uključujući zatvore u Ljubuškom, Gabeli i Dretelju, te na Heliodrom. **Vijeće, stoga, konstatira da se u vremenu od septembra do oktobra 1993. broj Muslimana u Općini Ljubuški sa 2.381 smanjio na 826, u Općini Čapljina sa 14.085 na 3.852, a u Općini Stolac sa 8.093 na nulu.**

Po mišljenju predstavnika međunarodne zajednice koji su bili na licu mjesta, proces "etničkog čišćenja" započet u Mostaru i okolnim područjima činio se nepovratnim. Dana, 4. juna 1993., na sastanku u Divuljama, u Hrvatskoj, kojem su prisustvovali, među ostalima, Mate Boban, Jadranko Prlić, Mile Akmađić i Milivoj Petković, Svjedok DZ je pomenuo "etničko čišćenje" u Mostaru i okolnim područjima. Svi učesnici sastanka, a posebno Mate Boban, negirali su postojanje bilo kakvog etničkog čišćenja.

Međutim, Mate Boban je izjavio da se bosanski Muslimani moraju otjerati iz Mostara i cijele BiH

Naime, od juna 1993. do aprila 1994., HVO je istočni Mostar držao pod opsadom, povećavao njegovo muslimansko stanovništvo, izvršio na njega dugotrajan vojni napad putem intenzivnog i stalnog granatiranja i drugog vatrenog djelovanja, uključujući i snajpersku vatru, na malo, gusto naseljeno područje – uslijed čega su mnogi stanovnici istočnog Mostara bili ranjeni ili su poginuli. Sve to vrijeme stanovništvo nije moglo svojom voljom otići iz istočnog Mostara, npr. zbog kontrolnih punktova HVO-a, i bilo je prisiljeno da živi u krajnje teškim uvjetima, bez hrane, vode, električne energije i adekvatne medicinske njege. HVO je ometao, a ponekad i potpuno blokirao prolazak humanitarne pomoći i hotimično

otvarao vatru na pripadnike međunarodnih organizacija, pri čemu je izvjestan broj njih ubijen ili ranjen. Osim toga, rušenjem Starog mosta, građevine velike simboličke vrijednosti koju je ABiH koristila za vojne potrebe, HVO je muslimanskom stanovništvu istočnog Mostara nanio štetu nesrazmjernu željenom legitimnom vojnom cilju. Najzad, HVO je dejstvima teškog naoružanja uništio ili teško oštetio i deset džamija u istočnom Mostaru.

Istovremeno, dok su vlasti HVO-a raseljavale muslimansko stanovništvo iz navedenih općina ,organi HZ(R) HB, najkasnije od 30. juna 1993., počeli su primjenjivati sistem deportacije koji se sastojao u tome da se zatočeni Muslimani iz zatočeničkih centara HVO-a puste na slobodu pod uvjetom da, obično s porodicom, privremeno odu u Hrvatsku gdje bi ostali do premještanja u treće zemlje. Po mišljenju Vijeća, dokazi pokazuju da je HVO u zatočeničkim centrima u Ljubuškom, Dretelju i Gabeli, te na Heliodromu, surovo postupao s Muslimanima i držao ih u zatočeništvu često u tako teškim uvjetima da su zatočenici umirali. Zbog takvih uvjeta zatočenja i pretrpljenih surovosti, više je muslimanskih zatočenika radije prihvatilo da pređu na teritorije pod kontrolom ABiH ili u treće zemlje, nego da ostanu u zatočeništvu.

Vijeće ocjenjuje da su mnogobrojni zločini koje su snage HVO-a počinile u periodu od januara 1993. do aprila 1994. uglavnom slijedili jasan obrazac djelovanja. U većini slučajeva, ta krivična djela protiv muslimanskog stanovništva nisu bila počinjena slučajno i nasumično. Naprotiv, ona su bila rezultat plana koji su razradili rukovodioci HZ(R) HB, u cilju da se promijeni nacionalna struktura stanovništva u tzv. hrvatskim provincijama po njihovom shvatanju Vance-Owenovog plana, kako bi se obezbijedila njihova politička i vojna kontrola nad njima, i to političkim, upravnim i vojnim mjerama, ali i putem počinjenja krivičnih djela sankcioniranih Statutom. To je, po mišljenju Vijeća, jedini razuman zaključak na osnovu dokaza.

Vijeće se uvjerilo, van razumne sumnje, da su politički i vojni rukovodioci HZ(R) HB, a među njima i optuženi, kao i neki članovi rukovodstva Republike Hrvatske, obezbjeđivali kadrovsku bazu i koordinaciju za dejstva na terenu i ostvarivanje većine gore opisanih krivičnih djela. Dakle, oni su stavili u pogon čitav sistem deportacije muslimanskog stanovništva HR HB koji se sastojao u raseljavanju i zatočenju civila, u ubijanju i uništavanju imovine tokom napada, u zlostavljanju i razaranju prilikom akcija deložacije, u zlostavljanju i lošim uvjetima zatočenja, kao i u općem i gotovo sistematskom korištenju zatočenika za fizički rad na linijama fronta, a ponekad čak i za živi štit, kao i u ubijanju i zlostavljanju povezanom s tim prisilnim radom i živim štitovima te, najzad, u raseljavanju zatočenika i njihovih porodica van teritorije HZ(R) HB nakon njihovog oslobađanja. Svi optuženi znali su za počinjenje većine tih krivičnih djela i imali su namjeru da ta krivična djela budu počinjena .

HZ(R)HB

Na dan proglašenja, 18. novembra 1991., HZ HB je u svom sastavu imala 30 općina, među kojima je bio Mostar, koji je bio glavni grad.

Osporavanje osnivanja HZ HB

Nekoliko dana nakon proglašenja HZ HB, 23. novembra 1991., Vlada SRBiH proglasila je HZ HB nezakonitom, a Ustavni sud BiH je 14. septembra 1992. donio odluku o njenoj neustavnosti.

Dana 16. novembra 1992., Vijeće sigurnosti UN-a potvrdilo je da neće priznati nijedan unilateralno proglašen entitet koji narušava teritorijalni integritet BiH.

Dana, 9. februara 1992., rukovodstvo HDZ-a Hrvatske i HDZ-a BiH je na sastanku u Livnu pokrenulo pitanje ujedinjenja svih Hrvata BiH s Hrvatskom. Na tom sastanku dogovoreno je da HDZ BiH podnese molbu Vladi i Saboru Hrvatske da se bosanskim Hrvatima dodijeli hrvatsko državljanstvo i pravo glasanja na izborima organiziranim u Hrvatskoj, s ciljem stvaranja "neuništive niti" između Hrvata.

U ovom periodu, unutar samog HDZ-a BiH, Stjepan Kljuić i Mate Boban su se često sukobljavali: naime, prvi je zagovarao nedjeljivu BiH, a drugi teritorijalnu autonomiju tamo gdje je hrvatski narod bio u većini. Dana, 02. februara 1992., Stjepan Kljuić je podnio ostavku na položaj predsjednika HDZ-a BiH jer se, kako je rekao sam Franjo Tuđman, **"izgubio pod fesom Alije Izetbegovića i HDZ BiH je, praktično, prestao voditi politiku samostalnu Hrvatsku"**

Dana, 08. aprila 1992., Predsjedništvo R BiH usvojilo je odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti. Istog dana, Predsjedništvo HZ HB usvojilo je odluku, koju je potpisao Mate Boban u svojstvu predsjednika HVO-a i HZ HB, o osnivanju HVO-a kao vrhovnog tijela odbrane hrvatskog naroda HZ HB. Dana, 10. aprila 1992., Mate Boban je, kao predsjednik HVO-a, izdao zapovijed u kojoj stoji da HZ HB više ne priznaje TO R BiH kao vojnu strukturu HZ HB i da je samo HVO nadležan za vrhovno zapovjedništvo nad svojim snagama. Prema toj zapovijedi, HVO predstavlja jedinu legitimnu organizaciju, dok se sve druge vojne formacije na teritoriji HZ HB smatraju nelegalnim ili neprijateljskim. Mate Boban, predsjednik HVO-a, je, također, 10. aprila 1992. naredio da se svi krizni štabovi ili bivši štabovi TO odmah preimenuju u općinske stožere HVO-a podređene Glavnom stožeru HVO-a.

"Karađorđevo" podjela BiH

Međutim, u tom periodu tripartitnih pregovora, HVO je vodio političke pregovore s bosanskim Srbima o podjeli BiH. Naime, 06. maja 1992., predstavnici srpske zajednice u BiH, Radovan Karađžić, Momčilo Krajišnik i Branko Simić, i predstavnici hrvatske zajednice u BiH, Mate Boban i Franjo Boras, sastali su se u Grazu, u Austriji, bez muslimanskih predstavnika, da bi razgovarali o sudbini BiH. U zajedničkom priopćenju Mate Bobana i Radovana Karađžića od 6. maja 1992., koje su njih dvojica okarakterizirali kao "mirovni sporazum", predviđa se podjela teritorije BiH prema granicama Banovine Hrvatske iz 1939., i poziva se na sveopće primirje. Ovom podjelom nije obuhvaćen pojas teritorije uz Neretvu u blizini Mostara, kao ni grad Mostar, zbog čega su strane pozvale EZ da, u vezi s njihovim

teritorijalnim zahtjevima, izvrši arbitražu. Strane su se na kraju razile 06. maja 1992., a da nikakav sporazum nije potpisan.

Prema izjavama Svjedoka AR, predstavnika međunarodne zajednice, kao i prema izjavama Petera Galbraitha, bivšeg ambasadora SAD-a u Hrvatskoj, Franjo Tuđman je smatrao da bi trebalo da BiH kao suverena i samostalna država prestane postojati i da bi se značajan dio teritorije BiH morao pripojiti teritoriji Hrvatske. Josip Manolić, visoki hrvatski politički dužnosnik, precizirao je da je Franjo Tuđman želio pripojenje zapadne Hercegovine jer je taj dio teritorije BiH "etnički čist" i graniči s Hrvatskom. Herbert Okun, pomoćnik kopredsjedavajućeg Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, izjavio je da je Franjo Tuđman smatrao da se plan proširenja hrvatskih granica mora ostvariti ili direktno ili pripajanjem HR HB Hrvatskoj, na ovaj ili onaj način.

Upravo u kontekstu tog plana, Vijeće ocjenjuje da se Franjo Tuđman zalagao za podjelu BiH između Hrvatske i Srbije, i to na način da se dio BiH pripoji Hrvatskoj ili, ako to ne bude moguće, postojanjem unutar BiH autonomne hrvatske teritorije koja bi bila usko povezana s Hrvatskom. Naime, u periodu od 1990. pa najranije do kraja 1992. godine, Franjo Tuđman se više puta, između ostalog, 25. marta 1991. u Karađorđevu, sastao s predsjednikom Srbije, Slobodanom Miloševićem, radi preciziranja "planova" o kojima Vijeće nema detaljnija saznanja za podjelu BiH između Hrvatske i Srbije: većina bosanskih Hrvata ušla bi u sastav Hrvatske, a većina bosanskih Srba ušla bi u sastav Srbije, čime bi bosanskim Muslimanima preostala samo mala autonomna zona oko Sarajeva. Vijeće napominje da je Franjo Tuđman nastupao na dva načina: u jednoj verziji se zalagao za poštivanje postojećih granica BiH jer je znao da je međunarodna zajednica protiv podjele BiH, dok se u drugoj zalagao za podjelu BiH između Hrvata i Srba. Pored toga, Vijeće napominje da su se 06. maja 1992. predstavnici bosanskih Srba, među kojima su bili Radovan Karadžić, Momčilo Krajišnik i Branko Simić, te predstavnici bosanskih Hrvata, među kojima je bio Mate Boban, sastali u Grazu, u Austriji, u vezi s podjelom BiH, u skladu s granicama Banovine Hrvatske, definiranim sporazumom Cvetković - Maček iz 1939. godine. Također, u okviru tog plana širenja hrvatskih granica, Franjo Tuđman je podržao osnivanje HZ HB 18. novembra 1991. godine. HZ HB je definirana kao hrvatski entitet kojim se štite prava Hrvata, brane "hrvatske etničke i povijesne" teritorije u BiH, u smislu teritorijalnih okvira bivše Banovine Hrvatske. U njen sastav je ušlo 30 općina, a glavni grad bio je Mostar. Pored toga, Vijeće napominje da su se, kao što pokazuju brojni dokazi, Franjo Tuđman, Slobodan Praljak i osnivači HZ HB, među kojima i Mate Boban, stalno pozivali na Banovinu Hrvatsku iz 1939. Godine, kao na historijsku referencu za rad na teritorijalnom ujedinjenju hrvatskog naroda.

Iako je HZ HB osnovana u kontekstu rata, kao reakcija na "srpsku agresiju", i iako su, u tom kontekstu, razne komponente stanovništva BiH mogle smatrati da imaju pravo da se organiziraju kako bi osigurale svoj opstanak, Vijeće napominje da se Franjo Tuđman za postojanje i legitimitet hrvatskog naroda u BiH zalagao zato da bi osigurao zaštitu granica Hrvatske. Bez obzira na to što je Jadranko Prlić izjavljivao pred funkcionerima RBiH ili

međunarodnim ličnostima, osnivanje HZ HB nije bilo samo privremena odbrambena mjera. Prema riječima Cirila Ribičića, svjedoka vještaka za ustavno pravo, činjenica da se u Odluci o uspostavi HZ HB od 18. novembra 1991., s izmjenama i dopunama od 03. jula 1992., pominje "pravo naroda na samoodređenje" dokazuje da osnivanje HZ HB nije bilo samo privremena mjera odbrane od agresije, nego je intencija bila da se stvori zasebna "mini-državica" u odnosu na RBiH. Prema riječima Herberta Okuna, cilj osnivanja HZ HB bio je stvaranje uvjeta za pripajanje Hrvatskoj teritorija BiH s većinskim hrvatskim stanovništvom, a ne samo osiguravanje njihove samoodbrane.

Iz dokaza proizilazi da je taj autonomni teritorijalni entitet za koji se zalagala HZ HB trebao da egzistira ili u sklopu BiH i u državnom savezu s Hrvatskom, ili direktno kao integralni dio Hrvatske.

Vijeće napominje da je 11. septembra 1992., na sastanku u Predsjedničkim dvorima kojem je prisustvovao i zamjenik ministra odbrane Republike Hrvatske, Slobodan Praljak, Franjo Tuđman podsjetio na svoje teritorijalne ambicije u pogledu područja koja su nekad pripadala Banovini Hrvatskoj. Gojko Šušak, ministar odbrane Republike Hrvatske, tom je prilikom rekao da nema nikakvih vojnih djelovanja van granica Banovine. Na još jednom sastanku u Predsjedničkim dvorima, održanom 17. septembra 1992., učestvovao je i Jadranko Prlić a Franjo Tuđman je i dalje razmatrao mogućnost pripojenja HR HB Hrvatskoj. Dana 05. i 26. oktobra 1992., Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak i Milivoj Petković, kao članovi "delegacije Hrvatske i Herceg Bosne" **sastali su se s Ratkom Mladićem, generalom VRS-a, konkretno, radi diskusije o podjeli BiH. Slobodan Praljak je tokom tih razgovora rekao: "Cilj je Banovina ili ništa", i "Interes nam je da Muslimani dobiju svoj kanton da bi imali gdje odseliti."** Dana, **28. novembra 1992., Franjo Tuđman je sazvaio sastanak na Brijunima (Hrvatska), među čijim učesnicima su bili i Herbert Okun i Gojko Šušak, a na kojem su Franjo Tuđman i Gojko Šušak više puta pominjali podjelu BiH između Srba i Hrvata.**

U januaru 1993., u okviru mirovnih pregovora, Vance-Owenovim planom predložena su ustavna načela budućeg uređenja BiH po sistemu provincija koje ne bi imale pravnu ličnost, i ne bi mogle sklapati sporazume s međunarodnim organizacijama ili s trećim državama. Prema riječima Herberta Okuna, cilj takvih ustavnih načela bio je da se bosanskim Srbima i Hrvatima onemogući da stvore vlastite države u okviru BiH i da se kasnije ujedine, kako su oni to željeli, sa Srbijom odnosno Hrvatskom. Kako je izjavio Herbert Okun, iako se članovi "delegacije bosanskih Hrvata" u čijem su sastavu bili predsjednik Republike Hrvatske, Franjo Tuđman, predsjednik HZ HB, Mate Boban, predsjednik Vlade RBiH, Mile Akmađić i načelnik Glavnog stožera HVO-a, Milivoj Petković, zapravo, nisu slagali s takvim ustavnim konceptom koji im je onemogućavao da uspostave pravu državu i da je ujedine s Hrvatskom, oni su odlučili da ga prihvate – znajući da će on poslije doživjeti izmjene kako bi se dobio potpis Srba. Vijeće napominje da Franjo Tuđman formalno nije bio šef hrvatske delegacije, ali da je faktički funkcionirao kao takav jer je Mate Boban morao imati njegovu saglasnost za odluke koje će donositi.

Vijeće, osim toga, podsjeća da su se 05. i 26. oktobra 1992., Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak i Milivoj Petković, kao članovi "delegacije Hrvatske i Herceg Bosne", sastali s Ratkom Mladićem, generalom VRS-a, kako bi razgovarali, konkretno, o podjeli BiH između Srba i Hrvata.

Odgovornost Jadranka Prlića

Jadranko Prlić imao je nadležnost i u vojnom domenu, odnosno ovlaštenje da predsjedava i učestvuje na sastancima na kojima su se donosile odluke u vezi sa strategijom i vojnom situacijom u HZ(R) HB, da usvaja odluke i uredbe u tom domenu, da bude informiran o vojnoj situaciji, kao i da, po potrebi, direktno donosi odluke koje su neposredno uticale na tok vojnih dejstava oružanih snaga HZ(R) HB.

Na osnovu predloženih dokaza, Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić imao ovlaštenje da otvara i zatvara zatočeničke centre u HZ(R) HB, kao i da međunarodnim organizacijama odobrava pristup u zatočeničke centre.

Vijeće, na osnovu dokaza, zaključuje da je Jadranko Prlić imao ovlaštenje za pregovaranje i izdavanje odobrenja u vezi s kretanjem humanitarne pomoći na teritoriji HZ(R) HB i BiH.

Veze između Jadranka Prlića i hrvatskih rukovodilaca

Što se tiče veza Jadranka Prlića s vlastima Hrvatske, dokazi pokazuju da je, u vremenu od septembra 1992. do kraja aprila 1994., Jadranko Prlić u svojstvu predsjednika HVO-a/Vlade HZ(R) HB bio na pet sastanaka u Hrvatskoj s Franjom Tuđmanom, predsjednikom Hrvatske, i drugim hrvatskim rukovodiocima. Dana, 17. septembra 1992., Jadranko Prlić je imao razgovor s Franjom Tuđmanom o internoj politici HVO-a/Vlade HZ(R) HB. On je, ustvari, bio jedan od glavnih sagovornika Franje Tuđmana u razgovorima o političkoj i vojnoj strategiji HVO-a HZ(R) HB, kao i o izboru kandidata za Vladu HR HB.

Vijeće, na osnovu dokaza, zaključuje da je Jadranko Prlić u svojstvu predsjednika HVO-a/Vlade HZ(R) HB imao ovlaštenje da upravlja radom i aktivnostima HVO-a kao vlade HZ(R) HB, što je podrazumijevalo odjele/ministarstva, komisije i službe, kao što su Ured za izbjeglice i Služba za razmjenu, te budžetske i pravosudne organe, kao i općinske organe. Ta ovlaštenja sastojala su se, u prvom redu, u ovlaštenju za donošenje propisa i rješenja o imenovanju o kojima je odluke donosio kolektivni organ HVO-a/Vlade. Njegova uloga u procesu odlučivanja nije se ograničavala na puko potpisivanje dokumenata. On je aktivno učestvovao u donošenju odluka koje su se usvajale kolektivno. Osim toga, on je imao i vojne prerogative, osobito u pogledu vojne strategije i vojne situacije u HZ(R) HB, te mogućnost donošenja odluka koje su direktno uticale na tok vojnih operacija oružanih snaga HZ(R) HB. Imao je ovlaštenja i nad zatočeničkim centrima HZ(R) HB, posebno u pogledu njihovog otvaranja i zatvaranja, kao i u pogledu odobravanja pristupa u zatočeničke centre međunarodnim organizacijama. Najzad, on je odigrao ključnu ulogu u odnosima između HVO-a/Vlade HZ(R) HB i vlasti Republike Hrvatske.

Vijeće ocjenjuje da su operacije HVO-a u općinama Prozor i Jablanica slijedile sistematski obrazac djelovanja i da, shodno tome, može biti posrijedi samo unaprijed smišljen plan HVO-a da se ultimatum od 15. aprila 1993. provede silom. Vijeće smatra da je, s obzirom na to da je učestvovao u sastavljanju ultimatumu iz aprila 1993., istovjetnog ultimatumu iz januara 1993., i bio potpuno svjestan činjenice da je HVO poslije ultimatumu od 15. januara 1993. počinio zločine nad muslimanskim stanovništvom u Općini Gornji Vakuf, bilo razloga da Jadranko Prlić zna da će ponovno postavljanje jednakog ultimatum imati iste posljedice, odnosno, počinjenje krivičnih djela nad muslimanskim stanovništvom od strane HVO-a. Osim toga, on je lično dobio informacije o tome da je HVO izvršio raseljavanje civilnog stanovništva iz Sovića i Doljana i nije učinio ništa kako bi to stanovništvo zaštitio. S obzirom na prethodno razmatranje, Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić, učestvovanjem u izradi ultimatumu koji je HVO sredinom aprila 1993. uputio ABiH, imao namjeru da se događaji iz Gornjeg Vakufa ponove u općinama Prozor i Jablanica i da je prihvatio činjenje krivičnih djela protiv muslimanskog stanovništva u općinama Jablanica i Prozor sredinom aprila 1993., odnosno uništavanje imovine u vlasništvu Muslimana, hapšenje i raseljavanje muslimanskog stanovništva.

155. Vijeće smatra da je jedini razuman zaključak koji Vijeće može izvesti taj da je, s obzirom na to da su poslije zajedničkog proglasa od 30. juna 1993. uslijedila i dejstva oružanih snaga HVO-a i da su se ona odvijala prema unaprijed smišljenom planu, Jadranko Prlić znao za taj plan i da je posjedovao namjeru da se izvrše masovna neselektivna hapšenja i zatočenja muškaraca Muslimana.

Vijeće podsjeća na to da su se, u okviru akcija deložiranja Muslimana u zapadnom Mostaru, stanovi istjeranih Muslimana dodjeljivali vojnicima HVO-a, pripadnicima Vojne policije, a ponekad i hrvatskim porodicama. Vijeće smatra da je Jadranko Prlić, potpisavši Uredbu od 6. jula 1993., ovjerio praksu HVO-a HZ HB, koja se sastojala u prisvajanju stanova deložiranih Muslimana iz zapadnog Mostara, a za koju je on znao od juna 1993. godine. Dakle, Jadranko Prlić je doprinio procesu protjerivanja Muslimana iz Mostara, jer je za Muslimane, nakon što su im stanovi oduzeti, povratak u Mostar postao neostvariv.

Vijeće podsjeća na svoj zaključak da je istočni Mostar, mala i gusto naseljena stambena zona, bio na udaru intenzivnog i neprekidnog granatiranja i drugog vatrenog djelovanja HVO-a, uključujući i snajpersko djelovanje, od juna 1993. pa sve do marta 1994. godine. Uslijed tog dugotrajnog napada, mnogobrojni stanovnici istočnog Mostara živjeli su u strahu, a neki od njih su poginuli ili su bili ranjeni, HVO je teško oštetiio ili uništio deset džamija u istočnom Mostaru, a vlasti HVO-a su minimalizirale ili prikrivale svoju odgovornost za rušenje Starog mosta.

Dakle, Vijeće smatra da je Jadranko Prlić znao za krivična djela HVO-a povezana s kampanjom granatiranja i drugog vatrenog djelovanja po istočnom Mostaru – tj. da je znao za ubijanje i uništavanje imovine uključujući džamije i Stari most – i da je, time što ih je minimizirao ili pokušavao da ih negira, ta djela prihvatio i omogućio. Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić

na taj način podržavao kampanju granatiranja i drugog vatrenog djelovanja HVO-a po istočnom Mostaru , kao i njene posljedice po stanovništvo istočnog Mostara.

Jadranko Prlić je u nekim periodima čak onemogućavao bilo kakav pristup. Vijeće, stoga, zaključuje da je Jadranko Prlić, doprinoseći blokiranju humanitarne pomoći za istočni Mostar u periodu od juna 1993. do barem decembra 1993., svakako mogao predvidjeti da će time stanovnicima istočnog Mostara biti nanijete teške tjelesne povrede i teška povreda dostojanstva.

Dakle, on je posjedovao namjeru da se stanovništvu Mostara nanese velike patnje.

Dokazi potvrđuju da je Jadranko Prlić doprinio organiziranju raseljavanja Hrvata iz općina Kakanj i Vareš i organiziranju smještaja za te ljude u HZ(R) HB u avgustu 1993. godine. Naime, u dopisu datiranom 03. avgusta 1993., Jadranko Prlić traži pomoć predsjednika Vlade Republike Hrvatske u organiziranju prevoza ljudi iz Srednje Bosne. U dopisu od 18. avgusta 1993., naslovljenom na predsjednika HVO-a Mostara, Jadranko Prlić ga obavještava o odluci o evakuiranju kakanjskih Hrvata iz Općine Vareš u zapadnu Hercegovinu, govori o pripremi smještaja, prevoza i prelaska preko teritorije u BiH koja je bila pod kontrolom Srba.

Vareš: Vijeće na osnovu tih činjenica zaključuje da je Jadranko Prlić znao za želju nekih rukovodilaca HZ(R) HB da ta Općina ne bude uključena u teritoriju smatranu "hrvatskim" dijelom BiH. Utoliko što je doprinio raseljavanju hrvatskog stanovništva na teritorije HZ(R) HB i nastavio da obavlja svoje funkcije u okviru HVO-a/Vlade HZ(R) HB, Vijeće zaključuje da je isto želio i on.

Vijeće, na osnovu dokaza, zaključuje da je Jadranko Prlić planirao i omogućio raseljavanje hrvatskog stanovništva s područja na kojima su se nalazili na teritorije koje je HZ(R) HB smatrala svojima. Iako se to raseljavanje dijelom može objasniti borbama koje su bile u punom jeku, podsticaj za to došao je i sa strane HVO-a. U svakom slučaju, ono je predstavljalo jedan od aspekata politike raseljavanja hrvatskog i muslimanskog stanovništva u skladu s voljom rukovodstva HZ(R) HB, i pokazuje želju Jadranka Prlića da Hrvate naseli na teritorije smatrane hrvatskim, na štetu muslimanskog stanovništva.

Vijeće je već zaključilo da je Jadranko Prlić imao ovlaštenja u vezi sa zatočeničkim centrima HVO-a HZ(R) HB, konkretno, u pogledu njihovog otvaranja i zatvaranja.

Vijeće, na osnovu ovih dokaza, izvodi zaključak da je Jadranko Prlić bio obaviješten o tome da HVO Muslimane drži u zatočenju u krajnje lošim uvjetima, kao i o činjenici da to zatočenje nije bilo u skladu s međunarodnim pravom. Iako je pokušao da preduzme mjere kako bi se uvjeti zatočenja i postupanje sa zatočenicima poboljšali, kako je Vijeće već zaključilo u dijelovima Presude koji se odnose na pojedine zatočeničke centre, te mjere nisu bile dovoljne ili adekvatne, budući da su životni uvjeti i postupanje ostali loši sve do datuma zatvaranja tih centara. Vijeće, na osnovu toga, zaključuje da je Jadranko Prlić u svojstvu predsjednika HVO-a/Vlade preduzeo izvjesne, ali ne dovoljne ili adekvatne mjere, te da je

prihvatio krajnje bijedne uvjete u kojima su boravili zatočeni Muslimani. Vijeće će u nastavku konkretnije analizirati dokaze u vezi s učestvovanjem Jadranka Prlića u počinjenju krivičnih djela na Heliodromu (a), u Zatočeničkom centru Vojno (b) i u zatvorima u Dretelju (c) i Gabeli (d).

Naprotiv, 23. jula 1993. on je javno opravdavao zatočenja Muslimana na Heliodromu i negirao njihov stvarni položaj. Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić omogućio zatočenje civila i loše uvjete u kojima su ti zatočenici boravili.

Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić najmanje od avgusta 1993. znao da se zatočenici s Heliodroma šalju na rad na linije fronta i da su neki od njih pritom bili ranjeni ili zlostavljani. S obzirom na položaj vlasti na kojem je bio, Jadranko Prlić je, upozoren od strane MKCK-a, imao mogućnost da intervenira kako bi to prestalo. Naprotiv, time što je propustio da djeluje u avgustu i što je nastavio da obavlja svoje funkcije u HVO-u HZ HB i Vladi HR HB, Jadranko Prlić je omogućio upućivanje zatočenika s Heliodroma na rad na linijama fronta, kao i njihovo korištenje za živi štit, te prihvatio zlostavljanje tih zatočenika i pogibiju nekih od njih.

Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić, barem jednom prilikom u julu 1993., planirao i omogućio organiziranje odlaska oko 2.500 zatočenika s Heliodroma u Hrvatsku, iako je bio svjestan toga da je jedna međunarodna organizacija taj "plan" okvalificirala kao "etničko čišćenje".

Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić od 20. januara 1994. znao da se zatočenici iz Zatočeničkog centra Vojno koriste za rad na linijama fronta, kao i za činjenicu da je više njih bilo zlostavljano, ranjeno ili je poginulo tokom tih radova. Ova krivična djela ipak su se nastavila sve do kraja januara 1994. godine. Međutim, budući da je nastavio da obavlja svoje funkcije i zbog činjenice da nije preduzeo nikakve mjere kako bi prestali ti zločini koji su potrajali do kraja januara 1994., Vijeće ocjenjuje da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti taj da je Jadranko Prlić prihvatio korištenje zatočenika na linijama fronta, kao i pogibiju i ranjavanje tih zatočenika za vrijeme radova.

Vijeće smatra da je Jadranko Prlić, budući da je nastavio da obavlja svoje funkcije u HVO-u/Vladi HZ(R) HB, i dalje dobijao informacije o lošim uvjetima zatočenja i zlostavljanju zatočenika u tim zatvorima. Umjesto da budu pušteni na slobodu, zatočenici su bili premješteni u druge centre, a neki su preko Hrvatske poslati u treće zemlje. Vijeće, na osnovu toga, zaključuje da je Jadranko Prlić prihvatio krajnje bijedne uvjete i zlostavljanje zatočenika u Zatvoru u Dretelju, te ih upravo i omogućio ne puštajući zatočenike na slobodu. Osim toga, svojim nedjelovanjem on je omogućio odlazak zatočenika preko Hrvatske u inozemstvo.

255. ...Naprotiv, Jadranko Prlić je doprinio pogoršanju prenapučenosti zatvora, a samim tim i životnih uvjeta zatočenika u Zatvoru u Gabeli tako što je zatvorio Zatvor u Dretelju, posljedica čega je bio dolazak stotina zatočenika u Zatvor u Gabeli. Jadranko Prlić nije mogao

da ne zna da će time pogoršati položaj zatočenika. Vijeće, na osnovu toga, zaključuje da je Jadranko Prlić prihvatio krajnje loše uvjete u kojima su boravili zatočenici u Zatvoru u Gabeli.

S obzirom na prethodno razmatranje, Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić svjesno, u cilju da omogući ostvarivanje UZP-a, pokušavao da minimizira odnosno prikrije krivična djela koja su počinile oružane snage HVO-a.

Vijeće, na osnovu svih tih dokaza, zaključuje da je Jadranko Prlić, u svojim zvaničnim izjavama i obraćanjima javnosti, stvarao među bosanskim Hrvatima strah, nepovjerenje i mržnju prema bosanskim Muslimanima i time jačao nacionalizam bosanskih Hrvata, što je, dakle, doprinosilo ostvarivanju UZP-a.

Vijeće zaključuje da je Jadranko Prlić negirao i prikrivao zločine počinjene nad Muslimanima, da ih je podsticao i da nije preduzeo nikakve odgovarajuće mjere kako bi se ti zločini spriječili ili kaznili počinioci.

Kao što je Vijeće već utvrdilo, Jadranko Prlić je učestvujući u sastavljanju ultimatumata iz januara 1993. i aprila 1993. značajno doprinio ostvarivanju UZP-a u općinama Gornji Vakuf, Prozor i Jablanica. On je planirao, omogućio i podsticao činjenje krivičnih djela od strane pripadnika HVO-a. Naime, poslije tih ultimatumata uslijedila su sistematska i rasprostranjena vojna dejstva koja su provođena posredstvom lanca komandovanja oružanih snaga HVO-a. Ta dejstva uključivala su velik broj zločina nad muslimanskim stanovništvom jer su proisticala iz unaprijed smišljenog plana. Pored toga, Jadranko Prlić je podržavao praksu hapšenja i zatočenja u Mostaru od 09. maja 1993. i narednih dana, i svjesno je zatvarao oči pred sve nasilnijim HVO-ovim akcijama etničkog čišćenja muslimanskog stanovništva u Mostaru, u ljeto 1993. godine. Dana 30. juna 1993., Jadranko Prlić je ponovno pozvao Hrvate na oružje protiv Muslimana i prihvatio je masovna zatočenja Muslimana koje je HVO istovremeno i sistematski vršio u više općina. Pored toga, Jadranko Prlić je podržavao kampanju granatiranja i drugog vatrenog djelovanja, koju je HVO vodio protiv istočnog Mostara, kao i njene posljedice po civilno stanovništvo istočnog Mostara i prihvatio je zločine koji su bili direktno povezani s vojnim operacijama HVO-a protiv istočnog Mostara. U vrijeme dok je muslimansko stanovništvo istočnog Mostara živjelo u strašnim uvjetima, izloženo granatiranju i drugom vatrenom djelovanju, Jadranko Prlić je putem opstrukcije, a zatim i restrikcijama, lično doprinio blokiranju dostavljanja humanitarne pomoći u taj dio grada, u periodu od juna 1993. pa do barem decembra 1993. godine. Vijeće ocjenjuje da je on time svjesno doprinio nanošenju teških tjelesnih povreda i teških povreda ljudskog dostojanstva stanovnika istočnog Mostara.

Također, Jadranko Prlić je podržavao politiku raseljavanja zatočenih Muslimana i njihovih porodica iz HZ(R) HB preko Hrvatske u treće zemlje i učestvovao u, praktično, istovremenom iseljavanju Hrvata iz srednje Bosne i njihovom naseljavanju na teritorije koje je HZ(R) HB smatrala svojim, što se činilo putem Ureda za izbjeglice koji je bio zadužen za premještanje stanovništva. Vijeće ocjenjuje da je jedini razuman zaključak koji ovdje

može da se izvede taj da je Jadranko Prlić imao namjeru da muslimansko stanovništvo iseli van teritorije koju je HZ(R) HB smatrala svojom kako bi se tu naselili Hrvati iz srednje Bosne.

Što se tiče saznanja Jadranka Prlića o okolnostima na osnovu kojih je većina Vijeća, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključila da je između HVO-a/HV i ABiH postojao međunarodni oružani sukob, dokazi upućuju na to da je Jadranko Prlić bio informiran o vojnim operacijama HVO-a protiv ABiH i da je i sam govorio o tome u svojim izjavama. **Pored toga, dokazi upućuju na to da je Jadranko Prlić znao za učestvovanje Hrvatske u sukobu između HVO-a i ABiH u BiH i omogućio ga. Vijeće na osnovu toga ocjenjuje da je on znao da se u periodu tokom kojeg je on imao funkciju predsjednika HVO-a, odnosno predsjednika Vlade HR HB, odvijao oružani sukob i da se radilo o sukobu međunarodnog karaktera.**

Po mišljenju Vijeća, nema nikakve sumnje da se, barem od juna 1993., moglo predvidjeti da će HVO tokom kampanje deložacija vođene u Mostaru protiv muslimanskog stanovništva počiniti ubistva, silovanje, seksualno nasilje i krađu privatne imovine, te da je Jadranko Prlić bio svjestan tog rizika i da je prihvatio činjenje tih krivičnih djela nastavivši da obavlja svoje funkcije predsjednika HVO-a/Vlade HZ(R) HB.

U periodu od 14. avgusta 1992. do najmanje kraja aprila 1994., Jadranko Prlić je, kao predsjednik HVO-a, a zatim predsjednik Vlade HR HB, na tim funkcijama imao velika de jure i de facto ovlaštenja, koja su se odnosila na koordinaciju i rukovođenje radom HVO-a/Vlade HR HB. Osim toga, on je donosio odluke u vezi s vojnim dejstvima, koje je provodio putem vojnog lanca komandovanja posredstvom predstojnika Odjela obrane. Vijeće podsjeća da je on konkretno doprinio ostvarivanju UZP-a u općinama Gornji Vakuf, Prozor i Jablanica ultimatumom iz januara i aprila 1993.; u općinama Mostar, Stolac, Čapljina i Prozor tokom ljeta 1993. objavljivanjem zajedničkog proglasa s Brunom Stojićem 30. juna 1993.; u istočnom Mostaru, time što je podržavao kontinuiranu kampanju granatiranja i drugog vatrenog djelovanja od strane HVO-a i zaprečavanjem i blokiranjem dostavljanja humanitarne pomoći u periodu od juna 1993. do najmanje decembra 1993. Pored toga, Jadranko Prlić, koji je bio ovlašten za zatvaranje zatočeničkih centara HZ(R) HB, opravdavao je zatočenja i negirao stvarnost situacije zatočenika u tim centrima. Jadranko Prlić je imao namjeru diskriminacije Muslimana kako bi se omogućilo njihovo protjerivanje iz HZ(R) HB, a iako je u više navrata bio obaviješten o zločinima koje su činili pripadnici HVO-a, te zločine nije iskreno osudio, niti je od svojih potčinjenih tražio da se pokrenu istrage protiv počinilaca i da ih se kazni. Prema tome, Jadranko Prlić je imao jednu od glavnih uloga u ostvarivanju sveukupnih krivičnih djela. 2. Otežavajuće okolnosti. U skladu sa svojim funkcijama i ovlaštenjima u Vladi HZ(R) HB, Jadranko Prlić je imao jednu od glavnih uloga u počinjenju zločina. On je kao predsjednik HVO-a HZ HB i kasnije, predsjednik Vlade HR HB, zloupotrijebio svoju vlast kako bi omogućio zločine, koristeći resurse kojima je raspolagao za ostvarivanje sveukupnih krivičnih djela. Što se tiče ponašanja Jadranka Prlića nakon sukoba, Vijeće uzima u obzir izjavu optuženog Jadranka Prlića na suđenju, te pismene izjave Jacquesa

Paula Kleina, Carlosa Westendorpa, Wolfganga Petritscha i Carla Bildta uvrštene u spis na osnovu pravila 92. Pravilnika. Prema izjavama Carla Bildta, Jacquesa Paula Kleina, Wolfganga Petritscha i Carlosa Westendorpa, Jadranko Prlić je, tokom pregovora o Daytonskim sporazumima i u periodu poslije potpisivanja tih sporazuma, za međunarodnu zajednicu bio nezamjenjivi politički akter, posebno aktivan u naporima na pomirenju triju konstitutivnih naroda BiH i nastojanjima da se riješe međunacionalni politički problem, konkretno u Federaciji BiH. Prema riječima Carlosa Westendorpa, Jadranko Prlić je, kao ministar vanjskih poslova BiH, u periodu od 1997. imao suštinsku ulogu u stvaranju višenacionalnog diplomatskog kora i doprinio stabilizaciji stanja u BiH. S obzirom na jurisprudenciju Žalbenog vijeća u vezi s tim, **a posebno na činjenicu da je Žalbeno vijeće važnost uloge optuženih lica u sklapanju Daytonskih sporazuma i pomirenju u bivšoj Jugoslaviji izričito priznalo kao olakšavajuću okolnost, Vijeće smatra ponašanje Jadranka Prlića poslije sukoba olakšavajućom okolnošću.**

Odmazda se sastoji u izricanju pravedne kazne, proporcionalne počinjenom krivičnom djelu. Pritom se ne radi o ispunjenju želje za osvetom, nego samo o određivanju primjerene kazne koja će odražavati krivicu optuženih i biti izraz gnušanja međunarodne zajednice nad tim zločinima. Prema tome, kazne Međunarodnog suda trebale bi jasno pokazivati osudu međunarodne zajednice u odnosu na ponašanje o kojem se ovdje govori i pokazati da ona nije spremna "tolerirati teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava".

POGLAVLJE 10: DISPOZITIV Iz navedenih razloga, na osnovu članova 23. i 24. Statuta, te pravila 98 ter, 101, 102 i 103 Pravilnika, i s obzirom na sveukupne dokaze i argumente strana u postupku, Vijeće donosi sljedeću odluku: Vijeće podsjeća na to da je ocijenilo da ne postoje razlozi za razmatranje tačke 26 Optužnice, zbog toga što djelo "okrutnog postupanja (opsada Mostara)" nije predviđeno ni Statutom ni u sudskoj praksi Međunarodnog suda. Vijeće jednoglasno PROGLAŠAVA Jadranka Prlića **KRIVIM** na osnovu člana 7(1) Statuta po tačkama 1, 6-13, 15, 16, 18, 19 i 21–25 Optužnice. Većina Vijeća, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, PROGLAŠAVA Jadranka Prlića **KRIVIM** na osnovu člana 7(1) Statuta po tačkama 2–5 Optužnice. U skladu s načelima mjerodavnim za kumulativno osuđivanje, Vijeće ne izriče osuđujuće presude po tačkama 14, 17 i 20 Optužnice. Shodno tome, Vijeće jednoglasno osuđuje Jadranka Prlića na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 25 godina koja počinje teći od današnjeg dana, umanjenu za vrijeme koje je Jadranko Prlić već proveo u pritvoru, u skladu s pravilom 101(C) Pravilnika.

Težina krivičnih djela

Osim toga, brojni zločini koje su snage HVO-a počinile u periodu od januara 1993. do aprila 1994. većinom su slijedili jasan obrazac djelovanja. Naime, ti zločini nad muslimanskim stanovništvom nisu, u većini slučajeva, bili počinjeni slučajno i nasumično. Politički i vojni rukovodioci HZ(R) HB, među njima i optuženi, te neki članovi rukovodstva Republike Hrvatske, uspostavili su tokom tog perioda sistem protjerivanja muslimanskog stanovništva Herceg - Bosne, koji se sastojao u prisilnom raseljavanju i zatočenju civila, ubijanju i uništavanju imovine tokom napada i poslije njih, u zlostavljanju i uništavanju imovine tokom akcija deložacije, u zlostavljanju zatočenika i lošim uvjetima zatočenja, u rasprostranjenom i, praktično, sistematskom korištenju zatočenika za radove na liniji fronta, a ponekad čak i za živi štit, u ubijanju i zlostavljanju povezanim s tim radovima, kao i u raseljavanju zatočenika i njihovih porodica van teritorije HZ(R) HB nakon njihovog puštanja na slobodu.

Naprimjer, Vijeće podsjeća na neke od posljedica tih zločina: u periodu od septembra do oktobra 1993. broj muslimanskih stanovnika Općine Ljubuški smanjio se s 2.381 na 826; Općine Čapljina sa 14.085 na 3.852, a Općine Stolac sa 8.093 na nulu; u svakom trenutku, u periodu od avgusta do decembra 1993. u Zatvoru u Gabeli je bilo prosječno oko 1.000 zatočenih osoba. U periodu od 03. jula do 20. septembra 1993. u Zatvoru u Dretelju je bilo zatočeno od 1.100 do više od 2.000 muškaraca Muslimana. Nakon 9. maja 1993. iz Mostara je na Heliodrom odvedeno između 1.500 i 2.500 Muslimana, a u novembru i decembru 1993. na Heliodromu je bilo više od 2.000 zatočenika; najzad, u Općini Prozor je 16. avgusta 1993. u Podgrađu, Lapsunju i Dugama držano oko 5.000 Muslimana, djece, žena i starijih osoba, a krajem avgusta 1993. u istočnom Mostaru, koji je tada bio pod opsadom, živjelo je 55.000 ljudi.

Vijeće je, također, zaključilo da su konkretno Muslimani bili isključiva meta tih raznih zločina HVO-a koji je uveo de facto diskriminaciju tih žrtava i time počinio krivično djelo progona. Vijeće je zaključilo da ti zločini predstavljaju zločine protiv čovječnosti, teške povrede Ženevskih konvencija i kršenje zakona i običaja ratovanja, kažnjive na osnovu članova 2, 3 i 5 Statuta.

Razmjere i brutalnost zločina, kao i sama priroda povreda, pokazuju da su zločini koje su optuženi počinili ekstremno teški.

Težinu zločina pokazuju i posljedice zločina po žrtve i njihove bližnje.

Zbog tih zločina su hiljade žrtava pretrpjele nasilje i fizičke i psihičke patnje, mnogi su izgubili život i/ili bližnje i/ili ostali bez svoje pokretne ili nepokretne imovine. Naprimjer, u Mostaru, HVO je tokom više mjeseci izlagao stanovništvo fizičkim i psihičkim patnjama svakodnevnim granatiranjem i drugim vatrenim djelovanjem po malom području istočnog Mostara u kojem je bilo mnogo civila, nametanjem tom stanovništvu ekstremno teških životnih uvjeta, uzrokovanjem mnogih pogibija, ranjavanja i razaranja, blokiranjem redovne dostave

humanitarne pomoći i pristupa međunarodnih organizacija u istočni Mostar, istjerivanjem mnogih Muslimana iz zapadnog Mostara iz njihovih domova.

Vijeće smatra da je znatan broj tih žrtava bio posebno ranjiv. Naime, HVO je u općinama na koje se odnosi Optužnica svoja dejstava često usmjeravao na žene, djecu i starije osobe Muslimane. Naprimjer, u Prozoru, HVO je krajem jula i početkom avgusta 1993., nakon što je najprije uhapsio muškarce Muslimane, okupio, odveo i zadržao veći broj žena – među kojima je bilo i trudnica – djece i starijih osoba bosanskih Muslimana u Podgrađu i u selima Lapsunj i Duge. Tokom zatočenja, civilno stanovništvo je bilo izloženo napadima, krađi, verbalnom i fizičkom nasilju, kao i seksualnim nasrtajima. Zatim je, oko 28. avgusta 1993., to stanovništvo raseljeno na teritorije pod kontrolom ABiH, a tokom raseljavanja na te Muslimane je otvorena vatra uslijed čega su neki bili ranjeni iz vatrenog oružja. HVO je tokom ljeta 1993. u općinama Stolac i Čapljina, također, provodio kampanje hapšenja i premještanja civila Muslimana, tokom kojih je pljačkana i uništavana njihova imovina, i to nakon hapšenja vojno sposobnih muškaraca Muslimana. Te napade na stanovništvo pratila su uništavanja vjerskih objekata, kao, naprimjer, u istočnom Mostaru, gdje je HVO u periodu od juna do decembra 1993. srušio deset džamija. Dakle, Vijeće zaključuje da su krivična djela za koja su optuženi proglašeni krivim izuzetno teška.

Zahtjev Hrvatske za dopuštenje da postupa u svojstvu amicus curiae

Dana, 22. septembra 2006., hrvatska Vlada je Vijeću uputila zahtjev kojim traži dopuštenje da postupa u svojstvu amicus curiae na osnovu pravila 74 Pravilnika. U prilog svom zahtjevu, hrvatska Vlada je rekla da će njen zahtjev omogućiti Vijeću da dobije objašnjenja u vezi s pitanjima koja se odnose na učestvovanje političkih i vojnih vođa Hrvatske u UZP-u, koje se navodi u paragrafu 16 Optužnice, i politikom koju je predsjednik Tuđman vodio u BiH, iz paragrafa 23 Optužnice. Dana, 11. oktobra 2006., Vijeće je odbilo zahtjev zbog toga što pitanja iz tog zahtjeva uveliko izlaze iz okvira Optužnice i zato što su činjenične prirode. Vijeće je, također, konstatiralo da dopustiti državi čiji se bivši politički i vojni čelnici spominju u Optužnici kao članovi UZP-a da u postupku postupa kao amicus curiae ne bi bilo u interesu pravde. Žalbeno vijeće je odlukom od 13. decembra 2006. odbilo žalbu Hrvatske na odluku Vijeća.

ŽALBENA PRESUDA

Sažetak presude Žalbenog vijeća u predmetu Prlić i drugi

Žalbe u ovom predmetu se odnose na događaje iz perioda od 1992. do 1994. godine, u osam općina i pet zatočeničkih centara na teritoriji Bosne i Hercegovine, za koje se tvrdilo da predstavljaju dio Hrvatske zajednice, a kasnije Hrvatske Republike, Herceg-Bosne. Ovaj sistem se sastojao od širokog spektra zločina: raseljavanja i zatočenja civila, ubistava i uništavanja imovine tokom napada, zlostavljanja i razaranja imovine tokom operacija

deložacije, zlostavljanja i vrlo teških uvjeta zatočavanja u zatočeničkim centrima HVO-a, korištenja zatočenika za fizički rad na linijama sukoba ili kao živog štita, te raseljavanja zatočenika i njihovih porodica na druge teritorije nakon što su bili pušteni iz zatočeništva. Pretresno vijeće je konstatiralo da su na hiljade osoba bile žrtve tih djela nasilja, koja su na organiziran način činile vojne i političke snage HVO-a. Pretresno vijeće je zaključilo da su sva šesterica žalilaca na strani odbrane bili učesnici u ovom UZP-u.

Njima su izrečene osuđujuće presude za teške povrede Ženevskih konvencija, kršenje zakona ili običaja ratovanja, te zločine protiv čovječnosti, uključujući ubistvo, progon, zatočavanje, protivpravan rad, prisilno premještanje, deportaciju, nehumana djela, nečovječno postupanje, uništavanje imovine širokih razmjera koje nije bilo opravdano vojnom nuždom, uništavanje ustanova namijenjenih religiji ili obrazovanju, protivpravan napad na civile, te protivpravno teroriziranje civila. Pored toga, na osnovu odgovornosti po trećoj kategoriji UZP-a, Prliću, Stojiću, Petkoviću i Ćoriću, također, izrečene su osuđujuće presude za silovanje i seksualno nasilje, a žalinci na strani odbrane, izuzev Pušića, proglašeni su krivima za pljačkanje i oduzimanje imovine širokih razmjera. Za Ćorića je, također, utvrđeno da snosi komandnu odgovornost za određena krivična djela koja su počinjena 1992. Pretresno Vijeće je izreklo Prliću kaznu zatvora u trajanju od 25 godina, Stojiću, Praljku i Petkoviću kazne zatvora u trajanju od po 20 godina, Ćoriću kaznu zatvora u trajanju od 16 godina, te Pušiću kaznu zatvora u trajanju od 10 godina. Svih šest žalilaca na strani odbrane, kao i Tužilaštvo, uložili su žalbe na Prvostepenu presudu.

Prihvatljivost i ocjena dokaza

Sada prelazim na **prigovore u vezi s prihvatljivošću i težinom dokaza**, kao i kredibilitetom svjedoka. Prlić i Praljak tvrde da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je prihvatilo izvode iz dnevnika Ratka Mladića i na njih se oslonilo, iako im je uskratilo mogućnost da ponovno otvore svoj postupak ili da predlože dokaze kao odgovor. Stojić dodaje da je ovo predstavljalo nepotkrijepljene i neproverene dokaze iz druge ruke. **Žalbeno vijeće konstatira da oni nisu pokazali da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje prihvatanjem tih izvoda.** Prlić nije nikada bezuvjetno zatražio da njegov postupak bude ponovno otvoren i, u svakom slučaju, Pretresno vijeće mu je izričito dopustilo da podnese dokaze u svrhu pobijanja tih izvoda iz dnevnika, što je on i učinio. Praljku je, također, ponuđena mogućnost da osporava te izvode. Ni Prlić i Praljak, ni Stojić, ne pokazuju da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na ovaj dokaz. **Njihove tvrdnje se odbacuju.** Prlić, Stojić, Praljak i Ćorić, također, osporavaju odluke koje se odnose na prihvatanje ili ocjenu dokaza, uključujući one u vezi s kredibilitetom svjedoka i svjedočenjem samog Praljka. **Žalbeno vijeće smatra da oni ne pokazuju nikakvu grešku.** U vezi s Praljkovom tvrdnjom da Pretresno vijeće nije objasnilo koje dijelove njegovog iskaza je smatralo vjerodostojnim, a koje ne, i zašto, **Žalbeno vijeće smatra da on ne pokazuje kako bi nedostatak detaljnije rasprave obesnažio Prvostepenu presudu, te, u skladu s tim, odbacuje ovaj prigovor.**

Pravni uvjeti za teške povrede Ženevskih konvencija (Žalbeno vijeće je proširilo definiciju međunarodnog sukoba i navelo da je međunarodni sukob postojao . ne samo na teritorijama “sukoba”)

Prelazim na pravne uvjete za teške povrede Ženevskih konvencija. Žalbeno vijeće, proprio motu, poništava zaključak Pretresnog vijeća prema kojem je međunarodni oružani sukob između snaga HVO-a i vojske bosanskih Muslimana (ABiH) postojao samo tamo gdje su se vodila aktivna borbena dejstva. Žalbeno vijeće podsjeća na to da se vremenski i geografski obim međunarodnog oružanog sukoba proteže i izvan tačnog vremena i mjesta neprijateljstava i smatra da su konstatacije Pretresnog vijeća o tome da je u konkretnim dijelovima Bosne postojao međunarodni oružani sukob dovoljni za to da odredbe u vezi s teškim povredama budu primjenjive na zločine počinjene u bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine sve do kraja oružanog sukoba, pod uvjetom da se može utvrditi neophodni neksus s tim oružanim sukobom.

Kad je riječ o zaključku Pretresnog vijeća o stanju okupacije, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće ispravno analiziralo je li stanje okupacije postojalo u relevantnim općinama u vrijeme kada su određeni zločini protiv zaštićenih osoba i zaštićene imovine počinjeni na okupiranoj teritoriji. Žalbeno vijeće smatra da je okupacija činjenično pitanje koje se mora rješavati od slučaja do slučaja. Žalbeno vijeće, također, smatra da neka sila može, na posredan način, da provodi vlast kakva joj je neophodna za svrhe okupacije, putem de facto organiziranih i hijerarhijski uređenih grupa. **Bilo je mnogo faktora koji pokazuju da je Hrvatska, preko HVO-a, vršila stvarnu vlast u relevantnim općinama, i Žalbeno vijeće konstatira da Prlić, Stojić, Praljak, Petković i Ćorić nisu uspjeli pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo u tom svom zaključku.**

Pretresno vijeće je, dalje, konstatiralo da su snage HVO-a držale u zatočeništvu dvije kategorije muškaraca Muslimana koji su uživali sveobuhvatne zaštitne odredbe Ženevske konvencije IV i koji nisu bili ratni zarobljenici za koje bi važile drugačije zaštitne odredbe Ženevske konvencije III. Kao prvo, u pogledu Muslimana pripadnika HVO-a, Stojić, Praljak, Petković i Ćorić tvrde da ratni zločini ne mogu biti počinjeni od strane vojnika protiv pripadnika vlastitih oružanih snaga. Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, u ovom slučaju, ispravno postupilo što je u obzir uzelo pripadništvo HVO-u tih Muslimana, a ne samo njihovu nacionalnost. Budući da za ocjenu o ovom pitanju relevantan faktor predstavlja stav koji su o pripadništvu imale vlasti koje su provodile zatočavanje, Žalbeno vijeće zaključuje da nije pokazano da je napravljena greška. Kao drugo, u pogledu vojno sposobnih muškaraca Muslimana, Praljak, Petković, Ćorić i Pušić tvrde da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da ti ljudi nisu bili pripadnici oružanih snaga. Oni se pozivaju na bosanski zakon o rezervnim snagama, kao i na poziv na opću mobilizaciju. Pretresno vijeće je na suđenju te argumente dužno razmotrilo. Žalbeno vijeće dalje konstatira da je razumni presuditelj o činjenicama imao razloga da zaključi da HVO nije u razumnom roku proveo individualnu ocjenu vojno sposobnih muškaraca Muslimana, kako to nalaže zakon. Povrh toga, iz

konstatacija Pretresnog vijeća vidi se da su ti muškarci masovno hapšeni, zajedno sa ženama, djecom i starijim osobama, Muslimanima, te da su svi Muslimani zatočavani i tretirani na isti način, bez obzira na svoj status. Prigovori na te zaključke se odbacuju. Petković na kraju tvrdi da je zatočenje bilo neophodno iz bezbjednosnih razloga, te da je stoga bilo opravdano u skladu sa Ženevskom konvencijom IV. Žalbeno vijeće napominje da bi takva vrsta zatočenja zahtijevala individualnu ocjenu da svaki pojedinačni civil predstavlja neku konkretnu opasnost po bezbjednost. Pretresno vijeće je zaključilo da hapšenja nisu bila opravdana i da se Petkovićeva naređenja da se te grupe muškaraca i žena Muslimana uhapsu kose sa Ženevskom konvencijom IV. Petković nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u donošenju tih svojih zaključaka. Pretresno vijeće je, također, zaključilo da su snage HVO-a držale istočni Mostar pod opsadom, koja je trajala od juna 1993. do aprila 1994., uslijed čega je stanovništvo bilo ograničeno na enklavu koja je bila gusto naseljena. Stanovnici nisu mogli napustiti istočni Mostar i bili su prisiljeni da žive u krajnje teškim uvjetima, bez hrane, vode, struje ili odgovarajuće medicinske pomoći, dok je HVO vršio intenzivno i neprekidno granatiranje istočnog Mostara, vodio kampanju snajperskog djelovanja, hotimično otvarao vatru na pripadnike međunarodnih organizacija i osujećivao ili blokirao humanitarnu pomoć. Pretresno vijeće je zaključilo da su ti postupci konkretno imali za cilj diskriminaciju Muslimana u Mostaru i teroriziranje civilnog stanovništva. Stojić, Praljak i Petković osporavaju te i s njima povezane konstatacije. Oni nisu pokazali da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku. Žalbeno vijeće odbacuje njihove prigovore.

Prlić, Stojić, Praljak i Pušić osporavaju konstataciju Pretresnog vijeća da su Franjo Tuđman i drugi rukovodioci dijelili taj krajnji cilj, a to je bilo stvaranje hrvatskog entiteta, kojim bi se obnovile ranije granice i koji bi omogućio ponovno ujedinjenje hrvatskog naroda. Žalbeno vijeće konstatira da oni nisu pokazali da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo relevantne dokaze, da je zanemarilo bilo koje dokaze ili na drugi način pogriješilo prilikom donošenja svog zaključka. Zajedno s Petkovićem, oni, također, navode razne greške u utvrđivanju činjenica, na kojima se temelji zaključak Pretresnog vijeća u vezi s krajnjim ciljem. Njihovi argumenti nemaju meritum, te se odbacuju.

Sva šesterica žalilaca na strani odbrane osporavaju zaključak Pretresnog vijeća da je zajednički zločinački cilj, koji su dijelili članovi UZP-a, bio "cilj dominacije Hrvata u Hrvatskoj Republici Herceg-Bosni putem etničkog čišćenja muslimanskog stanovništva". Konkretno, oni navode greške u pogledu te definicije zajedničkog zločinačkog cilja, pristupa Pretresnog vijeća njegovom obimu i njegovom kasnijem proširenju, te konstatacijama u vezi s fazama njegovog provođenja. Uprkos obimu njihovih žalbi, nijedan od žalilaca na strani odbrane nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu činjeničnu ili pravnu grešku pri razmatranju tih pitanja.

Žalbena presuda Prlić

Iz gore navedenih razloga, ŽALBENO VIJEĆE, NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika; IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana u postupku i argumente izložene na žalbenom pretresu od 20. do 24. i od 27. do 28. marta 2017.; ZASJEDAJUĆI na javnoj sjednici; U ODNOSU NA JADRANKA PRLIĆA ODBIJA Prličevu žalbu u cjelosti; POTVRĐUJE kaznu od 25 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru;

Bruno Stojić , POTVRĐUJE kaznu od 20 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru;

Slobodan Praljak, POTVRĐUJE kaznu od 20 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru;

Petkovic, POTVRĐUJE kaznu od 20 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru;

Ćorić, POTVRĐUJE kaznu od 16 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru;

Pušić, POTVRĐUJE kaznu od 10 godina zatvora, pri čemu se na osnovu pravila 101(C) Pravilnika u izdržavanje kazne uračunava vrijeme provedeno u pritvoru.

PRIGOVORI PRESUĐENIH U VEZI S OPĆIM UVJETIMA ZA PRIMJENU ČLANA 2 STATUTA (AGRESIJA)

Pretresno vijeće je osudilo Prlića, Stojića, Praljka, Petkovića, Ćorića i Pušića za razna krivična djela kao i za teške povrede Ženevskih konvencija na osnovu Člana 2 Statuta, konkretno, za hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje, uništavanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno, oduzimanje imovine koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno, deportaciju, protivpravno premještanje civila i protivpravno zatočenje civila. Pretresno vijeće je pritom konstatiralo da su opći uvjeti za primjenu Člana 2 Statuta ispunjeni, na osnovu toga što je gotovo u svim općinama na koje se odnosi Optužnica: (1) postojao oružani sukob između HVO-a i ABiH; (2) što je oružani sukob bio međunarodnog karaktera, kako zbog direktne intervencije Vojske Republike Hrvatske (dalje u tekstu: HV) u sukobu, tako i zbog opće kontrole koju su Hrvatska i njena vojska, HV, imali nad HVO-om; (3) što su djela za koja se tereti kao za krivična djela na osnovu Člana 2 Statuta bila u bliskoj vezi s tim međunarodnim oružanim sukobom; i (4) što su relevantna djela bila počinjena protiv osoba i imovine zaštićenih relevantnim Ženevskim konvencijama.

Podsjećajući da su civilno stanovništvo i civilna imovina na okupiranoj teritoriji zaštićeni i da djela počinjena protiv njih mogu predstavljati teške povrede Ženevskih konvencija, Pretresno vijeće je, također, zauzelo stav da je potrebno da utvrdi postojanje okupacije kada se, po

Članu 2 Statuta, tereti za krivična djela počinjena na mjestima i u vrijeme za koje Vijeće nije moglo utvrditi postojanje sukoba između ABiH i HVO-a. Shodno tome, **Pretresno vijeće je izvršilo analizu dokaza i konstatiralo da je HVO, nad kojim je Vojska Hrvatske, HV, imala opću kontrolu, držao pod okupacijom: (1) Općinu Prozor, od avgusta do decembra 1993.; (2) sela Duša, Hrasnica, Ždrimci i Uzričje u Općini Gornji Vakuf, poslije 18. januara 1993.; (3) sela Savići i Doljani u Općini Jablanica, poslije 17. aprila 1993.; (4) zapadni Mostar, od maja 1993. do februara 1994.; (5) Općinu Ljubuški, u avgustu 1993.; (6) Općinu Stolac, u julu i avgustu 1993.; (7) Općinu Čapljina, od jula do septembra 1993.; te (8) grad Vareš i selo Stupni Do u Općini Vareš, poslije 23. oktobra 1993. godine.**

Proširenje nalaza Prvostepenog vijeća o međunarodnom konfliktu- agresiji Republike Hrvatske

Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, iako je ispravno navelo mjerodavno pravo, pogriješilo u njegovoj primjeni i u zaključku da zločini koji su počinjeni tamo gdje nije bilo aktivnih borbi nisu bili počinjeni u situaciji međunarodnog oružanog sukoba. Žalbeno vijeće se uvjerilo da je zaključak Pretresnog vijeća da su HVO i ABiH učestvovali u neprijateljstvima koja su predstavljala međunarodni oružani sukob na konkretnim dijelovima teritorije BiH i tokom konkretnih perioda na koje se odnosi Optužnica bio dovoljan za to da Vijeće režim "teških povreda" Ženevskih konvencija primijeni na sve zločine koji su počinjeni bilo gdje na čitavoj teritoriji BiH i u bilo koje vrijeme, sve do okončanja oružanog sukoba, a bili su u bliskoj vezi s tim sukobom. Prema tome, Član 2 Statuta je primjenjiv bez obzira na to da li su takvi zločini počinjeni u zonama aktivnih borbi. S obzirom na gore navedene principe, stroga razlika koju je Pretresno vijeće napravilo između zločina počinjenih na mjestima na kojima su se vodile aktivne borbe i u vrijeme dok su se one vodile, i zločina počinjenih na mjestima na kojima u vrijeme njihovog počinjenja nije bilo aktivnih borbi, ali koja su bila pod okupacijom HVO-a (i tokom te okupacije) bila je nužna samo u odnosu na zločine koji su prema navodima počinjeni protiv osoba ili imovine u kontekstu okupirane teritorije, kao što će biti riječi u nastavku. Žalbeno vijeće, stoga, poništava, kao u pravnom smislu pogrešne, zaključke Pretresnog vijeća da međunarodni oružani sukob nije postojao na mjestima obuhvaćenim Optužnicom gdje nije bilo aktivnih borbi, to jest, u zapadnom Mostaru, općinama Prozor, Gornji Vakuf, Jablanica, Stolac, Ljubuški i Čapljina, gradu Varešu i selu Stupni Do.

Praljak i Ćorić navode da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je na osnovu svojih sljedećih pogrešnih zaključaka konstatiralo da je oružani sukob između HVO-a i ABiH bio međunarodnog karaktera: (1) da su jedinice HV-a direktno učestvovala u sukobu; i (2) da je Republika Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om, na osnovu toga što je organizirala, koordinirala ili planirala vojne operacije, te što je finansirala HVO i obezbjeđivala obuku i opremu. S tim u vezi, Žalbeno vijeće smatra da Praljkov argument da je "koncept globalne kontrole krajnje sporan u međunarodnom pravu i da ga je Međunarodni sud pravde (dalje u tekstu: MSP) odbacio" i s tim povezani Ćorićev argument da "MSP stavlja težište na koncept

efektivne kontrole nad operacijama" znače da se tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo primijeniti test "efektivne kontrole", u skladu s presedanom MSP-a, a ne test "opće kontrole", kako ga je utvrdilo Žalbena vijeće u Drugostepenoj presudi u predmetu Tadić (dalje u tekstu: test opće kontrole).

Što se tiče Praljkovog argumenta da Tužilaštvo u drugim predmetima pred Međunarodnim sudom nije iznijelo navod o postojanju međunarodnog oružanog sukoba, Žalbena vijeće podsjeća da se i sam Praljak slaže s tim da karakter sukoba navedenog u nekom predmetu treba utvrditi samo na osnovu činjenica i dokaza koji se tiču tog predmeta. U jurisprudenciji Međunarodnog suda je uvriježeno da Tužilaštvo ima široka diskreciona ovlaštenja u pogledu izbora činjenica koje će navesti u svakom predmetu. Pored toga, suprotno tome što Praljak sugerira, nema nikakvih naznaka da Pretresno vijeće pitanje karaktera sukoba nije razmotrilo s nužnom pažnjom. Ustvari, Pretresno vijeće je to pitanje detaljno razmotrilo.

Žalbena vijeće, stoga, odbacuje taj argument

Petković tvrdi da je, budući da se unutrašnji sukob odvijao između "dva ravnopravna entiteta u BiH", HVO-a i ABiH, a ne između HVO-a i države ili de jure vlade BiH, Pretresno vijeće pogriješilo kada je taj sukob klasificiralo kao međunarodni. Po njegovom mišljenju, da bi se neki unutrašnji sukob mogao okvalificirati kao međunarodni, on nužno mora uključivati zvaničnu ili de jure vladu. Prlić, Praljak i Petković dalje tvrde je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da je u BiH postojao međunarodni oružani sukob zbog toga što su snage HV-a bile razmještene na "južnom bojištu" koje je obuhvatalo dio HZ(R) HB u BiH, ali i susjednu teritoriju u Hrvatskoj i u Crnoj Gori. Prlić i Praljak tvrde da je Pretresno vijeće ignoriralo dokaze da je zbog stalnih napada JNA s teritorije BiH, i zbog toga što BiH nije bila u stanju ili nije bila voljna da ih zaustavi, Hrvatska morala da pređe u BiH kako bi odbranila vlastitu teritoriju i da je to učinjeno u samoodbrani. Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće primijenilo test opće kontrole, kako je, za potrebe utvrđivanja kada se za oružane snage koje se bore u nekom oružanom sukobu koji je "prima facie unutrašnji" može smatrati da djeluju u ime strane sile, definiran u Drugostepenoj presudi u predmetu Tadić. Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće zatim razmotrilo izvedene dokaze i konstatiralo da je HVO – organizirana grupa s hijerarhijskom strukturom – bio pod općom kontrolom Hrvatske, zbog čega je zaključilo da je sukob bio međunarodnog karaktera. Žalbena vijeće smatra da Petković, stoga, nije pokazao nikakvu grešku Pretresnog vijeća u klasificiranju tog sukoba kao međunarodnog. Što se tiče Petkovićevog argumenta da se da međunarodni oružani sukob traži da jedna od strana u sukobu bude zvanična ili de jure vlada, Žalbena vijeće napominje da on ignorira relevantne zaključke Pretresnog vijeća da je u to vrijeme Izetbegovićeva vlada bila priznata od strane međunarodne zajednice kao legitimna vlada BiH, a ABiH je bila njena vojska. Petkovićev argument da u oružani sukob nije bila uključena država ili de jure vlada, stoga, ne stoji. Kad je riječ o Petkovićevoj tvrdnji da su HVO i ABiH bili "ravnopravni entiteti RBiH", Žalbena vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije smatralo da su oni bili "ravnopravni" entiteti, nego da su bili "dva entiteta RBiH"

Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje Petkovićeve argumente.

Što se tiče prigovora uložениh u vezi sa zaključcima o lokaciji južnog bojišta, Pretresno vijeće je konstatiralo da se južno bojište prostiralo preko jednog dijela HZ(R) HB i da su tokom cijelog perioda na koji se odnosi Optužnica snage HV-a bile prisutne na južnom bojištu u BiH. Žalbeno vijeće napominje da Prlić, Praljak i Petković priznaju da se južno bojište prostiralo preko dijelova HZ(R) HB i smatra da, čak i ako je razlog za to možda bila samoodbrana, kao što tvrde Prlić i Praljak, taj faktor ne dovodi u pitanje osporeni zaključak Pretresnog vijeća da je HV, zapravo, prešao na teritoriju BiH. Što se tiče navoda da je Pretresno vijeće prilikom donošenja tog zaključka ignoriralo dokaze o napadima JNA, Žalbeno vijeće napominje da se, suprotno tvrdnjama Prlića, Praljka i Petkovića, Pretresno vijeće oslonilo, između ostalog, na neke od dokaza za koje se tvrdi da su ignorirani, uključujući iskaze svjedoka odbrane Ivana Benete i Radmila Jasaka, kako bi konstatiralo da su snage HV-a bile prisutne na južnom bojištu u BiH tokom perioda na koje se odnosi Optužnica. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje te argumente. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbija Prlićevu žalbenu podosnovu.

Žalbeno vijeće će sada preći na razne prigovore žalilaca u vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća da je oružani sukob bio međunarodnog karaktera, i zbog direktne intervencije vojske Hrvatske, HV-a, u sukobu i zbog opće kontrole koju su Hrvatska i HV imali nad HVO-om. Vijeće će, konkretno, razmotriti prigovore uložene u vezi sa zaključcima o: (1) prisustvu i angažiranju vojnika HV-a u sukobu; (2) organiziranju, koordiniranju i planiranju vojnih operacija HVO-a od strane Hrvatske, uključujući, navodno, dobrovoljni karakter učešća snaga HV-a u sukobu između HVO-a i ABiH; i (3) vojnim izvještajima koje su HVO i HV dijelili.

Što se tiče Ćorićeve tvrdnje da nema dokumentarnih dokaza koji pokazuju da je između Hrvatske i BiH postojao oružani sukob koji je bio međunarodnog karaktera, Žalbeno vijeće smatra da on ignorira dokaze na koje se Pretresno vijeće oslonilo, uključujući razna svjedočenja viva voce i dokumentarne dokaze. Kad je riječ o Petkovićevim i Ćorićevim argumentima, koji su s tim povezani, da dokumentarni dokazi pokazuju suprotno – da su HVO i ABiH tada bili saveznici – Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir dokaze o vojnoj saradnji HVO-a i ABiH u vrijeme na koje se odnosi Optužnica i, ustvari, uputilo na neke od istih dokaza kao i Ćorić. Bez obzira na to, Žalbeno vijeće smatra da to nije sprečavalo Pretresno vijeće da zaključi da je podrška koju je Hrvatska pružala HVO-u predstavljala neprijateljski čin ili ratni čin protiv BiH. Isto tako, to Pretresno vijeće nije sprečavalo da konstatira da je postojao oružani sukob koji je bio međunarodnog karaktera.

Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje te argumente.

Što se tiče Petkovićevih i Pušićevih tvrdnji da Pretresno vijeće, s obzirom na parametre Optužnice, nije trebalo donositi činjenične zaključke u vezi s intervencijom snaga HV-a prije jula 1993., Žalbeno vijeće primjećuje da oni ignoriraju dijelove Optužnice u kojima se eksplicitno navodi da je stanje međunarodnog oružanog sukoba postojalo sve vrijeme na

koje se odnosi Optužnica i dokaze na koje je Pretresno vijeće ukazalo u vezi s prisustvom snaga HV-a na južnom bojištu u periodu od maja 1992. do 1994. godine.

Taj argument se stoga odbacuje.

Prelazeći na Prlićevu, Stojićevu, Praljkovu i Petkovićevu tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su jedinice HV-a učestvovalе u sukobu između HVO-a i ABiH, Žalbeno vijeće podsjeća da zaključak Pretresnog vijeća o intervenciji Hrvatske i HV-a u sukobu između HVO-a i ABiH nije bio zasnovan isključivo na prisustvu snaga HV-a na području na koje je HZ(R) HB polagala pravo tokom cijelog relevantnog perioda, tj. 1992., 1993. i 1994. godine. Pretresno vijeće je, također, konstatiralo da su snage HV-a aktivno učestvovalе u sukobu na strani HVO-a u periodu od oktobra 1992. do januara 1994. godine. Oslanjajući se na nekoliko dokaznih predmeta i svjedočenja svjedoka, Pretresno vijeće je konkretno konstatiralo da je HV učestvovao u borbama na strani HVO-a u napadima HVO-a na Prozor i Soviće. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da nije primjereno Stojićevo oslanjanje na sudsku praksu MKS-a i MSP-a u prilog njegovoj tvrdnji da samo prisustvo stranih snaga u nekoj državi nije dovoljno da bi predstavljalo stranu intervenciju u sukobu. Pored toga, Žalbeno vijeće podsjeća da je, suprotno tvrdnjama Prlića, Stojića, Praljka i Petkovića, Pretresno vijeće uzelo u obzir više pokazatelja umiješanosti Hrvatske u sukob, a ne samo prisustvo pojedinačnih pripadnika ili jedinica HV-a u redovima HVO-a. Konkretno, Pretresno vijeće je uzelo u obzir dokaze: (1) da je hrvatska vlada plaćala pripadnike HV-a; (2) da je jedan zapovjednik HV-a pokrenuo disciplinski postupak protiv vojnika HV-a jer su odbili da idu na južno bojište sa svojom jedinicom; (3) da su hrvatska vlada i vojni funkcioneri imenovali rukovodstvo HVO-a; i (4) da su oficiri HV-a u sastavu HVO-a, uključujući Praljka i Petkovića, zadržavali svoj položaj kao pripadnici HV-a. S obzirom na to, **Žalbeno vijeće odbacuje argumente Prlića, Stojića, Praljka i Petkovića vezane za prisustvo pojedinačnih pripadnika ili jedinica HV-a u redovima HVO-a na teritoriji BiH. Žalbeno vijeće dalje smatra da tvrdnjama Prlića, Stojića, Praljka i Petkovića da dokazi pokazuju samo prisustvo pojedinačnih vojnika HV-a u BiH protivrječe drugi dokazi, na koje se Pretresno vijeće oslonilo, koji pokazuju da su na južnom bojištu, ustvari, bile prisutne čitave jedinice HV-a.** Pored toga, u vezi s konkretnim tvrdnjama Prlića i Praljka da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da je samo prisustvo vojnika ili jedinica HV-a dovoljan i definitivni dokaz za to da je HV djelovao po nalogu Hrvatske, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, kao što je rečeno gore, uzelo u obzir više pokazatelja umiješanosti Hrvatske u sukob, a ne samo prisustvo pojedinačnih pripadnika HV-a u redovima HVO-a. Prlić i Praljak, stoga, nisu pokazali da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Što se tiče Praljkovog argumenta da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da su se neki pripadnici HV-a priključili HVO-u dobrovoljno, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće ocijenilo, ali odbacilo, tvrdnju da su oficiri i vojnici HV-a koji su bili uključeni u komandnu strukturu HVO-a djelovali kao čisti dobrovoljci. Vijeće je to učinilo na osnovu neosporenih dokaza, koji pokazuju suprotno. Žalbeno vijeće smatra da Praljak nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do

istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Što se tiče Prlićevih i Praljkovih argumenata da je pojedinačnim pripadnicima HV-a bilo dozvoljeno da budu dobrovoljci i u HVO-u i u ABiH i Praljkovog argumenta da je vojnike HV-a koji su se priključili kako HVO-u tako i ABiH i dalje plaćala Hrvatska i da su svi oni bili razriješeni dužnosti u HV-u, Žalbeno vijeće smatra **da Prlić i Praljak** nisu pokazali kako je to što je HV slično tretirao pripadnike HV-a koji su se priključili bilo HVO-u bilo ABiH, u dva različita sukoba u kojima je tada učestvovala Hrvatska, sprečavalo Pretresno vijeće da konstatira da su vojnici HV-a koji su bili pojačanje HVO-u bili slani u ime Hrvatske. Pored toga, Žalbeno vijeće smatra da Prlić nije pokazao kako njegova tvrdnja da pripadnici HV-a kojima je bilo dozvoljeno da budu dobrovoljci nisu bili uključeni ni u sastav HVO-a ni u sastav ABiH umanjuje zaključak Pretresnog vijeća da su vojnici HV-a koji su bili pojačanje HVO-u bili slani u ime Hrvatske.

Žalbeno vijeće stoga odbacuje te argumente.

Što se tiče Prlićevog i Praljkovog argumenta da je, ako su snage HV-a bile prisutne na teritoriji BiH, to bilo radi samoodbrane, budući da je JNA prelazila na teritoriju BiH kako bi izvodila napade na Hrvatsku, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće taj argument razmotrilo i odbacilo. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće dalje smatra da oni nisu pokazali da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće, a to je da je postojao međunarodni oružani sukob između BiH i Hrvatske. Taj zaključak je bio zasnovan na dokazima da je sve relevantno vrijeme postojao sukob između HVO-a i ABiH i da je HV intervenirao u tom sukobu na strani HVO-a. Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj argument.

S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da žalioci nisu pokazali da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da je zbog prisustva HV-a na teritoriji BiH, u kombinaciji s direktnom intervencijom HV-a u sukob između HVO-a i ABiH, taj sukob bio međunarodnog karaktera.

Žalioci osporavaju zaključak Pretresnog vijeća da je sukob između HVO-a i ABiH bio međunarodnog karaktera zbog toga što je Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om, o čemu svjedoči, između ostalog, činjenica da su HV i HVO zajednički organizirali, koordinirali i nadgledali operacije i njima rukovodili.

Pretresno vijeće je konstatiralo da je Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om i da se takva kontrola očitovala na nekoliko načina. Konkretno, Pretresno vijeće se oslonilo na dokaze o sljedećem: (1) da su oficiri HV-a upućivani u HVO; (2) da su HV i HVO združeno rukovodili vojnim operacijama; (3) da je HV podnosio izvještaje o svojim aktivnostima hrvatskim vlastima i/ili HVO-u; (4) da je postojala logistička podrška iz Hrvatske, uključujući finansijsku podršku, slanje oružja i opreme, te pomoć u obuci i stručnom znanju; i (5) da je Hrvatska imala politički uticaj nad HVO-om i organima vlasti HZ(R) HB.

Suprotno sugestijama žalilaca, Pretresno vijeće nije moralo utvrditi da je HV zadržavao pravo konačnog odlučivanja i komandu nad svakom pojedinom vojnom operacijom koju je

HVO izveo ili planirao na teritoriji BiH ili da su snage HV-a bile prisutne i učestvovala u svakoj pojedinoj operaciji koju je HVO preduzeo protiv ABiH. Isto tako, nije bilo nužno da Pretresno vijeće, kao što tvrdi Praljak, konkretno navede kada je i gdje HV učestvovao u planiranju konkretnih vojnih operacija HVO-a. Žalbeno vijeće dalje konstatira da se Pušićev argument da prisustvo snaga HV-a u BiH nije bilo dovoljno za utvrđivanje postojanja opće kontrole ne kosi s osporenim zaključkom. To je bio samo jedan faktor koji je Pretresno vijeće uzelo u obzir prilikom donošenja svog zaključka. S tim u vezi, Žalbeno vijeće smatra nepotkrijepljenim Pušićev argument da sam Tuđman nije znao za operacije HVO-a u BiH i, u skladu s tim, ga odbacuje. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće smatra da žalinci nisu pokazali da nijedan razuman presuditelj o činjenicama, na osnovu dokaza u cjelini, ne bi mogao da dođe do istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće i stoga odbacuje njihove argumente.

S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatira da žalinci nisu pokazali grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je Hrvatska, preko HV-a, imala opću kontrolu nad HVO-om putem svog učešća u organiziranju, koordiniranju i planiranju vojnih operacija HVO-a.

Zaključak: Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće konstatira da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da je stanje međunarodnog oružanog sukoba postojalo samo na mjestima na kojima su se vodile aktivne borbe i poništava taj zaključak. Žalbeno vijeće, također, konstatira da žalinci nisu pokazali grešku u primjeni testa opće kontrole od strane Pretresnog vijeća radi ocjenjivanja karaktera oružanog sukoba i u zaključcima Vijeća o stranama u međunarodnom oružanom sukobu, lokaciji južnog bojišta, dijeljenju vojnih izvještaja i intervenciji Hrvatske u sukobu između HVO-a i ABiH, kako direktnoj tako i indirektnoj.

B. Stanje okupacije

Što se tiče ocjene koju je Pretresno vijeće iznijelo u vezi s okupacijom u ovom predmetu, Žalbeno vijeće napominje da se Pretresno vijeće oslonilo na to da je Hrvatska/HV imala opću kontrolu nad HVO-om kao i na Smjernice u vezi s okupacijom, kako bi utvrdilo da je postojao nivo vlasti koji se traži za zaključak da je postojalo stanje okupacije. Žalbeno vijeće će prvo ispitati da li je Pretresno vijeće konstatiralo da je Hrvatska bila okupaciona sila. Zatim će razmotriti prigovore u vezi sa stepenom vlasti koji je Hrvatska, putem HVO-a, imala nad tom teritorijom i da li je taj stepen vlasti dosezao pravni prag koji je neophodan za donošenje zaključka da je u relevantnim općinama postojalo stanje okupacije. Naposljetku, Žalbeno vijeće će razmotriti druge prigovore u vezi sa zaključkom o postojanju stanja okupacije.

Stojić i Praljak tvrde da je Pretresno vijeće propustilo da zaključi da je Hrvatska, a ne HVO, okupirala relevantne općine. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je Pretresno vijeće zaključilo da je stanje okupacije dokazano "kada tužilaštvo dokaže da strana u oružanom sukobu nad kojom strana država vrši opću kontrolu ispunjava gore iznesene kriterije kontrole nad teritorijom", kako je navedeno u Smjernicama u vezi s okupacijom.

Pretresno vijeće je, također, konstatiralo da se "može zaključiti da je HVO izvršio okupaciju budući da su Hrvatska/HV imali opću kontrolu nad HVO-om" i da je HVO okupirao relevantne dijelove Prozora, Gornjeg Vakufa, Jablanice, zapadnog Mostara, Ljubuškog, Stoca i Čapljine. Što se tiče uloge Hrvatske, Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće: (1) Hrvatska je, preko HV-a, direktno intervenirala na strani HVO-a u sukobu između HVO-a i ABiH; i (2) "vlasti Hrvatske i HV-a imale su opću kontrolu nad HVO-om tokom perioda na koji se odnosi Optužnica". Žalbeno vijeće smatra da bi bilo poželjnije da je Pretresno vijeće izričito navelo da je Hrvatska, putem HVO-a, okupirala relevantne općine u BiH, ali, čitajući zaključke Pretresnog vijeća u cjelosti, Žalbeno vijeće je mišljenja da je jasno da je Pretresno vijeće smatralo da je Hrvatska izvršila okupaciju putem HVO-a. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da Stojić i Praljak nisu pokazali da je Pretresno vijeće u tom smislu pogriješilo. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje njihove argumente.

Dalje, kada je riječ o Prlićevim, Stojićevim, Praljkovim i Petkovićevim prigovorima u vezi sa stepenom vlasti koji su Hrvatska i/ili HVO imali nad tom teritorijom, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je Pretresno vijeće zaključilo da je Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om na osnovu sljedećih zaključaka:

1. Zagreb je slao oficire HV-a u sastav HVO-a;
2. HV i HVO združeno su rukovodili vojnim operacijama;
3. HVO je hrvatskim vlastima podnosio vojne izvještaje o svojim aktivnostima;
4. Hrvatska je pružala logističku podršku koja se ogledala u finansijskoj pomoći, slanju oružja i opreme i pomoći u vidu obuke i stručnog znanja; i
5. postojali su politički aspekti kontrole koju je Hrvatska vršila nad HVO-om.

Ovi zaključci utvrđuju sljedeće:

1. Centralnu ulogu koju su Prlić i Praljak imali u ostvarivanju političke i vojne podrške Hrvatske koja je bila potrebna u HZ(R) HB; i
2. Činjenicu da je HVO prihvatio to da su Praljak i Petković istovremeno bili pripadnici HV-a i HVO-a u tom ključnom periodu u sukobu s ABiH.

Žalbeno vijeće smatra da su to pokazatelji stvarne vlasti koju je Hrvatska, putem HVO-a, vršila nad teritorijom BiH. Što se tiče drugog skupa zaključaka, Žalbeno vijeće ima u vidu zaključke Pretresnog vijeća da su se pripadnici političkih, vladinih i vojnih struktura Hrvatske i HZ(R) HB dogovorili da osmisle i ostvare ZZP. Žalbeno vijeće smatra da je to još jedan faktor koji pokazuje stvarnu vlast koju je Hrvatska vršila nad HVO-om i nad teritorijom BiH. Naposljetku, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je postojala direktna intervencija snaga HV-a na strani HVO-a u sukobu s ABiH.

U zaključku, s obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatira da postoji više faktora koji upućuju na to da je Hrvatska, putem HVO-a, imala stvarnu vlast nad relevantnim općinama. Ti faktori su sljedeći:

1. Opća kontrola koju je Hrvatska imala nad HVO-om;
2. Stalno prisustvo snaga HVO-a u relevantnim općinama nakon okupacije;
3. HVO je stanovništvu izdavao direktive i obezbijedio da one budu provedene;
4. Bliske veze koje su Prlić, Praljak, i, u manjoj mjeri, Petković imali s Hrvatskom;
5. Stalno dogovaranje između pripadnika političkih i vladinih struktura Hrvatske i HZ(R) HB i HVO-a, i njihovo zajedničko učestvovanje u UZP-u; i
6. Angažiranje jedinica HV-a zajedno s HVO-om u borbama prilikom napada na gradove i sela. Sagledavajući sve te faktore i cjelokupnu situaciju u više općina, Žalbeno vijeće smatra da Prlić, Stojić, Praljak i Petković nisu pokazali da je Pretresno vijeće pogriješilo.

Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje sve relevantne argumente.

Zaključak : Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće potvrđuje zaključak Pretresnog vijeća da su pripadnici HVO-a muslimanske nacionalnosti, u zatočeništvu HVO-a, bili zaštićene osobe shodno Ženevskoj konvenciji IV.

Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje Stojićevu žalbenu osnovu 42, Praljkovu žalbenu osnovu 3, Petkovićevu žalbenu podosnovu 5.2.1 djelimično i Ćorićevu žalbenu osnovu 4.

Zaključak : Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje prigovore žalilaca da nisu ispunjeni opći uvjeti za primjenu člana 2. Statuta. Žalbeno vijeće se uvjerilo da Pretresno vijeće nije pogriješilo kada je primijenilo Član 2 da bi izreklo osuđujuće presude žaliocima za hotimično lišavanje života, nečovječno postupanje, uništavanje imovine širokih razmjera i oduzimanje imovine , koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno, protivpravnu deportaciju, protivpravno premještanje civila i protivpravno zatočenje civila kao "teške povrede" Ženevskih konvencija.

Tuđmanov plan za proširenje granica Hrvatske

U vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća da se Tuđman zalagao za podjelu BiH i njeno djelimično pripajanje Hrvatskoj ili stvaranje autonomnog entiteta koji bi bio usko povezan s Hrvatskom, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir Manolićeve dokaze da je Tuđman želio da pripoji zapadnu Hercegovinu zbog toga što je ona etnički čista i što se graniči sa Hrvatskom. Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže na koji je način

Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo Manolićeve dokaze i odbija tu njegovu tvrdnju. Nadalje, u svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće zanemarilo Manolićeve dokaze u vezi s Tuđmanovim stavovima i postupcima prema BiH, Prlić nije uvažio to da se Pretresno vijeće u svom oslanjanju na Manolićevo svjedočenje ograničilo samo na ocjenjivanje Tuđmanove želje za pripajanje zapadne Hercegovine. Shodno tome, Prlić nije pokazao da su Manolićevi dokazi o Tuđmanovoj podršci referendumu i međunarodnoj arbitraži, njegovom prijedlogu za razmjешtanje mirovnih snaga i njegovom prihvatanju mirovnih planova, mogli da utiču na to što se Pretresno vijeće oslonilo na drugi dio Manolićevog svjedočenja, da je Tuđman želio da pripoji zapadnu Hercegovinu Hrvatskoj. Pored toga, Žalbeno vijeće primjećuje da je Manolićevo svjedočenje u vezi s Tuđmanovom željom za pripajanje zapadne Hercegovine u velikoj mjeri potkrijepljeno dokazima koje su iznijeli svjedok AR, Galbraith i Okun. **Iz ovih razloga, te podsjećajući na to da Pretresno vijeće raspolaže diskrecionim ovlaštenjem da ocijeni nedosljednosti u dokazima i da razmotri da li su dokazi, uzeti u cjelini, pouzdani i vjerodostojni. Žalbeno vijeće odbija ove argumente.**

Što se tiče Prlićevog argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo Manolićevo svjedočenje da je Tuđman bio protiv granica Banovine i da je podržavao međunarodno priznate granice, iz pregleda tog dijela transkripta ne vidi se jasno kakav je bio Tuđmanov stav u tom pogledu. Suprotno tome, Žalbeno vijeće primjećuje da je Manolić u svom svjedočenju izjavio da se Tuđman nije slagao s takvim granicama i da je njegov glavni cilj bio da se ostvare granice Banovine. **Shodno tome, ovaj argument se odbija.**

Nadalje, Žalbeno vijeće primjećuje da se Prlić, kada tvrdi da je Manolić u svom svjedočenju izjavio da Tuđman nikad nije izjavio da je za podjelu BiH, poziva na jedan dio spisa prvostepenog postupka koji ne potkrepljuje taj njegov argument. **Žalbeno vijeće, shodno tome, konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se Tuđman zalagao za podjelu BiH, te odbija relevantni dio njegove žalbene podosnove 9.2.**

Praljak tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća u vezi s Tuđmanovom podrškom podjeli BiH "protivrječan per se" budući da Pretresno vijeće nije moglo da utvrdi da je "Tuđman podržavao pripajanje dijela BiH Hrvatskoj i da je dopustio mogućnost osnivanja autonomnog hrvatskog entiteta unutar BiH", što, po Praljkovom mišljenju, ne podrazumijeva njenu podjelu. Praljak dalje navodi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Tuđmanov stav da je on uvijek bio sklon nezavisnosti i integritetu BiH kao unije tri konstitutivna naroda. Konkretno, Praljak tvrdi da je Tuđman:

1. Bio protiv podjele BiH jer je to bilo u suprotnosti s interesima Hrvatske i
2. Ostao pri tom stavu tokom sukoba između Hrvata i Muslimana u BiH.

Praljak dalje navodi da Tuđman ne bi priznao nezavisnost BiH da je imao namjeru da pripoji dio njene teritorije. Tužilaštvo odgovara da nema nikakve protivrječnosti u razumnom zaključku Pretresnog vijeća da je krajnji cilj UZP-a mogao biti ostvaren putem pridruživanja

HZ(R) HB Hrvatskoj ili putem njenog saveza s Hrvatskom. Tužilaštvo, također, tvrdi da je Tuđman skrivao svoje stvarne namjere u vezi s podjelom BiH, dok je u javnosti podržavao njenu nezavisnost i teritorijalni integritet. Tužilaštvo navodi, nadalje, da Praljak ponavlja argumente koje je već iznio na suđenju i da osporava zaključke, a da pritom ne pokazuje nikakvu grešku ili negativne posljedice. Žalbeno vijeće primjećuje da je, kada je zaključilo da se Tuđman zalagao za podjelu BiH između Hrvatske i Republike Srbije (dalje u tekstu: Srbija), za pripajanje dijela BiH Hrvatskoj ili, u najmanju ruku, za postojanje autonomne hrvatske teritorije unutar BiH koja bi bila usko povezana s Hrvatskom, Pretresno vijeće uzelo u obzir dokaze koje je iznio Okun, da je Tuđman smatrao da se plan proširenja hrvatskih granica "mora ostvariti ili direktno ili pripajanjem HR HB Hrvatskoj na ovaj ili onaj način". Praljak iznosi argument da je taj zaključak Pretresnog vijeća protivrječan per se, budući da stvaranje autonomnog hrvatskog entiteta u BiH "ne podrazumijeva" njenu podjelu. **Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, suprotno Praljkovom argumentu da je donijelo protivrječne zaključke, jednostavno zaključilo da je Tuđman predvidio dva različita načina za ostvarenje svog plana. Shodno tome, sve dok su pripajanje dijela BiH Hrvatskoj i stvaranje autonomnog hrvatskog entiteta u BiH u skladu s Tuđmanovim planom za proširenje granica Hrvatske – kao što je utvrdilo Pretresno vijeće – ne postoji nikakva protivrječnost u njegovom zaključku. Shodno tome, ovaj argument se odbija.**

Žalbeno vijeće će sada razmotriti Praljkov argument da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze da je Tuđman uvijek bio sklon nezavisnosti i integritetu BiH kao uniji tri konstitutivna naroda. Žalbeno vijeće napominje da je neke dokaze na koje upućuje Praljak Pretresno vijeće izričito razmotrilo u svojoj analizi Tuđmanovog stava prema BiH, i to, konkretno, kada je konstatalo da je on javno podržavao teritorijalni integritet BiH dok je istovremeno i dalje afirmirao svoju želju za ujedinjenjem hrvatskog naroda. Što se tiče ostalih dokaza za koje Praljak tvrdi da ih je Pretresno vijeće zanemarilo, Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće to nije izričito navelo, ali da jeste detaljno raspravljalo o dokazima slične prirode koji pokazuju Tuđmanovu podršku nezavisnosti BiH, te zaključilo da oni odražavaju njegovu dvostruku politiku. U svjetlu njihovog repetitivnog karaktera, **Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće zanemarilo dotične dokaze, nego da je, zapravo, Pretresno vijeće konstatalo da ga ti dokazi ne sprečavaju da dođe do zaključka do kojeg je došlo. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovu tvrdnju.**

Na kraju, Žalbeno vijeće odbacuje Praljkov argument da Tuđman ne bi priznao nezavisnost BiH da je prema njoj imao ekspanzionističke namjere, budući da Praljak ne pokazuje grešku u zaključku Pretresnog vijeća.

Žalbeno vijeće, shodno tome, konstatira da Praljak nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je **zaključilo da se Tuđman zalagao za podjelu BiH između Hrvatske i Srbije, za pripajanje dijela BiH Hrvatskoj ili, u najmanju ruku, za postojanje autonomne hrvatske teritorije unutar BiH koja bi bila usko povezana sa Hrvatskom. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Praljkove žalbene podosnove 5.1 i 5.2 u njihovom relevantnom dijelu**

Sastanak u Karađorđevu 25. marta 1991.

Pretnosno vijeće je zaključilo da je, u periodu od 1990. do 1992., Tuđman učestvovao u nekoliko sastanaka, uključujući i sastanak u Karađorđevu od 25. marta 1991. sa Slobodanom Miloševićem, koji su se odnosili na finalizaciju "planova za podjelu BiH između Hrvatske i Srbije".

Prlić tvrdi da je Pretnosno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da su na sastanku u Karađorđevu od 25. marta 1991. Tuđman i Milošević planirali da finaliziraju podjelu BiH. Prlić iznosi sljedeće argumente:

1. Manolić je porekao da ima saznanja o sastanku u Karađorđevu od 25. marta 1991. ili o bilo kakvom sporazumu između Miloševića i Tuđmana, budući da je primijetio da je referendumom koji je proveden godinu dana kasnije potvrđena nezavisnost BiH i da je "Jugoslavija 1991. još uvijek postojala i BiH nije bila na dnevnom redu za diskusiju";
2. Dokazi koje je iznio svjedok AR ukazuju na to da je Tuđman bio spreman da prihvati nezavisnu BiH;
3. Okun nije mogao da zna kakve je Tuđman namjere imao 1991. budući da je Okunovo učešće u mirovnim pregovorima počelo u septembru 1992.;
4. Galbraith je u Hrvatsku došao u junu 1993. i nije svjedočio o sastancima između Miloševića i Tuđmana i
5. Dokazi koje je iznio Ribičić u vezi s planom Tuđmana i Miloševića zasnovani su na jednom dijelu predsjedničkih transkripata koji je "nepouzdan i neprimjeren izvor za pravnu/ustavnu ekspertizu". Tužilaštvo odgovara da je Pretnosno vijeće razumno konstatiralo da se Tuđman sastao s Miloševićem tokom sastanka u Karađorđevu od 25. marta 1991. u cilju dogovaranja podjele BiH, i da se pritom oslonilo na dokaze koji pokazuju da je to "i sam Tuđman priznao".

Žalbeno vijeće smatra da Prlić iskrivljeno prikazuje Manolićevo svjedočenje u vezi sa sastankom u Karađorđevu od 25. marta 1991. Pregled Manolićevih dokaza pokazuje da je Tuđman rekao Manoliću da se sastao s Miloševićem tokom sastanka u Karađorđevu 25. marta 1991. i da su razgovarali o podjeli BiH. Pored toga, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da Manolićevo svjedočenje o referendumu o nezavisnosti BiH ili činjenica da je Jugoslavija 1991. još uvijek bila država, utiču na zaključak Pretnosnog vijeća o tom sastanku.

Nadalje, Prlić upućuje na aspekte svjedočenja svjedoka AR koji ne protivrječe niti podrivaju dokaze tog svjedoka da mu je Tuđman rekao da se u martu 1991. sastao s Miloševićem u Karađorđevu kako bi razgovarali o podjeli BiH, na šta je uputilo i Pretnosno vijeće. Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretnosno vijeće na

nerazuman način ocijenilo dokaze koje je iznio svjedok AR i odbija Prlićeve argumente s tim u vezi.

Što se tiče Prlićeve tvrdnje da Okun "nije mogao da zna kakve je Tuđman namjere imao 1991.", Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće uputilo na Okunovo svjedočenje da su Tuđman i Gojko Šušak 1992. razgovarali o podjeli BiH u Okunovom prisustvu. Vijeće konstatira da se Pretresno vijeće oslonilo na Okunovo svjedočenje u vezi sa svojim ukupnim zaključkom da je Tuđman "u periodu od 1990. do najranije 1992." učestvovao u nekoliko sastanaka s Miloševićem na kojima su razgovarali o podjeli BiH, a ne da bi potkrijepilo konkretniji zaključak koji se odnosi na sastanak u Karađorđevu od 25. marta 1991. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće ne vidi kako činjenica da Okun nije znao kakve je namjere imao Tuđman 1991. godine remeti pobijani zaključak Pretresnog vijeća. Shodno tome, Prlićev argument se odbija.

Što se tiče Prlićevog argumenta da Galbraith nije svjedočio o sastancima Tuđmana i Miloševića, Žalbeno vijeće primjećuje da pregled relevantnog spisa prvostepenog postupka pokazuje da su se dokazi koje je iznio Galbraith odnosili na Tuđmanove težnje da pripoji bosanske teritorije Hrvatskoj, a ne na sastanke Tuđmana i Miloševića. Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatira da ta greška nije imala uticaja na relevantni zaključak. Pored toga, Žalbeno vijeće ne vidi nikakvog merituma u Prlićevoj nerazrađenoj tvrdnji da su Ribičićevi dokazi o planu Tuđmana i Miloševića zasnovani na dijelu predsjedničkih transkripata. Prema tome, Prlićev argument ne stoji.

Žalbeno vijeće, shodno tome, konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su tokom sastanka u Karađorđevu od 25. marta 1991., Tuđman i Milošević planirali da finaliziraju podjelu BiH, te odbija Prlićevu žalbenu podosnovu.

Stojić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je donijelo zaključak o sastanku u Karađorđevu od 25. marta 1991., zato što je zanemarilo Manolićevo svjedočenje da je postignuti sporazum predstavljao samo "priče i glasine", kao i dokaze koje je iznio svjedok Stjepan Kljujić. Stojić zaključuje da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na taj sastanak kao na dokaz o krajnjem cilju UZP-a. Tužilaštvo odgovara da Stojić zanemaruje Manolićeve dokaze koji potkrepljuju postojanje sporazuma između Tuđmana i Miloševića u vezi s podjelom BiH. Tužilaštvo, također, odgovara da je Kljujić u svom svjedočenju samo izjavio da je čuo glasine o "tajnom dogovoru" o podjeli, ali da Tuđman nije o tome razgovarao sa Kljujićem. Što se tiče Stojićevog argumenta u vezi s Manolićevim dokazima, Žalbeno vijeće smatra da je Stojić pogrešno okarakterizirao njegovo svjedočenje i da je izvukao dokaze iz konteksta. Pažljivi pregled relevantnih dokaza pokazuje da Manolić nije u svom svjedočenju izjavio da su sporazumi između Tuđmana i Miloševića bili samo "priče i glasine". Ustvari, Manolić je izjavio da je Tuđmanova odluka da Hrvati treba da učestvuju u referendumu za nezavisnost BiH bila "u kontradikciji sa svim onim dosadašnjim pričama i dogovorima koje je on imao s Miloševićem o podjeli Bosne i Hercegovine".

Žalbeno vijeće, dalje, primjećuje da je Manolić iznio dokaze o pregovorima između Tuđmana i Miloševića u vezi s podjelom BiH tokom sastanka u Karađorđevu od 25. marta 1991.

Stojićev argument u vezi s ovim pitanjem se odbija. Na kraju, Žalbeno vijeće odbacuje Stojićev argument da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Kljujićevo svjedočenje, budući da on nije uspio da pokaže kako ti dokazi utiču na zaključak Pretresnog vijeća u vezi sa sastankom u Karađorđevu od 25. marta 1991.

Žalbeno vijeće, shodno tome, konstatira da Stojić nije uspio da pokaže je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su na sastanku u Karađorđevu od 25. marta 1991., Tuđman i Milošević planirali da finaliziraju podjelu BiH. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija relevantni dio Stojićeve žalbene osnove.

Pretresno vijeće je konstatiralo da su se 6. maja 1992., predstavnici zajednice Hrvata iz BiH, među kojima je bio Mate Boban, sastali u Grazu, u Austriji, s predstavnicima zajednice Srba u BiH, među kojima je bio Karadžić, kako bi razgovarali o podjeli BiH u skladu s granicama Banovine Hrvatske (dalje u tekstu: sastanak u Grazu od 6. maja 1992.). Vijeće je, nadalje, zaključilo da su se 5. i 26. oktobra 1992., Prlić, Stojić, Praljak i Petković, kao članovi delegacije Hrvatske i HZ HB, sastali s Ratkom Mladićem kako bi razgovarali o podjeli BiH (dalje u tekstu: sastanak od 5. oktobra 1992., sastanak od 26. oktobra 1992., i zajedno, sastanci od 5. i 26. oktobra 1992.). Kako je navelo Pretresno vijeće, Praljak je na tim sastancima izjavio da je "[cilj Banovina ili ništa" i da im je "interes da Muslimani dobiju svoj kanton da bi imali gdje odseliti". Pretresno vijeće je, također, imalo u vidu svjedočenje Raymonda Lanea da je Prlić u jednom razgovoru s njim nacrtao krug koji je predstavljao BiH, presječen na dva dijela, sa Srbima na jednoj i Hrvatima na drugoj strani, dok Muslimane nije ni pomenuo.

(a) Prlićeva žalba (podosnove 9.4, 9.7 i 9.8) Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se sastanak u Grazu od 6. maja 1992. odnosio na plan za podjelu BiH u cilju proširenja granica Hrvatske duž nekadašnjih granica Banovine, zbog toga što je:

1. Zanemarilo svjedočenje svjedoka Franje Borasa, koji je govorio o unutrašnjem administrativnom ustroju, a ne o podjeli BiH i
2. Pogrešno okarakteriziralo svjedočenje svjedoka Zdravka Sančevića, budući da on nije svjedočio o tom sastanku.

Prlić, također, iznosi argument da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se on sastao s Mladićem kako bi razgovarali o podjeli BiH tokom sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992. Prlić dalje tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja i grešku u primjeni prava kada je, bez ikakvih dokaza koji potkrepljuju Laneovo svjedočenje, zaključilo da je tokom razgovora s Laneom, Prlić nacrtao krug kojim je BiH podijelio između Srba i Hrvata. Tužilaštvo odgovara da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na dokaze koje je iznio Boras u vezi sa zaključcima do kojih je došlo o sastanku u Grazu od 6. maja 1992. Tužilaštvo, također, tvrdi da Prlić nije definirao nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da su se Prlić i druge vođe Hrvata iz BiH sastali s Mladićem kako bi razgovarali o podjeli

tokom sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992. Isto tako, Tužilaštvo iznosi argument da je Prlićeva tvrdnja da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što se oslonilo na nepotkrijepljene dokaze koje je iznio Lane neosnovana i da treba biti odbačena.

Žalbeno vijeće napominje da Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koje je iznio Boras da se na sastanku u Grazu od 6. maja 1992. razgovaralo o unutrašnjem administrativnom ustrojstvu, ali da onaj dio Borasovih dokaza na koji Prlić upućuje ne potkrepljuje tu tvrdnju. Žalbeno vijeće dalje smatra da Prlić nije uspio da potkrijepi svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće pogrešno okarakteriziralo dokaze koje je iznio Sančević, budući da je iz Prvostepene presude jasno da je Pretresno vijeće uputilo na Sančevićeve dokaze samo kada je objašnjavalo historijski i geografski kontekst "Banovine Hrvatske". **Prlićevi argumenti se, shodno tome, odbacuju.**

U vezi s Prlićevim argumentom da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se on sastao s Mladićem kako bi razgovarali o podjeli BiH tokom sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992., Žalbeno vijeće napominje da Prlić taj svoj argument u cjelosti zasniva tako što upućuje na svoju žalbenu osnovu 5, koju je Žalbeno vijeće odbilo drugdje u ovoj Presudi. Što se tiče Prlićeve tvrdnje u vezi s oslanjanjem Pretresnog vijeća na nepotkrijepljene dokaze koje je iznio Lane, Žalbeno vijeće primjećuje da je Lane, tokom ispitivanja od strane Tužilaštva, izjavio da je Prlić nacrtao krug koji je predstavljao BiH podijeljenu između Hrvata i Srba, bez ikakvog pomena Muslimana. Uz napomenu da ništa ne zabranjuje Pretresnom vijeću da se osloni na nepotkrijepljene, ali inače vjerodostojne dokaze, **Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je došlo do osporenog zaključka.**

Shodno tome, njegovi argumenti se odbacuju.

U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima o sastanku u Grazu od 6. maja 1992., kao i o sastancima od 5. i 26. oktobra 1992. Žalbeno vijeće odbija Prlićeve žalbene podosnove 9.4, 9.7 i 9.8.

Stojićeva žalba

Oslanjajući se na dokaze koje je iznio Boras, Stojić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je pogrešno protumačilo sastanak u Grazu od 6. maja 1992. i propustilo da uzme u obzir dokaze da je taj sastanak spadao u okvir Cutileirovog plana, te da su u toku bili i slični pregovori između bosanskih Hrvata i Muslimana. Stojić, također, iznosi argument da je Pretresno vijeće propustilo da uzme u obzir svoj prethodni zaključak da je taj sastanak okončan bez ikakvog sporazuma. On dalje tvrdi da nijedan dokaz u spisu ne potkrepljuje zaključak Pretresnog vijeća da je svrha sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992. bila da se razgovara o podjeli BiH. Stojić iznosi argument da se ti sastanci "teško mogu opisati kao kooperativni", da nije postignut nikakav sporazum i da je jedini rezultat koji je na njima

postignut bio puštanje zarobljenika. Stojić zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da se osloni na te sastanke kao na dokaz o krajnjem cilju UZP-a.

U vezi sa sastankom u Grazu od 06. maja 1992., Tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije pogrešno protumačilo taj sastanak i da je nebitno da li je sastanak bio u okviru Cutileirovog plana, odnosno da li je bio neuspješan. Što se tiče Stojićevog argumenta da su u toku bili i slični pregovori između Hrvata i bosanskih Muslimana, Tužilaštvo iznosi argument da oni nisu bili "istovjetni" sastancima između Hrvata i Srba i da je, u svakom slučaju, ta tvrdnja nebitna u odnosu na zaključak Pretresnog vijeća o krajnjem cilju UZP-a. **Što se tiče sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992., Tužilaštvo tvrdi da, suprotno Stojićevoj tvrdnji, dokazi potvrđuju da su ti sastanci održani kako bi se razgovaralo o podjeli BiH.**

Analiza

U vezi sa Stojićevom tvrdnjom da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koje je iznio Boras, da je do sastanka u Grazu od 6. maja 1992. došlo u okviru Cutileirovog plana, Žalbeno vijeće smatra da Stojić nije uspio da pokaže zbog čega su ti dokazi relevantni za zaključak Pretresnog vijeća da su tokom tog sastanka predstavnici zajednice Hrvata iz BiH razgovarali o podjeli BiH s predstavnicima zajednice Srba u BiH. Nadalje, činjenice da su u toku bili slični pregovori između bosanskih Hrvata i Muslimana i da je sastanak u Grazu od 6. maja 1992. završen bez potpisivanja bilo kakvog sporazuma ne dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća. **Stojićevi argumenti se, shodno tome, odbacuju.**

U vezi sa Stojićevim osporavanjem zaključka Pretresnog vijeća o ciljevima sastanaka od 5. i 26. oktobra 1992., Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće svoj zaključak zasnovalo na dijelovima Mladićevih dnevnika – dokaznim predmetima P11376 i P11380. **Pretresno vijeće je konstatiralo da je Praljak na sastanku od 5. oktobra 1992. rekao da je "(cilj Banovina ili ništa)" i da je na sastanku od 26. oktobra 1992. rekao: "Interes nam je da Muslimani dobiju svoj kanton da bi imali gdje odseliti".** S obzirom na to, Žalbeno vijeće konstatira da nema osnove za Stojićevu tvrdnju da nema dokaza koji potkrepljuju taj zaključak Pretresnog vijeća. Žalbeno vijeće smatra, nadalje, da za zaključak Pretresnog vijeća o krajnjem cilju nije bitno to što su ti sastanci bili sastanci neprijateljskih strana i što nije postignut nikakav sporazum. Shodno tome, Stojićevi argumenti ne stoje. **S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatira da Stojić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima u vezi sa sastankom u Grazu od 6. maja 1992., kao i sastancima od 5. i 26. oktobra 1992., ni u svojoj ocjeni Mladićevih dnevnika u vezi s ovim potonjim sastancima. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Stojićevu žalbenu osnovu 1 u relevantnom dijelu.**

Tuđmanova dvostruka politika

Pretresno vijeće je ustanovilo da je Tuđman "nastupao na dva načina: u jednoj verziji se zalagao za poštivanje postojećih granica BiH jer je znao da je međunarodna zajednica protiv podjele BiH, dok se u drugoj zalagao za podjelu BiH između Hrvata i Srba". Isto tako,

Pretresno vijeće je zaključilo da je Tuđman 1992. godine, iako je javno podržavao nezavisnost BiH, zalažući se za ustavni ili konfederalni model, nastavio, zajedno s ostalim predstavnicima hrvatskih vlasti, da afirmira svoju želju za ujedinjenjem hrvatskog naroda. Pretresno vijeće je primijetilo da je Tuđman u više navrata govorio o ujedinjenju hrvatskog naroda i podjeli BiH tokom predsjedničkih sastanaka održanih 11. i 17. septembra 1992. (dalje u tekstu: sastanak u Predsjedničkim dvorima od 11. septembra 1992., odnosno sastanak u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992.), kao i na jednom sastanku održanom na Brionima 28. novembra 1992. (dalje u tekstu: sastanak na Brionima od 28. novembra 1992.)

Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je Tuđman usvojio dvostruku politiku, zanemarilo pomoć koju je Tuđman pružio BiH tako što je prihvatio izbjeglice i vojnike ABiH u Hrvatskoj i pružio ABiH logističku i finansijsku podršku. On, također, tvrdi da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo relevantne dijelove predsjedničkih transkripata, koji, po njegovom mišljenju, pokazuju da je Tuđman:

1. Izjavio 27. decembra 1991. da se moraju voditi razgovori s Alijom Izetbegovićem i Radovanom Karadžićem u cilju pronalaženja mirnog rješenja, naglasivši da je za suverenu BiH i
2. Porekao 17. jula 1993. da ima bilo kakav sporazum s Miloševićem. Prlić tvrdi da je "Tuđman na svojim sastancima bio transparentan, da nikad nije zagovarao komadanje BiH između Hrvatske i Srbije i da se protivio podjeli BiH".

Pored toga, Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno okarakteriziralo Tuđmanov komentar tokom sastanka u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992. budući da predsjednički transkripti ne pokazuju da je Tuđman izjavio da HR HB mora biti pripojena Hrvatskoj. U vezi sa sastankom na Brionima od 28. novembra 1992., Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo protivrječnosti u dokazima koje je iznio Okun, te navodi da Okunove tadašnje bilješke ne pokazuju da su vođeni bilo kakvi razgovori o podjeli BiH između Hrvata i Srba.

Tužilaštvo odgovara da je Prličeva tvrdnja u vezi sa saradnjom Muslimana i Hrvata nebitna i da je, u svakom slučaju, Pretresno vijeće imalo u vidu da je ta saradnja u određenim okolnostima postojala. U vezi s Prličevim argumentom da je Tuđman javno porekao da je sklopio bilo kakav sporazum s Miloševićem, Tužilaštvo tvrdi da takvi dokazi odražavaju njegovu "politiku na dva kolosijeka". U vezi sa sastankom u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992., Tužilaštvo tvrdi da je Prlić dao neuvjerljivo tumačenje dokaza i da nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno. Na kraju, Tužilaštvo tvrdi da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na Okunov opis sastanka na Brionima od 28. novembra 1992.

Analiza

Podsjećajući da Pretresno vijeće ne mora da pomene svako svjedočenje svjedoka ili svaki dokaz u spisu predmeta, te da se pretpostavlja da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi, sve dok nema nikakvih indicija da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo dokaze koji su očigledno relevantni, Žalbeno vijeće, isto tako, nije uvjereno da je Pretresno vijeće pogrešno okarakteriziralo predsjedničke transkripte. Pažljiv pregled relevantnih dijelova predsjedničkih transkripata pokazuje da je Tuđman izjavio da je ranije podržavao suverenitet BiH "baš zato što je velikosrpska politika postavila problem izdvajanja srpskih krajeva iz Hrvatske", ali da mu sada više odgovara razgraničenje s BiH, iako nije želio da taj stav otvoreno iznosi iz "taktičkih razloga". U vezi s Prlićevom tvrdnjom da je Tuđman 17. jula 1993. porekao da ima bilo kakav sporazum s Miloševićem, Žalbeno vijeće primjećuje da ta Tuđmanova izjava samo odražava stav koji je on iznosio u javnosti i da, shodno tome, ne utiče na zaključak u vezi s njegovom dvostrukom politikom. Nadalje, Žalbeno vijeće smatra da Prlićeva tvrdnja da je "Tuđman na svojim sastancima bio transparentan, da nikad nije zagovarao komadanje BiH između Hrvatske i Srbije i da se protivio podjeli BiH", predstavlja puko neslaganje s tumačenjem dokaza od strane Pretresnog vijeća, bez identificiranja bilo kakve greške. Žalbeno vijeće odbija taj prigovor. S tim u skladu, **Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće napravilo grešku u ocjeni dokaza koja obesnažuje zaključak do kojeg je došlo u vezi s Tuđmanovom dvostrukom politikom. Žalbeno vijeće, shodno tome, odbija relevantni dio Prlićevih žalbenih podosnova 9.2 i 9.3.**

Tuđmanova podrška stvaranju HZ HB 18. novembra 1991.

Pretresno vijeće je zaključilo da je, u vezi s planom da se prošire granice Hrvatske, Tuđman 18. novembra 1991. podržao stvaranje HZ HB, koja je definirana kao hrvatski entitet kojim se štite prava Hrvata i brane "hrvatske etničke i povijesne" teritorije, inspirirane teritorijalnim granicama Banovine. Pretresno vijeće je, također, zaključilo da su Tuđman, Praljak i osnivači HZ HB, uključujući i Matu Bobana, stalno pominjali Banovinu. Prlićeva žalba (podosnova 9.5) i Argumenti strana u postupku.

Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Tuđman podržavao stvaranje HZ HB kao dio plana za proširenje granica Hrvatske, budući da se to kosi s prethodnim zaključkom Vijeća iz paragrafa 423. toma 1. Prvostepene presude. On dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije valjano ocijenilo sve relevantne dokaze. **Konkretno, on tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji pokazuju da je "politika HDZ BiH uvijek bila za BiH". Pored toga, kako navodi Prlić, "postupci HDZ BiH se ne mogu u potpunosti ocijeniti izvan konteksta: muslimanske politike koja je nastojala ostvariti unitarnu državu kojom bi dominirali Muslimani, te načina na koji je vlada [BiH] postala muslimanska vlada".** Prlić, također, tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir:

1. Svjedočenja "Tuđmanovih bliskih saradnika" o Tuđmanovom referiranju na Banovinu;

2. Dokaze u vezi s Tuđmanovim protivljenjem promjenama međunarodno priznatih granica;
3. Praljkovo svjedočenje o sastanku u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992., u kojem je izjavio da "Banovina nije bila cilj" i da bi HZ HB prestala da postoji "nakon rješavanja unutrašnjeg ustrojstva BiH" i
4. Prlićeve komentare na sastanku u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992., koji potvrđuju "da je on BiH poimao kao nepovredivu državu tri konstitutivna naroda".

Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da se zaključak Pretresnog vijeća da je Tuđman podržao stvaranje HZ HB kosi s njegovim zaključkom drugdje u Prvostepenoj presudi da je on, na sjednici Vrhovnog državnog vijeća Hrvatske, održanoj 18. novembra 1991., objavio da osnivanje HZ HB ne predstavlja odluku o izdvajanju iz BiH. Naprotiv, čitanje Prvostepene presude kao cjeline ukazuje na to da je činjenica da je Tuđman javno zagovarao poštovanje granica BiH, dok je istovremeno privatno podržavao odvajanje od BiH, u dosljednosti sa zaključkom Pretresnog vijeća o Tuđmanovoj dvostrukoj politici.

Ovaj argument se, shodno tome, odbija.

Žalbeno vijeće će sada razmotriti Prlićev argument da Pretresno vijeće nije valjano ocijenilo sve relevantne dokaze. U onoj mjeri u kojoj on upućuje na argumente koje je izložio u svojim žalbenim podosnovama 1.1 i 1.2, Žalbeno vijeće primjećuje da je te argumente odbilo drugdje u ovoj Presudi.

Što se tiče Prlićeve tvrdnje da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze u vezi s "politikom HDZ-a BiH", Prlić nije uspio da pokaže kako su dokazi na koje se poziva relevantni za zaključak Pretresnog vijeća o Tuđmanovim namjerama i njegovoj podršci stvaranju HZ HB. **Isto tako, Žalbeno vijeće odbacuje kao nepotkrijepljen Prlićev paušalni argument da se postupci HDZ-a BiH ne mogu u potpunosti ocijeniti izvan konteksta. Shodno tome, Prlićevi argumenti ne stoje.**

U vezi s Prlićevim prigovorom da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koje su iznijeli Tuđmanovi bliski saradnici u vezi s Tuđmanovim referiranjem na Banovinu, Žalbeno vijeće primjećuje da Prlić iskrivljeno prikazuje svjedočenja Ribičića i svjedoka Miomira Žužula. Oni nisu svjedočili o značenju Tuđmanovog referiranja na Banovinu u njegovim govorima i izričajima, nego o upućivanju na Banovinu i njezinom značenju u preambuli Ustava Hrvatske.

Prlićev argument se odbija.

Žalbeno vijeće, također, odbacuje Prlićevu tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze da je Tuđman bio protiv promjene granica priznatih od strane međunarodne zajednice, jer on samo iznosi tvrdnju da je Pretresno vijeće propustilo da uzme te dokaze u obzir, a pritom ne definira na odgovarajući način nikakvu grešku. Pored toga, on ni ne

pokušava da pokaže kako, na osnovu tih dokaza, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do istog zaključka. Shodno tome, **Prlićevi argumenti se odbijaju.**

Isto tako, Žalbeno vijeće odbacuje Prlićeve tvrdnje da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Praljkovo svjedočenje u vezi sa sastankom u Predsjedničkim dvorima od 17. septembra 1992. i komentare koje je Prlić iznio na tom sastanku. Pretresno vijeće je objasnilo da je konstatiralo da je Praljkovo svjedočenje o određenim pitanjima vjerodostojno, ali je zaključilo da su njegovi dokazi bili "manje vjerodostojni" kada je pokušao da umani svoju odgovornost, te ih, shodno tome, u tim slučajevima nije prihvatilo. S tim u skladu, Žalbeno vijeće konstatira da Pretresno vijeće nije zanemarilo Praljkovo svjedočenje, te smatra da je Pretresno vijeće, zapravo, odvagnulo njegovo svjedočenje i zaključilo da ga ti dokazi ne sprečavaju da dođe do zaključaka do kojih je došlo. Shodno tome, ovaj argument se odbija.

Žalbeno vijeće, prema tome, konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je 18. novembra 1991. Tuđman podržao stvaranje HZ HB kao dio plana za proširenje granica Hrvatske, te odbija Prlićevu žalbenu podosnovu 9.5.

Tuđmanovo upućivanje na Banovinu Hrvatsku u periodu od januara 1993. do marta 1994.

Pretresno vijeće je zaključilo da je u periodu od januara 1993. do marta 1994., Tuđman i dalje bio "preokupiran granicama Hrvatske i Banovine Hrvatske". Konkretno, Pretresno vijeće je konstatiralo da je Tuđman:

1. Izjavio 20. maja 1993. da "Hrvati tamo ne mogu pristati na to da ostanu bez onih područja koja su bila nekada i u Banovini Hrvatskoj";
2. Izjavio 6. jula 1993. da bosanski Hrvati ne osvajaju tuđe teritorije nego samo zemlju koja je vijekovima bila Hrvatska;
3. Izjavio 21. septembra 1993. da su Stolac i cijela regija Jablanica-Konjic činili dio Banovine i
4. Ponovio, na sastanku u Predsjedničkim dvorima održanom 6. januara 1994., da je cilj njegove vojne podrške Hrvatima u BiH bio da se osigura da određene teritorije u BiH ne padnu u ruke Muslimana, da se očuvaju teritorije koje se smatraju hrvatskim, te da se odrede buduće granice hrvatske države "za [iduća] stoljeća".

Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Tuđman i dalje bio preokupiran granicama Banovine, zbog toga što:

1. Se selektivno oslonilo na dijelove predsjedničkih transkripata;
2. Nije uzelo u obzir dokaze svjedoka koji su prisustvovali relevantnim sastancima i
3. Je zanemarilo "kontekstualno relevantne" događaje na tim sastancima. Konkretno, on iznosi argument da se "Tuđman ne može shvatiti ako se u obzir ne uzmu [Owen

Stoltenbergov mirovni plan] i potpisivanje tajnog sporazuma između Tuđmana i Izetbegovića, kojim se povezuju muslimanska i hrvatska republika u BiH i predviđa konfederacija s Hrvatskom".

Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno okarakteriziralo druge dijelove predsjedničkih transkripata, koji pokazuju da je Tuđman:

1. Podržavao nezavisnu BiH i tražio od UNPROFOR-a da zaštiti granicu između BiH i Hrvatske i
2. Upućivao na Banovinu kao argument protiv demografskih promjena u BiH ili promjena granica Hrvatske.

Prlić dalje tvrdi da Tuđman:

1. Nije govorio o Banovini u kontekstu podjele ili pripajanja BiH i da je taj izraz bio "puka referentna tačka tokom pregovora o unutrašnjem ustrojstvu BiH";
2. Jeste podržavao nezavisnost BiH, bez obzira na to ko mu je bila publika i
3. Jeste dosljedno bio za mirno rješenje.

Tužilaštvo odgovara da dokazi na koje upućuje Prlić pokazuju trajnu preokupiranost Banovinom učesnika UZP-a, među kojima je bio i Tuđman. Žalbeno vijeće primjećuje da Prlić, u svom argumentu da se Pretresno vijeće selektivno oslonilo na predsjedničke transkripte, samo upućuje na određene dokaze, a da pritom ne objašnjava na koji ih je način Pretresno vijeće nerazumno ocijenilo. Isto tako, njegov argument da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze i kontekstualno relevantne događaje ne pokazuje kako, na osnovu tih dokaza i događaja, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Žalbeno vijeće dalje smatra da Prlićeva tvrdnja da se "Tuđman ne može shvatiti ako se u obzir ne uzmu [Owen-Stoltenbergov mirovni plan] i potpisivanje tajnog sporazuma između Tuđmana i Izetbegovića kojim se povezuju muslimanska i hrvatska republika u BiH i predviđa konfederacija s Hrvatskom" odražava samo različito tumačenje dokaza, a ne pokazuje grešku koja bi iziskivala intervenciju u žalbenom postupku. **Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Prlićeve argumente.** Žalbeno vijeće, također, konstatira da Prlić, kada tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno okarakteriziralo dijelove predsjedničkih transkripata, samo iznosi svoje neslaganje s ocjenom dokaza od strane Pretresnog vijeća, ali ne pokazuje na koji je način Pretresno vijeće pogriješilo u toj ocjeni. U vezi s njegovim tvrdnjama da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni Tuđmanovog referiranja na Banovinu, Žalbeno vijeće napominje da Prlić tu tvrdnju potkrepljuje tako što upućuje na dokaze u spisu, a da pritom ne pokazuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Podsjećajući da puko iznošenje tvrdnji da Pretresno vijeće nije pridalo

dovoljnu težinu dokazima ili da nije dokaze protumačilo na neki konkretan način opravdava odbacivanje, **Žalbeno vijeće odbija da razmotri Prlićev nepotkrijepljeni argument.**

Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je u periodu od januara 1993. do marta 1994. Tuđman i dalje bio preokupiran Banovinom i granicama Hrvatske. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Prlićevu žalbenu podosnovu 9.2 u relevantnom dijelu.

Osporavanje ukupnog zaključka da je Tuđman tvrdio da BiH ne bi trebala da postoji kao nezavisna država i da dio BiH mora da bude pripojen Hrvatskoj, konkretno, on iznosi argument da se Pretresno vijeće oslonilo na "odabrane odlomke" iz dokaza..

Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su učesnici UZP-a nastojali da ponovno zauzmu granice Banovine i ujedine hrvatski narod, tako što su osnovali autonomni hrvatski entitet u BiH u sklopu priprema za njegovo buduće pripajanje Hrvatskoj ili stupanje u savez s Hrvatskom. Tužilaštvo, također, tvrdi da Prlićev argument u vezi sa saradnjom između Hrvata i Muslimana nije relevantan.

Žalbeno vijeće primjećuje da Prlić ne potkrepljuje svoju tvrdnju da se Pretresno vijeće oslonilo na "odabrane odlomke" iz predsjedničkih transkripata. Pored toga, osporavajući svjedočenje svjedoka AR, Prlić upućuje na dokaze koje su iznijeli Žužul i Robert Donia, pri čemu ne objašnjava na koji način njihova svjedočenja čine nerazumnim to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedoka AR. U vezi sa svjedočenjima Galbraitha i Manolića, Prlić tek upućuje na druge žalbene osnove, koje je Žalbeno vijeće odbilo drugdje u ovoj Presudi. Na kraju, u vezi s dokazima koje je iznio Okun, Prlić ukazuje na dijelove njegovog svjedočenja a da pritom ne daje nikakvo objašnjenje. **Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže bilo kakvu grešku u ocjeni, od strane Pretresnog vijeća, dokaza koje su iznijeli svjedok AR, Galbraith, Manolić ili Okun i, shodno tome, odbija te argumente.**

Što se tiče Prlićevog argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji ukazuju Tuđmanovu saradnju s Vladom BiH, Žalbeno vijeće ponavlja da je Pretresno vijeće razmotrilo napore koje je Tuđman uložio u saradnju s BiH i zaključilo da oni predstavljaju odraz njegove dvostruke politike. U tom kontekstu, Prlić tek iznosi puku tvrdnju da je Pretresno vijeće propustilo da razmotri određene dokaze i pritom ne pokazuje da, na osnovu tih dokaza, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe **do istog zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Shodno tome, ovaj argument se odbija.**

Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je došlo do zaključka o Tuđmanovim namjerama. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija relevantni dio Prlićeve žalbene osnove 9.2

Stojić tvrdi da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je Tuđman namjeravao da ponovno uspostavi Banovinu, propustilo da uzme u obzir relevantne dokaze. Konkretno, on iznosi argument da je analiza sastanaka u Predsjedničkim dvorima, koju je provelo Pretresno vijeće,

potpuno neadekvatna zbog toga što se Pretresno vijeće oslonilo samo na jedan ograničeni dio predsjedničkih transkripata, "dok je u cjelosti zanemarilo druge relevantne dokumente", za razliku od detaljne analize koju je sudija Antonetti izložio u svom suprotnom mišljenju. Stojić tvrdi da se relevantni dokazi iz predsjedničkih transkripata koje je Pretresno vijeće zanemarilo kose sa zaključkom Vijeća o Tuđmanovim namjerama i pokazuju da je Tuđman:

1. Zagovarao nezavisnost BiH kao konfederacije tri konstitutivna naroda i
2. Pridavao značaj saradnji s Muslimanima i "mišljenju međunarodne zajednice".

U vezi sa Stojićevim argumentom da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze iz predsjedničkih transkripata koji ukazuju na to da je Tuđman zagovarao nezavisnost BiH i stavljao naglasak na saradnju s bosanskim Muslimanima i na mišljenje međunarodne zajednice, **Žalbeno vijeće napominje da pregled relevantnih zaključaka pokazuje da je Pretresno vijeće najveći dio dokaza na koje upućuje Stojić izričito razmotrilo u svojoj analizi vezanoj za krajnji cilj UZP-a, kao i u svom zaključku u vezi s Tuđmanovom dvostrukom politikom, prema kojem je Tuđman javno podržavao postojeće granice BiH, ali je privatno zagovarao njenu podjelu. Žalbeno vijeće, shodno tome, konstatira da Stojić nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze.**

Što se tiče preostalih dokaza na koje se Stojić oslanja, Žalbeno vijeće primjećuje da su oni slični dokazima na koje se Pretresno vijeće izričito oslonilo kada je zaključilo da je Tuđman usvojio dvostruku politiku. Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće te dokaze zanemarilo, nego da ih je Pretresno vijeće, zapravo, ocijenilo i zaključilo da ga oni ne sprečavaju da dođe do zaključka do kojeg je došlo.

Shodno tome, Stojićevi argumenti se odbijaju.

U vezi s Tuđmanovim izjavama sadržanim u dokaznim predmetima P01544, P00866 i P00822, na koje Stojić upućuje u svojoj replici, Žalbeno vijeće napominje da je dotične dijelove dokaznih predmeta P01544 i P00866 Pretresno vijeće izričito razmotrilo u svojim zaključcima da je Tuđman nastupao na dva načina kada je zagovarao postojanje i legitimnost BiH. Pažljivi pregled dokaznih predmeta P01544 i P00866 ukazuje na to da Tuđman na tim sastancima u Predsjedničkim dvorima nije zagovarao nezavisnost BiH, nego da je jednostavno opisivao svoj javni stav s tim u vezi ili da je iskazivao svoje sumnje u pogledu mogućnosti da BiH ostane ujedinjena. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće konstatira da Stojić samo pokušava da iznese različito tumačenje dokaza, a da pritom ne definira nikakvu grešku koja iziskuje intervenciju u žalbenom postupku. Što se tiče Stojićevog upućivanja na dokazni predmet P00822, relevantni dio tog dokaza ne ukazuje jasno na to u kojoj je mjeri Tuđman zagovarao nezavisnost BiH. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće konstatira da Stojić nije uspio da pokaže kako bi ovaj dokaz mogao da osujeti ocjenu više dokaza od strane Pretresnog vijeća koji potkrepljuju zaključak Pretresnog vijeća da je Tuđman usvojio dvostruku politiku u odnosu na integritet i nezavisnost BiH.

Shodno tome, ovaj argument se odbija.

Nadalje, imajući u vidu da je Pretresno vijeće uzelo u obzir veliki broj dokaza koji ukazuju na Tuđmanovo zanimanje za Banovinu, Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u odluci Pretresnog vijeća da se ne osvrne na svjedočenje svjedoka 4D-AB da na tom području nije postojala hrvatska politika.

Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatira da Stojić nije uspio da pokaže bilo kakvu grešku u osporenom zaključku Pretresnog vijeća u vezi s Tuđmanovim namjerama.

Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je propustilo da razmotri da li je postojala legitimna svrha za osnivanje HZ(R) HB, konkretno, da je ona bila potrebna kako bi "zbrinula sve Hrvate u BiH" zbog toga što Hrvati nisu uživali adekvatnu zaštitu ni usluge državnih organa. Prlić, također, iznosi argument da je Pretresno vijeće propustilo da primjereno ocijeni sve relevantne dokaze. On tvrdi da dokazi pokazuju da je HZ HB uvijek bila dio BiH kao privremena struktura, te da je bila osnovana kako bi "se ispunio vakuum koji je nastao zbog prestanka funkcioniranja državne vlasti BiH". On tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji pokazuju da se svaka općina u BiH mogla pridružiti HZ HB, "što razobličava shvatanje da je HZ HB imala definirane granice [s obzirom na to] da se više od 50 općina pridružilo" HZ HB. On iznosi sljedeće argumente:

1. Budući da područja HZ HB nisu imala granice i da su pokrivala veliki dio BiH, apsurdno je mišljenje da je HZ HB bila pokušaj ponovnog uspostavljanja granica Banovine i
2. HVO je bio posvećen odbrani suvereniteta BiH. Pored toga, Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je HZ HB osnovana kako bi se stvorila jedna "mini-državica" koja bi se svrstala s Hrvatskom, pogriješilo zbog toga što se oslonilo na dokaze koje su iznijeli Ribičić, Brix-Andersen, Lane i Okun. Kako navodi Prlić, Ribičić je u svom svjedočenju izjavio da HZ HB nije bila "mini-državica", a njegovi dokazi da je svrha HZ HB bila da ona bude povezana s Hrvatskom su spekulativni. Prlić iznosi argument da je Pretresno vijeće zanemarilo da je Ribičić, u svojoj knjizi, objasnio da je izmijenio svoju analizu HZ HB nakon što je pročitao predsjednički transkript od 27. decembra 1991. Prlić dalje tvrdi sljedeće:
 1. Dokazi koje je iznio Brix-Andersen su spekulativni, budući da on nije imao lična saznanja o BiH i nikad se nije sastao s Bobanom, Prlićem, Stojićem ili Krešimirom Zubakom;
 2. Lane je bio nepouzdan i "demonstrirao je temeljno nepoznavanje strukture HZ HB, njenog rukovodstva, BiH, kao i mirovnih planova koji su bili u toku dok je on bio in situ" i
 3. Čupina je dao protivrječno svjedočenje i nije bio vjerodostojan. Tužilaštvo odgovara da Prlić "nije identificirao nijedan pravni izvor za svoje novo pravilo

‘legitimne svrhe’”, te da je Pretresno vijeće konstatiralo da HZ(R) HB možda jeste služila i u svrhu koja je povezana s odbranom, ali da je bila smišljena kako bi bila pripojena Hrvatskoj ili stupila s njom u bliski savez.

Tužilaštvo navodi da Prlić tvrdi da HZ HB nikad nije imala definirane granice, ali da je u junu 1993. tvrdio suprotno. Tužilaštvo, također, navodi da Prličevim tvrdnjama o Ribičićevom svjedočenju protivvrječe njegovi vlastiti dokazi, te da on nije uspio da pokaže kako je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada se oslonilo na dokaze koje su iznijeli Brix-Andersen, Lane, Okun i Ćupina.

(ii) Analiza 722

Prličev prvi argument je, u suštini, to da zaključak da je svrha HZ HB bila da se omogući osnivanje hrvatskog entiteta, koji je trebao ili da se pripoji Hrvatskoj ili da bude autonoman entitet unutar BiH koji bi stupio u savez s Hrvatskom, nije jedini razuman zaključak koji se mogao izvesti na osnovu dokaza. Konkretno, Prlić tvrdi da je HZ HB bila potrebna kako bi "zbrinula sve Hrvate u BiH", ali dokazi na koje se on oslanja ne dovode u pitanje ocjenu i zaključke Pretresnog vijeća. **S tim u vezi, Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće jeste uzelo u obzir "srpsku agresiju", tvrdnje da su bosanski Hrvati bili podvrgnuti direktnoj okupaciji od strane Srbije, potrebu za zaštitom zbog toga što vlada nije funkcionirala, kao i dokaze o tome da je HZ HB "definirana kao hrvatski entitet kojim se štite prava Hrvata".**

Shodno tome, Prličev argument u vezi sa svrhom osnivanja HZ HB se odbacuje.

U vezi s Prličevim argumentima da je HZ HB uvijek bila dio BiH i da je funkcionirala kao privremena struktura unutar BiH, Žalbeno vijeće smatra da Prlić ne objašnjava na koji bi način te tvrdnje uticale na zaključke Pretresnog vijeća niti pokazuje na koji način dokazi na koje upućuje potkrepljuju njegove tvrdnje. Konkretno, Prličeva tvrdnja da je HZ HB uvijek bila dio BiH ne stoji u protivvrječnosti s konkretnim zaključkom Pretresnog vijeća da je "taj autonomni teritorijalni entitet za koji se zalagala HZ HB trebao da egzistira ili u sklopu BiH i u državnom savezu s Hrvatskom, ili direktno kao integralni dio Hrvatske".

U vezi s Prličevim argumentom da HZ HB nije imala granice, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće razmotrilo razne dokaze kada je zaključilo da je namjera bila da se osnuje hrvatski entitet kojim bi se ponovno uspostavile, barem djelimično, granice Banovine. U tom kontekstu, Prličevo upućivanje na dokaze koji ukazuju na to da se više od 50 općina pridružilo HZ HB nije samo po sebi dovoljno da bi pokazalo bilo kakvu grešku u ocjeni relevantnih dokaza od strane Pretresnog vijeća, niti u zaključku do kojeg je Vijeće došlo. **Žalbeno vijeće, također, smatra da Prličeva tvrdnja da je HVO branio suverenitet BiH nije uvjerljiva, posebno zbog toga što je propustio pomenuti da je Pretresno vijeće razmotrilo dokaze koji pokazuju da je HVO bio osnovan "kao vrhovno tijelo obrane hrvatskog naroda HZ HB".** Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do zaključaka do kojih je došlo Pretresno vijeće. **Prličevi argumenti se, shodno tome, odbacuju.** Žalbeno vijeće, također, nije

uvjereno Prlićevim argumentom da su Ribičić i Brix-Andersen nagađali o cilju HZ HB. S tim u vezi, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće očito prihvatilo Ribičićeve i Brix-Andersenove izjave nakon što je razmotrilo razne dokaze. Treba primijetiti da je Brix-Andersen iznio svoju procjenu situacije, pri čemu je izričito naveo svoju poziciju i izvore informacija. Prlić samo nudi svoju vlastitu ocjenu dokaza, ne pokazujući da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je pridalo težinu dokazima koje on osporava. Isto tako, Žalbeno vijeće odbija Prlićevu tvrdnju da je Lane bio nepouzdan svjedok, budući da Prlić samo nastoji da ocjenu Laneovih dokaza od strane Pretresnog vijeća zamijeni svojom ocjenom, a da pritom ne pokazuje nikakvu grešku. Na kraju, u vezi sa Ćupinom, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće smatralo da određene nedosljednosti djelimično umanjuju vjerodostojnost njegovog svjedočenja, ali da se u vezi s ovim konkretnim pitanjem jeste oslonilo na njegovo svjedočenje, zajedno s drugim dokazima. Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na dokaze koje su iznijeli Ribičić, Brix-Andersen, Lane ili Okun i, u skladu s tim, odbacuje Prlićeve argumente.

S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbija Prlićeve žalbene podosnove 9.1 i 9.6, kojima se osporavaju zaključci Pretresnog vijeća da stvaranje HZ HB nije bilo samo privremena odbrambena mjera.

S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije uspio da pokaže da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da su rukovodioci HZ HB postepeno uspostavili hrvatsku "mini-državicu" unutar BiH, s ciljem da zadrže takozvane hrvatske teritorije na koje su polagali pravo na osnovu Vance-Owenovog mirovnog plana. Prlić, isto tako, nije uspio da pokaže bilo kakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća o proglašenju HR HB i sastanku od 13. februara 1994. Shodno tome, Prlićeva žalbena podosnova 9.10 se odbija.

Pretresno vijeće je konstatiralo:

Da je krajnji cilj rukovodstva HZ(R) HB i Franje Tuđmana tokom perioda na koji se odnosi Optužnica bilo uspostavljanje hrvatskog entiteta dijelom u granicama Banovine Hrvatske iz 1939. godine, kako bi se omogućilo ujedinjenje hrvatskog naroda. Taj hrvatski entitet u BiH trebao je da se u slučaju eventualnog raspada BiH direktno pripoji Hrvatskoj ili, u protivnom, da egzistira kao nezavisna država unutar BiH, čvrsto povezana s Hrvatskom.

Stojić tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća o krajnjem cilju UZP-a neodređen i iznosi argument da je Pretresno vijeće, upućujući na "rukovodstvo HZ(R) H-B", propustilo da utvrdi:

1. Identitet tog "rukovodstva" i
2. Da li svi žalioци spadaju u tu kategoriju "sve vrijeme".

Stojić iznosi argument da je zaključak Pretresnog vijeća zasnovan prvenstveno na Tuđmanovim namjerama, a ne njegovim, te da, s obzirom na mali broj zaključaka o

rukovodstvu HZ(R) HB, Pretresno vijeće nije primjereno razmotrilo individualnu krivičnu odgovornost. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće identificiralo pojedince, uključujući i žaliocce, koji su dijelili namjeru da se krajnji cilj ostvari zločinačkim sredstvima, a da identitet drugih rukovodilaca HZ(R) HB koji su dijelili taj zajednički cilj nije relevantan. Žalbeno vijeće primjećuje da čitanje Prvostepene presude, kao cjeline, pokazuje da je Pretresno vijeće identificiralo Stojića kao jednog od "rukovodilaca HZ(R) H-B" koji je dijelio krajnji cilj UZP-a. U relevantnoj analizi, u Prvostepenoj presudi se konkretno navodi da se, kao jedan od učesnika na sastancima od 5. i 26. oktobra 1992., Stojić sastao s Mladićem kako bi razgovarao o podjeli BiH. Isto tako, u odjeljcima koji se odnose na postojanje ZPP-a, Pretresno vijeće je zaključilo da je Stojić najkasnije od oktobra 1992. znao da će ostvarenje krajnjeg cilja UZP-a obuhvatati preseljenje muslimanskog stanovništva izvan teritorije HZ HB. Shodno tome, Stojićev argument se odbacuje. **Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatira da Stojić nije uspio da pokaže nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća u vezi s krajnjim ciljem UZP-a i odbacuje relevantni dio njegove žalbene osnove 1.**

U vezi s Praljkovim argumentom da su događaji u Mostaru bili posljedica napada od strane ABiH, a ne dio nekog plana, Žalbeno vijeće napominje da je on ne samo propustio da identificira činjenične zaključke koje osporava, nego je i zanemario druge relevantne činjenične konstatacije. Isto vrijedi i za njegove argumente da je Pretresno vijeće propustilo da izvede konstatacije o identitetu "autora" ZPP-a koji je za posljedicu imao počinjenje zločina u Mostaru i o zajedničkom djelovanju učesnika UZP-a u Mostaru, uključujući rukovodioce Hrvatske. Žalbeno vijeće, shodno tome, odbacuje te argumente.

Što se tiče Praljkove tvrdnje da je HVO zatražio pomoć međunarodnih organizacija za preseljenje Hrvata zbog njihove katastrofalne situacije u Zenici, Pretresno vijeće je razmotrilo dokaze da je taj zahtjev za pomoć upućen zbog prijetnje s kojom su se Hrvati suočavali u centralnoj BiH, ali je, uprkos tome, došlo do zaključka da je HVO organizirao preseljenje Hrvata u provincije 8 i 10, uključujući i preseljenje onih kojima nije prijetila stvarna opasnost. Praljak nije uspio da pokaže da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do istog zaključka.

U vezi s Praljkovim argumentom da je Pretresno vijeće pogrešno razumjelo značenje izraza "planski i organizirano" koji su koristile vlasti HVO-a, Žalbeno vijeće napominje da u prilog tom argumentu Praljak ne upućuje na neki konkretan dio Prvostepene presude, nego se, jednostavno, poziva na tri dokazna predmeta, od kojih dva sadrže relevantni izraz. Žalbeno vijeće napominje, nadalje, da se u relevantnom paragrafu u kojem je Pretresno vijeće analiziralo razloge za preseljenje Hrvata upućuje na dva od tih dokaznih predmeta, bez pominjanja relevantnog izraza; Pretresno vijeće se, zapravo, pozvalo na ta dva dokazna predmeta, kao i na mnoge druge, kada je primijetilo da određeni dokumenti, koji su poticali od HVO-a, ukazuju na to da su razlog za preseljenje stanovništva bile prijetnje od strane ABiH. Pretresno vijeće je zatim pregledalo dokaze koji su ukazivali na suprotno, te

konstatiralo da su preseljenja bila organizirana ne samo da bi se zaštitio jedan dio hrvatskog stanovništva, nego i da bi se raselio drugi dio koji nije imao nikakvog razloga za strah, i to u cilju izmjene odnosa snaga u provincijama 8 i 10 u korist Hrvata. Shodno tome, Praljak nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pripisalo bilo kakav poseban značaj tom izrazu. Njegov argument se, shodno tome, odbacuje. U vezi s Praljkovom tvrdnjom o raseljavanju Hrvata iz Travnika, Žalbeno vijeće primjećuje da kasnije raseljavanje Hrvata iz Travnika nije u protivrječnosti s osporenim zaključkom. Nadalje, Pretresno vijeće je konstatiralo da su sredinom juna 1993. pripadnici HVO-a tjeroali Muslimane iz zapadnog Mostara, govoreći im da treba da naprave mjesta za Hrvate koji su dolazili iz Travnika.

Iz ovih razloga, Žalbeno vijeće konstatira da Praljak nije uspio da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je HVO organizirao raseljavanje Hrvata u provincije 8 i 10 kako bi izmijenio odnos snaga u korist Hrvata. Žalbeno vijeće, shodno tome, odbija Praljkovu žalbenu podosnovu 6.3. Isto tako, Žalbeno vijeće konstatira da Petković nije uspio da pokaže bilo kakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća u vezi s preseljavanjem Hrvata, te odbija Petkovićevu žalbenu podosnovu 3.2.2.3

Prelazeći naposljetku na Prlićev argument da je Pretresno vijeće ignoriralo dokaze koji pokazuju razlike u funkcioniranju HZ HB i HVO-a HZ HB kao nosioca izvršne vlasti, HR HB i Vlade HR HB, te općina, u raznim periodima tokom rata od 1991. do 1994., Žalbeno vijeće primjećuje da je taj argument zasnovan na upućivanju na velike dijelove jednog izvještaja vještaka i da se u njemu ne identificira nijedan konkretan osporeni zaključak. Prlić nije pokazao nikakvu grešku i njegov argument se odbacuje.

Zaključak 1122. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da Prlić nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao vojna ovlaštenja i da je HVO/Vlada HZ(R) HB bio ovlašten i odgovoran za nadzor nad HVO-om.

Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Prlićevu žalbenu podosnovu 12.1.

Prlićevo znanje o međunarodnom oružanom sukobu u kojem je učestvovala Hrvatska (Prlićeva podosnova 16.16) **Pretresno vijeće je konstatiralo da je Prlić znao da se tokom perioda u kojem je on bio na funkciji "predsjednika HVO-a" odnosno predsjednika Vlade HR HB odvijao međunarodni oružani sukob između HVO-a/HV-a i ABiH, budući da je:**

1. Bio informiran o vojnim operacijama HVO-a protiv ABiH i
2. Znao za učešće Hrvatske u tom sukobu i omogućavao ga. Prlić tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je on omogućavao učešće Hrvatske u oružanom sukobu i znao da je taj sukob međunarodnog karaktera. Prlić s tim u vezi tvrdi:
 1. Da nije bilo međunarodnog oružanog sukoba i

2. Da je svjedočenje svjedoka Raya Lanea da je on bio informiran o vojnim operacijama HVO-a protiv ABiH nepotkrijepljeno.

Žalbeno vijeće napominje da Prlić ničim ne potkrepljuje svoj argument da nije bilo međunarodnog oružanog sukoba; ustvari, on upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da je postojao međunarodni sukob. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje taj argument kao puku tvrdnju koja nije potkrijepljena nikakvim dokazima. Kad je riječ o Prličevom prigovoru u vezi s Laneovim svjedočenjem, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće osporeni zaključak samo djelimično zasnovalo na Laneovom svjedočenju. Prlić ignorira preostali dio dokazne osnove tog zaključka, a pritom ne objašnjava zašto je, s obzirom na druge dokaze, osuđujuća presuda neutemeljena. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje taj argument. Iz tih razloga, Žalbeno vijeće odbija Prličevu žalbenu podosnovu 16.16 . S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatiralo da je on učestvovao u raseljavanju Hrvata iz Vareša i odbija njegovu žalbenu podosnovu 16.5.

Što se tiče Prličevog prigovora u vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća da je, prema izvještaju PMEZ-a od 13. juna 1993., HVO provodio propagandnu kampanju velikih razmjera kako bi izazvao masovni egzodus hrvatskog stanovništva iz Općine Travnik, Žalbeno vijeće smatra da dokazi na koje Prlić ukazuje ne pokazuju da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s težinom koju je pridalo izvještajima PMEZ-a i Beeseovom svjedočenju, koji govore u prilog osporenog zaključku. Taj argument se stoga odbacuje. Nadalje, kad je riječ o Prličevoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo dva dokumenta prilikom donošenja zaključka da je HVO HZ HB organizirao očekivano izmještanje većeg broja Hrvata iz srednje Bosne, Žalbeno vijeće konstatira da taj zaključak ima jaku potporu u sadržaju tih dokumenata i da Prlić nije pokazao nikakvu grešku s tim u vezi. Što se tiče Prličevog argumenta da je Pretresno vijeće ignoriralo dokaze, Žalbeno vijeće primjećuje da je, suprotno Prličevim tvrdnjama, Pretresno vijeće konkretno uzelo u obzir da je jedan dio hrvatskog stanovništva srednje Bosne, uključujući Općinu Travnik, bježao pred borbama koje su se vodile između ABiH i HVO-a.

Što se tiče Prličevog prigovora u vezi sa zaključkom da je on učestvovao u organiziranju i omogućavanju odlaska hrvatskog stanovništva srednje Bosne u Hercegovinu, u periodu od avgusta do novembra 1993., Žalbeno vijeće smatra da on iskrivljeno prikazuje osnovu tog zaključka i ne pokazuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do njega. Kad je riječ o Prličevom prigovoru u vezi sa zaključkom da mu je Ured za izbjeglice poslao dopis 3. novembra 1993., Žalbeno vijeće napominje da se iz tog dopisa vidi da je on bio upućen "na/ruke predsjednika". S obzirom na to, Žalbeno vijeće konstatira da bi razuman presuditelj o činjenicama mogao da dođe do tog zaključka. Naposljetku, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije pokazao, na osnovu dokaza na koje se poziva, nikakvu grešku u načinu na koji je Pretresno vijeće protumačilo transkript sastanka održanog 5. novembra 1993., koji sadrži njegovu izjavu o raseljavanju stanovništva na hrvatska područja ili grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je HVO vršio pritisak na Hrvate da napuste Vareš. Svi ti argumenti se

odbacuju. Pošto je odbacilo propratne argumente, Žalbeno vijeće, u skladu s tim, odbacuje i Prlićeve prigovore u vezi s konačnim zaključcima Pretresnog vijeća. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija Prlićevu žalbenu podosnovu 16.6.

Pošto je odbacilo gore navedene argumente, Žalbeno vijeće konstatira da Prlić nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao konstatirati da je on imao ovlaštenja u vezi sa zatočeničkim centrima ili da je bio ovlašten za odobravanje pristupa međunarodnim organizacijama u te centre.

Žalbeno vijeće, stoga, odbija Prlićevu osnovu.

Pošto je odbacilo gore navedene argumente, Žalbeno vijeće smatra da Prlić nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao mens rea koja se traži za članstvo u UZP-u i da je izvršio actus reus UZP-a. Žalbeno vijeće, stoga, odbija Prlićevu žalbenu osnovu 18. 4.

Zaključak : S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje sve prigovore na zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na Prlićev doprinos UZP-u i na njegovu mens rea u vezi s UZP-om

PRVOSTEPENA PRESUDA ALEKSOVSKI

Od januara 1993., upravnik zatvorskog objekta u Kaoniku, blizu Busovače, Bosna i Hercegovina , osuđen na 7 godina zatvora. Osuđen za:

- Povrede ličnog dostojanstva (kršenja zakona ili običaja ratovanja). Dok je bio upravnik zatvorskog objekta u Kaoniku, Aleksovski je podvrgnuo otprilike 500 zatvorenika, koji nisu bili Hrvati, fizičkom i psihičkom zlostavljanju. Naredio je i/ili na druge načine pomagao i podržavao nasilna djela od kraja januara 1993. do maja 1993.
 - Učestvovao je u odabiru zatvorenika koji su korišteni kao živi štitovi i kopači rovova, znajući da izlaže opasnosti živote osoba koje su mu povjerene na čuvanje. Nadalje, izravnim učestvovanjem u svojstvu upravnika, ohrabrivao je podređene u počinjenju sličnih djela.
 - Kao nadređena osoba u logoru, Aleksovski je bio svjestan da se vrše krivična djela, a nije preduzeo nikakve mjere da spriječi pojavu takvih djela niti da kazni počinioce.
- Datum rođenja 08. januar 1960. u Pakracu, Republika Hrvatska.

Žalbena presuda

Žalbeno vijeće će, stoga, slijediti svoje nalaze u vezi s Članom 2 iz presude u predmetu Tadić, pošto, nakon pažljive analize, nije uspjelo da nađe nikakav uvjerljiv razlog da od njih odstupi. Test "globalne kontrole" koji je utvrdilo Žalbeno vijeće u predmetu Tadić jeste mjerodavno pravo. Taj test pruža veću zaštitu civilnih žrtava oružanih sukoba i u potpunosti je konzistentan s osnovnom svrhom Ženevske konvencije IV, a to je da se obezbijedi što je moguće veća zaštita civila. U tekućem predmetu, Žalbeno vijeće konstatira da Pretresno vijeće nije primijenilo ispravan test. Žalbeno vijeće je, također, prihvatilo argumente Tužilaštva da, ukoliko se sukob u ovom predmetu okarakterizira kao međunarodni, iz toga slijedi da su žrtve bile zaštićene osobe u smislu člana 4 Ženevske konvencije IV. Međutim, član 4 se može šire tumačiti, tako da se nekoj osobi može dodijeliti zaštićeni status, bez obzira na činjenicu da je ona istog državljanstva kao i oni koji su je zatočili. Ta proširena primjena člana 4 je naročito relevantna u kontekstu današnjih međunacionalnih sukoba. U tekućem predmetu, **Žalbeno vijeće konstatira da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da žrtve nisu bile zaštićene osobe.**

Blaškić sažetak

Međunarodni sukob

To je karakteristika ovog sukoba: posrijedi je međunarodni oružani sukob. Republika Hrvatska se nije zadovoljila samo s ulogom posmatrača, niti da samo pokuša zaštititi svoje granice. Ona je intervenirala u sukobu između bosanskih Muslimana i Hrvata.

Franjo Tuđman i Slobodan Milošević su se susreli u martu 1991. da bi raspravljali o podjeli Bosne i Hercegovine koja bi rezultirala njenim nestankom kao posebnog entiteta. Prema riječima jednog svjedoka odbrane, Hrvatska je već 150 godina gajila aspiracije prema teritorijama koje su smatrane hrvatskim teritorijama u Bosni i Hercegovini. Nacionalizam predsjednika Tuđmana i njegove teritorijalne aspiracije su u svakom slučaju bili očiti mnogim njegovim sagovornicima, bilo da je riječ o lordu Owenu, ili svjedocima Paddyu Ashdownu, II-u i X-u koje je Vijeće saslušalo (ponekad moramo koristiti pseudonime da bismo osigurali zaštitu svjedoka).

Ono što ti nacionalisti nikako nisu mogli prihvatiti jest da bi Muslimani mogli željeti da imaju svoju odbranu. Bošnjačka teritorijalna odbrana (TO) osnovana je 9. aprila 1992. Dana, 10. aprila Mate Boban je zabranio taj TO na teritoriji HZHB. Hrvatski general Roso je to potvrdio naredbom od 8. maja, a 11. maja Tihomir Blaškić provodi tu naredbu proglašavajući TO ilegalnim na teritoriji Općine Kiseljak (na to ćemo se još vratiti).

Blaškić je 27. juna 1992. postao zapovjednik HVO-a za Operativnu zonu središnja Bosna; početkom avgusta 1994. unaprijeđen je u čin generala i imenovan zapovjednikom HVO-a - Osuđen na 9 godina zatvora - Pušten na slobodu 2. avgusta 2004; prije prebacivanja odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu . Krivična djela za koja je osuđen

(primjeri): Nečovječno postupanje (teško kršenje Ženevske konvencije) Okrutno postupanje (kršenje ratnih zakona ili običaja)

- Od januara 1993. do aprila 1993., zajedno s pripadnicima HVO-a, Tihomir Blaškić je planirao, poticao, naređivao ili na druge načine pomagao i podržavao planiranje, pripremanje ili sam čin korištenja civila bosanskih Muslimana kao živih štitova s ciljem sprečavanja Armije BiH da puca po položajima HVO-a ili s ciljem prisiljavanja bosanskih boraca da se predaju.
- Izvrgnuo je bosanske Muslimane zatočene u pritvorskim objektima HVO-a premlaćivanju, fizičkom i psihološkom zlostavljanju, zastrašivanju, nečovječnom postupanju, uključujući njihovo zatvaranje u pretijesne i pretrpane prostorije, te uskraćivanje dovoljne količine hrane i vode. Zatočenici su, također, prisiljavani na kopanje rovova u općinama Kiseljak, Vitez i Busovača, tokom kojeg je određen broj bosanskih Muslimana ubijen, povrijeđen ili ranjen.
- Premda je znao za krivična djela u pritvorskim objektima počinjena u kino-dvorani i veterinarskoj stanici u Vitezu, kao i za okolnosti i uvjete u kojima su Muslimani bili zatočeni, nije kaznio svoje podređene koji su bili odgovorni i nad kojima je mogao imati efektivnu kontrolu. Nadalje, kršenja zakona za koja je znao nije prijavio nadležnim vlastima.

ZAHTJEV ZA PREISPITIVANJE

Dana, 29. jula 2005., Tužilaštvo je zatražilo preispitivanje presude Žalbenog vijeća. Na osnovu pravila 119 Pravilnika Međunarodnog suda, i Tužilaštvo i odbrana mogu zatražiti preispitivanje presude u roku od godinu dana nakon izricanja konačne presude ako su u predmetu utvrđene nove činjenice. Žalbeno je vijeće zaključilo da te činjenice nisu bile presudni faktor u donošenju presude i 23. novembra 2006. je odbilo zahtjev Tužilaštva.

PRVOSTEPENA PRESUDA TIHOMIR BLAŠKIĆ

i) Direktna intervencija

Prisustvo vojnika ili jedinica HV-a u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH) iscrpno je dokazano. Odbrana, naime, priznaje da je tužilac utvrdio prisustvo vojnika, odnosno jedinica HV-a, u BiH.

Pretnosno vijeće, također, podsjeća na postojanje dokumenata Ujedinjenih nacija koji potvrđuju prisustvo HV-a u BiH. Vijeće sigurnosti je rezolucijama (15. maj 1992.) i (16. novembar 1992.) zahtijevalo da jedinice HV-a poštuju teritorijalni integritet BiH i da se povuku iz BiH. Izvještajima od 1. i 17. februara 1994., generalni sekretar je obavijestio Vijeće sigurnosti o podršci koju Hrvatska pruža HVO-u. Generalni sekretar UN-a napisao je Vijeću sigurnosti, 1. februara 1994., sljedeće: Od prije nekog vremena, Hrvatska vojska direktno podržava Hrvatsko vijeće obrane snabdijevajući ga ljudstvom, opremom i naoružanjem. U početku je ta podrška bila ograničena na pojedince i male skupine, često dobrovoljce. Međutim, izgleda da je s uspjehom ofenziva što su ih snage Vlade Bosne i Hercegovine preduzele protiv Hrvatskog vijeća obrane došlo do povećanja broja hrvatskih vojnika. **Procjenjuje se da bi njihov ukupni broj u Bosni i Hercegovini mogao odgovarati snazi tri brigade redovne Hrvatske vojske, odnosno otprilike 3.000 do 5.000 ljudi** (radi se o procjeni, budući da sredstvima kojima raspolaže, UNPROFOR nije u mogućnosti da prikupi podatke potrebne za tačnije utvrđivanje njihovog broja).

Što se tiče konkretno OZSB-a, Vijeće smatra da je prisustvo HV-a u toj zoni dokazano.

U pogledu prisustva HV-a, posebno je značajan sljedeći primjer. Ministar odbrane Republike Hrvatske, Gojko Šušak, poslao je pukovnika Miru Andrića i pripadnike 101. brigade Zbora narodne garde predsjednika Republike Hrvatske /sic/ na južni front u BiH. Oni su 1993. godine nastavili djelovati u srednjoj Bosni.

U OZSB-u, pripadnici HV-a koji su služili u HVO-u nekoliko su puta dobili naređenje da skinu oznake HV-a kako posmatrači ne bi otkrili njihovo prisustvo u BiH.

Pretnosno vijeće dodaje da je prisustvo HV-a u zonama izvan OZSB-a, također, neizbježno uticalo na odvijanje sukoba u samoj toj zoni: vezujući jedinice ABiH u borbama izvan OZSB, HV je slabio sposobnost ABiH u borbi protiv HVO-a u srednjoj Bosni. Vijeće smatra da postoje više nego dovoljni dokazi da se sukob okvalificira kao međunarodni na osnovu direktne intervencije Hrvatske u BiH.

ii) Indirektna intervencija

Osim direktne intervencije snaga HV-a, Pretnosno vijeće konstatira da je Hrvatska vršila indirektnu kontrolu nad HVO-om i HZHB-om.

Kako, dakle, utvrditi da li neka država vrši globalnu kontrolu nad nekom organiziranom vojnom grupom? Žalbeno vijeće je navelo brojne faktore koji uzeti zajedno ukazuju na to da je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) (u daljnjem tekstu: SRJ) ostvarivala globalnu kontrolu nad Vojskom Republike Srpske (u daljnjem tekstu: VRS): prebacivanje u BiH nekadašnjih oficira bivše Jugoslovenske narodne armije (u daljnjem tekstu: JNA) koji porijeklom nisu bili bosanski Srbi; isplata vojničkih plaća bosanskih Srba od strane vlasti

SRJ; činjenica da reorganizacija i promjena naziva JNA nije ni najmanje izmijenila vojne i strateške ciljeve; činjenica da su struktura i činovi u VRS-u bili isti kao i u vojsci SRJ (u daljnjem tekstu: VJ) i da je VJ nastavila rukovoditi i nadzirati VRS (što je išlo dalje od pružanja velikodušne finansijske, logističke i druge pomoći); i ustrajnost VJ u direktnoj intervenciji. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da ti faktori ne definiraju globalnu kontrolu, već da se prije radi o indikacijama. Tako faktori koji omogućuju dokazivanje postojanja globalne kontrole mogu varirati zavisno od okolnosti.

102. U predmetnom slučaju, već i gore navedeno pokazuje da se radi o direktnoj intervenciji HV-a u Bosni i u OZSB-u. Moguće je navesti još nekoliko elemenata koji ukazuju na umiješanost Hrvatske u sukob, a koji pobijaju argumente odbrane da je HV rukovodio operacijama HVO-a samo u razdoblju između marta i juna 1992., prije nego što se HVO organizirao i prije izbijanja sukoba između hrvatskih i muslimanskih snaga u srednjoj Bosni. Vijeće se slaže da se uplitanje HV-a i Hrvatske može činiti očitijim na početku dotičnog razdoblja, ali ocjenjuje da se ono nastavilo za čitavo vrijeme sukoba.

Franjo Tuđman tvrdi da bi Bosna i Hercegovina trebala biti dio hrvatske federalne jedinice jer je povijesno vezana za Hrvatsku. Osim toga, Franjo Tuđman konstatira da su većina Muslimana, u etničkom i jezičnom pogledu, porijeklom Hrvati. O podjeli Bosne i Hercegovine, Franjo Tuđman piše: Turci su jedan veliki dio teritorija Hrvatske inkorporirali u Bosnu. Osim toga, Bosna i Hercegovina je, povijesno gledano, vezana za Hrvatsku i one zajedno tvore nedjeljivu geografsku i ekonomsku cjelinu. Bosna i Hercegovina zauzima središnji dio te cjeline odvajajući gornju Panoniju od donje Panonije. Stvaranje Bosne i Hercegovine kao zasebnog entiteta čini da se Hrvatska, teritorijalno i geografski nalazi u izuzetno teškoj situaciji u privrednom pogledu, i, stoga, u političkom pogledu u širem smislu, veoma nepovoljnoj za život i razvoj, a u administrativnom pogledu, neprilagođenoj i nepovoljnoj. Ti faktori u velikoj mjeri objašnjavaju zašto je sporazum koji je 1939. g. sklopljen između Beograda i Zagreba (Banovina) predvidio inkorporiranje sljedećih regija Bosne u Banovinu u Hrvatsku: čitave Hercegovine, Mostara i onih kotara Bosne u kojima Hrvati čine većinu.

Dakle, Hrvatska se neposredno umiješala u kontroliranje snaga HVO-a, koji je Predsjedništvo HZHB-a osnovalo već 8. aprila. Dana, 10. aprila 1992. predsjednik Tuđman je generala Bobetka iz HV-a imenovao za zapovjednika "južnog sektora". Njegove su dužnosti obuhvatale zapovijedanje jedinicama HV-a i HVO-a u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Dužnost zapovijedanja jedinicama HVO-a su poslije preuzela tri oficira HV-a, koji su bili potčinjeni generalu Bobetku. Dana, 21. aprila 1992. general Bobetko je naredio generalu Anti Rosi da preuzme odgovornost nad područjem Livna u BiH. Dana, 19. maja 1992., general Bobetko je već uspostavio jedno istureno komandno mjesto u Gornjem Vakufu u BiH. Dana, 14. juna 1992. naredio je početak ofanzivnih djelovanja i premještanje snaga HVO-a u određenom smjeru, te preduzimanje konkretnih dejstava u sklopu jedne vojne operacije. Dana, 27. juna 1992., Ante Roso, tada još uvijek general HV-a, unaprijedio je Tihomira

Blaškića u čin pukovnika HVO-a i postavio ga u zapovjedništvo OZSB-a. Generala Petkovića je na mjestu načelnika štaba zamijenio general Praljak, nekadašnji pomoćnik ministra odbrane Hrvatske u Zagrebu. Među predloženim sudionicima tog sastanka nalazi se i "Dario Kordić, predsjednik kriznog štaba Srednje Bosne, dopredsjednik Hrvatske zajednice (HZ) Herceg Bosna" P406/5. U ovom dokumentu koji je predsjednik Tuđman potpisao 07. aprila 1992., Republika Hrvatska "priznaje samostalnost i suverenost Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, kao zajednice triju konstitutivnih naroda". Te odluke o imenovanjima donijela je hrvatska Vlada, a odnosile su se na vojsku koja je u načelu pripadala jednoj drugoj suverenoj državi.

HDZ

Kontrola koju je HDZ Hrvatske ostvarivao nad HDZ-om Bosne i Hercegovine bila je globalna: U teoriji su Hrvatska demokratska zajednica Hrvatske i Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine dvije zasebne stranke. To je u teoriji, moram to reći zbog poštivanja istine. Međutim, u stvarnosti, sve se odluke donose u Zagrebu i nema nikakve sumnje u to da HDZ Bosne i Hercegovine nije ni na koji način samostalna stranka. U teoriji da, ali u stvarnosti je apsolutno sigurno da to nije tako.

Osim toga, predsjednik Tuđman je naredio smjene onih bosanskih Hrvata koji se nisu sa njim slagali. Stjepan Kljujić je bio predsjednik HDZ-a u Bosni, ali je bio smijenjen jer se borio za cjelovitu Bosnu. Na kraju je Mate Boban imenovan za predsjednika Herceg-Bosne. Prije nego što bi donio neku važnu odluku koja se tiče Herceg-Bosne, Mate Boban se uvijek konsultirao sa Franjom Tuđmanom, čija je uputstva doista i izvršavao. Delegacije HDZ-a Bosne i Hercegovine redovno su dolazile na konsultacije sa predsjednikom Tuđmanom.

Naposljetku, u svojoj presudi u predmetu Tadić, Žalbeno vijeće je, također, primijetilo sljedeće: Prag se može lakše ustanoviti ako je država koja vrši kontrolu ujedno susjedna država sa teritorijalnim pretenzijama prema državi u kojoj se odvija sukob, pri čemu država koja vrši kontrolu pokušava ostvariti teritorijalno povećanje putem oružanih snaga koje kontrolira.

U svjetlu svega što je prethodno navedeno, a naročito hrvatskih teritorijalnih pretenzija na Bosnu i Hercegovinu, Vijeće ocjenjuje da je Hrvatska, naročito u osobi bivšeg predsjednika Tuđmana, gajila nadu o podjeli Bosne, i nad Hrvatima u Bosni, a naročito nad HVO-om, ostvarivala takvu kontrolu da se može govoriti o globalnoj kontroli. Suprotno onome što tvrdi odbrana, Vijeće zaključuje da osnivanjem HVO-a bliske veze između Hrvatske i Hrvata u Bosni nisu prekinute.

I indirektna intervencija Hrvatske omogućuje nam, dakle, da zaključimo da se radi o sukobu međunarodnog karaktera.

Svakako da su sporazumi između Hrvatske i Bosne i Hercegovine postojali za vrijeme sukoba. Sporazumom od 14. aprila 1992. dogovoreno je da će diplomatska i konzularna predstavništva Hrvatske i Bosne i Hercegovine u inozemstvu recipročno štiti interese državljana obiju država, u situaciji kada samo jedna od njih ima svoje predstavništvo na teritoriji treće države. Dana, 21. jula 1992. potpisan je sporazum o prijateljstvu i saradnji, a 25. jula dvije su države sklopile sporazum o uspostavi međusobnih diplomatskih odnosa.

Međutim, stvarna situacija je bila bitno različita od one kakva se sugerira ovim sporazumima. Bosna i Hercegovina je Hrvatsku smatrala za saveznicu u onoj mjeri u kojoj su se zajedno borile protiv Srba. Ali, očito je da Bosna nije u Hrvatskoj vidjela saveznicu u onoj mjeri u kojoj je Hrvatska pomagala HVO-u u borbi protiv ABiH u relevantnom razdoblju.

Politika Hrvata prema Bosni i Hercegovini bila je ambivalentna. Sa jedne strane, hrvatski su nacionalisti iskoristili srpsku agresiju u Bosni da prošire teritorij Hrvatske na neka područja odnedavno samostalne Bosne. Sa druge strane, srpska je agresija prisilila Hrvate i Muslimane da makar privremeno sklope savezništvo. Ustvari, bili su saveznici samo onda kada je to odgovaralo interesima Hrvata, kao primjerice u Bihaćkom džepu. Nakon pritiska međunarodne zajednice, službene izjave vlade Hrvatske svakako su imale za cilj da stvore dojam da Hrvatska poštuje teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine i da Hrvati i Muslimani sarađuju. Hrvatska je tako uvijek negirala prisustvo svojih snaga na teritoriji Bosne i Hercegovine, premda je to Vijeće sigurnosti sa žaljenjem konstatiralo. Istovremeno, ona je usprkos tome podržavala okupljanje bosanskih Hrvata u sklopu zasebne zajednice koja je bila paralelna u odnosu na legitimnu vladu. U tu je svrhu, 1993. godine, za vrijeme sukoba između HVO-a i ABiH Hrvatska prekinula snabdijevanje bosanskih Muslimana, što predstavlja ponašanje suprotno ponašanju saveznika

U zaključku, Vijeće smatra da je dokazano da, u pogledu sukoba u srednjoj Bosni, Hrvatska i Bosna i Hercegovina nisu bile države saveznice u ratu u smislu Ženevske konvencije IV

c) Zaključci 380. Tokom čitavog perioda od januara do aprila 1993., muslimansko stanovništvo bilo je izloženo sve češćim progonima od strane hrvatskih političkih i vojnih vlasti.

V KONAČNI ZAKLJUČCI

Vijeće je zaključilo da su se događaji koji se stavljaju na teret Tihomiru Blaškiću odigrali u okviru međunarodnog oružanog sukoba, pri čemu je Republika Hrvatska vršila globalnu kontrolu nad Hrvatskom zajednicom Herceg - Bosna i HVO-om, te uopće nad hrvatskim političkim i vojnim vlastima u središnjoj Bosni.

Žalbena presuda Blaškić

3. Navodi o greškama u primjeni prava iz Člana 2 Statuta

Žalbeno vijeće koje je sudilo u predmetu Tadić zaključilo je da je svrha te odredbe pružiti najveću moguću zaštitu civilima, te da bi se član 4 primjenjivao čak i kada bi u okolnostima dotičnog predmeta počinioce i žrtve valjalo smatrati nosiocima istog državljanstva. Primijenivši ista načela na sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana, **Žalbeno vijeće koje je sudilo u predmetu Aleksovski izvelo je sljedeći zaključak: budući da je zbog umiješanosti Hrvatske taj sukob bio međunarodnog karaktera, žrtve – bosanski Muslimani – bili su u rukama strane u sukobu, odnosno Hrvatske, čiji državljani nisu bili, što znači da se može primijeniti član 4 Četvrte Ženevske konvencije. Navedena načela potvrdilo je i dodatno razradilo Žalbeno vijeće u predmetu Čelebići, kada je razmatralo njihove implikacije na slučaj bosanskih Srba zatočenih od strane bosanskih Muslimana. Žalbeno vijeće smatra neutemeljenom tvrdnju žalioaca da se bosanski Hrvati, ako bi se na njih primijenio "test pripadnosti", ne bi mogli kvalificirati za status zaštićenih osoba vis-à-vis bosanskih Muslimana - zarobljivača. Žalbeno vijeće zaključuje da nema merituma ni u tvrdnji žalioaca da se između tekućeg predmeta i predmeta Tadić i Čelebići može napraviti razlika na osnovu toga što su se bosanski Srbi, za razliku od bosanskih Hrvata, pokušali otcijepiti od Bosne i Hercegovine.**

Žaliočevi argumenti nisu, dakle, uvjerili Žalbeno vijeće da postoje opravdani razlozi u interesu pravde da odstupi od svojih presedana. Pitanja koja žalilac pokreće u svojoj podosnovi Žalbeno vijeće je već razmatralo i odbacilo. Žalbeno vijeće nije uočilo nikakvu grešku u odluci Pretresnog vijeća po tom pitanju. Ova podosnova, prema tome, ne stoji.

Žalbeno vijeće konstatira da je analiza ovih činjenica od strane Pretresnog vijeća u skladu kako s pragmatičnim faktorima koji se pominju u komentaru uz Ženevske konvencije, tako i sa ciljem i svrhom člana 4. Ženevske konvencije IV. Žalbeno vijeće ocjenjuje da je Pretresno vijeće imalo pred sobom sasvim dovoljno dokaza da zaključi u okviru kompetencije razumnog presudioca o činjenicama da države Hrvatska i Bosna i Hercegovina nisu bile države saveznice u ratu u smislu člana 4(2) Ženevske konvencije IV. Argumenti žalioaca u vezi s tim pitanjem ne stoje. I na kraju, budući da je pitanje "redovnog diplomatskog predstavništva" bitno samo ako su države doista države saveznice u ratu, nije nužno da se razmotri tvrdnja žalioaca da je Pretresno vijeće pogriješilo zaključujući da se bosanski Muslimani moraju smatrati zaštićenim osobama jer oni, u praksi, nisu uživali diplomatsku zaštitu svoje države. Ova žalbena osnova ne stoji ni u kom pogledu

Kordić prvostepeni sažetak

Pretresno vijeće nalazi da postoji zajednički obrazac razaranja i pljačke u svim mjestima koje je napao HVO, i da je HVO hotimice usmjeravao napade na džamije i druge vjerske obrazovne ustanove. Sve je to bio dio zajedničkog plana, a optuženi su umiješani u ona krivična djela u odnosu na koja se smatraju odgovornima za napade. U odnosu na one tačke

optužnice koje terete za progon, Pretresno vijeće nalazi, na osnovu uvjerljivih dokaza, da je tokom perioda na koji se odnosi optužnica trajala kampanja progona uperena protiv bosanskih Muslimana u srednjoj Bosni. Ona je poprimala najekstremnije oblike progona, tj. napade na gradove i sela, uz istovremeno razaranje i pljačku, ubijanje, ranjavanje i zatočavanje. Svrha te kampanje bilo je podjarmljivanje bosanskomuslimanskog stanovništva. Stoga, Pretresno vijeće odbacuje tvrdnje odbrane da ta zbivanja nisu bila ništa drugo nego građanski rat, da su se bosanski Hrvati branili i da su sami bili izloženi progону.

DARIO KORDIĆ, jedan od vodećih političara u zajednici bosanskih Hrvata: od 1991. do 1995., predsjednik Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (HDZ-BiH); od 1992. do 1995., potpredsjednik i član Predsjedništva Hrvatske Zajednice Herceg Bosne (HZ H-B), a kasnije Hrvatske Republike Herceg-Bosne (HR H-B) – osuđen na 25 godina zatvora, osuđen za:

- Protivpravni napad na civile; protivpravni napad na civilne objekte; bezobzirno razaranje koje nije opravdano vojnom nuždom; pljačkanje javne ili privatne imovine; uništavanje ili hotimično oštećivanje vjerskih ili obrazovnih ustanova (kršenja zakona ili običaja ratovanja); hotimično lišavanje života; nečovječno postupanje; protivpravno zatvaranje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija); progoni na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; ubistvo; nehumana djela; zatvaranje (zločini protiv čovječnosti). Kao predsjednik HDZ-BiH, Kordić se zdušno uključio u zajednički plan progona. Planirao je, poticao i naređivao krivična djela u općinama Travnik, Vitez, Busovača i Kiseljak, u blizini Lašvanske doline u središnjoj Bosni i Hercegovini.
- Prisustvovao je sastancima političara tokom kojih je odobren napad na selo Ahmići, u Općini Vitez, počinjen 16. aprila 1993. U tom je napadu masakrirano više od 100 civila bosanskih Muslimana, uključujući 32 žene i 11 djece, razorene su kuće, a selo etnički očišćeno od muslimanskog stanovništva. Kordić je kao visoki regionalni političar sudjelovao u planiranju vojne operacije i napada čiji je cilj bio „čišćenje“ tog područja od Muslimana.
- Planirao je napade na druga područja Lašvanske doline, uključujući zaseoke Šantići, Pirići i Nadioci. Ti napadi, zajedno s napadima na Vitez i Večerisku, između ostalog, slijedili su zajednički plan čiji je cilj bio etničko čišćenje tog područja od stanovnika bosanskih Muslimana.
- Kao politički čelnik sa značajnim vojnim uticajem, poticao je, planirao i naredio napad na Busovaču, koji je bio usmjeren protiv civilnog muslimanskog stanovništva i civilnih objekata. Mnogi civili Muslimani su ubijeni ili protjerani, a njihova imovina je uništena tokom napada.
- Kordić je naredio pritvaranje bosanskih Muslimana i uspostavljanje pritvorskih objekata u Lašvanskoj dolini, konkretno u mjestu Kaonik, kino-dvorani u Vitezu,

Veterinarskoj stanici i zgradi SDK (u bloku Ureda u Vitezu), u Šahovskom klubu i školi u Dubravici.

MARIO ČERKEZ , zapovjednik Viteške brigade Hrvatskog vijeća obrane (HVO) od njezinog osnivanja 1992. barem do kraja svibnja 1993., te u vrijeme kad je HDZ-BiH/HVO preuzeo općinske funkcije u Općini Vitez - Osuđen na 6 godina zatvora. Osuđen za: Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; zatvaranje; protivpravno zatvaranje civila (zločini protiv čovječnosti)

- Čerkez snosi individualnu krivičnu odgovornost za zatvaranje i protivpravno zatvaranje civila bosanskih Muslimana u kino-dvorani u Vitezu i zgradi SDK-a u Vitezu do kraja aprila 1993.
- U kino-dvorani je bilo zatočeno oko 200 - 300 muškaraca Muslimana svih dobi, koji su bili pohvatani. Mnogi su bili podvrgnuti okrutnim postupcima, prisiljeni da kopaju rovove, te korišteni kao taoci i živi štitovi. Neki od onih koji su bili prisiljeni kopati rovove nisu se vratili.
- Zatočenici iz zgrade SDK-a odvođeni su na kopanje rovova. Neki su morali kopati rovove po pet dana blizu ratišta, gdje je bilo vrlo opasno. Katkad su zatočenicima prijetili sjekirom i tjerali ih da rade dan i noć. Kao zapovjednik brigade, Čerkez je bio odgovoran za tretman zatočenika; međutim, svoju dužnost nije obavio na primjeren način.

PRVOSTEPENA PRESUDA DARIO KORDIĆ

Iz gore navedenih razloga, ovo Vijeće zaključuje da je sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana u Bosni i Hercegovini postao međunarodnim zbog intervencije Hrvatske u tom sukobu, putem njezinih trupa. Svjedok A je, međutim, rekao da je vidio trupe sa oznakama HV-a u Busovači 1992. godine i početkom 1993. Prevod Predmet br. IT-95-14/2-T 26. februar 2001. Iako bi ovaj nalaz sam po sebi bio dovoljan da se riješi pitanje međunarodnog statusa sukoba, Vijeće će u cilju potpunosti, također, razmotriti da li je ispunjen i drugi kriterij za internacionaliziranje unutrašnjeg sukoba.

Pretnosno vijeće zaključuje da je predsjednik Tuđman gajio teritorijalne pretenzije prema Bosni i Hercegovini, koje su bile dio njegovog sna o Velikoj Hrvatskoj, koja bi uključivala zapadnu Hercegovinu i Srednju Bosnu. U tom kontekstu, teza optužbe da je Hrvatska intervenirala u sukobu podrškom bosanskim Hrvatima, te pružila logističku podršku i rukovodstvo u planiranju, koordinaciji i organizaciji HVO-a, postaje vjerodostojnija. Žalbeno vijeće je ovako objasnilo značaj dokaza o teritorijalnim pretenzijama Hrvatske prema Bosni i Hercegovini: Prag se može lakše ustanoviti ako je država koja vrši kontrolu ujedno susjedna država sa teritorijalnim pretenzijama prema državi u kojoj se odvija sukob, pri čemu država

koja vrši kontrolu pokušava ostvariti teritorijalno povećanje putem oružanih snaga koje kontrolira.

Prag o kojem govori Žalbeno vijeće u gornjem citatu je stepen kontrole koji strana država mora imati nad oružanim snagama uključenim u unutrašnji sukob u drugoj državi da bi taj sukob postao međunarodni.

Na osnovu gore navedenog, Vijeće se uvjerilo da je Hrvatska imala sveukupnu kontrolu nad HVO-om tako što je HVO-u obezbijedila pomoć u finansijama i obuci, vojnu opremu i operativnu podršku, i tako što je sudjelovala u organizaciji, koordinaciji i planiranju vojnih operacija HVO-a. Ovo vijeće, stoga, zaključuje da je, na tom osnovu, sukob između HVO-a i ABiH postao međunarodnim.

Pretresno vijeće, stoga, zaključuje da je ispunjen uvjet iz člana 4 Ženevske konvencije IV da žrtve budu zaštićene osobe. Na osnovu svojih zaključaka da je sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana bio međunarodni iz gore navedenih razloga, i da su bosanski Muslimani ispunili uvjete da budu zaštićene osobe prema Četvrtoj Ženevskoj konvenciji, Pretresno vijeće zaključuje da je Član 2 primjenjiv u okolnostima ovog predmeta.

ŽALBENA PRESUDA DARIO KORDIĆ

I Kordić i Čerkez tvrde da je Raspravno vijeće pogriješilo kad je utvrdilo da je međunarodni oružani sukob postojao za vrijeme perioda na koji se odnosi optužnica i stoga ih proglasilo krivim za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. prema Članu 2 Statuta. **Pored toga, Kordić tvrdi da nije postojao nikakav oružani sukob prije 15. aprila 1993.**, čime se isključuje osuđujuća presuda prema članovima 3 i 5 Statuta. Suprotno tvrdnjama Kordića i Čerkeza, Žalbeno vijeće konstatira da Raspravno vijeće nije pogriješilo u oslanjanju na test sveukupne kontrole prema kojem oružani sukob postaje međunarodni kad neka strana država ostvaruje sveukupnu kontrolu nad vojnim snagama jedne od zaraćenih strana. Osim toga, Raspravno vijeće nije pogriješilo uzevši u obzir situaciju u drugim područjima unutar Bosne i Hercegovine povezanim s oružanim sukobom u Srednjoj Bosni, kad je ispitalo međunarodni karakter tog oružanog sukoba. Jednom, kad je oružani sukob postao međunarodni, Ženevske konvencije se primjenjuju na teritorijima zaraćenih strana. Žalbeno vijeće je uvjereno da bi na temelju dokaza koji su pred njim razumni presuditelj činjenica zaključio da je Hrvatska ostvarivala sveukupnu kontrolu nad HVO-om u relevantno vrijeme. Na sličan način, Raspravno vijeće je razumno temeljilo svoje nalaze na pouzdanim dokazima da je Hrvatska rukovodila u planiranju, koordinaciji i organizaciji HVO-a i da je postojao međunarodni oružani sukob između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

DRUGOSTEPENA PRESUDA DARIO KORDIĆ

Žalbeno vijeće konstatira da je na osnovu gornjih dokaza razuman presuditelj o činjenicama mogao, van razumne sumnje, zaključiti da je Hrvatska u predmetno vrijeme vršila sveukupnu kontrolu nad HVO-om.

Do nalaza da je Hrvatska počevši od 1992. pružala HVO-u logističku podršku, razumni presuditelj o činjenicama mogao je doći analizom cjelokupnih dokaza.

Isto tako, zaključak Pretresnog vijeća da je Hrvatska obezbjeđivala vođstvo u planiranju, koordiniranju i organiziranju HVO-a razumno je zasnovan na pouzdanim dokazima. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće u svojoj analizi razmotrilo mnogobrojne faktore. Ne samo da se bavilo širim političkim kontekstom teritorijalnih aspiracija predsjednika Tuđmana, već je svojom analizom obuhvatilo i više drugih elemenata, poput uloge generala Bobetka i činjenice da je svjedok CW1 plaću primao od Hrvatske, što sve zajedno ukazuje na to da je Hrvatska učestvovala u organizaciji HVO-a.

Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće podržava zaključak Pretresnog vijeća da je oružani sukob između HVO-a i ABiH bio međunarodnog karaktera.

U vezi s uvjetom statusa zaštićenih osoba, Čerkez tvrdi da se civili, bosanski Muslimani, koji su bili žrtve bosanskih Hrvata ipak ne mogu smatrati osobama zaštićenim Ženevskim konvencijama, zbog toga što su Hrvatska i Bosna i Hercegovina bile saveznice u borbi protiv bosanskih Srba i JNA. Žalbeno vijeće konstatira da je razuman zaključak Pretresnog vijeća da je sukob između HVO-a i ABiH bio međunarodnog karaktera zbog toga što je Hrvatska imala sveukupnu kontrolu nad HVO-om. Hrvatska i Bosna i Hercegovina su se, stoga, mogle smatrati stranama u sukobu u smislu člana 4(2) Ženevske konvencije IV. Samim tim, one, dakle, nisu bile ratne strane - saveznice u smislu člana 4(2) kada su u pitanju krivična djela proistekla iz sukoba u srednjoj Bosni. Pretresno vijeće, dakle, nije pogriješilo kada je konstatiralo da su bosanski Muslimani bili zaštićene osobe u smislu člana 4 Ženevske konvencije IV.

SAŽETAK PRESUDE U PREDMETU MLADEN NALETILIĆ I VINKO MARTINOVIĆ

Dokumenti igraju ključnu ulogu u ovom suđenju. Ogromna količina dokumenata došla je iz arhive HVO-a koja se čuva u Zagrebu. To uključuje i dio dokumentacije iz zatvora ili logora Heliodrom kojim se dokumentira svakodnevno puštanje zatvorenika na rad za navedene jedinice HVO-a i HV-a. Arhive HVO-a se sastoje od pažljivo i vojnički precizno vođenih armijskih izvještaja i zapovijedi i jednako pažljivo pripremljenih izvještaja i zapovijedi civilne uprave vlasti HVO-a.

Mjesta zločina koja se navode u ovom predmetu i u predmetima Blaškić i Kordić sva su u okviru samoproglašene Herceg-Bosne. Kao i u ta dva predmeta, postoji obilje dokaza o raspoređivanju vojnika i opreme Hrvatske vojske u području Hercegovine u vrijeme koje

pokriva ova optužnica. Mnoge žrtve i zatvorenici koji su bili svjedoci u ovom predmetu svakodnevno su viđali vojnike u uniformama HV-a, u vozilima HV-a koji su koristili odvojene dijelove Heliodroma, kasarne bivše JNA, koja je tokom sukoba korištena za zatvaranje ratnih zarobljenika i drugih zatočenika, uglavnom Muslimana. Izgleda da su se ti vojnici borili u zasebnim jedinicama, pod zasebnim zapovjedništvom, čime je opovrgnuta tvrdnja odbrane da su oni, najvećim dijelom, bili dobrovoljci hercegovačkog porijekla, koji su se latili oružja da se bore za Hrvatsku protiv Srba i da bi se nakon sukoba vratili da zaštite svoje domove od napada ABiH.

Ista vrsta odbrane je iznijeta i odbačena u predmetima Blaškić i Kordić i jednako je odbacuje i ovo Pretresno vijeće. Sam obim svjedočenja i dokumenata iz pouzdanih nezavisnih izvora i arhiva HVO-a koji bilježe prisustvo i učešće vojnika HV-a ostavlja malo mjesta sumnji u ovom pitanju.

Postoje opsežni dokazi o pokušajima Hrvatske da sakrije svoje direktno učešće u sukobu u Bosni i Hercegovini, u vidu dokumenata koji su prezentirani tokom suđenja pod nazivom "Predsjednički transkripti". Ovi dokumenti su prvo bili predmet rasprave tokom posljednje faze suđenja Dariju Kordiću, bivšem visokom političkom vođi Herceg-Bosne. Pretresno vijeće je saslušalo svjedočenje o tehničkim detaljima snimanja, pa prepisa razgovora na sastancima koji su se odigrali u uredu predsjednika Tuđmana.

Ovo Pretresno vijeće saslušalo je to svjedočenje po pravilu 92 bis. G. Marko Prlić mu je pomogao u pitanjima koja su se odnosila na ovu izuzetno vrijednu arhivu. Ovo je prvo Pretresno vijeće koje se oslanja na ovaj dio "Predsjedničkih transkripata" koji su izuzetno pridonijeli iznošenju na vidjelo nedvosmislenih dokaza o dubokoj upletenosti predsjednika Tuđmana u pitanja Herceg Bosne, HVO-a i sukoba u Bosni i Hercegovini. Stoga su nalazi koji slijede doneseni u kontekstu međunarodnog oružanog sukoba.

MLADEN NALETILIĆ TUTA

Osnivač i zapovjednik "Kažnjeničke bojne" bosanskih Hrvata, jedinice od oko 200 do 300 vojnika, stacionirane u okolini Mostara, u jugoistočnoj Bosni i Hercegovini . Osuđen na 20 godina zatvora. Osuđen za:

- Mučenje; namjerno nanošenje velikih patnji ili teških povreda tijela ili zdravlja; protivpravno preseljenje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija); Protivpravni rad; bezobzirno razaranje koje nije opravdano vojnom potrebom; pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenje zakona ili običaja ratovanja); progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; mučenje (zločini protiv čovječnosti).
- Naletilić je u više navrata počinio mučenje, okrutno postupanje i namjerno nanošenje velike patnje u Doljanima, u Duhanskom institutu u Mostaru i u zatočeničkom centru

Heliodrom, zapadno od Mostara. Naprimjer, Naletilić je jednom prilikom lično tukao mladića po imenu Zilić po genitalijama i licu, a zatim dopustio svojim ljudima da ga dalje tuku; drugom prilikom, Naletilić je mučio 16-godišnjeg zatočenika prijeteci mu da će ga ubiti ako mu ne pruži informacije.

- Naredio je uništenje svih kuća bosanskih Muslimana u Doljanima 21. aprila 1993.
- Prisilno je uklonio oko 400 civila bosanskih Muslimana iz Sovića i Doljana 4. maja 1993.
- Snage pod zapovjedništvom Naletilića pljačkale su privatnu imovinu bosanskih Muslimana u Mostaru.

VINKO MARTINOVIĆ ŠTELA

Zapovjednik jedinice "Mrmak" ili "Vinko Škrobo" Kažnjeničke bojne, podređen Mladenu Naletiliću – osuđen na 18 godina zatvora, osuđen za:

- Nečovječno postupanje; namjerno nanošenje velike patnje ili teških povreda tijela ili zdravlja; hotimično lišavanje života; protivpravno premještanje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija) PODACI O PREDMETU "TUTA i ŠTELA" (IT-98-34) NALETILIĆ i MARTINOVIĆ 2 Protivpravni rad; pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenja zakona ili običaja ratovanja; progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; nečovječna djela, ubistvo (zločini protiv čovječnosti).
- Martinović je učestvovao u ubistvu Nenada Harmandžića koji je iz zatočeničkog centra Heliodrom odveden u bazu Martinovića 12. ili 13. jula 1993., gdje je brutalno pretučen i zlostavljan prije nego što je ubijen puščanim metkom ispaljenim kroz obraz.
- Martinović je bio odgovoran, te je lično učestvovao u sakupljanju civilnog muslimanskog stanovništva iz Mostara i njihovom protivpravnom premještanju i zatočavanju u zatočeničkom centru Heliodrom. Žene, djeca i starije osobe su zastrašivane i tjerane iz svojih kuća pod prijetnjom oružja i uz udarce vojničkih kundaka. Nakon toga, mnogi stanovi su opljačkani.
- Koristio je ratne zatvorenike za kopanje rovova, građenje odbrambenih fortifikacija od vreća s pijeskom i nošenje ranjenih i ubijenih vojnika.
- Dana, 17. septembra 1993., prisilio je četiri zatočenika da se odjenu kao vojnici, nose drvene puške i stoje na liniji neprijateljske vatre, čineći od njih na taj način žive štitove za vojnike bosanske Hrvate.

Prvostepena presuda Tuta -Štela

Ako su neki od pripadnika HV-a prisutnih u Bosni i Hercegovini i bili dobrovoljci branio, Republika Hrvatska je ta koja je organizirala slanje velike većine njih, a istovremeno je pokušavala prikriti njihovo prisustvo tako što je od njih tražila da, naprimjer, svoje uniforme i oznake zamijene onima HVO-a. Vijeće primjećuje da su snage HV-a u Bosni i Hercegovini zadržale svoja prava kao pripadnici HV-a, uključujući i pravo na mjesečnu plaću. Vijeće primjećuje da je Vlada Republike Hrvatske početkom 1994. godine, izjavljujući da "nema moralno pravo da spriječi hrvatske dragovoljce da pomognu ugroženoj zajednici Hrvata u BiH", priznala prisustvo redovnih jedinica HV-a, mada ograničeno na granična područja, i izjavila da će organizirati njihovo povlačenje.

Vijeće, stoga, konstatira da je sukob između HVO-a i ABiH u Bosni i Hercegovini postao međunarodni intervencijom snaga Republike Hrvatske.

Vijeće je uvjereno da je Republika Hrvatska finansirala i obezbjeđivala vojnu opremu za HVO tokom njegovog sukoba s ABiH. Dokazi pokazuju da je pomoć u smislu obezbjeđivanja vojne opreme bila znatna. Zaista, u mnogo navrata je uočeno prisustvo velikog broja vozila i naoružanja HV-a, što je dokaz de facto logističke podrške iz Republike Hrvatske. Ministar odbrane Republike Hrvatske, Gojko Šušak, je izjavio: "Ako preračunamo bez ičega drugoga, samo naoružanje, da brojka 100 milijuna dolara je mala brojka što smo mi na te teritorije dostavili." Zapovjednici HVO-a su se u vezi s municijom obraćali direktno Gojku Šušku. Svjedočenje svjedoka odbrane da je ABiH, dok nije izbio sukob između HVO-a i ABiH, također dobivala vojnu opremu preko Republike Hrvatske, ne dovodi u pitanje ovaj zaključak. Slobodan Praljak je, također, priznao da su vojnici HVO-a slani na obuku na vojnu akademiju HV-a. Vojnim osobljem je rukovala i zapovijedna struktura HVO-a i ona HV-a, a pripadnici HVO-a su primali plaće direktno iz Republike Hrvatske. Vijeće je, nadalje, uvjereno da je Republika Hrvatska sudjelovala u organizaciji, planiranju ili koordinaciji vojnih operacija vođenih u kontekstu sukoba između HVO-a i ABiH. Nema sumnje da su Republika Hrvatska i HZ-HB imale isti krajnji cilj, a to je priključenje hrvatskih provincija Bosne i Hercegovine jedinstvenoj hrvatskoj državi. U tom smislu, Vijeće podsjeća na riječi samog predsjednika Tuđmana na sastanku održanom 22. oktobra 1993: "Ja sam pred par mjeseci izložio situaciju, dao zadaću ministru obrane Šušku i generalu Bobetku, naša pomoć i naše angažiranje u Herceg-Bosni, jer se tamo rješava - rekao sam im da se tamo rješava pitanje budućih granica Hrvatske države. I kod toga sam ukazao da je veoma važno da se obrane tada, oni položaji, koji su, onaj teritorij, koji je HVO tamo držao. Opća politička situacija je takva da danas i rijetko tko od međunarodnih čimbenika računa da će se ta Unija Bosne i Hercegovine održati." Da bi se omogućilo provođenje ovog zajedničkog cilja, rukovodstvo Hrvatske je izdavalo zapovijedi za kretanje snaga i vojne strategije HVO-a ili HV-a u Bosni i Hercegovini. Ono je, također, osiguralo kontrolu nad HVO-om postavljajući časnike HV-a na najviši položaj

u zapovijednoj strukturi HVO-a. Iz gore navedenih razloga, Vijeće konstatira da je Republika Hrvatska, u kontekstu sukoba kojim se bavi ovaj predmet, vršila opću kontrolu nad HVO-om.

Naletilić-Martinović žalbena presuda sažetak

Pretnosno vijeće je i g. Naletiliću i g. Martinoviću utvrdilo krivicu po nekoliko tačaka u vezi s teškim povredama Ženevskih konvencija iz 1949. Godine, na osnovu Člana 2 Statuta. U žalbi g. Naletilić, u okviru 37. žalbene osnove, i g. Martinović, u okviru svoje prve žalbene osnove, tvrde da je Pretresno vijeće učinilo grešku u primjeni prava kada je utvrdilo da je u razdoblju i na području relevantnom za Optužnicu postojao međunarodni oružani sukob, te kada je – shodno tome – utvrdilo njihovu krivicu za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine. Oni tvrde da dokazi predloženi Pretresnom vijeću nisu bili pouzdani, te da se, osim toga, oni ne mogu smatrati odgovornima za karakter oružanog sukoba. Žalbeno vijeće zaključuje da tvrdnje g. Naletilića i g. Martinovića u vezi s nepouzdanosti dokaza ne ispunjavaju formalne uvjete za pokretanje žalbe te se, kao takvi, odbacuju.

Žalbeno vijeće smatra da i postojanje oružanog sukoba i njegov međunarodni karakter predstavljaju preduvjete u smislu nadležnosti (kako je utvrđeno u predmetu Tadić), kao i materijalne elemente krivičnih djela na osnovu Člana 2 Statuta. U predmetu Kordić i Čerkez, Žalbeno vijeće je izjavilo da, iako nije potrebno da optuženi “donese ispravnu pravnu ocjenu o međunarodnom karakteru oružanog sukoba”, on mora biti “svjestan činjeničnih okolnosti, tj. činjenice da je u oružani sukob umiješana strana država” da bi se on mogao smatrati odgovornim za krivično djelo iz okvira Člana 2. To je tako stoga što prema načelu individualne krivice optuženi može biti osuđen za krivično djelo samo ako njegova mens rea sadrži actus reus krivičnog djela. Osuditi ga bez da se dokaže kako je on ex ante znao za činjenice koje su morale postojati da bi njegovo ponašanje postalo krivično djelo znači zaniijekati mu pravo na pretpostavku o nedužnosti. Stoga, obaveza tužioca da dokaže namjeru u vezi s krivičnim djelom za koje se tereti na osnovu Člana 2, također, uključuje i utvrđivanje znanja optuženog o činjeničnim okolnostima relevantnim za međunarodni karakter oružanog sukoba.

Na temelju svih zaključaka sadržanih u Prvostepenoj presudi, razumni presuditelj o činjenicama mogao je samo zaključiti da su g. Naletilić i g. Martinović bili svjesni nužnih činjeničnih okolnosti.

ŽALBENA PRESUDA NALETILIĆ-MARTINOVIĆ

Argument da su dokazi predloženi Pretresnom vijeću nepouzdati i/ili neverificirani, Žalbeno vijeće konstatira da se Naletilić i Martinović navodi o nepouzdanosti dokaza u vezi s međunarodnim karakterom oružanog sukoba svode na puke tvrdnje i da nisu dovoljno konkretni. Budući da nije ničim potkrijepljena, ova žalbena podosnova ne ispunjava formalne uvjete za ulaganje žalbe, kako je već objašnjeno u dijelu Presude u kojem se izlažu kriteriji preispitivanja u žalbenom postupku.

Shodno tome, Žalbeno vijeće neće razmatrati meritum ove žalbene podsnove, te se ona ovime odbacuje.